DÖNEM : IX CİLT : 11 TOPLANTI : 2

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

On sekizinci Birleşim

17 . XII . 1951 Pazartesi

İçindekiler

Sayfa

1. — **Geçen tutanak özeti** 193
2. — **Havale edilen kâğıtlar** 193
3. — **Yoklama** 194
4. — **Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları** 194

1. — Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun teklifinin Geçici Komisyonda görüşülmesine dair Ekonomi Komisyonu raporu (5/41) 194:195

5. — **Sorular ve cevaplar** 195

A — Sözlü sorular *195*

1. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, yurdun muhtelif bölgelerindeki akar yakıt kifayetsizliğine karşı alınan tedbirlerin neden ibaret olduğuna dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhlis Ete'nin sözlü cevabı (6/472) 195:198

2. — İzmir Milletvekili Abidin Tekön'ün, kimsesiz çocukları yetiştirme yurtlarının öğretmen ve idareci kadrolariyle korunan çocukların durum ve miktarına, mezkûr yurtların kanunun koyduğu esaslar dairesinde kurulup kurulmadığına ve korunma ilâmı almış olup da yurtlara yerleştirilmiyen çocukların miktarına dair Millî Eğitim Bakanlığından sözlü sorusu (6/482) 198

Sayfa

3. — İzmir Milletvekili Abidin Tekön'ün, işçi sendikaları teşkilâtının çalışma tarzı hakkında ne gibi tedbirlerin düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanlığından sözlü sorusu (6/483) 198

4. — Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan'ın, İstanbul, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin kereste, odun ve kömür olarak yıllık verimlerinin ne kadar olduğuna, orman kaynağı olmıyan Tekirdağ İli hududunun tashihi hakkındaki müracaatların neticesine, kental başına kanunsuz ve usulsüz alınan rüsümün mesnediyle alınan paraların iade edilip edilmiyeceğine, elde mevcut tomruk ve mamul kereste miktarına ve yeni Orman Kanunu tasarısı hakkında ne düşünüldüğüne dair Tarım Bakanlığından sözlü sorusu (6/484) 198

5. — Zonguldak Milletvekili Rifat Sivişoğlu'nun, sıhhi kurul muayenesi için yurdun uzak bölgelerinden Gülhane Askerî Tıp Akademisi kliniklerine sevkedilen hasta veya tebdil havalı erlerin işlerinin en kısa bir zamanda sonuçlandırılması için ne düşünüldüğüne dair sorusuna Millî Savunma Bakanı Hulûsi Köymen'in sözlü cevabı (6/485) 198:200

Sayfa

6. — Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, pirinç ve çeltikten alınan Muamele Vergisinin yıllık tutarına ve bu verginin ıslahı veya tamamen kaldırılması hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın sözlü cevabı (6/486) 200:201

7. — Kayseri Milletvekili Mehmet Özdemir'in, memleketimize ithal edilen traktör, biçerdöver, pulluk ve mümasili ziraat aletlerinin Zirai Donatım Kurumu vasıtasiyle satışı esnasında hangi esasların nazarı dikkate alındığına ve zirai istihsalâtımızın inkişaf ve kalkınması için bu kurumun çalışma sistemi hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in sözlü cevabı (6/487) 201:204

8. — Siird Milletvekili Baki Erden'in, her türlü nakil vasıtalarından mahrum bölgelerde helikopter istasyonu ihdasının mümkün olup olmadığına ve Hükümetin bu hususta ne düşündüğüne dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı (6/488) 204:205

9. — Ankara Milletvekili Fuad Seyhun'un, Makina ve Kimya Endüstirisi Kurumunda çalışan işçilere verilemiyen fazla mesai ücretleriyle miktarına, müterakim ücretlerin defaten ödenmesinin mümkün olup olmadığına ve ne zaman ödeneceğine dair Çalışma ve İşletmeler bakanlıklarından sözlü sorusu (6/489) 205

10. — Çanakkale Milletvekili Bedi Enüstün'ün, köylüye yapılan tohum yardımiyle elde mevcut istok miktarına ve müşkül durumda bulunan Çanakkale bölgesine yapılacak yardım hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in sözlü cevabı (6/490) 205:208

6. — Seçimler 209

1. — Sayıştay Birinci Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/228) 209,210,211

2. — Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/229) 209,210, 211

3. — Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/230) 209,210:211

7. — Görüşülen işler 210

1. — Eskişehir Milletvekili merhum İsmail Hakkı Çevik'in Cumhuriyet Halk Partisi ile halkevlerine teberru edilen veya ucuz bedelle satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına kaydının tashihine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet ve Maliye komisyonları raporları (2/2) 210

2. — Büyük Millet Meclisi ve bağlanıkları ile Millî Saraylar, Kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/37) 210,211: 221

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

İşletmeler Bakalığından istifa eden Hakkı Gedik'in yerine Çalışma Bakanı Nuri Özsan'ın vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okundu.

Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesine,

Bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Diyarbakır Milletvekili Yusuf Kâmil Aktuğ ile,

İstanbul Milletvekili Nazlı Tlabar'in ödeneklerine dair olan Başkanlık tezkereleri okunarak onandı.

İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasına dair Bütçe Komisyonunun «5442 sayılı İl İdaresi Kanununun altıncı maddesinin ikinci fıkrasını teşkil eden (vali tâyininde 3656 sayılı Kanun hükümleri cari değildir) ibaresi kariyerden olmak, Siyasal Bilgiler ile Hukuk Fakültelerinden mezun bulunmak gibi şartlar ve vasıflarla bağlı olmaksızın, Hükümetin, lüzum ve zaruret halinde hariçten münasip kimseleri vali tâyin eylemekte mutlak yetkiye sahip bulunduğu hükmünü ifade eylemektedir.» tarzındaki yorum fıkrası, kabul olundu.

Çiftçi Mallarının Korunması hakkındaki Kanunun 4 ncü maddesine bir fıkra ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifinin birinci görüşülmesi bitirildi.

17 . XII . 1951 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Kayseri Milletvekili	Keyseri Milletvekili
Fikri Apaydın	*İ. Kirazoğlu*

Kâtip
İsparta Milletvekili
S. Bilgiç

Sorular

Sözlü soru

Malatya Milletvekili Mehmet Kartal'ın, Türkiye Zirai Donatım Kurumu İdare Meclisi üyeliğine seçilen Turgut Nalcıoğlu'nun tahsil derecesi hakkındaki, sözlü soru önergesi Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/499).

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Teklifler

1. — Erzurum Milletvekili Enver Karan'ın, Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4036 sayılı Kanunun bâzı maddelerini değiştiren 4896 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılmasına dair olan 5804 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/313) (Gümrük ve Tekel ve Bütçe komisyonlarına);

2. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtiyle idare ve murakabeleri hakkındaki 3460 sayılı Kanunun 42 ve 43 ncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/314) (Ekonomi, Çalışma, Maliye ve Bütçe komisyonlarına);

Tezkere

3. — Memurin Kanununa ek 5439 sayılı Kanunun ikinci maddesi muvacehesinde 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanununun 96 ncı maddesinin yürürlükte olup olmadığı hususunun yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi (3/262) (İçişleri ve Bütçe komisyonlarına);

Rapor

4. — Tokad Milletvekili Sıtkı Atanç'ın, Tekel Genel Müdürlüğü Yapı İşlerinin Bayındırlık Bakanlığına devri hakıkında kanun teklifi ve Gümrük ve Tekel ve Bütçe komisyonları raporları (2/139) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Celâl Yardımcı

KÂTİPLER : Muzaffer Önal (Tokad), Ömer Mart (Çanakkale).

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yaptırıyorum.

(Yoklama yapıldı).

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun teklifinin Geçici Komisyonda görüşülmesine dair Ekonomi Komisyonu raporu (5/41)

BAŞKAN — Raporun okunmasından evvel Heyeti Celilenize şunu arzetmek isterim ki: Geçici Komisyonda görüşülmesi istenilen teklif binnetice Emekli Sandığı Kanununun tadiline aittir. Bu kanunun tadili hakkında Bütçe Komisyonunda 17 ye yakın teklif mevcuttur.

Şimdi raporu okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun teklifi Komisyonun 21 . XI . 1951, 28 . XI . 1951 ve 5 . XII . 1951 tarihli oturumlarında Ekonomi ve Ticaret, İşletmeler, Maliye Bakanlıkları ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı mümessillerinin iştirakiyle incelendi.

Neticede; kanun teklifi yalnız madencileri istihdaf etmekle beraber bu gibi haklardan istifade etmesi mümkün görülen daha birçok meslek sahiplerinin aynı esaslar dâhilinde müracaatta bulunması ihtimali vârit görülmüş ve esasen kanun metninin bu şekilde şümullü bir mahiyet almak suretiyle hem hak sahiplerine haklarını vermek ve hem de bu hakları mevcut çeşitli hükümleri birleştirmek suretiyle âdil bir esasa dayatmak yoluna gidilmesini sağlıyacak şekilde gerekli tadilâtı yapmanın uygun olacağı düşünülmüştür.

Komisyonumuz böyle bir neticenin temini için meselenin alâkalı diğer komisyonlarla müştereken tetkik edilmesini lüzumlu görmektedir.

Bu sebeple alâkalı komisyonlardan münasip miktarda üye ayırmak suretiyle bu işin bir geçici komisyonda tetkiki için o yolda riyasete teklifte bulunulmasına ittifakan karar verilmiştir.

Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Ekonomi Ko. Başkanı		Sözcü
Ankara		Bursa
Salâhaddin Âdil		Mithat San
Kâtip		
Zonguldak		Antalya
Cemal Kıpcak		İ. Subaşı
Bolu	Edirne	Gaziantep
Kâmil Kozak	A. Altınalmaz	Ali Ocak
Giresun	Kocaeli	Kocaeli
Tahsin İnanç	Hamdi Başak	Mehmet Yılmaz
Konya	Malatya	Muş
S. Gürel	Hikmet Fırat	Hamdi Dayı
Seyhan		Siird
Sedat Barı		Baki Erdem
Sinop		Trabzon
Nuri Sertoğlu		Cahid Zamangil
Zonguldak		Zonguldak
Suat Başol		A. Boyacıgiller

BAŞKAN — Rapor hakkında söz istiyen var mı?

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) — Bir önerge var efendim.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun muhtelif maddelerinin değiştirilmesi ve bâzı maddelerine fıkralar eklenmesi hakkında Yüksek Meclise sunulmuş 17 kanun teklifi mevcut olup bunlardan dördü Maliye ve 13 ü de Bütçe Komisyonunda bulunmaktadır.

Adı geçen kanun tadili hakkında Hükümetçe hazırlanmakta olan kanun tasarısı ile birleştirilmek üzere, arzedilen komisyonlarda müzakeresi talik edilen işlerle beraber görüşülmesi uygun olan bu kanun teklifinin de havale edildiği komisyonlarca görüşülerek intaç edilmesi muvafık olacağından Ekonomi Komisyonunun, bu iş için Geçici Komisyon kurulması hakkındaki teklifinin reddini arz ve teklif ederim.

Konya Milletvekili
Murad Âli Ülgen

BAŞKAN — Takrir hakkında söz istiyen yoktur. Reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Kabul etmiyenler ... Takrir kabul edilmiştir.

Tasarı Ekonomi Komisyonuna iade edilmiştir.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — SÖZLÜ SORULAR

1. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, yurdun muhtelif bölgelerindeki akar yakıt kifayetsizliğine karşı alınan tedbirlerin neden ibaret olduğuna dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhlis Ete'nin sözlü cevabı (6/472)

BAŞKAN — Bay Aziz Uras burada mı? (evet sesleri) Bakan da buradadır. Soruyu okutuyorum.

26 . XI . 2951

Yüksek Başkanlığa

Yurdun birçok taraflarında, bilrassa Güney ve Güney - Doğu illerimizde akar yakıt kifayetsizliği vardır. Sebebi nedir? Nasıl tedbir alınıyor? Ekonomi ve Ulaştırma bakanları tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerini arzederim.

Mardin Milletvekili
Aziz Uras

BAŞKAN — Söz Bakanındır.

EKONOMİ VE TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras arkadaşıma, «memlekette bir akar yakıt buhranı bulunduğu ve bu hususta ne gibi tedbirler alındığı» hakkında sözlü soru vermek suretiyle petrol sahasında kara borsa yaratmak istiyen muhtekirlerin tevlit etmek istedikleri bir durumu; açıklamaya ve demokrat iktidarın şartların müsaadesizliğine rağmen, aldığı iktisadi ve tabiî tedbirlerle kötü maksat ve niyetlerle harekette bulunan istismarcıların faaliyetini kısa bir zamanda ne suretle önlemeye muvaffak olduğunu belirtmeye vesile hazırlamış olmasından dolayı müteşekkirim.

Arkadaşlar, filhakika Eylûl iptidalarından itibaren bilhassa Doğu ve Güney bölgelerimizde akar yakıt ihtiyacının karşılanmasında müşkülâta uğranıldığı, karaborsacıların faaliyete geçtiği Bakanlığımca da öğrenilmiş bulunuyordu.

Durumun nezaketi derhal takdir edilerek, gereken tedbirler zamanında alınmış ve yaratılmak istenen darlık havasını zecri tedbirlerle dağıtmak yoluna gitmek gibi, darlığın daha ziyade şiddetlenmesini mucip olacak tedbirlere müracaat olunmamış, bilâkis her müracaatı ve talebi karşılıyacak mal arzını temin edecek iktisadi imkânlardan faydalanma yolu tercih edilmiştir.

Bu suretle kendilerine müsait bir faaliyet sahası ihzar edildiği düşüncesine saplanan ve ümide kapılan stokçuların müsait muhitleri daralmış ve hattâ onları teşebbüslerinin na müsait ekonomik neticeleriyle karşı karşıya kalmalarına ve bundan maddi zarar görmek suretiyle müteessir olmalarına müncer olmuştur.

Durumu ve bu kabîl hâdiselerin tekerrür etmemesi sadedinde aldığımız tedbirleri müsaadelerinizle biraz açıklıyayım.

Yüksek malûmları olduğu üzere, yurdumuzun akar yakıt ihtiyacı Petrol Ofisi ve diğer dört şirket tarafından yapılan ithalât ile karşılanır. Kendi istihsalatımızın, iç ihtiyaçlarımızın karşılanmasında henüz ehemmiyetli bir payı bulunmadığı da malûmlarımızdır.

Petrol ticaretiyle meşgul bulunan ofisin ve şirketlerin hizmetleri iç satışlarımızın bütün safahatına da şâmildir.

Bakanlığım bu mevzuda ve askerî ve sivil sahada memleket ihtiyacına kifayet edecek akar yakıtın, bununla ilgili levha teneke, bidon gibi ambalâj maddelerinin ve vagon, sarnıçlı kamyon gibi dökme nakil vasıtalarının ithaline imkân hazırlıyacak dövizi sağlamak ve fiyatları müstakar tutmak ile vazifelidir. Vazifelerimizin ifasında alınması muktazi tedbirlerimiz; bilhassa, ithal merkezlerimiz depolarında mal mevcudunu ihtiyaç ile mütenasip olarak bulundurmak, dökme mal sevkiyatını aksatmamak, tenekeli mal satışlarında darlık husulüne sebebiyet vermemek gibi umumi bir çerçeve içinde toplanır.

Arkadaşlar, iç ve dış âmillerle husule gelebilen gayrikabili içtinap vaziyetlerin ilcasiyle bâzı aksaklıkların zuhuru, geçici de olsa, zaman zaman ihtiyaçların süratle karşılanmasını engellemekte ve bu durumdan faydalanmak istiyen fırsatçıların da faaliyette bulunmasına müsait bir zemin hazırlamaktadır.

Bunun acı ve daha büyük ve şümullü misallerine mazide birçok sahalarda sık sık rastlandığı ve şahit olunduğu yüksek malûmunuzdur.

Demokrat iktidar, muzir birer unsur olan fırsatçılara alışdıkları ihtikâr mevzularını tıkamak müstahsıl ve müstehliklerin menfaat ve kazançlarına fuzuli birer ortak olmak suretiyle iştira güçlerinin daralmasına âmil olan tufeyli unsurların faaliyetlerine imkân bırakmamak için, bunların baş vurdukları her teşebbüs sahasını bol arz ile doldurmak suretiyle ve bu nevi insanların sayısını da asgari miktarına indirmiş bulunmaktadır.

Aziz arkadaşlar, pekâlâ bilirsiniz ki, bir hastalık bir bünyeyi bir defa sardımı bunun izalesi ve tedavisi kolaylıkla mümkün olmaz. Hastalığın nükseylemesi ihtimalleri daima mevcuttur. İçtimai ve iktisadi bünyeyi rahnedar eden mevzularda ise tedavi daha güç ve uzun vâdelidir.

Cemiyet içinde ve iktisadi bünyede muzir birer mikrop gibi faaliyette bulunan unsurların arzeylediğim gibi alıştıkları faaliyet sahasından çekilmeleri ve silinmeleri sırasında müsait bulabildikleri bâzı imkânlardan faydalanarak muzir rollerine başlamak teşebbüsünde bulunacaklarını da gözden uzak tutmamak icabeder.

İşte, bu defa husule gelen kısmi petrol darlığında da;

1. Abadan Petrol istihsalinin durmasına âmil olan haricî hâdiselerin memleketimize de tesir edeceği, akar yakıt ithalâtının ârızaya uğrıyacağı ve memlekette bir petrol sıkıntısının husule geleceği hakkında yapılan menfi propaganda ve bunun fırsatçılarca istismar mevzuu yapılması,

2. Bu sak ile stok yapma temayülünün artması, kuvvetle âmil olmuştur.

Bu durumun, istihlâkin kesafet peyda ettiği bir devreye rastlaması (aynı zamanda manevralar dolayısiyle askerî ihtiyaçların giderilmesinde sivil ihtiyaçlara müreccch stokların kullanılması) kasten ve sun'i surette artırılan taleplerin mevcut arz ile karşılanamamasını tevlit etmiş ve darlık tesirlerinin yayılmasına müncer olmuştur.

Bununla beraber husule gelen tesirlerin süratle giderilmesi esbabına tevessül edilerek dökme ve tenekeli mal sevkiyatına hız verilmiştir.

Sayın Ulaştırma Bakanı arakdaşım Seyfi Kurtbek'in gösterdiği anlayış zihniyeti ve yardımı ile münakale güçlükleri giderilmiş ve sarnıçlı vagonlar ve kamyonlarla dökme mallar sevkedilirken bir taraftan da tenekeli mal sevkiyatına başlanmıştır.

Bu arada Doğu ve Güney doğu bölgelerinin tabiî ikmal merkezleri bulunan İskenderun'dan gayri İzmir ve İstanbul'dan da mal sevkedilmiş ve nakliye ücretleri farkı olarak ödenmesi zaruri masrafları karşılamak üzere akar yakıt istikrar fonundan 250 000 lira tahsis olunmuştur.

Ancak, arz eylediğimiz ikmal işlerinin yapılması sırasında tabiî âfetlerle karşılaşılması, münakalâtı aksatmış ve tabiatiyle bu hal yaratılmak istenen darlığın izalesi müddetini de elde olmıyan sebeplerle uzatmıştır.

Burada, 15 gün müddetle İskenderun'daki tesislerden tabiî âfetler dolayısiyle istifade edilmediğini ve Karadeniz'e mürettep motörlerin günlerce boğazdan çıkamadıklarını misal olarak zikredebilirim.

Arkadaşlar; memleket ihtiyaçlarını karşılıyacak petrol stoklarımızın daima mevcut bulunmasına ve bunun dış hâdiselerdeki aksaklıklara ve ithal imkânlarının güçlüklerine rağmen eski senelerle mukayese kaabl etmiyecek bir nispette ve petrol darlığına sebebiyet vermiyecek miktarda olması dolayısiyledir ki darlığın izalesi, ta-

biat şartlarının da muhalefetine rağmen mümkün olabilmiştir.

Teneke gibi bir harb ekonomisi maddesinin dünyaca tevzie tâbi tutlmasına rağmen tedarik imkânlarının bulunmuş olması ve memleketimize muhassas kotaların celbine de derhal tevessül edilmesi ve binnetice umulan istisnar mevzuunun süratle giderilmesi, tedbirlerin zamanında alınmış olmasının ve hazırlıklı bulunmanın bir ifadesini teşkil eder.

Arkadaşlar, hulâsaten arzedeyim ki, tabiî afetlerin tevlit ettiği ve kısa bir zamana inhisar eden sevkiyat güçlükleri ortadan kalkmıştır. Depolarımızda ihtiyaçlara tekabül edecek mal mevcuttur. Ve bunların muntazaman ikmalleri temin edilmiştir. Bu itibarla akar yakıt kifayttsizliği diye bir mevzu bugün için bahis mevzuu olmamak lâzım gelir.

Alınan tedbirlerimiz spekülâtörlerin, umdukları hasis ve muzir kazançların devamlı olmasına imkân birakmamaktadır.

Ana depolarımız, tâli depolarımız mal sevkına ehemmiyetle devam etmektedir.

Arkadaşımıa, bu görüşmeye fırsat vermesinden ve mümasil hâdiseler karşısında alacağımız tedbirlerin mahiyetinin açıklanmasına imkân hazırlamasından dolayı tekrar teşekkür ederim.

Heyeti aliyenizi daha fazla tasdi etmemek için ayrıca arzu eyledikleri takdirde kendilerine rakama dayanır malûmat vermeye de hazır bulunuyorum.

BAŞKAN — Söz Aziz Uras arkadaşımızındır.

AZİZ URAS (Mardin) — Bendeniz bu soruyu verdiğim zaman Güney - Doğu ovasında bütün traktörler faaliyet halindeydi. Bilirsiniz ki, buna tekaddüm eden bir buçuk aylık zamanda nadas yapılır. 700 Km.2 kadar geniş olan ve memleketin bütün iktisadi kalkınmasının ve umranının dahi belkemiğini teşkil edebilecek olan bir ovada eskiden günde 600 kilo akar yakıt kullanılırken bugün 6 tona yükselmiş bulunması ve bir arızo dolayısiyle oraya petrol gideiiemesi gayet tabiî olarak milletvekillerine intikal edecekti. Nitekim bu meyanda bendenize de intikal etti.

Bendeniz bu soruyu sormalan evvel Bakanı makamlarında ve Petrol Ofis Umum Müdür ve diğer alâkalı müdürlerini kiraren ziyaret ettim ve nadas zamanı geçmektedir, bir çare bulun diye rice ve istirhamda bulndum. Çare bulunamadı, telgraflar yine yağmaya başladı. Bundan dolayıdir ki, sölü sorumu verdim. Sorumun hedefi vâkı olan bir gecikmeyi ortaya atmaktan ibarettir ve yapıcı bir sorudur.

Şimdi arkadaşlar, biliyorsunuz bir Abadan meselesi vardır. petrol bulunmıyacak dediler, bu vaziyette herkes istok yapmaya başladı. Akabinde bir arıza oldu, bizim demiryolları on beş gün işliyemedi. Bunu esefle arzederim. Arzedeceğim tâbir her hangi bir münakaşa mevzuu olmasın. Maalesef Cenup demiryolları başıbozuk idare edilmektedir. Bir defa Vekilin oraya gidip görmesini rica ederim. O ne vagonlardır? Ne haldir o? Toros Ekspresi diye bir ekspres vardır, 50 saat tehirle gelir, yine 50 saat tehirle gider; hiç mesele değildir. Yani adam mı taşır, mevaşi mi taşır belli değildir. Binaenaleyh bu noktayı da istitraden arzederim. Arkadaşlar gene tekrar ediyorum, Güney Doğu plâtformu üç plâtformdan ibarettir. Birisi, Mardin - Urfa ovasıdr, Çobanbey'den Cizreye kadar devam eder. İkincisi, Diyarbakır Ovası. Üçüncüsü de Muş ovası. Buralardaki ziraat vasıtaları çoğalmıştır. Son zamanlarda 1948 den beri, Allah vergisi olarak gelmiş olan Marşal Plânından sonra ziraat kısmen motorize olmuştur. Halen oralarda ve yalnız Mardin Ovasında 600 kadar motörlü ziraat aleti mevcuttur. Bu itibarla bugün için akar yakıt ihtiyacı her şeyden öndedir. Çünkü köylü çift hayvanlarını da satmış bulunmaktadır. Fevkalâde tehlikeli bir durum tahassül edebilir. Onun için bendeniz bu gibi ihtiyaçlar husulünde gerek çiftçi, gerek Hükümet müşkül mevkide bulunmasın; ikmal mahalleri teşkil edilsin, oraya petrol gitmiyebilir, depolar kurulsun, arızaların her ihtimali düşünülsün diye ikazkâr işarette bulunuyorum.

ULAŞTIRMA BAKANI SEYFİ KURTBEK (Ankara) — Sayın arkadaşlar, arkadaşımız her halde bir heyecan sevkıyla olacak ki, Cenup demiryolları üzerinde biraz fazla mübalâğayla konuştular. Cenup Devlet Demiryolları işletmesi üzerinde başıbozuk v. s. gibi kelimeler kullanmışlardır. Bunları şiddetle reddederim.

Biliyorsunuz ki, Cenup demiryollarının bir kısmı Suriye arazisinden geçer. Bu sebeple Su-

riye'deki hareketler üzerinde biz hâkim değiliz. Binaenaleyh böyle millî bir müessese ve işletme hakkındaki muhalefette olarak vâkı ifadelerin doğru olmadığını huzurunuzda ifade etmek isterim.

AZİZ URAS (Mardin) — Bendeniz, vekile bir defa gitsin, görsün diye teklif ettim. Gidip gördükten sonra reddederse kabul ederim. Fakat sözlerini şimdi kendisine reddediyorum!.

2. — İzmir Milletvekili Abidin Tekön'ün, kimsesiz çocukları yetiştirme yurtlarının öğretmen ve idareci kadrolariyle korunan çocukların durum ve miktarına, mezkûr yurtların kanunun koyduğu esaslar dairesinde kurulup kurulmadığına ve korunma ilâmı almış olup da yurtlara yerleştirilmiyen çocukların miktarına dair Millî Eğitim Bakanlığından sözlü sorusu (6/482)

BAŞKAN — Abidin Tekön burada mı?, (Yok sesleri). Soru sahibi hazır bulunmadığı için, önümüzdeki Birleşime talik edilmiştir.

3. — İzmir Milletvekili Abidin Tekön'ün, işçi sendikaları teşkilâtının çalışma tarzı hakkında ne gibi tedbirlerin düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanlığından sözlü sorusu (6/483)

BAŞKAN — Bu da aynı suretle önümüzdeki Birleşime talik edilmiştir.

4. — Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan'ın, İstanbul, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin kereste, odun ve kömür olarak yıllık verimlerinin ne kadar olduğuna, orman kaynağı olmıyan Tekirdağ İli hududunun tashihi hakkındaki müracaatların neticesine, kental başına kanunsuz ve usulsüz alınan rüsumun mesnediyle alınan paraların iade edilip edilmiyeceğine, elde mevcut tomruk ve mamul kereste miktarına ve yeni Orman Kanunu tasarısı hakkında ne düşünüldüğüne dair Tarım Bakanlığından sözlü sorusu (6/484)

BAŞKAN — Şevket Mocan arkadaşımız buradalar mı efendim? (Yok sesleri).

Soru sahibi hazır bulunmadıkları için önümüzdeki Birleşime talik edilmiştir.

5. — Zonguldak Milletvekili Rifat Sivişoğlu'nun, sıhhi kurul muayenesi için yurdun uzak bölgelerinden Gülhane Askerî Tıp Akademisi kliniklerine sevkedilen hasta veya tebdil havalı erlerin işlerinin en kısa bir zamanda sonuçlandırılması için ne düşünüldüğüne dair sorusuna Millî Savunma Bakanı Hulûsi Köymen'in sözlü cevabı (6/485)

BAŞKAN — Rifat Sivişoğlu arkadaşımız buradalar mı? (Burada sesleri).

14 . XI . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Gülhane Askerî Tıp Akademisi kliniklerine, sıhhi kurul muayenesi için, yurdun uzak köşelerinden askerlik şubelerince veya kıtasınca sevkedilen hasta veya tebdil havalı askerlerin işlerinin sonunu alıncaya kadar yolluk ve zaruret içinde Ankara hanlarında haftalarca süründükleri üzüntü ile müşahede edilmektedir.

Bu gibilerin işlerinin en kısa zamanda ve âzami bir, iki gün içinde intacını temin hususunda ne düşünüldüğünün Millî Savunma Bakanlığınca sözlü olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arzederim.

Zonguldak Milletvekili
Rifat Sivişoğlu

BAŞKAN — Söz Millî Savunma Bakanındır.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI HULÛSİ KÖYMEN (Bursa) — Muhterem arkadaşım soru sahibi Rifat Sivişoğlu'nun sorusunda kaydettiği, Gülhane Hastanesine muayeneye gelen askerlerin bir kaç gün burada bırakılmaları meselesi vâkıdır. Yalnız derhal şurasına işaret etmek isterim ki, haftalarca kalmaları ekseriya gayrivâkıdır, nadiren vâkıdır.

Arkadaşlarım; hâdisenin künhüne nüfuz edebilmek için Gülhane Hastanesi sıhhi heyetinin mesaisi hakkında bir fikir edinmek zannederim yerinde olacaktır.

Gülhane Hastanesi sıhhi muayene heyetinde bulunan arkadaşlar klinik ve poliklinik muayeneleriyle meşgul oldukları gibi ayrıca stajyerlerin tedrisatı ile de meşgul bulunmaktadırlar. Bundan gayrı heyeti sıhhiyeye müracaat eden hastaların muayeneleri ile de meşgul olmaktadırlar. Bunun daha ötesinde, Tıp Akademisi titrini taşıyan bu müessese, diğer bütün hastanelerde karara varılamıyan her hangi bir mesele üzerinde kesin olarak karar almak için gönderilen hâdiselerle ve vakıalarla da meşguldürler.

Şimdi bu kadar mesai hamulesi altında çalışan heyeti sıhhiyenin kendisine muayene için müracaat edenler hakkında tatbik ettiği muamele şudur; evvelâ bir lâboratuvar muayenesinden hastayı geçirmek, ondan sonra röntgenden geçirmek, daha sonra da heyeti sıhhiyeye alınacak neticeleri sunmak. Bu iş günü gününe cereyan etmesi imkâna sığmıyacak kadar geniş portede bir iştir. Bunu takdir edersiniz. Bununla beraber şu son altı günlük istatistikler gösteriyor ki, muayene için müracaat edenler 90 subay 211 er olmak üzere 301 kişidir. Şu hesaba göre günde müracaat edenler sayısı vasati olarak elliyi buluyor. Her hastaya on dakika hasredilse bu elli kişinin muayenesi için günde en az yedi saat meşgul olmak lâzımdır. Bunun dışında bu heyeti sıhhiyenin muayene günleri haftada üç defa olmak üzere tâyin edilmiş olmasına rağmen muayene için gelenlerin buraya gelişlerini bu günlere göre tanzim etmemiş olmaları da bu gecikmeye sebep olmaktadır. Bütün bu vakıalar karşısında elbette Bakanlığında kendine terettüp eden vazifeleri olmadığı iddia olunamaz. Biz bu vazifeleri takdir ettik. Ve gelen hastaların konaklarda ikamet etmeleri ve ibatelerini temin edici tedbirler almak üzere bulunuyoruz. Bundan gayrı bir de tamim yaptık. Muayyen günleri bilerek yola çıkmalarını, buraya geldikten sonra uzun zaman intizara meydan vermemelerini bildirdik. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Rifat Sivişoğlu buyurun.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Zonguldak) — Aziz arkadaşlarım, neden bilmem, âmir memurun, memur arkadaşının kusurlarını ne de olsa nispeten setretmek hastalığı bizde mevcuttur. Bundan vazgeçmek imkânı hemen hemen mefkuttur. Muhterem Bakan sorumda arzettiğim hususların haddi zatında gayrivâkı ve nadiren vâkı olduğunu söylemeselerdi ve keza karşılaştığımız vaziyetler karşısında bizi tekzibe çıkmasa idiler kendilerine buradan teşekkür ederek hiç de konuşmadan inecektim. Muhterem Bakan hem bizi teyit ve tasdik, hem de tekzip buyurdular. Ekseriya gayrivâkı demek suretiyle tekzip ettiler, fakat nadiren vâkı demek suretiyle hiç olmazsa, azacık olsun tasdik buyurdular. Diğer taraftan iaşe veya ibate hususunda iyi yoldayız dediler ki, bu şayanı memnuniyettir. Eğer bendeniz bu gibi vatandaşlarla karşı karşıya gelmeseydim, dertlerini dinlememiş olsaydım, bu takriri zaten vermezdim.

Muhterem arkadaşlarım, Gülhane Hastanesine, sıhhi kurul muayenesi için gelen hasta ve tebdilihavalı askerlerimizin, muayenelerinin, haftanın muayyen üç gününe ve öğleden evvelki bir iki saate sıkıştırılması ve öğleden sonraki geniş vaktin, doktorların hususi muayenehanelerinde hususi hastalarını muayeneye ayırmaları yüzünden buralarda günler ve haftalarca süründüklerini gözlerimle görmemiş ve bu gibilerin müracaatlariyle, sızlanmalariyle karşılaşmamış olsaydım bu takriri vermezdim.

14 Mayısta millet kaderini mesut gayelere doğru hükmü altına alan siyasi reformun, demokrat iktidarın şifakâr ve kudretli ellerinde idamesi ve beklenen meyvaları verebilmesi, idare mekanizmasının, en hücra teferrüatının dahi bir zihniyet reformiyle irkilip tazelenerek yeniden kurulmasına bağlı olduğunu inkâr edemeyiz.

Bugün 2,5 senelik bir ömür ve emeğe muadil olan Türk vatandaşının en asilâne vergisi demek olan askerlik hizmetine, verem basilleriyle delik deşik olmuş kemiklerinin çatılandırdığı zayıf vücudunu tahsise koşan hasta vatandaşları Gülhane veya Gümüşsuyu yollarında haftalarca süründürmeye hakkımız yoktur arkadaşlar.

Beş ongün evvel nispeten iyi bir havada Ankara'ya sıhhi kurul muayenesi için altıncı defa gelerek işini bitirememiş, hayır, hayır işini bizlerin ve vazifelilerin vazifesini ihmal etmesinden hâlâ tamamlıyamadığımız Zonguldak - Devrek Kazasının Hüseyin Çavuşoğlu Köyünden İsmail Ulema ismindeki vatandaşa geçen gün yani bu sözlü sorunun verilmesinden nice sonra, üzerinde ince bir mintan ve yırtık bir çeket, ayağı kar suyunda yüzer bir halde, kemiklerindeki verem basillerinin bile üşüyeceği soğuk bir günde rastladığım zaman üzerimdeki kalın paltodan değil de, yıllardır, vazife duygularımıza yataklık eden dimağ merkezlerimizin halinden utandım, arkadaşlar.

Aramızdaki değerli hekim arkadaşlarım pek tabiî ki, daha iyi bilirler ama, onlar susunca bu işin kolayı var demek ve o kolayı göstermeye özenmek ne yapalım ki; şimdilik bana düşmektedir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Susan yok.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Devamla) — İlk iş olarak, sıhhi kurul muayenesi için gelen vatandaşların sıhhi ve askerî durumlarının üç gün içinde tâyini, icabı hale göre köylerine veya kıtalarına iadesi veya hastaneye yatırılması hususunu, bir zarureti katiye olarak kabul etmek lâzımdır. Bu zaruret kabul edilince gayenin tahakkuku nispî bir kolaylık arzedecektir. Şu durumda sıhhi kurul muayenelerinin, bütün tıp şubelerinde sadece haftanın şu ve şu günlerinde ve öğleye kadar değil, her gün ve o her günün bütün saatlerinde icrası icabetmektedir. Meselâ muayeneler haftanın muayyen günlerinde ve öğleden evvel yapılıyor da, neden her gün ve öğleden sonra dahi yapılmamaktadır? Bunun cevabı gayet basittir. Ve şahsi muayenehanelere koşmak arzusundan münbaistir.

Köyünden, işini gücünü, çiftini çubuğunu bırakıp askerlik hizmetine yarar mıyım yaramaz mıyım, diye İstanbul veya Ankara askerî hastanelerine koşan hasta ve çürük evlâtlarımızı, haftalarca en gayri sıhhi iskân ve iaşe şartlarının ortasında han köşelerinde süründürmeye sebep sadece askerî hekimlerimizin öğleden sonraları şahsi muayenehanelerine koşmak hevesi ise, buna müsaade edilmemek gerektir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Kanunu haklarıdır.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Devamle) —Buna sonradan cevap vereceğim. Bu çalışma şeklinin kliniklerin işlerine yeni bir şey ilâve etmiyeceği askerî hekimlerimizi zorluğa sokmayıp, sadece izdiham ve betaatı bertaraf edeceği âşikârdır. Çünkü iş hacmında artış yok, yayılış var. İntizam ve sükûn va'di var.

Sonra arkadaşlar, nazari olarak aksi müdafaa edilebilir. Çok mühim bir teklif de ileri süreceğim. Kulağı sağır bir er bütün tıp şubelerince baştan ayağa kadar muayene ediliyor dikkat buyurunuz erin askerlik durumunu tâyin edecek olan sadece kulağının halidir. Ve işitme durumudur. O da yarım saatlik bir muayeneye vâbestedir. Er ise 15 günlük tıbbi bir taramadan sonra handa birkaç gün de sıhhi kurulun toplanmasını bekliyecektir. O kurulda ise misalimizdeki hale nazaran kulakçının mütalâası karara müessir olacağına ve gerek hekimlik ahlâkı, gerekse ihtısas farkı mülâhazalariyle kuruldaki diğer şube hekimlerinin buna itiraz etmiyecekleri bedihi bulunduğuna nazaran, sıhhi kurul toplantılarını beklemeden, bu kulak hekiminin, erin askerlik durumunu bizzat tâyin etmesine neden müsaade edilmemektedir? Bendeniz kulağından müşteki bir erin diğer bıranş hekimleri tarafından tetkik olunmasını tabiatiyle ileri süremem. Bu ilmen ve tıbben belki hatalı olur. İstiyorum ki, bir mütehassıs veya alâkalı klinik şefi, bir erin sıhhi durumu hakkında ve askerlik durumunu tâyin hususunda tamamen serbest, salâhiyetli ve mesul kılalım. Geniş salâhiyetler, geniş faydalar sağlıyacağı gibi ufak tefek riskleri de beraber taşıyacaktır. Bu iş biraz da hekime, hekimlik meslek ve ahlâkına inanmayı icabettirir. Benim mâruzatım bundan ibarettir.

Muhterem doktor ve profesör arkadaşım bunun bir kanun mevzuu olduğunu söylediler. Fakat aziz arkadaşlarım, hiçbir kanun ve nizam dışarıda bir er 10 - 15 gün doktor beklerken doktor, hususi işi için çalışıp para kazanmaya hakkı yoktur. Buna ne Cezmi Türk ne de diğer arkadaşlarım razı olmaz kanaatindeyim.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Demagoji yapma.

BAŞKAN — Mucavebe yapmayın.

6. — Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, pirinç ve çeltikten alınan Muamele Vergisinin yıllık tutarına ve bu verginin ıslahı veya tamamen kaldırılması hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın sözlü cevabı (6/486)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

T. B. M. M. Başkanlığına

Memlekette istihsal edilen bilûmum pirinç ve çeltiklerden alınan Muamele Vergisi yekûnunun senelik tutarı nedir? Hazineye ne gelir temin etmektedir?

Bu verginin suiistimallere meydan vermesi dolayısiyle ıslahı veya tamamen kaldırılması hususunda hükümet ne düşümektedir?

Sözlü olarak Meclis kürsüsünden Maliye Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

Balıkesir Milletvekili
Ali Fahri İşeri

BAŞKAN — Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar; Balıkesir Milletvekili Sayın Fahri İşeri arkadaşımızın pi-

rinç çe çeltikten alınan Muamele Vergisi hakkındaki sözlü sorularına cevap arzediyorum:

1. Çeltikten pirinç imali dolayısiyle yılda vasati olarak (1,5) milyon lira Muamele Vergisi alınmaktadır.

2. Halen yürürlükte bulunan Muamele Vergisi Kanununun aksak ve suiistimallere yol açan hükümlerinin ıslahı ile adalet ve umumiyet kaidelerinin, bu vergide de hâkim kılınması maksadiyle uzun zamandan beri yapılmakta olan çalışmalar sona ermek üzeredir. Bu hususlaki tasarı pek yakında Yüksek Meclise takdim kılınacaktır.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; pirinçten alınan Muamele Vergisi hakkında mâruzatta bulunacağım. Bu vergi müstahsılın cebinden çıkıyor, fakat devletin hazinesine bir şey girmiyor. Çeltik fabrikalarında birçok suiistimallere uğruyor. Göz göre göre hırsızlık meydandadır. Meselâ Türkiye'de vasati olarak iki yüz bin dönüm pirinç ekilmektedir. Buna mukabil yine vasati olarak 600 veya 700 milyon kilo pirinç istihsal edilmektedir. Ortalama olarak kilosu bir liradan hesap edilirse 60 milyon lira tutar. Yüzde on beş Muamele Vergisi ödemek icabederse, ki mecburi ödenmesi lâzımdır, 9 milyon lira devletin hazinesine girmesi icabeder. Halbuki yalnız Hazine bir buçuk milyon veya bir milyon altı yüz bin lira gibi cüzi bir vergi alıyor. Onda bir buçuğu ancak devlet hazinesine girmektedir. Yalnız Trakya'da İpsala ve Enez'de, Meriç havalisinde 60 bin dönüm pirinç ekilmektedir. Aynı zamanda bu havalinin pirinçleri bugün Türkiye'de birinciliği kazanmakta, fiyat hususunda da diğer pirinçlerin hepsinin fevkindedir. Yalnız Trakya'dan, bu iki mıntakadan istihsal edilen pirinçlerden 3 milyon lira Muamele Vergisi tutması lâzımdır.

İşte müstahsil kaybediyor. Müstehlik de beher kiloda 15 - 20 kuruş pahalıya yiyor. Muamele Vergisinden süiistimale uğrıyan 8 - 9 milyon lira da beş on çeltik fabrikacılarının ceplerine iniyor. Un değirmenleri de ayni vaziyette idi. Az bir zamanda milyonluk olmuşlardı. Milleti ve Hazineyi kana kana soymuşlardı. Un değirmenlerinden Muamele Vergisi kalktı vergi hırsızlığı da kendiliğinden kalkmış oldu.

Hulâsa; beş, on kişiyi milyonluk yapan ve Devlete çok az menfaat temin eden ve pahalılığa sebebiyet veren bu verginin tamamen kaldırılması ile pirincin de piyasada kiloda 15 - 20 kuruş ucuzlamasına âmil olacaktır. Bizim köylümüz hasta olduğu vakit pirinç yer. Esasen bu istihlâkin yüzde kırkını veyahut otuzunu gene resmî müesseseler, ordu, mektepler, hastaneler sarfetmektedir. Yüzde 30 veya 40 ını sarfettiklerini kabul edersek (24) milyon kilo eder. Bu da iki buçuk, üç milyon lira tutmaktadır. Hükümet bir buçuk milyon lira vergi alıyor fakat diğer taraftan iki buçuk ve üç milyon lira gibi iki mislini yalnız fiyat farkı olarak ödemek mecburiyetinde kalıyor.

Hulâsa : Bu verginin tamamen kaldırılmasını rica ve istirham ederim.

Bir vergi alınıyor. Devlet hesabına 3 milyon lira ödeniyor. Halk da pahalı almak mecburiyetinde kalıyor. Binaenaleyh bu vergi ne kadar ıslah edilse yine hırsızlığın önüne geçilemiyecektir. Buğday gibi bundan da Muamele Vergisinin kaldırılması ve yerine icabeden başka bir verginin ihdası faydalı olacaktır. Bu suretle halk da, Devlet de bundan istifade edecektir. (Bravo sesleri alkışlar).

7. — Kayseri Milletvekili Mehmet Özdemir'in, memleketimize ithal edilen traktör, biçerdöver pulluk ve mümasili ziraat aletlerinin Zirai Donatım Kurumu vasıtasiyle satışı esnasında hangi esasların nazarı dikkate alındığına ve zirai istihsalâtımızın inkişaf ve kalkınması için bu kurumun çalışma sistemi hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in sözlü cevabı (6/487)

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

1. Marshall Yardımından Zirai Donatım Kurumu vasıtasiyle memleketimize ithal edilmekte olan traktör, biçerdöver, pulluk ve mümasili ziraat aletlerinin aynı kurum tarafından satışı esnasında hangi esasların göz önünde bulundurulduğu ve halen mer'i şartlar altında fakir çiftçinin bu aletlerden temin edip edemiyeceğinin düşünülüp düşünülmediği,

2. Donatım Kurumu zirai istihsalâtımızın inkişaf ve kalkınması ve binnetice memleketimizin umumî iktisadiyatını yakinen alâkadar eden hayati bir vazife ile karşı karşıyadır. Bu kurumun çalışma, sistem ve zihniyeti memleket şümul hayati ve vazifesiyle hemahenk ve mütena-

sip olabilmesi için ne gibi tedbirler düşünüldüğünün Tarım Bakanlığınca sözlü olarak açıklanmasını saygı ile rica ederim.

Kayseri Milletvekili
Mehmet Özdemir

BAŞKAN — Söz Tarım Bakanındır.

TARIM BAKANI NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlar; Mehmet Özdemir arkadaşımızın sözlü sorusu hakkında dairesi etraflı ve geniş malûmat hazırlamıştır. Ancak sözlü sorusu, soru sahibini alâkadar ettiği için büyük meclisi sıkmamak için kısaca arzı malûmat edeceğim.

Malûmdur ki; Zirai Donatım Kurumu 4604 sayılı Kanunla teşekkül etmiştir. Bu kanunun birinci maddesi bu kurumun Tarım Bakanlığına bağlı olduğunu, üçüncü maddesi de bunun yapacağı işleri tesbit etmiştir.

Kısaca arzetmek isterim ki, bugünkü vaziyette Zirai Donatım Kurumu Tarım Bakanlığı ile tam bir mutabakat ve iş birliği halinde çalışmaktadır; kanunun maddeleri ile tesbit edilen bütün işleri yapmaya uğraşmaktadır. Yalnız itiraf etmek mecburiyetindeyim, iki eksiğimiz vardır. Bunların birisi kâfi miktarda yedek parça bulunduramıyorduk, diğeri arzu ettiğimiz takdirde memleketin hakiki ihtiyacını karşılıyacak genişlikte sabit ve seyyar tamirhanelerimiz yoktu. Üç ayda yaptığımız son sipariş, makine siparişleri yüzde yetmişi teşkil ediyor. Bir kısmı gümrüklerde, bir kısmı yolda ve bir kısmı da depolardadır. Sabit tamirhanemiz sekizdir, 20 tane de seyyar tamirhanemiz vardır. Önümüzdeki sene 6 sabit ve 10 seyyar tamirrane açılmasına karar verilmiştir. Bunu tatbik sahasına koyacağız.

BAŞKAN — Söz Mehmet Özdemir arkadaşımızındır.

MEHMET ÖZDEMİR (Kayseri) — Sayın Bakana verdiği kısa izahattan dolayı teşekkür ederim. Yalnız bâzı noksanları vardır, bunu da yüksek huzurunuzda tebarüz ettirmek vazifemizdir.

Zirai Donatım Kurumu son aylar içinde aldığı bir kararla ihtiyaç sahiplerini hakikaten müşkül bir duruma sokmuştur.

Bu karara göre kurumdan traktör ve biçerdöğer ve diğer alet talebinde bulunan her hangi bir müstahsıldan berveçhi peşin bir pey akçası talep olunmaktadır. Pey akçası talep olunurken diğer taraftan şimdi bir suretini okuyacağım taahhütnamenin de imza edilmesi şart koşulmaktadır. Bunun sureti elimdedir, aynen okuyorum.

«Türkiye Zirai Donatım Kurumunun celp veya temin edeceği traktör ziraat aletini kurumun daveti tarihinde derhal ve usulüne göre tesellüm edeceğimi, şayet Kurum bu malı celp ve temin edemez veya tahsis edecek durumda olmazsa hiçbir hak iddia etmiyeceğim gibi bu iş için yatırdığım . . . . . lira pey akçesinin Kurum tarafından bilâfaiz iadesiyle iktifa edeceğimi ve bu hususta da bir hak iddia eylemiyeceğimi şimdiden kabul ve taahhüt ederim.»

Görülüyor ki arkadaşlar; bu taahhütname yalnız bir taraflı olarak bağlantıyı sağlamakta zaman kaydiyle ve teslim ve tesellüm şartlariyle kendisini tamamen serbest bırakan Donatım çiftçiyi parasiyle uzun müddet bağlı bulundurmakta bir mahzur görmemiştir. Kanaatımca çok hatalıdır. Yanlıştır. Bildiğimiz umumi ticaret kaideleri ve alış verişler esnasında pey akçaları alınıp verilirken iki tarafı birbirine bağlıyan hükümler ve şartlarla pey akçaları veya teminatla ortaya konulur. Kaldı ki Devletin ve milletin kesesinden elli milyon lira gibi döner bir sermaye ile millet hizmetinde vazife almış bir müessesenin şahıslara her türlü kolaylığı göstermesi ve böyle bir pey akçası almaya lüzum görüyorsa bile kendisini de ilzam edecek şart ve kayıtları ortaya atması herhalde yerinde bir hareket olurdu.

Muhterem arkadaşlar, Türkiye gibi zirai sahada hakikaten kuvvetli bir hamle ve inkişaf halinde bulunan bir memlekette vazife almış bir müessesenin rolü pek mühimdir. Ve hayati ehemmiyeti haizdir. Bugün köylülerimizin % 80 nin elinde hâlâ kara saban vardır. Bizim iktisadiyatımız malûmu âlileridir ki toprağa ve toprak mahsulleri müstasıllarına bağlıdır. Mevsimler, ekimimiz, mahsuller iyi gittiği yıllarda memleketimizde her şey bol ve bereketlidir. Sıkıntı ve buhran olmaz. Bu o demektir ki, Türkiye'nin iktisadiyatı topraktır. Bu toprak içinde bugün çalışan 15 milyondan fazla bir köylü kitlesi vardır ki, bunlar ziraatlerini teknik aletlerle yapmak için can atmaktadırlar.

Bugün nereye giderseniz gidiniz, köylünün kafasında ve hayalinde yalnız veya bir kaç arkadaşı ile beraber olup bir traktör, bir biçer döğer, bir pulluk bir müzber almak için uğraşmaktadırlar. O kadar ki aldığı, alacağı bu alet-

lerin getireceği fayda ve zararları dahi hesaba katmadan yeniliğe doğru koşmaktadırlar. Milletimizin bu şuur uyanıklığı cidden takdire şâyandır. Geçenlerde Karayolları Genel Müdürlüğüne gitmiştik. Orada Amerika'dan gelmiş bâzı dergilerde yolların insanlar için sağlıyacağı faydalar hakkında birtakım propaganda mahiyetinde söz ve yazılara tesadüf ettik. Fakat ben bu hakikat olan söz ve yazılar karşısında hayretimi izhar etmekten geri kalmadım. Çünkü bizi Türk Milletini hâlâ anlamıyan insanlar bir yolun ehemmiyeti hakkında bize telkinlerde bulunmak lüzumunu görmüş olmalarını yersiz telâkki ediyorum. Bu millet yeniliğe doğru, medeniyete, insanlığa doğru, hürriyete doğru hızla koşan bir millet olarak meydandadır. Nereye giderseniz gidiniz, sizden yol, sizden ışık, sizden hastane, sizden traktör, sizden otomobil, radyo istiyen muazzam kütleleri görürsünüz ve bulursunuz. Arzetmek istediğim odurki, yirminci asrın insanı olarak medeni vasıtalara sahip olabilmek için Türk Milleti çırpınmaktadır. Fakat bu arada eline verilen vasıtaları iyi kullanamıyorsa, çabuk kırıyorsa o vasıtadan istenilen randımanı alamıyorsa işte o zaman bu sahada vazife almış müesseselerin yardıma koşmaları pek tabiîdir. Malûmalilerdirki, memleketimize çok çeşitli ziraat aletleri getirilmektedir. Evvel emirde bunların yedek parçalarına, ikinci olarak kullanacak elemanlara ihtiyaç vardır.

İşte Donatımın birinci ve büyük vazifesi burada başlar. Bu cümleden olarak:

1. Sabit ve seyyar tamir atelyelerinin adedi çoğaltılmalı,

2. Teknik uzman yetiştirecek müesseseleri süratle fazlalaştırmalı, bu arada mevcut sanat okullarının ziraat uzmanı yetiştirecek tedbirler alınmalıdır.

3. Ziraat Donatım Kurumu bugünkü memur zihniyetini bir tarafa atarak tamamiyle kendini çiftçi hizmetinde gören bir müessese olarak tanıtmalı, sevdirmeli ve bu yolda yürümelidir.

4. Pulluk, mibzer gibi memleketimizde yapılması mümkün olan bir ziraat aletleri sanayii kurulmalı, fiyat ve evsaf bakımından üstünlük teminine çalışılmalıdır.

Muhterem arkadaşlar; tekrar arzedeyim ki Zirai Donatım Kurumu yukarda esaslarını tesbit ettiğim hayati vazifeleri tahakkuk ve tatbik edebilmek için evvel emirde kendisine bir çekidüzen vermelidir. Yepyeni bir zihniyet ve karakterle ortaya atılmalı ve çalışmalıdır. Bizim ve Türk milletinin beklediği bunlardır.

Sözlerim bâzı acı hâtıralarıma istinat etmektedir. Bu müesseseden vaktiyle bir çiftçi olarak o kadar zarar görmüştüm ki benim gibi bir müteşebbisin bu darbelere mukavemet etmesi dahi güç oldu, acı oldu. Esaslarını tesbit ettiğim hayati vazifelerini tahakkuk ve tetkik edebilmek için evvel emirde bugün mevcut olan zihniyeti değiştirmek lâzımdır.

Demin de arzettiğim gibi 50 milyon gibi muazzam bir sermaye elindedir. Aynı zamanda memlekete yapılan ithaller esnasında yedek parçalar nazarı itibara alınmamaktadır. Traktör ithal edilir, pulluk ithal edilir, traktör ithal edilmez, traktör ithal edilir pulluk ithal edilmez. Bu ikisi de bir araya gelmezse iş görülmez arkadaşlar.

Benim mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Sual sahibi arkadaşımız müessenin 50 milyon lira gibi muazzam bir sermaye ile çalıştığından bahsettiler. Filhakika kanununda sermayesi 50 milyon lira olarak gösterilmiştir ama, bugün ödenmiş sermayesi 16 milyon liradır. Üst tarafı ticari faaliyetini tedvir için malî müesseselerden kredi temin etmektedir. Traktör veya diğer malî müesseselerin tevzii meselesinde ise; biz pey akçasını alma mecburiyetini hissettiğimiz için bu kaideyi kurmuş bulunuyoruz. Çünkü her önüne gelen sıraya girmek ve makine almak istiyor. Diğer taraftan asıl ihtiyaç sahibi sıra haricinde kalıyor.

Tek taraflı olduğu söylenen mukavele ise Zirai Donatım Kurumu yalnız ticari vasfı haiz olsaydı mesele kalmazdı, bu kurum aynı zamanda bir âmme müessesesidir. Binaenaleyh hariçten ithal edilecek zirai alet ve makineleri ithal edemediği takdirde, pey veren çiftçi vatandaşa karşı mesuliyet kabul edemyeceğini de kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh mukavelelerin tek taraflı oluşu da bu yüzdendir.

Sonra her istiyene traktör verme mevzuuna temas ettiler. Biz Devlet Üretme Çiftliğinde dört bin dönüm için bir traktör hesap ediyoruz.

Yüz dönüm, iki yüz dönüm toprağı olan vatandaşlara traktör vermeye kalkarsak işin içinden çıkamayız. Bizim başlıca arzumuz küçük çiftçileri teknik aletlerle cihazlandırmaktır. Bunlar meyanında puluk, mibzer ve daha mümasili aletleri yapmak için işi programlaştırmışızdır. Bu yolda yürüyoruz. (Alkışlar).

MEHMET ÖZDEMİR (Kayseri) — Arkadaşlar, evvelce zirai donatım, ihtiyaç sahiplerine traktör ve saire verirken bunlardan böyle bir taahhütname almıya lüzum ve ihtiyaç hissetmiyordu. Bir sıra numarası veriyordu, on, on beş gün içerisinde sırası gelen vatandaş müracaat etmediği takdirde ondan sonra sırada olanın ihtiyacı karşılanıyordu. Şimdi evvelâ 1 500 - 2 000 lira para alınıyor, yedi, sekiz ay bekleniyor, ondan sonra da ziraat aletinin alınıp alınmıyacağı meşkûk. Binaenaleyh bu şart gayet sakat. Eğer zamanla teslim ve tesellüm kaydı konarak bir taahhütname alınmış olsaydı yerindedir, diyebilirdim. Fakat şu kadar zamanda teslim edeceğim, lâkin teslim edemediğim takdirde benden bir tazminat talep edemezsin, diyor; bunun düzeltilmesini arz ve rica ederim.

8. — Siird Milletvekili Baki Erden'in, her türlü nakil vasıtalarından mahrum bölgelerde helikopter istasyonu ihdasının mümkün olup olmadığına ve hükümetin bu hususta ne düşündüğüne dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı (6/488)

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Şark ve diğer mahrumiyet bölgelerimizin en mühim ıstırap kaynaklarından biri ve belki de en başta geleni yolların kifayetsizliğidir. İhtiyaca cevap vermekten çok uzak olan yolların durumu sert iklimler dolayısiyle büsbütün elîm bir manzara arzetmektedir. Bu bölgelerde ilce ve bucakları illere bağlıyan yolların ancak küçük bir kısmı yaz ve kış motörlü vasıtaların geçmesine müsaittir; diğer bir kısmı ise yalnız kurak mevsimlerde tekerlekli vasıtalar için kabili mürurdur; geri kalan büyük kısmı patikalardan ibaret olduğundan sadece canlı nakil vasıtalar tarafından kabili istimaldir. Şu hale göre yağmurlar başlayınca birçok ilce, bucak ve bâzı illerimiz her türlü motörlü vasıtaların nakliyatından istifade edemez bir hale gelmektedir.

At; katır ve saire canlı vasıtalar bir müddet ihtiyacı kısmen karşılarlar. Lâkin bol yağmur ve karlar bu faaliyeti de nihayet sekteye uğratırlar.

Telgraf ve telefon hatlarının koptuğu ve her türlü muhaberenin de inkıtaa uğradığı vâkıdır. Yurt içinde gidilmez, gelinmez birer adacık haline gelen kasabaların durumunu, halk ve memurlarının çektikleri ıstırabı düşünmek bile insana üzüntü verir. Bir kısım kasabaların uzun bir müddet için ekmeksiz, şekersiz, ilâçsız; diğer bir kısmın ise kaymakamsız, hâkimsiz, doktorsuz ve mualimsiz kaldıkları çok oluyor. Birçok hastaların hastaneli yerlere gitmelerine maddeten imkân bulunamamasından veya gereken ilâç, doktor ve sairenin celbedilememesinden hayata göz yumduklarını kabul etmek gayet tabiidir.

Demokrat Parti iktidarının Şarkın ve diğer geri kalmış yerlerin kalkınmasına, yaralarının sarılmasına azimle çalıştığını zevkle müşahede ediyoruz. Hiç şüphesiz bu meyanda bu gibi yerlerin muhtaç oldukları yol şebekesi de örülmüş ve yolsuzluktan çekilen ıstıraplar dinmiş olacaktır. Lâkin bu mühim dâvanın tahakkuku senelere bağlı olduğundan hükümetin şimdiden seri ve pratik bir çare araması gerekmektedir.

Kanaatime göre münasip yerlerde 3 - 5 helikopter istasyonu ihdas edilirse umulduğundan fazla müspet neticeler sağlanmış olacaktır. Zira helikopter kâfi bir sürate ve şakuli bir hareket imkânına mâlik olduğundan arzu edilen noktaya kısa bir zamanda ulaşa ve konabilir.

İhdası bahis konusu olan helikopter postasının temin edebileceği muhtelif faydalar meyanında şunlar da zikrolunabilir:

1. Ağır hastaları hastaneli yerlere naklet-mek veya hastalara doktor, ilâç ve saire celbetmek;

2. Mühim devlet memurlarını vazifeleri mahalline nakletmek;

3. İaşe, ibate, ilâç ve sair bakımından güç duruma düşen kasabalara yardım ulaştırmak;

4. Posta nakliyatını seri ve emin bir şekilde temin etmek;

5. Dahilî asayiş bakımından mühim kolaylıklar sağlamak.

Hükümetin bu hususta ne düşündüğünün

ve etüd ve tecrübe mahiyetinde şimdiden bir helikopter istasyonunun ihdası mümkün olup olmadığının Ulaştırma Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasının teminine delâlet buyurmanızı saygılarımla rica ederim.

Siird Milletvekili
Dr. Baki Erden

ULAŞTIRMA BAKANI SEYFİ KURTBEK (Ankara) — Ulaştırma teşkilâtımız içinde Helikopterden istifade meselesi esasen dikkatimizi çekmiş olup üzerinde etüdler yapmaktayız.

Helikopterler için kullanma yeri olarak düşünülen işler şunlardır:

Posta hizmetleri,

Olağanüstü işler: Sağlık yardım ve imdat hizmetleri, yiyecek ve sair yardım işleri.

Tarım ve idare hizmetlerinde yardımcı işler.

Olağanüstü işlerle, çeşitli diğer hizmetler için Helikopter kullanılması bu işlerle meşgul idarelere ait bir meseledir. Biz, daha ziyade, yolsuz mıntakalarda posta hizmetlerinde bu vasıtayı ne derece kullanabileceğimiz üzerinde duruyoruz.

Helikopterin muntazam ve devamlı bir posta vasıtası olarak kullanılabilmesi için birçok teknik ve ekonomik şartların dikkate alınması icabediyor. Bu tayyarelerin uçuş kabiliyetleri mahduttur. Yükseliş kabiliyeti ve havada kalış müddetleri azdır. Kâfi yer tesisleri yapılmadan kör uçuş yapamazlar. Bilhassa Doğu bölgelerimizde hava şartlarının uzun müddet fenalaştığı mevsimlerde bunların kullanılması çok tahdit edilmiş olacaktır. Halbuki bilhassa bunlara ihtiyaç hissedilen zamanlar da bu mevsimlerdir. Emniyetle servis yapabilmeleri için fennî surette techiz edilmiş yer tesislerine lüzum vardır. Memleketimizde bu malzemenin kullanılma, idare ve bakım hususlarında yetişmiş personel yoktur. Bütün bu imkânsızlıkların hazırlanması büyük masrafların yapılmasını gerektirmektedir ki teşebbüse geçilmezden evvel tatbik kabiliyetleri üzerinde daha ciddî ve derin etüdler yapmaya mecbur oluşumuzun sebebi de budur. Henüz elindeki normal vasıta ve malzemesini ikmale başlamış ve kalkınmaya çalışan bir idarenin girişeceği yeni masraflar, görülecek işlerle mütenasip olmalıdır. Bu sebepledir ki, mesele üzerinde ehemmiyetle duruyoruz. Hattâ yalnız Helikopterler bakımından değil, diğer tayyarelerin de yolsuz mıntakalarımızda muhtelif hizmetler için ne derece kullanılabileceği üzerinde tetkikat yapıyoruz. Çünkü posta hizmetleri ve çeşitli imdat hareketleri paraşütlerle de yapılabilir.

Etüdlerimiz, bize faydalı imkânların varlığını gösterecek olursa derhal teşebbüslere geçeceğimizden sayın arkadaşımın emin olmalarını rica ederim.

BAKİ ERDEN (Siird) — Muhterem arkadaşlar; bu mevzuu yüksek meclisin huzuruna bir sözlü soru olarak getirmeme saik olan âmil şudur :

Bugün ana vatanımızın, başta Şark olmak üzere, yol ve nakil vasıtalarının pek az olmasından dolayı her hususta geri kalmış olan bu gibi bölgeleri kalkındırmak için her şeyden evvel oralara gidilip gelinmesinin kolaylaştırılması, dolayısiyle yol şebekesinin örülmesi ile mümkündür. Birçok memurlarımız bugün dahi Şarka bir sürgün yeri nazarı ile bakmaktadırlar. Halbuki yol şebekesi tamamlandığı takdirde bu memurlar oralara seve seve gidecek ve âzami randımanla çalışacaklardır. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar; bu helikopter meselesi akla gelen bir hal çaresidir. Sayın bakanın biraz evvel arzettikleri gibi, tayyarelerden paraşütle imdadı sıhhiye getirmek de akla gelebilir. Bu mevzuu etüd mevzuu olarak ele aldığından dolayı kendilerine ve kabine arkadaşlarına muvaffakiyetler diler, hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım.

9. — Ankara Milletvekili Fuad Seyhun'un, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunda çalışan işçilere verilemiyen fozla mesai ücretleriyle miktarına, müterakim ücretlerin defaten ödenmesinin mümkün olup olmadığına ve ne zaman ödeneceğine dair Çalışma ve İşletmeler bakanlıklarından sözlü sorusu (6/489)

BAŞKAN — Efendim, Fuad Seyhun Almanya'ya giden heyetle beraber seyyahatte olduğu için avdetine intizaren sorusu talik edilmiştir.

10. — Çanakkale Milletvekili Bedi Enüstün'ün, köylüye yapılan tohum yardımiyle elde mevcut istok miktarına ve müşkül durumda bulunan Çanakkale bölgtsine yapılacak yardım hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in sözlü cevabı (6/490)

15 . XI . 1951

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Saygılarımla,

Aşağıdaki sözlü sorularımın Tarım Bakanı tarafından cevaplandırılmasına müsaadelerinizi rica ederim.

Çanakkale Milletvekili
Bedi Enüstün

1. Bu sene köylüye yeter derecede tohum yardımı yapılmış mıdır? Yapılmışsa yeter miktarda tohum yetiştirememenin sebeb ve saiki nedir?

2. 10 . X . 1951 tarihli Zafer Gazetesinde 15 bin tondan ayrı olarak 30 - 35 bin ton civarında tohum stokuna sahip olduğunu bildiren Tarım Bakanı beyanatın çıktığı gün kendisine müracaat eden Çanakkale milletvekillerine ne maksatla elde mevcut tohum olmadığını ifade etmiştir?

3. Çanakkale milletvekillerinin ısrarı üzerine elde tohum mevcudu olmadığını iddia etmesine rağmen 450 ton tohumluk buğday vermeye razı olan Tarım Bakanı bu buğdayı nereden bulmuştur. Tarım Bakanının tohumun toprağa ne zaman ekildiği hakkında iptidai zirai bir bilgisi var mıdır? Malûmatı varsa ekme mevsimini geçirdikten sonra tohum sevkıyatına kalkışmanın ifade ettiği mâna nedir?

4. 295 bin nüfusu ile iktisadi hayatı yalnız ve yalnız ziraate bağlı olan Çanakkale'nin ihmal neticesi düştüğü bu müşkül durum hakkında ne gibi bir yardım düşünülmektedir?

5. Milletvekillerinin intihap çevrelerine ait tohumluk buğday isteklerini takip etmeleri, Sayın Tarım Bakanını rahatsız etmekte midir?

BAŞKAN — Söz Tarım Bakanındır.

TARIM BAKANI NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlar; böyle bir sözlü soruya muhatab olarak karşınıza çıkmak istemezdim, fakat oldu. Muhterem arkadaşımın suallerini okuyacağım ve kısaca cevap vereceğim.

Birinci sual — Bu sene köylüye yeter derecede tohum yardımı yapılmış mıdır? Bu sene köylüye yeter derecede tohumluk yardımı yapılmıştır. Şimdiye kadar dağıttığımız 52 962 tondur. Halen de elimizde 3 875 tonu Devlet Üretme Çiftliğinde 18 küsur bin tonu da Toprak Mahsulleri Ofisinde olmak üzere 21 bin ton mevcut tohumluğumuz vardır.

İkinci sual Benim 10 Ekim tarihli Zafer Gazetesindeki Tarım Bakanlığı çalışmalarına ait beyanatımdan bahsederek - ki , bu matbuata da aksetmişti - muhterem arkadaşımız Tarım Bakanını politik beyanla itham buyurmuşlardı. Bugün dahi o beyanımın hakikatın ifadesi olduğunda huzurunuzda ısrar ediyorum. Birinci sualdeki cevabımın da tatmin edici olduğu kanaatindeyim. Yalnız şunu söylemek lâzımdır ki, ben 35 000, 50 000, 60 000 ton tohumluğumuz var derken, ki hakikaten vardır, cins tâyin etmemiştim. Çanakkale'ye ekilmesi lâzımgelen tohumluk Floransa ve Montana cinsi idi. Geçen sene aynı cinsten tohumluk verildiği için Vekâlet 816 tonun mahallî ihtiyaçtan karşılanabileceğini hesâba katmış ve vilâyet ihtiyaçlarını tesbit edip Ceylânpınar Çiftliğindeki tohumlukları o vilâyete tahsis etmişti. Sonra gelen cevapta Çanakkale'de mahallî ihtiyacın 500 tonunun karşılanabileceği, diğer kımsın da mutlaka Ceylânpınarı'na getirilmesi haberi geldi. Ceylânpınarı'na tel ile rica ettim. Samsun ve Maraş vilâyetleri kontenjanından kalmıyarak elde bir miktar bulunduğunu söylediler. Ziraat Bankası ile temasa geçtik. En kısa yolla Çanakkale'ye sevkını temin ettik. Çanakkale'ye 1100 ton verdik. Bu suretle geçen seneye nazaran topyekûn 167 ton fazla vermiş olduk. Geçen sene Çanakkale'ye en son tohumluğu 27 Kânunuevvelde vermiştik. Bu sene en son partiyi 12 Kânunuevvelde verdik.

Çanakkale ihmal edilmiş değildir. Niçin ihmal edilsin? Biraz evvel arzettiğim gibi, muhterem arkadaşım, tohumun toprağa ne zaman ekildiği hakkında en ufak bir bilgisi var mı diye soruyorlar. Kendilerine diyeceğim ki, ben bir çiftçi çocuğuyum, en az kendileri kadar bilirim.

Beşinci soruları ise, milletvekillerinin intihap çevrelerine ait tohumluk buğday isteklerinden Sayın Tarım Bakanı rahatsız olmaktamıdırlar?

Muhterem arkadaşlar, on aydan beri mesuliyet mevkiindeyim. Bu müddet zarfında, beş on arkadaş müstesna, hemen bütün arkadaşlar geldiler, umumi veya mevzîî memleket ihtiyaçları için bana müracaat ettiler. Onları nasıl karşıladığımı, arzularını nasıl is'afa çalıştığımı hepiniz benden daha iyi bilirsiniz. Binaenaleyh bu sualin cevabını sizlere bırakıyorum. (Soldan alkışlar) a

BAŞKAN — Bedi Enüstün.

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, sayın Tarım Bakanının sözlü soruma verdiği cevabı derin bir alâka ile dinledim. Verilen izahatın tatminkâr olması şöyle dursun beni büyük bir teessüre sevketti. Haklı soruların ve haklı dâvaların müdafaaları kolaydır. Bu sebeple sayın Bakana imtisal etmiyerek politik bir konuşma yapmıyacağım. Yalnız hakikatleri ve delilleri serdetmekle ve intihap çevremin mâruz kaldığı elem ve ıstırabın derecesini açıklamakla ve takdir keyfiyetini de heyeti muhteremeye bırakmakla iktifa edeceğim.

Tarım işlerine Devletçe ve memleketçe verilmesi lâzımgelen önem ve değerin ne kadar büyük olduğu ve bu hususta yapılacak fedakârlıkların kâfi addedilemiyeceği bütün memleket evlâtlarınca anlaşılmış ve inanılmış bir mütearifedir. Hal böyle iken; istihsal ve istihzarı tamamen yurdumuz topraklarında sağlanabilen tohumluk meselesinin zamanında ve ciddi olarak ele alınması Tarım Bakanlığının başta gelen vazifesidir. Bu vazife bilerek veya bilmiyerek ihmale uğratılır ve vatandaşın günlük yaşama ve hayat mücadelesi imkânlarını sekteye uğrarsa içinde bulunduğumuz rejim icabı vatandaşların kendi mümessillerini harekete geçirmeleri en tabiî haklarıdır. Yurdumuzun diğer bölgelerinde vaziyetin ne olduğunu bilemiyorum. Çünki Tarım Bakanından sorduğum yazılı soruma bu dakikaya kadar bir cevap verilmiş değildir. Bu sebeple kendi dairei intihabiyem olan Çanakkale'deki durumu ve cari muameleyi arzedeceğim:

Çanakkale'nin yıllık buğday istihsali elli bin ton kadardır. 1950 senesinde yapılan tohumluk yardımı ile bu miktar 95 bin tona kadar yükselmiş bâzı yerlerde bire sekiz alan köylü bu sayede bire otuz, otuz beş nispetinde istihsale sahip olmuş ve bu suretle zirai sahada Çanakkale topraklarının büyük ve geniş imkânlara sahip olduğu fiilî olarak ispat edilmiş durumdadır. Bu hal muvacehesinde yapılan bu tohumluk yardımının önümüzdeki senelerde de devam edeceği ve bu maksatla tohum üretme çiftliklerine büyük tahsisatlar ayrıldığı ve bir endişeye mahal olmaması lâzımgeldiği ve köylünün yüzünün daima güleceği Nihad İyriboz ve Süreyya Endik arkadaşlarımız tarafından her fırsat zuhurunda mükerreren Çanakkale köylerinde ifade buyurulmuştur. Bunları ne maksatla ve neye istinaden söylediklerini açıklamak imkânını kendilerine vermek için bu iki milletvekili arkadaşımın isimlerini sarahaten zikrediyor ve bunda fayda mütalâa ediyorum.

Çanakkale köy ve köylerinde bir ferahlık yaratan hâdisenin mütaakip safhası hakikaten hüzün vericidir. Vakı müracaatlar karşısında Sayın Tarım Bakanının verdiği cevap 8 Ekim 1951 tarihli cevabı aynen okuyorum: Gerek peşin para ile ve gerekse ödünç olarak ihtiyaç gösterdiğiniz buğday tohumluğu çeşitlerinin Devlet Üretme çiftliklerinde mevcudu yoktur bu itibarla tahsis mümkün değildir.

Yani tohumluk buğday tahsisi mümkün değildir... Çünkü yok. Çanakkale'nin istediği tohumluk bir sene evvel kendilerine verilişi tohum cinsinin aynı ve üretme çiftliklerinde yetiştirilen, yani Haziran ayında elde edilen tohumluktur. Yoksa Amerika'dan, Hindistan, Pakistan'dan getirilecek, üzerine haricî menşe pulu yapıştırılan bir meta değildir. Fakat 10 Ekim tarihli Zafer gazetesinde Tarım Bakanının beyanatı bütün gazete sütunlarını işgal edecek derecede çıkıyor. Burada Sayın Bakanın cins zikretmeksizin bütün memlekette tohumluk ihtiyacının karşılandığını ve elde de 35 bin ton stok bulunduğunu bildiriyor. Bu tezat karşısında o sırada Ankara'da bulunan milletvekillerimizin müracaati üzerine Sayın Bakanın gazetede çıkan beyanatını ne şekilde tevil ettiğini bilmiyorum. Fakat her zaman tahkik ve tesbiti mümkün olacak bir vakıayı politik bir maksat içinde mütalâa etmek devrinin kapandığını o dakikaya kadar anlamadığı anlaşılan Tarım Bakanı vâkı izah ve ısrar üzerine ihtiyacın bir cüzi olan 500 ton matlup cins buğdayı vermeyi lûtfen kabul buyuruyorlar. Fakat mevsim geçiyor, fiilî bir hareket ve teşebbüs de yok, yalnız bir sözden ibaret... Bu hâdiseden bir ay sonra intihap çevremin tazyıkı karşısında şahsi müracaatıma karşılık Bakanın verdiği cevabın tam aksine İskenderun'dan aldığım 15 . 11 . 1951 tarihli tel cevabını aynen okuyorum:

Ceylanpınar Üretme Çiftliğinden Çanakkale için bugüne kadar 225 ton tohumluk buğday gelmiştir. Tahsis 500 tondur.

İskenderun

İskenderun limanında Demirhisar motörüne yüklenmektedir. Ceylânpınr'a bakıyesinin acele gönderilmesi için üç telgraf çekilmiştir. Vagon-

ların alınınca motör derhal hareket ettirilecektir.

Sonra 29 . 11 . 1951 tarihinde Çanakkale'den aldığım telgraf, daha henüz tohumlukların tamamının gelmediği sarahatle ifade edilmektedir.

Telgrafı okuyorum:

Teşebbüsatımızla üretme çiftliğinden vilâyet namına tahsis edilen 509 ton tohumluktan 265 tonu İskenderun'dan Karabiga'ya gelmiştir. Henüz 235 tonu gelmemiştir. Bundan 84 tonu ilcemize aittir. Tesriine delâletinizi rica ederim.

Şu hale göre; Türkiye'nin esas itibariyle zirai bir memleket olmasına binaen ekim mevsiminin kolaylıkla bilinmesi ve hattâ ilk mektep çocuklarının da kolaylıkla öğrenmeleri maksadiyle yeni Türkçe ile değiştirilen Ekim ayı geçtikten ve hattâ Kasım ayı geçtikten sonra tohumluk buğday vermeye kalkmak zirai bir bilgi noksanından başka bir şeye hamledilemez. Bu sene bu bilgisizlik ve ihmal neticesi Çanakkale köylülerinin mâruz kaldıkları zarar miktarı 45 bin ton istihsal noksanı karşılığı olarak 15 milyon liradır. Bu ne suretle telâfi edilecektir. Tarım Bakanı ile şahsi hiçbir alışverişim yoktur. Kendisinin taşıdığı Bakanlık ünvanı ve şahsen benim milletvekili sıfatım bizi karşılaştırmaktadır. Bu sebeple intihap çevremin uğradığı ihmalin hesabını sormak da hakkımdır. Yazın kışlık elbise, kışın yazlık elbise vermek devri kapanmıştır. Gerek dâhilî siyasette ve gerekse haricî siyasette tarihin hiçbir devrinde nasip olmıyan imkân ve başarılara sahip olmakta bulunduğumuz bir sırada, tam formiyle işliyen Hükümet makanizmasında lâçka bir vidanın Çanakkale'yi mâruz bıraktığı bu sarsıntıya bir Çanakkale'li olarak mütahammil değilim.

Büyük kahramanlık destanları yaratan ve dünya tarihine eşsiz hamaset, şan ve şeref destanları yazan Çanakkale'nin ve köylülerinin...

FAHRİ KÖŞKEROĞLU (Niğde) — Bu hamaset ve kahramanlığı yalnız Çanakkale değil. Bütün memleket.

BEDİ ENÜSTÜN (Devamla) — Gelen göçmen kardeşlerine yaptığı buğday yardımı, Sayın Tarım Bakanının beyanatına tetabuk temini maksadiyle lûtfen tahsis ettiği ve bugün mevsim geçmiş olması dolayısiyle bir işe yaramıyan buğdaylardan miktarca çok fazla olduğunu hatırlatmak mevkiindeyim. (Soldan, gürültüler) Keyfiyeti takdir heyeti âliyenizindir. Ve icraatiyle iftihar etmek de Tarım Bakanına aittir. Vazifesini yapan bir Demokrat Milletvekili olarak vicdanen müsterih ve fakat intihap çevremin mâruz kaldığı bu lâkaydi ve ihmalden dolayı da müteessir ve müteessifim. Bütün memleketin ve bilhassa Çanakkale'nin bütün bu ihmalleri örtecek bol, verimli ve bereketli bir mahsul yılı idrak etmesini Cenabı Haktan tazarru etmekten başka söyliyecek sözüm yoktur.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

TARIM BAKANI NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlarım; Bedi Enüstün arkadaşımızın; şahsımı hedef tutarak yaptığı tarizleri cevaptan müstağni addediyorum. Birbirlerimizi çok iyi tanıyoruz. Yalnız; ekim mevsimi hakkında en edna bir malûmatım olmadığını tekrar ettiler.

Çiftçi değilim, ziraatçi değilim. Fakat bu mevzuda ilk ve orta mekteplerde okuduğum biraz malûmatım vardır. Kaldı ki, teşkilâtımda bulunan mütahassıs arkadaşlarım bu mevzuları kendilerinden ve benden daha iyi bilirler. Müsaade ederseniz kendilerine birkaç rakam arzedeceğim.

Kendileri Ekim ayı buyurdular. Çanakkale'nin ekim tarihleri; 25 . XI . 1949 da 4 bin hektar, 9 . XII . 1949 a kadar 12 bin hektar 9 . I . 1950 ye kadar 5 bin hektar 9 . X . 1950 tarihinde 31 bin hektara baliğ olmuştur. Demek oluyor ki, Çanakkale mıntakasının ekime müsait ayları Kânunuevvel ve Kânunusanidir. 23 . X . 1951 e kadar 4 bin hektar, 12 . XII . 1951 e kadar 12 bin hektar. İki senenin birbirine mütenazır rakamları da gösteriyor ki, Çanakkalenin iklimi yalnız Ekim ayına inhisar etmektedir. Kânunuevvel hattâ Şubata kadar devam etmektedir.

6. — SEÇİMLER

1. — Sayıştay Birinci Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/228) [1]

2. — Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/229) [2]

3. — Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/230) [3]

BAŞKAN — Efendim, gündemin mütaakıp maddesi, üç karma komisyon raporlarının okunmasıdır. Bunlardan birincisi Sayıştay Başkanlığı seçimine, ikincisi, iki daire başkanı seçimine, üçüncüsü de iki üyenin seçimine aittir. Bu üç komisyon raporunun bir arada okunmasını, yani bu üç seçimin bir arada yapılmasını oyunuza arzediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Raporları okuyoruz efendim.

(Sayıştay Birinci Başkanlığı için seçim yapılması hakkındaki Karma Komisyon raporu okundu).

(Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı için seçim yapılması hakkındaki Karma Komisyon raporu okundu).

(Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılması hakkında Karma Komisyon raporu okundu).

BAŞKAN — Muhterem Heyetinize her hangi bir yanlışlığa mahal vermemek için bir hususu arza lüzum ve zaruret hissediyorum.

Malûmu âliniz bir Sayıştay Başkanı, iki daire başkanı ve iki üye seçilecektir. Komisyonların göstermiş bulunduğu adaylardan birinci başkanlık için oy puslalarına tek isim, daire başkanlıkları için iki isim ve üyelikler için de iki isim yazılacaktır.

Şimdi tasnif heyetlerini müsaadenizle seçiyoruz.

Birinci Başkanlık için tasnif heyeti :

Hıdır Aydın (Tunceli) (Burada sesleri).

Saim Önhon (Kocaeli) (Burada sesleri).

Şefik Bakay (Kırklareli) (Burada sesleri).

Daire başkanlıkları için tasnif heyeti:

İsmail Berkok (Kayseri) (Burada sesleri).

Ferit Ecer (Niğde) (Burada sesleri).

Raif Aybar (Bursa) (Burada sesleri).

Üyelikler için tasnif heyeti:

Fehmi Açıksöz (Zonguldak) (Burada sesleri).

Hasan Remzi Kulu (Tunceli) (Yok sesleri).

Rifat Özdeş (Kırşehir) (Yok sesleri).

Naci Altuğ (Trabzon) (Yok sesleri).

Enver Karan (Erzurum) (Burada sesleri).

Lütfi Tokoğlu (Kocaeli) (Yok sesleri).

Salih Esat Elperen (Trabzon) (Burada sesleri).

BAŞKAN — Tasnif heyetleri tamamlanmıştır.

Şimdi hangi seçim bölgesinden başlanacağını tesbit etmek için kura çekiyoruz. Malatya seçim bölgesinden başlanacaktır.

Bölge isimleri okundukça reylerin atılmasını rica edeceğim. Arkadaşlar; gündemin mütaakıp maddelerine devam edileceği için reylerini kullanan arkadaşlar lûtfen salonu terk buyurmasınlar.

(Oylar toplandı.)

BAŞKAN — Oylarını kullanmıyan arkadaşların lûtfen reylerini istimal buyurmalarını rica edeceğim.

Oy kullanma muamelesi bitmiştir.

Oturuma on dakika ara verilmiştir.

Kapanma saati : 16,56

---

[1] *9 sayılı basmayazı ve eki tutanağın sonundadır.*

[2] *11 sayılı basmayazı ve eki tutanağın sonundadır.*

[3] *10 sayılı basmayazı ve eki tutanağın sonundadır.*

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 17, 12

BAŞKAN — Başkanvekili Celâl Yardımcı

KÂTİPLER : Muzaffer Önal (Tokad), Ömer Mart (Çanakkale)

BAŞKAN — Oturumu açıyorum arkadaşlar.

Arkadaşlar, Sayıştay Birinci Başkanlığı Seçimi için yapılan tasnif neticesinde tutulan mazbatayı okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Sayıştay Başkanlığı seçimine (297) zat katılmış ve aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır. Arzolunur :

Mümtaz Tarhan (156), Faik Eke (141).

Kırklareli	Kocaeli	Tunceli
Şefik Bakay	Saim Önhon	Hıdır Aydın

BAŞKAN — Kendilerini tebrik ederim. (Allah muvaffak etsin sesleri).

BAŞKAN — Gündeme devam ediyoruz efendim.

7. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Eskişehir Milletvekili merhum İsmail Hakkı Çevik'in Cumhuriyet Halk Partisi ile Halkevlerine teberru edilen veya ucuz bedelle satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına kaydının tashihine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet ve Maliye komisyonları raporları (2/2) [1]

BAŞKAN — Raporu okutuyorum.

(Maliye Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Rapor hakkında söz istiyen var mı? (Yok sesleri)

Raporu yüksek oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiştir.

2. — Büyük Millet Meclisi ve bağlanıkları ile Millî Saraylar, Kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/37). [2]

BAŞKAN — Raporu okutuyorum.

(Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Efendim bu raporun müzakeresine geçmeden evvel bundan evvel yapılan seçimin neticelerinden ikisini de Heyeti Celileye arzediyorum .

Yüksek Başkanlığa

Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı seçimine (316) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır : Arzolunur.

Muhittin Gürün (204), Faruk Işık (176), Ragıp Ögel (116), İhsan Erenli (74)

Bursa	Niğde	Kayseri
Raif Aybar	Ferit Ecer	İsmail Berkok

Yüksek Başkanlığa

Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için yapılan seçime (313) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır. Arzolunur :

Rahmi Uçkun (188)), Ali Rıza Toksöz (173), Raşit Örencik (93) Baki Ülkmen (92)

Erzurum	Trabzon	Zonguldak
Enver Karan	Salih Esad Alperen	Fehmi Açıksöz

BAŞKAN — Daire başkanlıklarına ve üye-

[1] *13 sayılı basmayazı Tutanağın sonundadır.*

[2] *272 sayılı basmayazı Tutanağın sonundadır.*

liklere seçilen arkadaşlara başarılar dilerim. (Ya başkan sesleri)

BAŞKAN — Birinci Başkanlığı oturumun ilk safhasında arzetmiştik. Mümtaz Tarhan seçilmiş bulunuyorlar.

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporunun müzakeresine geçiyoruz. Söz, Komisyon Sözcüsü Hasan Ali Vural arkadaşımızındır.

MECLİS HESAPLARINI İNCELEME KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HASAN ALİ VURAL (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, komisyon olarak işe başladığımız zaman, mevzuumuzu teşkil eden meselenin, 21 milyon türkün, maddi ve mânevi ve tarihî kıymetler bakımından heyeti umumiyesini alâkadar ettiğini ve büyük bir mükkelefiyet içinde bulunduğumuzu, parti farkı gözetmeden, hepimiz birlikte idrak ettik, birlikte mütalâa ettik, hareketimizi birlikte tâyin ettik. Ezcümle mevzuumuzun şümulü içinde bulunan Büyük Millet Meclisi binası ile buna bağlı köşklerin ve İstanbul'daki millî saray, kasır ve köşklerdeki demirbaş eşya ve mefruşatı tetkik ederken hiçbir tesir altında bulunmadan, yalnız ve yalnız resmî kayıtlara ve evrakı müspiteye müsteniden, vicdanımızın kanaatiyle hareket eyledik. İşte bu okunan raporumuz vicdani kanaatimizin ve resmî kayıtların verdiği bir muhassaladır. Raporumuzda lâzımgelen tafsilâtı vermiş bulunduğumuzdan, raporumuzda geçen hususları tekrar heyeti aliyenize, arzu edilirse, tavzih bakımından arzedeceğim. (Lüzum yok sesleri) Eğer arzu edilmezse doğrudan doğruya muhalif bulunan arkadaşlarımın muhalefetlerine cevap vermekle iktifa edeceğim. Takdiri Yüksek Heyetinize bırakıyorum. (Muhalif olanlara cevap ver sesleri)

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Biz konuşalım, sonra hepsine birden cevap verirsiniz.

SAFFET GÜROL (Konya) — Söz istiyorum.

HASAN ALİ VURAL (Devamla) — Bu raporun tavzihine lüzum görüyor musunuz? (Hayır sesleri).

SAFFET GÜROL (Konya) — Sayın Başkanım, arzetmek istediğim husus şudur: Bendeniz de bu komisyonda çalışmış, ilk komisyonda çalışmış bir arkadaşım. Diğer zevat da konuşacaklar. Ben de konuşayım, Sözcü muhalefet şerhini olduğu gibi bizim beyanlarımızı da cevaplandırırsa daha iyi olur.

BAŞKAN — Söz sırasını terk buyururlarsa diyeceğim yoktur.

MECLİS HESAPLARINI İNCELEME Ko. SÖZCÜSÜ HASAN ALİ VURAL (Çorum) — Müsaade buyurursanız muhalefet şerhi okundu. Okunmuş olan muhalefet şerhini cevapsız bırakırsak, buna cevap arzetmezsek ihtimal ki ortada anlaşmazlık olacak. Yalnız bunu arzetmeme müsaade buyurmanızı istirham ediyorum; kısaca cevap veriyorum.

Komisyon üyelerimizden ve şahıslarını şahsen sevdiğim Abbas Çetin ve Kâmil Boran arkadaşlarımın muhalefetlerinde temas edeceğim noktalar şunlardır. Çok muhterem arkadaşımız Abbas Çetin ifade tarzımıza muhaliftirler. «ayıp», «kayıp», «esef» ve «suiistimal» kelimeleri üzerinde durmuşlardır. Yalnız bütün raporda bu dört kelimeyi seçmiş ve bu dört kelimeyi muhalefet şerhine dercetmişlerdir. «Ayıp» ve «kayıp» cümlesinin kullanıldığı sütundaki 12 bin aded eşyanın sureti imhasının yazılı olduğu gözünden kaçmış olması ihtimal dâhilindedir. Yine bu arkadaşın yüz binlerce eşyanın gayrikanuni, gelişigüzel kayda tâbi tutulması ve kaydının aynı usulsüz muamelelerle düşürülmesine vicdanen muvafakat etmiyeceği kanaatindeyim.

Ayıp kelimesi hukuk dilimizde yer almıştır kusurlu demektir. Çatlak, zedeli, özürlü eşyaları ifade eder. Bu kabîl eşyaların bedii ve tarihî kıymetleri ve diğer ehemmiyeti nazarı itibara alınmadan terkine tâbi tutulduğuna göre, bu kelime ile duruma işaret etmek istedik. Tamamen resmî kayıtlara ve bu kayıtların ifade ettiği manzara ve neticelerin son rapordaki beyanımızı arkadaşımız 1929 tarihli muhasipler talimatnamesine ve bunun mehazi olan 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununa ve 1939 tarihli ayniyat talimatnamesine uygun olup olmadığını bir hukukçu olarak nazara alması icabederdi. Sarahaten hiçbir kimseye hiçbir tânımız olmadığı halde geçmişteki komisyonun hayalî kalan mazisini himaye ve müdafaaya kalkışması şayanı dikkat görülmüştür. Bu sakat muamelelerden dolayı idare âmirlerinin geçmiş komisyonlar fail olmayıp da idareci üyeler veya mesul memur ve müdiran ise arkadaşım bittabi bunların topyekûn umumi vekâletini almak suretiyle müdafaa etmemesi icabederdi. Çünkü ortada bir vakıa vardır, bu vakıa tamamen resmî kayıtlara dayanmaktadır.

Temiz mefkürenin müntesibi ve mensubu olduğunu muhtelif temaslarımla bildiğim Sa-

yın Abbas Çetin'in hangi telâkki ve zihniyeti müdafaa ettikleri anlaşılamamıştır. Halbuki, yine kendileri «Mevzuumuz maddidir. demekle mevzuu tasrih ettiği gibi, mevzuubahs eşya ve mefruşatın bilûmum Türk Milletinin maddesi olduğunu kabul ederek, bu mamelekin her türlü ayıp ve kayıpları üzerinde hassasiyetle durması arzu edilirdi.

Yine Abbas Çetin arkadaşım (Ahlâk dışı), (Kanun dışı) diye komisyonu rencide eden bir cümle kullanmıştır. Çok ileri görüş, fakat biraz da geriye gidiş edasını taşıyan bu ifadesiyle bir nevi ahlâk hocalığı yapmak istiyor. Komisyonun raporunu ve hattı hareketini tenkit eden arkadaşımın temiz mefküresine bunu yakıştıramadığımı arzetmek isterim.

Yine raporumuzdaki izahatımızda arzettiğimiz veçhile yapılan muamele ve tutulan kayıtların mevzuata uymadığı beyan edildiğine göre, kanun dışı muamele vardır, fakat kanun dışı itham yoktur. Biz, mevzuata aykırı muamele yapıldığından bahsediyoruz ve delillerini ortaya koymuş bulunuyoruz. Demin de arzettiğim 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ve bundan sonra Muhasipler Talimatnamesi ve Ayniyat Talimatnamesi karşısında ve muvacehesinde bugüne kadar yapılan muamelâtın sakatlığına işaret etmiş bulunuyoruz.

Ahlâk dışı kelimesine gelince; arkadaşım bu kelimeyi, kendisi de takdir buyururlar ki, yersiz kullanmışlardır. Eğer biz komisyon olarak vaziyeti olduğu gibi Yüksek Meclise aksettirmeseydik bizim telâkkimize göre o zaman ahlâk dışı hareket olurdu (Soldan bravo sesleri) Fakat arkadaşımız, bilmiyorum, her halde bu cümleyi belki de düşünmeden zühulen yazmışlardır. Kendilerinden temenni ediyorum olmuş vakıaları ve bugünkü resmî kayıtları Yüksek Heyetinize arzettiğimizden dolayı bizi bu şekilde itham etmiyecekleri ümidindeyim. Umarım ki, komisyonu rencide eden bu cümleyi geri alacak veyahut da tavzih etmek suretiyle iyi niyetini ifade etmiş olacaklardır. Şahsan olan telâkkilerim ve komisyonca da iyi kanaatlerimiz zedelenmiş olmıyacaktır.

İkincisi, Kâmil Boran arkadaşımızın teklifidir, bu arkadaşım da şahsan hürmet ettiğim bir arkadaştır. Muhalefetimin birinci maddesini okuyorum;

1. Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı Ankara ve İstanbul Millî Saray ve köşklerinin komisyonumuzca 1950 yılında verdiği karar üzerine İçtüzüğün 62 nci maddesi gereğince eldeki eşyayı teftişliyerek defterleri inceledikten sonra teftiş neticesini gösterir 1950 yılı raporunu tanzim ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunduğu halde aynı Tüzüğün 60 ncı maddesinin son fıkrası mucibince bu rapor Yüksek Kamutaya bildirilmesi icabederken bildirilmemiştir.

Muhterem arkadaşlar; hakikaten biz 24 Mayıs 1950 tarihinde komisyon olarak toplandıktan sonra vaziyeti incelemeye başladık. Komisyon mesaisi devam etti. Fakat bu tadadı, komisyon olarak yapamıyacağımıza kaani olup, raporumuzda teşrih ve arzettiğimiz şekilde, mütehassıs heyetler vasıtasiyle ancak biz bu işi tedvir edebiliriz kanaatine vardıktan sonra, gerek Ankara'da, gerekse İstanbul'da iki mütehassıs heyet çalışmalarına başlamıştı. Bu çalışmalar neticesini vermemişti. Biz sene sonu olması itibariyle bir rapor tanzim edip yüksek ıttılaınıza arzetmek mecburiyetinde idik. Basit bir rapor yazdık ve bunda neticenin alınmadığını bildirdik. Bu raporumuz Başkanlığa 13 . XII . 1950 tarihinde ve 6 sayılı olarak verilmişti. Fakat bu rapor, basit ve natamam olduğu için, yapılan tetkikatın neticesi ikmal edilmek üzere komisyona geri verilmişti ki, belki arkadaşımızın bundan malûmatı yoktu. Muhalefet şerhinin birinci maddesini bu şekilde yazmıştır.

İkinci maddesinde; arkadaşımız: «B. M. Meclisince seçilen ve 1950 teftişini yapan heyetçe hazırlanması gerekirken yeni heyete sonradan iltihak eden ve hiçbir teftişte bulunmamış olan üç üye arkadaşın da hazır bulunmuş gibi rapora imza koyması ve bu işin yeni heyete tevdi edilmesi sebebi ne İçtüzüğün hükümleriyle ne de hukuk prensipleriyle izah imkânını bulamadım.

Yüce Kamutay huzurunda, çok tecrübeli ve dirayetli olan komisyon başkanının bizi bu tereddüt ve müphemiyetten kurtarır ümidindeyim» diyor.

Efendim, 1950 yılındaki komisyonun olağanüstü bir komisyon olduğunu ve tüzük mucibince yaz tatilinden sonra toplanan Mecliste yeni komisyonların teşekkül edeceğini arkadaşım elbette biliyorlar. Üç üyenin başka komisyona ilhakı ve üç üyenin de komisyonumuza dâhil bu-

lunması tüzük hükümlerine muhalif değildir. Esasen 1951 yılında komisyonumuz evvelki komisyonun vazifelendirdiği heyetin mesaisini takip etmekle iktifa etmiştir. Bu devrede tekrar seçilen ve âzalarının 2/3 si değişerek seçilmiş bulunan komisyonumuz, evvelce tanzim edilmiş olan raporu aynen kabul etmiştir. Binaenaleyh arkadaşımın bu şekildeki itirazı vârit değildir. Aynı zamanda komisyon üyeleri bu rapora imza koymak yetkisini haizdirler. Ve buna mâni ve engel olacak hiçbir hukuki mâni yoktur. Kanaatimiz bu yoldadır.

Arkadaşımız, 48 sayfalık rapor komisyon toplantısında okunmuş, fakat Kâmil Boran arkadaşımız bu toplantıda bulunmamışlardır. Üçüncü fıkrada raporların kendisine verilmediğini ve okumak için zaman kalmadığını beyan ediyorlar. Şurasını arzedeyim ki; Meclis tatile girmeden evvel komisyon raporu Meclise verilmiş, fakat ozaman kanunların çokluğu ve bu kanunların müzakeresinin ivedilikle yapılmakta olması dolayısiyle raporun okunmasına vakit olmamıştır. Halbuki şimdiye kadar arkadaşımızın bu raporu okumaya imkân bulduklarını zannederim.

Muhalefet şerhlerinin dördüncü fıkrasında Kâmil Boran arkadaşımız nazarı dikkati celbeden bir mütalâaları vardır. Diyorlar ki: «1950 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında yalnız Dolmabahçe Sarayından bâzı eşyalar - ki bunlar yatak odası takımları, gümüş ziyafet takımları, çeşitli mobilyadır komisyon başkanımızla İdareci Üyelerin gördükleri lüzum üzerine Sayın Cumhurbaşkanımız, Meclis Başkanımız ve Başbakan ile maiyeti erkânının hizmetlerine tahsis edilmek üzere Florya ve Yalova köşklerine nakledilmiş; bu suretle şimdiye kadar saraydaki yerlerinde aynen muhafaza edilmekte olan eşyalar âtıl bir vaziyetten çıkarılarak devlet büyüklerinin hizmetlerine tahsis edilmiştir.

Raporda zühul edilen bu hususu buraya, Yüksek Kamutayın ıttılaına arzetmek üzere kaydetmekle iktifa ediyorum» buyuruyorlar.

Hakikaten arkadaşımın 4 ncü fıkrasında, ihtimal rapordaki vakıalardan birisine bir misal ve bir emsal göstermekle bizi irşat ve tenvir ediyorlar. Raporun 8 nci sahifesinde meselâ kelimesiyle başlıyor, metin aynen alınmış, (meselâ) kelimesiyle başlıyan kısım, bahsettiğimiz ayniyat muhasibinin yazısına da bir cevap teşkil ediyor: Meselâ: 14.V.1943 yılında ayniyat muhasibi tarafından yazılan bir tezkere şu mealdedir: «geçen yaz mevsiminde Reisicumhur Hazretlerinin Florya'da ikameti sırasında gönderilen eşyalardan 374 adedi zayi olduğu...

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Maşallah...

HASAN ÂLİ VURAL (Devamla) — ve bu zayiin muhasipliğe sekiz ay sonra bildirildiği, bu eşyadan 181 adedi çeşitli madenî eşya, 122 adedi ziyafet takımları ve 11 adedi de yatak takımları olduğu yazılmış ve bunlardan 79 adedinin tazminine baş vurulmuş, diğerleri takip olunmamıştır». Fakat tazmin edilip edilmediği ve diğerleri hakkında ne gibi muamele yapıldığı komisyonumuzca meçhuldür.

Bizim bu tetkikatımız natamamdır. Arzedeceğim, bizim vazifelendirdiğimiz mütehassıs heyet 240 nevi eşyadan, nevi olarak tasrih ediyorum, zira aded olarak 280 bini bulan bu eşyalardan nevi itibariyle ancak 10, 15 nevini tetkik edebilmiştir. Geriye 225 nevi kalmıştır. Raporumuz, 10, 15 nevi eşya içinde dönüp dolaşmıştır ve bu kadarla iktifa ediyor.

Bu vakıaya misal olarak rapor karşılık veriyor, o da kabul ediyor. Çünkü geçen yıl Reisicumhur, Meclis Reisi, Başbakan ve maiyetleri erkânına hizmet için eşya tahsis edildiği ve rapora ilâvesi unutulduğu yazılıyor ve raporu bu suretle itmam ve ikmal ediyor. Zahmet etmişler, kendilerine hakikaten teşekkür ederim. Yalnız, bizde Reisicumhura, Başbakana ve Meclis Reisine eşya tahsis etmek, eşya göndermek yeni bir usul değildir. Bu, öteden beri bir gelenek halinde devam edip gelen bir vaziyettir. Yalnız bizim komisyon olarak vazifemiz şudur: Bu eşyalar yerinden ayrıldığı zaman yerine gelmiş midir? Bunu tetkik etmekle mükellefiz. Gelmemiş, noksan olanlar hangileridir? Bizim komisyonumuzun vazifesi bunu araştırmaktan ibarettir. Diğer hususlar, eşyanın gönderilip gönderilmediği bize değil, İdareci Üyelere tevecüh eden bir vaziyettir. Arkadaşımızın da komisyonda bulunması itibariyle hakikaten Reisicumhura, Başbakana ve Meclis Başkanına böyle bir eşya tahsis edilmişse bunu bu seneki yapacağımız tadat ve tetkikat esnasında onu incelemek ve soruşturmak yetkisini haiz bulunuyorlardı. Binaenaleyh bunu bir muhalefet mevzuu olarak rapora dercetmemeleri daha iyi

olurdu. Her iki arkadaşımdan özür dilerim, mamafih her iki arkadaşımı da incitmeden konuştuğumu zannediyorum.

Heyeti Celilenizi de fazla yorduğumdan dolayı özür dilerim. (Bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Söz sırası Sinan Tekelioğlu'nundur.

ABBAS ÇETİN (Kars) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ABBAS ÇETİN (Kars) — Arkadaşlar; komisyon sözcüsü bizim muhalefetimizi kelime kelime ele alarak bunun üzerinde, kendi görüş zaviyesinden durdu. Bu suretle muhalefetin mâna ve şümulünü yazmış olduğum halde ben dahi anlıyamadım. Ben, komisyon üyelerinden sonra... (Usul hakkında konuş sesleri) konuşursam benden sonra konuşacak arkadaşların bir kısmı vuzuha gelebilir ve işi hâdisenin maddi sahası dışına çıkartmamış oluruz. Filhakika benim konuşmam, komisyon raporunun ve sözcünün beyanatının teyidi mahiyetinde olacaktır. Şahsıma bu arada sataşmalar olmuştur, bu itibarla bendenize söz verilmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, sıraya takaddümün ahval ve şartları Heyeti Celilece malûmdur.

Başkanlık ne Kâmil Boran ve ne de Abbas Çetin arkadaşlarıma sataşma vâkı olmadığı kanaatindedir. Esasen kendileri sırada üçüncüdür. Israr ediyorlarsa yüksek oyunuza arzedeceğim.

ABBAS ÇETİN (Kars) — İstirhamım şudur: Bizden sonra konuşacak arkadaşlar vuzuha ulaşır. Yüksek Heyet konuşma vâdisinde kalabilir.

BAŞKAN — Efendim, reye konacak iş, ancak hatibe sataşıldığının veya hatibe bir isnat olduğunun kabulü meselesidir. İsrar ettiklerine göre; Başkanlık hatibe sataşılmadığı veya isnatta bulunulmadığı kanaatindedir, isnatta bulunulmadığını veya sataşılmadığını, bu itibarla söz verilmemesini kabul buyuranlar lûtfen işaret versinler... Söz verilmesini kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Söz verilmemesi kabul edilmiştir.

Esasen sırada üçüncüdürler.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar, evvel emirde otuz seneden beri Türk Milletinin hukukunu heder eden bir teşekkül hakkında mukni bir rapor getirdiğinden dolayı, bu raporu tanzim eden heyete teşekkür ederim.

Arkadaşlar, kendimi İstiklâl Harbinin başlamadığı sıralara dönmüyorum. Jandarma Zâbit Okulunda, hocayım; bir gün Fransız donanması, arkasından Yunan donanması Dolmabahçe Sarayının önünde demirliyor, mızıkalar çalıyor, Yunanlılar hora tepiyor, Türk Devleti artık çökmüştür ve işi bitmiştir... Arkadaşlar, Türk Milletini öldü zannedenler, Türk Milletinin üzerine ölü toprağı serpilmiş zannedenler onun silkindiğini ve yıkılmaz, yenilmez bir kuvvet olduğunu çarçabuk anladılar. Türk Milletini tarihten silenler, onun bir devlet olarak yaşamak lâzımgeldiği kanaatine çok çabuk vâsıl oldular. Türk Milletinin bu zaferi kazanmak için tırnaklariyle siper kazdığını ve bu sırada tırnaklarından kan fışkırdığını bizzat gözlerimle gördüm.

Arkadaşlar, yine bir gün cephe gerisinde bir insanın yattığını gördüm, yanına sokuldum; ölü zannettim. Ölmemişti. Bunları söylemekteki maksadım, nasıl kazanılmış bir zaferin muvaffakiyetinin semerelerini yiyenlere hitap etmek için söylüyorum... (Soldan bravo sesleri).

O 65 yaşında bir ihtiyardı. Yanına sokuldum, dürttüm.. sağdı.. Tanıdığım bir insan, Molla Ömer'di. Ne yatıyorsun, dedim. Yaralı mısın? Hayır, dedi. Büyük oğlum şehit oldu, silâhı küçük oğlum aldı, belki o da ölür de, silâh boş kalmasın diye bekliyorum, dedi.

Arkadaşlar, bu Molla Ömer sonra açlıktan öldü. Fakat onun kazandığı zaferin tahtını, tacını kimler yuttu?..

BEKİR OYNAGANLI (Afyon Karahisar) — Halk Partililer....

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Arkadaşlar, çok acıdır. Çok acıdır. Biz zaferi kazandıktan sonra, Hilâfet ortadan kaldırıldıktan sonra, son Halife Türkiye'yi terkettikten sonra onun bile götürmediği eşyaları biz çaldık, ne garip değil mi? Hora tepenler bir iğne dahi götürmediler. Fakat müzeleri, sarayları, halıları, şuna, buna verdiler, değil mi? Kimin malını, kime veriyorlar?

Şimdi soruyorum, işte Türk Milletine büyük zafer kazandıran Demokrat Partiye, bunlara ceza verilmiyecek mi? (Vereceğiz sesleri).

BAŞKAN — Rapor hakkında konuşunuz.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — O halde ne bekliyorsunuz, kimden korkuyorsunuz, size bütün varını veren, hattâ hayatını feda eden, süngü altında can vermeye de razı olarak hayatı bahasına size rey vermedi mi?

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) — Verdiler.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — O halde bundan daha kocaman vesika olur mu? İşte koca vesika. İşte açtık kasaları, hani anahtarlarını bulamadıktı? Orada da noksanlar var, öğrenmiyelim mi onları da? Hani Atatürk tarafından Halk Partisine hediye edilmiş bir kasa vardı, o nerede acaba? Arkadaşlar, sükûtla millete cevap verilmez, millet icraat istiyor. (Soldan bravo sesleri). Millet, mesulleri hâkimler karşısında görmek istiyor, bu kadar parça eşyayı götürüp yutanlardan hesap sormak istiyor.

Arkadaşlar, 600 senelik bir hanedanın biriktire biriktire milyarlara varan servetlerini yokedenlerden hesap sormıyacak mıyız? Bu rapor henüz elimize geçti, mealine şimdi muttali olduk, okumak için vakit vardı ama hangi gün geleceğini bilmediğimiz için okumamıştık. Fakat ne kadar bâriz ve katî ifadelerle doludur, bu rapor!... Şimdi bize düşen vazife bu milletin zaferinden sonra malını, mülkünü yağma edenleri adalet huzuruna sevketmektir. Bunda af olmaz, Af Kanunu cari olmaz. Çünkü milletin malıdır. Allah'ın affetmediğini sizler affedemezsiniz. (Bravo sesleri). İşte arkadaşlar, okuyorum: (Büyük Meclisin demirbaş eşyaları istisna edilmesi ayrıca hicabaver bir vaziyet arzetmektedir. Bu suretle imha ve terkin yağmaları kökünden halledilmiş olacağı kanaatindeyiz.)

Görüyorsunuz ki, yağmadan bahsediyor. Kime? Bize. Milletin bilâkaydüşart hâkimiyetini elinde tutan bize, bu rapor veriliyor. Allah onlardan razı olsun. Allah onları huzurunda kutsiyet mevkilerine ulaştırsın. Biz sizin getirdiğiniz raporu bu milletin varlığı olarak kabul ediyoruz. Bunun altından daha neler çıkacaktır; onu da sonra göreceğiz.

Çok rica ederim arkadaşlar; bunda zerre kadar tereddüt etmiyelim, derhal Meclis tahkikatı açılmasına karar verelim. (Soldan şiddetli alkışlar). Alt tarafı boştur.

İlk defa kürsüye çıktığım gibi tekrar ediyorum: Bana bu kadar yüksek sesle kaykırmaya vesile veren Demokrat Partiye ve onu buraya sevkeden aziz milletime arzı minnet eylerim. (Soldan alkışlar).

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Kıymetli arkadaşlarım; raporu okuduğumuz zaman gözlerimize, dinlediğimiz zaman kulaklarımıza inanamıyoruz. Nasıl olur ki bütün milletin mukadderatını eline alan bir idare, lâyüsel bir idare, onun emanetine tevdi edilen, gerek estetik bakımından, gerek tarihî bakımından, milyonlar değeri taşıyan eşya, birtakım hilelere, defter oyunlarına baş vurulmak suretiyle ortadan gayboluyor.

Bu mukaddes kürsüden zaman zaman geçmiş suiistimallerden bahsedildi, fakat yalnız bahsedilmekle kaldı. Biz, vatandaşlarla temas ettiğimiz zaman onların itaplarına mâruz kalıyoruz. Bize diyorlar ki; siz zaman zaman suistimalleri ortaya atıyorsunuz, fakat şimdiye kadar kimseyi yakasından tutup adalet huzuruna getirmediniz. Vatandaş çok haklıdır. Biz Af Kanununu kabul ettik. Bendeniz vicdanen şuna müsterihim ki Af Kanununun müzakeresi sırasında vazifeden mütevellit suçları affın şümulü dışında tutulmasını teklif ettim. Maalesef kabul edilmedi. Yalnız Af Kanununun içinde 500 liradan fazla kıymet taşıyan şeyler üzerinde yapılan suiistimaller hakkında takibat yapılması icabetmektedir. Şurada görüyoruz ki, şu ve bu dalavereli yollarla şunun bunun evine peşkeş çekilen eşyaların kıymeti, tahmin ediyorum ki, birkaç milyondan fazladır. Şu halde bu işte, bu suçu işliyen mütecasirler hakkında faili meçhul da olsa takibata girişilebilecek bir durum vardır.

Sevgili arkadaşlarım, daha dün pek yakın, geçen sene idi ki Zafer Gazetesinde madde tâyin edilerek hattâ defter kayıt numaraları da zikredilerek Cumhurbaşkanlığı köşkünden 42 kalem eşyanın evvelki Cumhurbaşkanının evine taşındığını okuduk. Bunların birkaç ay içerisinde şifahi müracaatlarla geri geldiğini öğrendik. Fakat muhalif gazetelerin verdiği cevap şu; bir evde böyle yıllarca oturan bir insanın eşyası arasına tabiî olarak böyle şeyler karışabilir. Karışabilir onu kabul ediyorum. Fakat hiçbir zaman gösteremediler ki bu reisicumhurun bir tek fincanı yanlışlıkla Cumhurbaşkanlığı köşkünde kalsın. (Olmaz sesleri)

Sevgili arkadaşlarım, Meclis tahkikatının açılmasına lüzum hattâ zaruret vardır. Çünkü lâalettayin hademeler tarafından yapılmış bir suiistimal değildir. Hademeler korkutularak hattâ adresleri dahi yazılmadan kuru kuru imzalarla bir takım eşya çarçur edilmiş, heder olmuş, çalınmıştır. Bunları çalanları, şu ve bu diye tasrih etmeye imkân yoktur. Fakat bu eşyaların muhafazası mesuliyetinin devam eden zaman içerisinde bu makamı idare eden bakanlar vardır, başbakanlar vardır, Meclis başkanları vardır, hattâ cumhurbaşkanları vardır. (Bravo sesleri). Bunlar hakkında müddeiumuminin lâalettayin tahkikat yapmasına imkân yoktur. İşte bunun için istirham ediyorum, ceza yemeseler bile onların teşhiri dahi kâfi gelecektir arkadaşlar.

Bunun için sizlerden tekrar istirham ediyorum, bir de önerge veriyorum bu mesele hakkında Meclis tahkikatı açılmasını arz ve teklif ediyorum.

Takdir Yüksek Heyetinizindir. (Sağdan alkışlar, bravo sesleri).

BAŞKAN — Abbas Çetin.

ABBAS ÇETİN (Kars) — Arkadaşlar, komisyon sözcüsünden sonra konuşan iki arkadaşım da hâdiseyi heyecan ve his zaviyesinden ele aldılar. Ben komisyon raporunda ve komisyonun sözcüsünün beyanında olduğu gibi hâdisenin maddî ve tadadi mevzuu içerisinde kalacağım. Muhalefetimi de hâdisenin maddiyetini aşan kısımlara muhalifim diye işaret etmişimdir. Bunun sarih mânası şudur: Raporda maddi olarak gösterilmiş bulunan bütün hususat vakıadır, maddi vakıadır. Bunun tevili caiz değildir ve hâdisenin maddesi içerisinde kaldığım için bunlar maddi olarak mevcuttur. Raporun bu kısımlarına muhalif değilim.

Hâdisenin kısaca cereyan hali şöyle olmuştur : Evvelâ Meclis binasında eşyanın tadadına başladık, elimize geçen defterler, olması lâzımgelen eşyayı mevzuata uygun olarak göstermekten uzak idi. İstanbul'daki Sarayların tadadına başladık, o da aynı mahiyette idi. İttifak ile verdiğimiz karar şu idi : Evvelâ kayden elimizde bulunması lâzımgelen eşyayı gösterir bir defter, liste elde edelim, ondan sonra buna göre o eşyaların varlığını veya yokluğunu teftişliyelim. Bu ihtiyaç ile Maliye müfettişleri celbettik, bir buçuk sene çalıştırdık, meydana gelen netice okunan rapordur. Yani muhalif kaldığım ve kalmadığım kısım budur. Ondan sonra Hasan Ali Vural arkadaşım sadece aynı sıfatı haiz bulunmak ve aynı çatı altında birleşmekten mütevellit değil, şahsi arkadaşım olan Hasan Ali Vural benim muhalefetimi kendi görüş zaviyesinden, biraz da politikaya kaçacak mahiyette, tenkid ettiler. Katiyen müsterih olsunlar, ne şahıslarına ne komisyon üyelerine, ne de komisyonun mânevi varlığına onların telâkki ettikleri gibi ağır bir mâna taşıyan kasıtla söz söylemek ne aklımdan geçmiştir, ne de geçer. Bundan tamamen müsterih olsunlar. Ben şu telâkkideyim; Yüksek Meclisin kararına iktiran eden her yazı, bir kanun mahiyetindedir. Kanunun içerisinde yer alması, almaması iktiza eden sözler, kelimeler vardır. İşte ele aldığım, ayıp, kayıp, suiistimal gibi sözleri kanun metni içerisinde yer alması iktiza eden kelimeler olmadığı için kanun dışı telâkki etmekteyim. (O rapordur sesleri). Meslekî hayatım adliyeciliktir. Bir şüphe dumanı vardır. Bu realitedir. Defterler Ayniyat Talimatnamesine uygun tutulmamıştır. Defterlerin altı mesul kimseler tarafından tasdik edilmemiştir. Odacıdır veya kim olduğu belli değildir. Defterler değiştirilmiştir. Emir veren zata ait hiçbir kayıt yoktur. Değiştirmelerin mucip sebebini ifade eden kimse çıkmamıştır. Bu defterlerin değiştirilmeleri, ayniyat talimatnamesine uygun olmıyarak tutulmuş olması bir dumanlı hava yaratmıştır. Bu bir kasıtla mı yapılmıştır? Mesulü zaman, mekân ve şahıs itibariyle kimdir biz de 1,5 sene içinde bunu tâyin edemedik. Mademki ortada müşahhas, muayyen bir hâdise, bir suiistimal, bir hırsızlık, bir çalma hâdisesi ve bunun da muayyen ve müşahhas bir mesulünü tâyin edememişizdir, o halde bu şekildeki bir dumanlı havayı muayyen şahıslara atıf ve isnat eder gibi bir ibare kullanmayı ahlâk dışı telâkki ediyorum. Gerek kanun dışı, gerek ahlâk dışı telâkki edişim her şeyden evvel benim şahsi görüşümü ifade etmektedir, hâdiseye muzaftır. Şahsi görüşüm böyledir. Ben o renkte görürüm, başkası başka renkte görür. Bunda ne komisyona ne de şahıslara atıf ve isnat mevzuubahis değildir. Benim şahsi müktesebatım, meslekî müktesebatım, hâdisenin mahiyetinden edindiğim intiba böyle görmeme vesile oluyor. Benim görüşüm budur. Muhalefetimin mânası ve mefhumu tamamen bundan ibarettir. Yoksa hâdi-

senin mahiyetine, vaziyetine muhalif değilim. Muhalefette de böyle birşey demiş değilim. Bu kelimeleri kullanmamın sebebi de arzettiklerimden ibarettir.

Takdir sizindir.

BAŞKAN — Kâmil Boran.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz de bu komisyonun bir üyesi sıfatiyle her yıl Millî Sarayların defterlerini inceliyerek eşyalarını teftişlemişiz. Ancak muhalefet şerhinde arzettiğim gibi gördüğüm her hâdiseyi Yüce Kamutayın ıttılaına arzetmeyi bir vazife bildim. Vural arkadaşım muhalefetimin bâzı kısımlarını yanlış izah ettiler

Birinci maddesi İçtüzüğün 62 nci maddesi gereğince komisyonumuzun vazifesi: Eldeki eşyayı teftişliyerek defterleri inceledikten sonra teftiş neticesini gösterir raporunu Yüce Kamutayın ıttılaına arzeder. Bu maddeye göre yazılan rapor ne olursa olsun. İster basit rapora dayansın, ister katî rapora, hazırladığı raporu Meclisin ıttılaına arzetmek mecburiyetindedir. Nitekim bu rapor hazırlandığı sırada Sayın Saffet Gürol arkadaşım da imzalamıştır. Rapor Yüce Kamutayın tasvibine arzedilmediği içindir ki; bâzı noksanlar kalmıştır.

İkinci muhalefetim de; 1950 teftiş yılında teftişi yapan heyetçe imzalaması lâzımdı. Bu İçtüzüğün gayet sarih bir hükmüdür.

Üçüncü muhalefetim de: O zamanki, tarihe göre arzetmiştim, yani acele yazılmış olan ve Yüce Kamutayın ıttılaına arzedilmiyen kısımlar içindi. Raporun büyük bir kısmı Maliye kontrol memurlarının tanzim ettikleri rapordan alınmıştır. Bu rapor İstanbul ve Ankara gazetelerinin birçoklarında tefrika halinde neşredilmiştir. Tefrikaları takip ettim.

Üçüncü kısım; 1950 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında Dolmabahçe Sarayında bâzı eşya hareketleri kaydedilmiştir. Raporda bu kısımdan pek cüzi olarak bahsedilmiştir. Tabiatiyle, bir üye sıfatiyle noksan gördüğüm kısmı raporda kaydetmek vazifemdir.

Arkadaşlar, komisyon halinde Millî Saraylarda elbirliğiyle ve partiler üstünde telâkki ettiğimiz bu mevzuda samimiyetle çalıştık, tetkikatımızı yaptık bundan evvelki Meclis Hesaplarını Tetkik Komisyonunun veya idareci üyelerin noksanları veya kusurları varsa derhal tahkik mevzuu yapacağımızı söyledik. Yüce Kamutayın ıttılaına arzedilen bu raporda göreceğiniz her hangi bir tahkik için ben de komisyon üyesi sıfatiyle, ve bir milletvekili olarak buna taraftarım. Yalnız komisyon bir yıl içerisinde hazırlamış olduğu raporun İdareci Üyeler tarafından yapılması icabeden kısımlarının da ikmal edilmesi zaruretini işaret etmek isterim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Avni Doğan.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar; B. M. Meclisinin sakfı altında Meclisin bir uzvu olan C. H. Partisi Meclis Grupu, muhalefet olarak, ilk günden beri, 1950 Meclisinin başladığı günden itibaren millet malına karşı yapılmış her nevi suiistimali takipte sizinle beraber olduğunu açıkça arzetmiştir ve hattâ bunda af ve müruruzaman gibi takibatı önleyici tedbirlerin dahi kaldırılması yolunda bir karar ittihaz ederseniz sizinle beraber olduğumuzu bir açık beyanname ile arzettik.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) — Bu yolda bir teklif yap sesleri

AVNİ DOĞAN (Devamla) — Arkadaşlar; bâzı anlar vardır ki, yan hakemliği yapmak Mecliste pek hoşa gitmiyor. Müsaade buyurun, sözümü bitireyim. Arkadaşlar yan hakemliği yapmasın.

Muhterem arkadaşlar; raporun mütalâası gösteriyor ki Millî Saraylara ait milletin menkul bir malı olan bu eşya üzerinde lüzumlu teyakkuz ve lüzumlu tedbirleri alınmamış, bundan bir suiistimal vukubulmuşsa, bunun mutlak tahkikını muhalefet grupu olarak bir defa daha arztmekten büyük bir haz ve gurur duyarım.

BAŞKAN — Saffet Gürol.

SAFFET GÜROL (Konya) — Çok muhterem arkadaşlarım; 22 Mayısta, 14 Mayıs seçimi neticesinde, milletin hakiki mümessilleri olarak, hem Halk Partisi, hem de Demokrat Parti mümessilleri sıfatı ile burada toplanmamızı takip eden günlerde Meclis Hesaplarını Tetkik Encümenine bendeniz de seçilmiştim.

Bugün tarih önünde millet ve memleketin en mühim bir meselesi bahis mevzuu olmaktadır. Müşahedelerimi tamamiyle objektif olarak, Abbas Çetin arkadaşımızın söylediği gibi, heyecan ve his zaviyesinden uzak tutarak burada şerh ve tafsil edeceğim. Buraya çıkmadan birkaç dakika

evvel beni bir ifade mütahassis etti. Avni Doğan Bey geçmiş senelere ait seyyiatın...

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — C. H. Partisinin değil.

SAFFET GÜROL (Devamla) — C. H. P. diye bir şey zikretmedim. Geçmiş seneler seyyiatına ait bir meselenin tetkik ve tahkikında icabeden kanun ve nizamlara vücut verilmesinde ekseriyet partisiyle beraber olduklarını ifade etmeleri gene tarih önünde bir vesika teşkil edecektir. Temenni ederim ki, Hesapları Tetkik Encümeninin raporunun neticesinde millet nazarında hakikaten hacil mevkie düşecek geçen devir erkânı bulunmasın. Fakat vakıa da şudur ki, toz ve toprak içinde hakikaten hiçbir parti gayreti gütmeden C. H. P. si ve bizim ekseriyet partisine mensup arkadaşlarla, Dolmabahçe sarayı dahil, bütün saraylarda ve onlara bağlı müştemilâtta günlerce uğraştık, defter kayıtlarına nazaran eşyaların bulunup bulunmadığını tetkik ettik. Abbas Çetin ve Kâmil Boran arkadaşlarımız, yine bunu takdirle söylemek isterim, encümenin en devamlı âzalarından idiler. Bizimle beraber her şeyi gördüler, bizimle beraber teessür duydular. Herhalde her ikisinin ifadelerine dikkat buyurursanız, Hesapları Tetkik Encümeninin vermiş olduğu raporunun esasatında ve geçmiş senelerin mesul şahısları tarafından ayniyat muhasebesine göre defterler tutulmadığından, birtakım eşyaların mütemadiyen oradan oraya nakli sırasında zıyaa uğradığının kabulünde bizimle beraberdirler. Fakat muhalefet şerhlerinde gördük ki, ben bu iki kıymetli ve hakikaten ahlâklı arkadaşlarımın her ikisinin de Cumhuriyet Halk Partisine mensup olmaları dolayısiyle muhakkak bir muhalefet şerhi dercetmeleri icabedermiş gibi yazmış oldukları satırları, ahlâk ve karakterlerini müşterek bir mesai içinde gördüğümden dolayı, doğrusu eza duydum. Buradaki ifadeleri de, tatmin edici değildir. Bir parti gayreti, bir parti tefriki yapmıyorum. Bu muhalefet şerhini, arkadaşlarımın muhakkak yapmaları lâzımgelirmiş gibi yazdıklarını anlıyorum. İnşallah bu nokta da aldanmışımdır.

Muhterem arkadaşlarım, geçen senelerde Büyük Millet Meclisinin yedi emanetine tevdi edilmiş olan eşyaları, meselâ Moskova Elçiliğimizi tezyin ve tefriş etmek, Paris Elçiliğimizi yaru ağyara karşı güzel salonlar ve odalardan mürekkep hale getirmek, Ankara'da tesis edilen Anadolu Kulübünün de milletvekili arkadaşlarımız ve diğer büyük Devlet memurlarının istirahatlarını temin ve göz zevklerini tatmin etmek ve yine bakanların oturdukları odaların duvarlarını sanayii nefiseye karşı sevgilerini artırmak için bâzı eşyalar Ankara'ya getirilmiştir.

Bu eşyalar halen yerlerinde duruyor mu, durmuyor mu?. Bunu tetkik ayrıca bir mevzudur. Bu bir tetkik ve teftiş mevzuudur.

Yine geçmiş senelerde bâzı meclis başkanları başbakanlarımız kendilerine Meclis Bütçesinden satın alınmış ve ikametlerine tahsis edilmiş olan evlerin mefruşatını beğenmemişler ve saraya ait stil eşyaların, güzel vazoların ve tabloların bir kısmını Ankara'ya nakletmişlerdir. Yakın bir tarihte bir kısım eşyanın 120 sandık içinde Ankara'ya getirildiğini defterlerde gördük. Bunların bir kısmının tekrar İstanbul'a nakledildikleri gene defterlerin kayıtlariyle sabittir.

Bütün bunlar zikrü tadat edilirken hiçbir zaman Abbas Çetin ve Kâmil Boran arkadaşlarımız da dâhil olduğu halde geçmiş senelerde Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetini idare etmiş ve onun erkânı için eşyaların getirilmiş ve zimmetlerine geçirmişlerdir, diye bir düşünceye varmadık. Raporda dedik ki; idaresi Büyük Millet Meclisine tevdi edilmiş olan Millî Sarayların eşyaları mütemadi nakillerle kırılmış, harap olmuş, bu arada bir kısmı da zıyaa uğramıştır. Şimdi bütün bunları böylece açık kalblilikle ortaya koymak vazifemizdi. Bu vazife müşterekliği dolayısiyledir ki rapor tanzim edilmiş ve imzalanmıştır. Kaldı ki genç arkadaşlarım - gene eğer varsa - geçmiş devrin seyyiatına iştiraklerinde hiçbir fayda yoktur. Sözüme başlarken ifade ettiğim gibi, C. H. Partisinin de bu sakaf altında bulunan 60 küsur âzası da bizim gibi aynı şartlar altında milletin iradesiyle buraya gelmiş kıymetli ve değerli arkadaşlardır.

Rapor cidden çok güzel hazırlanmıştır. Tekrar encümende bulunup o güzel raporu imzalıyamadığımdan dolayı müteessirim. Fakat benim çalışma karakterim ve iş tutumuma uymadığı için komisyondan ayrılmış bulunuyorum.

Bu rapora muhalefet şerhi yazan arkadaşlarımızdan Abbas Çetin şahıs tâyin edilmesi kanun uslûbuna, tekniğine uygun değildir, dedi-

ler ve ahlâki olmazdı, diye bu şekilde zikrü ifade ettiler. Rapor, dediğim gibi, çok güzel hazırlanmıştır. Eğer raporda Ali, Veli, Hasan, Hüseyin şu eşyayı almış götürmüştür, şu şekilde zıyaa uğramıştır, bunlar gayriahlâkidir, ayıptır, denilmiş olsaydı filhakika kanun tekniğine uymazdı. Çünkü rapor, kabulünüz halinde kanun mahiyetini alacaktır ve şahıs zikredilmediği için tahkik edilmemiş bir mesele Meclise intikal ettirdiğinden dolayı gayriahlâki bir vaziyet hâsıl olmuş olurdu. Fakat bugünkü vaziyette rapor tamamiyle Meclis İçtüzüğünün icaplarına ve ahlâk kaidelerine uygun olarak tanzim edilmiştir.

Kâmil Boran arkadaşımızın beraberce şahit olduğumuz bir hâdiseyi 4 ncü madde olarak zikrederken kullandıkları ifadeleri gene yakından tanıdığım iyi ahlâklarına uymıyacak bir kalem sürcü olarak kabul ediyorum. Bu sözlerimi tersine almasınlar.

Hatırı âlilerindedir; 1950 yılının Temmuz, Ağustos ayında, şimdi ismini hatırlıyamıyorum, bir İngiliz heyeti Türkiye'ye geldi.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) — Elizabet'in kocası.

SAFFET GÜROL (Konya) — Teşekkür ederim, hatırlattığınıza. Prenses Elizabet'in kocası Türkiye'ye geldiler ve teşriflerinde Cumhurbaşkanımız kendilerini kabul edeceklerdi. Aynı zamanda devlet erkânımızla konuşacaklardı. Bu konuşmayı şehirden uzak, ücra bir köşede yapmayı münasip görmüş olacaklar ki saraylardan bir kısım eşya bizim nezaretimiz altında değil, idareci üyelerin nezareti altında, orada çalıştığımız için gözlerimizin önünde, ayniyat muhasebesi usullerine tevfikan, memuru aidi huzurunda vapurla nakledilerek Yalova'ya götürüldü. Kâmil Boran arkadaşımızla birlikte eşyaları orada gördük. Temenni ederim ki, bizden sonraki heyetler geri döndü mü, dönmedi mi, teftiş etmiş olsunlar. Tam bir titizlikle, parti gayreti gütmeden Meclis Encümeninin vazifelerini yaptıklarına kaani bulunuyorum. 1950 Mayısında Meclisinizin seçmiş olduğu Hesapları İnceleme Komisyonu gibi yapmamıştır. Bendeniz bu komisyona seçildiğim zaman gördüm ki, Hesapları İnceleme Komisyonunun vermiş olduğu raporlar iki satırdan ibarettir. Hiçbir teftiş ve murakabenin dosyası yoktur, defteri yoktur. Bu iki satır da «gittik, gördük, teftiş ettik, murakabe ettik, hacırahlarımızı aldık», sondaki kelime yok ama, mânayi muradı bundan ibarettir. Böyle bir teftiş ve murakabe vardı. Fakat bu Meclisteki, artık VIII nci Devrenin son kısımlarında buraya toplanan, IX ncu Devreye giren Meclisteki bir teftiş ve murakabenin ne sistemi teessüs etmiştir. İktidar partisi bundan sonra ister C. H. Partisi, ister D. P., isterse üçüncü bir parti olsun; artık milletin malı böylece çarçur edilen bir mevzu olmıyacaktır. Bu usul kurulmuştur.

Arkadaşlar, daha çok sözcülerin cevap vermesi, komisyon başkanlarının ifade etmesi lâzımgelen mevzuları, ben de, bu işe biraz iştirak eden arkadaşınız sıfatiyle zikrediyorum. Tafsili kelâm oldu ama kusura bakmasınlar.

Asıl başka mühim bir mevzu daha var: Millî Saraylar Osmanlı Hanedanının çökmesi ile bütün eşyaları ile millete intikal etmiş. Maliye Vekâleti bu eşyaların tadad ve tesbitine memur edilmiş, bir komisyon teşkil olunmuş. Bu komisyon, benim kanaati vicdaniyeme göre, vazifesini tamamiyle yapmıştır. Tesbitten sonra, bir müddet tarihlerini hatırlıyamıyorum, saraylar Maliye Vekâletinin yedi idaresinde kalmıştır. Maliye Vekâleti buyruk olunca, Millî Saraylar İdaresine demiş ki; şu eşyayı, şu eşyayı bana gönder.. Bu sebepledir ki, İstanbul'da ve Ankara'da bâzı devlet dairelerine eşya intikal etmiş.

Sonra Meclisi Âliniz bu işi doğrudan doğruya tedvir etmek salâhiyetini kendi üzerine almış. İdareci üyelerin nezareti altında bir millî saraylar idaresi teşekkül etmiş, Meclis Başkanlık Divanı ve bilhassa başkanlar bu eşyaların heyeti umumiyesi üzerinde, tarzı istimali ve muhafazası üzerinde buyruk olmuşlardır. Bu, hukukan doğru mudur, değil midir, diye bu noktada bir an durmak icabeder. Çünkü biz milletvekili olarak teşriî vazifemiz var. Bütün devlet eşyalarını, binalarını, menkul ve gayrimenkul mallarını muhafaza edenleri murakabe edeceğiz. Tabiî icrai organlar vasıtasiyle. Bütün diğer Devlet vazifelerinde olduğu gibi, bunu başka organlar yaparken, yalnız ve yalnız Millî Sarayların teftiş ve murakabesini B. M. Meclisi yapıyor. Bu, benim kanaatimce hukuk sistemimize uymamaktadır. Hukuk sistemimizde böyle bir şey yoktur. (Bravo sesleri) Nasıl ki, diğer Devlet emvalini hususi

organlar teftiş ve murakabe ediyorlarsa ve neticede bize raporlarını getiriyorlarsa bunu da teftiş ve murakabe ederek bize raporlarını gönderecek organ bulunmalıdır. Halbuki Devlet İktisadi Teşekküllerinin murakabesinin sakatlığı gibi bunun teftiş ve murakabesini de Meclisi Âli yapıyor.

Arkadaşlar, bunun neticesi şulur : Buyruk olmak dolayısı ile saraylarda yatıp kalkmak ve eşyalarından istifade etmek. Eski iktidar bunu böylece kabul etmiş ve devam edegelmiştir. Benim kanaatimce Millî Sarayların teftiş ve murakabesini Meclisi Âli bir heyete tevdi etmelidir. (Bütçe Komisyonunda konuşuluyor sesleri) Bu teftiş ve murakabe usulünün sakatlığını elbette Meclisi Âli takdir ederek icabeden şekli verir, nitekim şimdi bu husus Bütçt Komisyonunda konuşulduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyorum. Bu teftiş ve murakabe usulünün bize ait olması şeklinin sakatlığı kabul olunduktan sonra tarzı halli şeklini ayrıca Meclisi Âli tâyin eder. Bu vesile ile bir noktayı arzedeyim : Teşkil edilen Millî Saraylar Müdürlüğü ve onun diğer organları eşyalar üzerinde gayet titiz davranmışlar. Kendi çocuklarını, kendi eşyalarını muhafaza eden bir baba sadakati göstermişlerdir. Eski komisyon arkadaşlarımız da benim bu fikrime iştirak ederler zannederim. Eşyaya çok dikkatle bakıyorlar, temizliyorlar, ellerinden gitmemesi için gayret sarfediyorlar. Ama ne yapsınlar ki, âmirleri, alın bu eşyayı falan yere, veya bana gönderin diyor. Ciheti istimalini ve muhafaza şeklini tâyin ediyor.

Onun için bütün bu meseleleri bahis mevzuu ederken İstanbul Millî Saraylar İdaresinde çalışan müdür, muhasebeci, diğer memurları ve hattâ gece bekçilerini hırsızlıktan tahzir ederim. Kanaati vicdaniyem budur. Hattâ bir müstahdem bana «biz eşyaları çaldırmamak için elimizden gelen gayreti sarfediyoruz. Bundan dolayı bu sarayı âdeta denize benzetiyoruz. İçine yabancı madde düştü mü leş gibi dışarı atıyor, dedi. Hattâ bir zamanlar Atatürk zamanında bir ziyafet verilmesi icabetmiş ve dışardan garson getirilmek mecburiyetinde kalınmış. Bu gelen adamlar gümüş çatalları çalmışlar ve yakalanmıştır. Eğer bir şey olmuş olsaydı biz fukaralar buna mâni olmazdık. Bizlerin hiçbir kabahatı yoktur. Saraylardaki eşyaların muhafazası şekli, geçmiş senelerdeki Meclis heyetleri titizlik göstermiş olsalardı bu kayıplar olmazdı. Eğer bu saraylarda geceleri yatılmamış olsaydı, bir müze halini muhafaza etmiş olsaydı yine bir şey zıyaa uğramazdı. Devlet erkânından, Hükümet ricalinden hiçbir kimsenin bu eşyaları evine nakledeceğini aklım almıyor ve kabul etmiyorum. Bununla beraber, Riyaseticumhur ve Başbakanlık heyetlerinin maiyetlerinde çok az maaşlı memurlar da vardır ve bunlar da sarayda yatmış ve kalkmışlardır. Tetkikatta şurada falan bey, şurada falan zat, şurada falan çavuş yattı denmektedir. Meselâ Dolmabahçe Sarayının birçok odalarında geçmiş devirlerin en meşhur ressamlarının tabloları tarihî seccadeler ve halılar vardır. Bunların cebe, çantaya, bavula girecek şekilde olanları mevcuttur. Koskoca karyola taşınmaz tabiî. Ayniyat defterlerinde, demirbaş defterlerinde gördük ki, bir tablonun vasıfları zikredilmiş. Bundan birkaç saat evvel gazinoda kahve içerken, bir arkadaş gurupuna söylediğim gibi, (kasımpatları ile üç tane mandalina resmi bulunan bir tablo). Fakat imza yok. Bilirsiniz bir tabloyu Rafael de yapar, Çallı da yapar, Yüksekkaldırım'daki tabelacı da yapar. Hattâ bu tablolarda birbirine benziyen vasıflar da bulunabilir. Her ressam kasımpatı, mandalina resmi yapar. Rafael'in tablosu milyon değerindedir, fakat Yüksekkaldırım'dakinin fiyatı boya parası ile bezden ibarettir.

Biz gidiyoruz, kayıtlara göre bu tabloya bakıyoruz; var ve deftere işaret etmişiz. Bundan evvelki arkadaşlarımız da aynı vicdan huzuru ile bu kaydı düşmüşler. Fakat bunun millet malları üzerinde bu suretle yapılmamasını gösteren ve heyeti âliyenize böylece aksettirilen bu rapor karşısındayız. Orada deniyor ki, resimleri alınsın ve ebadı tâyin edilsin. İlk tadad ve tesbiti yaparken mümkün mertebe bu vasıfları tesbite çalıştık.

Arkadaşlarım, biz İstanbul'da bu tetkikatı yaparken Millî Sarayların Maarif Vekâletine devri keyfiyeti üzerinde de bir nebze durduk. Fakat Maarif vekâletine devredilmiş olan Veliaht dairesini gezdiğimiz anda tüylerimiz ürperdi. En güzel eşyalarla devredilmiş olan ve halen resim heykel müzesi olarak muhafaza edilmekte olan Millî Eğitim Bakanlığının emrindeki bu daire bir mezbeledir. Binlerce liralık tabloları ihtiva

eden bu bina yanma tehlikesine mâruzdur. Orada 35 lira aylıklı bir bekçi oturmakta, binlerce lira kıymetindeki tabloları beklemektedir. Binaenaleyh Maarif Vekâletine bir yük gibi Millî Sarayların terkedilmesine katiyen razı olamıyorum, encümen de buna iştirak eder tahmin ediyorum.

Şu halde ne olmalıdır? Benim âcizane kanaatime göre millî saraylarımız oturulmıyan, yatılmıyan eşyası sağa sola nakledilmiyen Topkapı Müzesi gibi hüsnü suretle muhafaza edilen bir Devlet ve Millet müzesi olmalıdır. Bu böyle yapılmadıkça Büyük Millet Meclisinin umumi vicdanı, daima dikkatli komisyonların verdikleri raporlarla muazzeb olacaktır. Bu yılan hikâyesi böyle gelip geçip devam edecektir.

Ahmet Gürkan arkadaşımız geçmiş senelerde millet malını heder etmiş olanların bir Meclis tahkikatına tâbi tutulmalarını istedi. Arkadaşımız bu teklifinde haklıdır. Tüzüğün zannediyorum 169 ncu maddesi bu hakkı vermektedir. (177 nci madde sesleri) Hukukçu arkadaşlarımız tashih ettikçe ben de döner döner söylerim, 177 nci madde mucibince böyle bir tahkikatın açılması yalnız ve yalnız bugün iktidara sahip bir partinin geçmişteki partinin erkân ve idarecilerini lekelemek yolunda onları millet nazarında teşhir etmeleri bakımından bir değer taşımaz ve böyle bir değer olduğu için de bu teklifin yapılmadığı kanaatindeyim. Bu memlekette eğer geçmişte yapılmış bir seyyiat varsa millet nazarında buna sebep olan insanları bir daha baş kaldırmıyacak şekilde teşhir etmek lâzımdır. Teklifin, gelecek nesiller de millet mallarını kötüye kullananların ağır cezalara, çarptırıldıklarını ispat için kabul etmek iktiza eder.

Binaenaleyh Ahmet Gürkan arkadaşımızın vermiş oldukları bu takriri hem C.H.P. arkadaşlarımız hem de çoğunluğu teşkil eden Demokrat Partili arkadaşlarımızın kabul etmelerini arzı niyaz eyliyeceğim. (Bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Efendim; rapor hakkında söz almış bir kısım arkadaşlarımız daha var ve aynı zamanda bu mevzu üzerinde verilmiş başkaca takrirler de vardır, vakit de gecikmiş bulunmaktadır, 19 Kralık Çarşamba günü saat on beşde toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,37

DÜZELTİŞLER

Bu Birleşim Tutanak dergisine bağlı basmayazılarda aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır :

S. Sayısı	Sayfa	Satır	Yanlış		Doğru	
9	1	31	Çanakkale K. Yılmaz		Bursa K. Yılmaz	
9	2	8	Maraş İ. Bozdağ		Maraş A. Bozdağ	
9 a ek	2	24	Maaşı derece 150		Maaşı derece 125	
10 a ek	2	5	Almakta olduğu derece maaşı 100	Tayin tarihi 30.12.1943	Almakta olduğu derece maaşı 125	Tâyin tarihi 30.12.1948

T. B. M. M. Basımevi

Sayıştay Birinci Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/228)

T. C.
Sayıştay Başkanlığı
Sayı : 330636/1984

25 Ekim 1951

Büyük Millet Meclisi Yüce Başkanlığına

Talebi üzerine emekliye ayrılan Seyfi Oran'dan açılan Sayıştay Birinci Başkanlığı için 2514 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi gereğince seçim yapılmasına yüksek müsaadelerini derin saygılarımla arz ve rica ederim. 25 . X . 1951

Sayıştay Başkanı Vekili
F. Eke

Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T. B. M. M.
Karma Komisyon
Esas No. 3/228
Karar No. 1

10 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Sayıştayda açık bulunan birinci başkanlık için seçim yapılmasına dair Sayıştay Başkanlığından Yüksek Meclise sunulan 25 Ekim 1951 tarihli ve 330636/1984 sayılı tezkere Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından toplu Karma Komisyona havale buyurulmakla, adı geçen komisyonlar birleşerek tezkere incelenip görüşüldü.

Açık bulunan birinci başkanlık için 2514 sayılı Sayıştay Kanununun dördüncü maddesi gereğince iki aday gösterilmesi kararlaştırıldıktan sonra, Karma Komisyonda hazır bulunan 54 üyenin iştirakiyle yapılan seçimde; sicil özetleri ilişik ve kanuni evsafı haiz Faik Eke 41, Mümtaz Tarhan 41, Refik Bakuy 5, Fahri Özbudun 4, Ragıp Ögel 3, Muhittin Gürün 2, Faik Ökte, Faruk Işık, İsmail Hakkı Tuğrul ve Sadi Kıyak birer oy almışlardır.

Buna nazaran en çok oy alan Faik Eke ve Mümtaz Tarhan birinci başkanlık için aday seçilmişlerdir.

Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Karma Komisyon Başkanı		Sözcü
Bursa		Erzurum
H. Ayan		*M. Yazıcı*
Kâtip		
Giresun	Antalya	Aydın
H. Erkmen	*A. Sarıoğlu*	*Ş. Hasırcı*
Bilecik	Bolu	Burdur
Y. Üresin	*İ. Gülez*	*F. Çelikbaş*
Bursa	Çanakkale	Çanakkale
H. Şaman	*K. Yılmaz*	*E. Kalafat*
İmzada bulunamadı.		
Çanakkale	Çorum	Erzincan
K. Akmanlar	*Ş. Gürses*	*N. Pekcan*
Erzurum	Eskişehir	Giresun
R. Topçuoğlu	*M. Başkurt*	*M. Şener*
Gümüşane	İstanbul	İstanbul
K. Yürükoğlu	*H. Hüsman*	*S. Oran*

İzmir	İzmir	Kırklareli	Seyhan	Seyhan	Siird
B. Bilgin	*T. Gürerek*	*Ş. Bakay*	*Z. Akçalı*	*R. Güçlü*	*C. Yardım*
Kırşehir	Kocaeli-	Konya	İmzada bulunamadı.		
H. S. Erkut	*L. Tokoğlu*	*R. Birant*	Siird	Sivas	Sivas
Konya	Malatya	Malatya	*M. D. Sülalp*	*R. Ş. Sirer*	*Ş. Ecevit*
M. Â Ülgen	*M. Kulu*	*E. Doğan*	Tokad	Trebzon	Trebzon
Malatya		Maraş	*H. Koyutürk*	*C. R. Eyüboğlu*	*S. F. Kalaycıoğlu*
M. S. Eti		*İ. Bozdağ*	Urfa	Urfa	Van
Mardin	Mardin	Niğde	*F. Ergin*	*N. Açanal*	*F. Melen*
A. Bayar	*R. Ertan*	*H. Arıbaş*	Yozgad	Yozgad	Zonguldak
Ordu	Rize	Seyhan	*F. Nizamoğlu*	*H. Tatlıoğlu*	*F. Açıksöz*
R. Aksoy	*İ. Akçal*	*M. Kibaroğlu*	Sivas		Zonguldak
			H. İmre		*R. Sivişoğlu*

Sayıştay Birinci Başkanlığı adayları

Adı ve Soyadı	Memuriyeti
Faik Eke	Sayıştay Birinci Daire Başkanı
Mümtaz Tarhan	Tapu ve Kadastro Genel Müdürü

S. SAYISI : 9 a ek

Sayıştay Birinci Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporuna ilişik adayların sicil özetleri

Adı ve soyadı	Unvanı	Son memuriyetinin maaşı Derece	Almakta olduğu maaş	tâyin tarihi	Doğum tarihi ve yeri	Hangi yüksek mektepte okuduğu ve hangi tarihte mezun olduğu	Devlet hizmetine duhul tarihi	Bugüne kadar bulunduğu memuriyetler	Bildiği Garp lisanları	Eserleri
Faik Eke	Sayıştay 1 nci Daire Başkanı	125	150 100 tazminat	29/4/1923	1309 Gaziantep	Rüştiye	18/T.Sa/1325	İmtihanla Maliye müfredat kâtipliği, varidat kâtipliği 22 . XI . 1325 — 3 . IX . 1331, malmüdürlüğü 4 . IX . 1331 — 16 . XII . 1332, İmtihanla Divanı Muhasebat 2 nci ve 1 nci sınıf murakıplığı (İstanbul'da — Ankara'da) 17.XII. 1332 — 14 . XI . 1336, Maliye Bakanlığı Muhasebei Umumiye umum müdür muavinliği, memurin müdürlüğü, devairi merkeziye muhasebat müdürlüğü, muhasebei maliye müdürlüğü 15 . XI . 1336 — 28 . IV . 1923, Divanı Muhasebat daire başkanlığı 29 . IV . 1339, (Halen devam etmektedir.) Divanı Muhasebat 1 nci başkanlık vekâleti, 14 . XI . 1926 — 28 . III . 1931, Sayıştay 1 nci başkanlık vekâleti 20 . IV . 1951 den beri devam etmektedir. (İtalya, Fransa ve Belçika'da tetkikatta bulunmuştur. 30 Haziran 1341.)		
Mümtaz Tarhan	Tapu ve Kadastro Genel Müdürü	150	150	1/9/1949	1322 İstanbul	Hukuk Fakültesi (1930)	8/Ocak/1339	Muhtelif devlet hizmetlerinde bulunduktan sonra İstanbul Varidat Müdürü, İzmir Defterdarı, Maliye Bakanlığı Vasıtalı ve Vasıtasız vergiler umum müdürü ve son olarak da, 2 Mart 1946 tarihinde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne tâyin edilmiş ve halen aynı vazifede bulunmaktadır. Hususi olarak da Ankara ve İzmir liseleri edebiyat, Maliye Meslek Okulu vasıtasız vergiler, Kadastro Lisesi medeni hukuk öğretmenliğini yapmıştır.		Artırma, Eksiltme ve İhale nunu şerh ve izahları. (Fransı ya tercüme edilmiştir.) Üçüncü tabı, Eksiltme ve İ Kanunu şerh ve izahları. Olgüunluğumuzun Panoram (Edebî ve hamasi yazılar.) Medeni Hukuk dersleri. (Hu başlangıcı) (Şahsın hukuku, hukuku.) Borçlar hukuk dersleri (Ak ve borçların nazariyatı.) Ölünceye kadar bakma akdi Dünya kadastrosuna kıyasen kiye kadastrosu.

Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/230)

T. C.
Sayıştay Başkanlığı
Sayı : 330638/1986

25 Ekim 1951

Büyük Millet Meclisi Yüce Başkanlığına

Yaş haddini doldurmalarından dolayı emekliye ayrılan Müeyyet Menemencioğlu ile Talât Dengel'den açılan Sayıştay üyelikleri için 2514 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi gereğince seçim yapılmasına yüksek müsaadelerini derin saygılarımla arzve rica ederim.

25 . X . 1951
Sayıştay Başkanvekili
F. Eke

Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T. B. M. M.
Karma Komisyon
Esas No. 3/230
Karar No. 3

10 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılmasına dair Sayıştay Başkanlığından Yüksek Meclise sunulan 25 Ekim 1951 tarihli ve 330638/1986 sayılı tezkere, Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından toplu Karma Komisyona havale buyurulmakla, adı geçen komisyonlar birleşerek tezkere incelenip görüşüldü.

Açık bulunan iki üyelik için 2514 sayılı Sayıştay Kanununun 4 ncü maddesi gereğince 4 aday gösterilmesi kararlaştırıldıktan sonra Karma Komisyonda hazır bulunan 54 üyenin iştirakiyle yapılan seçimde, sicil özetleri ilişik ve kanuni evsafı haiz Baki Ülkümen 40, Rahmi Uçkun 35, Raşit Örencik 25, Ali Rıza Toksöz 24, İsmail Hakkı Tuğrul 17, Cevdet Şenol 12, Nihad Başakar 11, Niyazi Önceler 10, Remzi Konakçı 9, Savni Selçuk 7, Asım Yaşargil 6, Ragıp Öge ve Celâlettin Paydur ikişer, Sadi Kıyak bir oy almıştır.

Buna nazaran en çok oy alanlardan Baki Ülkümen ve Rahmi Uçkun'un üyelik için aday seçildikleri, diğer iki adaylık için gereken nisabın temin edilememesi üzerine yapılan ikinci tur'a 30 üye katılmış, neticede; Ali Rıza Toksöz 25, Raşit Örencik 20, Niyazi Önceler, Asım Yaşargil ve Sadi Kıyak üçer, İsmail Hakkı Tuğrul iki oy almıştır.

Birinci turda nisabı dolduramıyan iki üyelik adayı için ikinci turda en çok oy alan Ali Rıza Toksöz ve Raşit Örencik'in kazandıkları görülmüştür.

Kamutayın Yüce Tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Karma Komis. Başkanı
Bursa
Halil Âyan

Sözcü
Erzurum
Memiş Yazıcı

Kâtip
Giresun
Hayrettin Erkmen

Antalya	Aydın	Bilecik
A. Sarıoğlu	*Ş. Hasırcı*	*Y. Üresin*

Bolu	Burdur	Mardin	Mardin	Niğde
İ. Gülez	*F. Çelikbaş*	*A. Bayar*	*R. Erten*	*H. Arıbaş*
Bursa	Bursa	Ordu	Rize	Seyhan
Halûk Şaman	*K. Yılmaz*	*R. Aksoy*	*İ. Akçal*	*M. Kibaroğlu*
İmzada bulunamadı		Seyhan	Seyhan	
Çanakkale	Çanakkale	Çorum	*Z. Akçal*	Reşad Güçlü
E. Kalafat	*K. Akmanlar*	*Ş. Gürses*		İmzada bulunamadı
Erzincan	Erzurum	Eskişehir	Siird	Siird	Sivas
N. Pekcan	*R. Topçuoğlu*	*M. Başkurt*	*C. Yardım*	*M. D. Süalp*	*R. Ş. Sirer*
Giresun	Gümüşane	İstanbul	Sivas	Tokad	Trabzon
M. Şener	*K. Yörükoğlu*	*H. Hüsman*	*Ş. Ecevit*	*H. Koyutürk*	*C. R. Eyüboğlu*
İstanbul	İzmir	İzmir	Trabzon	Urfa	Urfa
S. Oran	*B. Bilgin*	*T. Gürerk*	*S. F. Kalaycıoğlu*	*F. Ergin*	*N. Açanal*
Kırklareli	Kırşehir	Kocaeli	Van	Yozgad
Ş. Bakay	*H. S. Erkut*	*D. Tokoğlu*	*F. Melen*	*F. Nizamoğlu*
Konya	Konya	Malatya	Yozgad	Zonguldak
R. Birand	*M. Â. Ülgen*	*M. Kulu*	Haşim Tatlıoğlu	*F. Açıksöz*
Malatya	Malatya	Maraş	İmzada bulunamadı	
E. Doğan	*M. S. Eti*	*A. Bozdağ*	Zonguldak	Sivas
			R. Sivişoğlu	*H. İmre*

Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için adaylar

Adı ve Soyadı	Memuriyeti
Baki Ülkümen	İşletmeler Bakanlığı Saymanlık Müdürü
Rahmi Uçkun	Sayıştay Başmurakıbı
Ali Rıza Toksöz	Sayıştay Başmurakıbı
Raşit Öreneik	Sayıştay Başmurakıbı

S. SAYISI : 10 a ek

Sayıştayda açık bulunan iki üyelik için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporuna ilişik adayların sicil özetleri

Adı ve soyadı	Unvanı	Son Memuriyetinin Derece numarası	Almakta olduğu derece maaşı	tâyin tarihi	Doğum tarihi ve yeri	Hangi yüksek mektepte okuduğu ve hangi tarihte mezun olduğu	Devlet hizmetine dahil tarihi	Bugüne kadar bulunduğu memuriyetler ve bunlara hangi tarihlerde tâyin edildiği	Bildiği Garp lisanları	Fevkalâde taltifi
M. Baki Ülkümen	İşletmeler Bakanlığı Saymanlık Müdürü	90	100	30/12/1943	1317 Alasonya	Mülkiye Mektebinden iyi derecede.	5/8/1340	Sayıştayda muhtelif murakıp muavinliği ve murakıplıklarda bulunduktan sonra İzmir Defterdar muavinliğine, ekonomi ve muhasebe müdürlüğüne, Ekonomi Bakanlığı saymanlık müdürlüğüne ve 1 . III . 1950 tarihinde İşletmeler Bakanlığı saymanlık müdürlüğüne tâyin edilmiş olup halen burada çalışmaktadır.		
Rahmi Uçkun	Sayıştay Başmurakıbı	80	90	15/12/1949	1327 Karacabey	Mülkiye Mektebi malî şubesinden 15/8/1933 te iyi derece ile mezun olmuştur.	2/9/1933	Kasımpaşa tahakkuk memurluğu 2 . IX . 1933, Beyoğlu tahakkuk müfettişliği 5 . III . 1934, Sayıştay murakıp muavinliği 5 . XI . 1936, Sayıştay murakıplığı 30 . I . 1937, Vakıflar U. Müdürlüğü müfettişliği 30.VI.1937, Sayıştay 3 ncü, 2 nci, 1 nci sınıf murakıplığı 26 . I . 1939,	Fransızca,	Takdirname verilmesine dair müzekkere
Ali Rıza Toksöz	Sayıştay Başmurakıbı	80	90	25/12/1947	1323 Elâzığ	Mülkiye Mektebinden 1930 da mezun olmuştur.	21/7/1930	Nüfus İşleri U. Md. 3 ncü şube memurluğu 21 . VII . 1930, Sayıştay murakıp muavinliği 18 . IV . 1931, Sayıştay 3 ncü, 2 nci, 1 nci sınıf murakıplığı 29 . I . 1936.	Fransızca,	
Raşit Örencik	Sayıştay Başmurakıbı	80	90	19/10/1949	1322 Selânik	Hukuk Fakültesinden 31/10/1934 te mezun olmuştur.	28/6/1931	Sayıştay murakıp muavinliği 28 . VI . 1931, Sayıştay 3 ncü, 2 nci, 1 nci sınıf murakıplığı 28 . I . 1938 (15 . II . 1935 — 3 . III . 1936 Avrupa'da tetkikatta bulunmuştur.)	Fransızca,	Bir

Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı için seçim yapılması hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/229)

T. C.
Sayıştay Başkanlığı
Sayı: 330637, 1985

25 Ekim 1951

Büyük Millet Meclisi Yüce Başkanlığına

Yaş haddini doldurmaları dolayısiyle emekliye ayrılan Yusuf Ziya Aslan ile Mehmet Ali Apak'tan açılan Sayıştay Daire Başkanlıkları için 2514 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi gereğince seçim yapılmasına yüksek müsaadelerini derin saygılarımla arz ve rica ederim.

Sayıştay Başkanvekili
F. Eke

Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T .B. M. M.
Karma Komisyon
Esas No: 3/229
Karar No: 2

10 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Sayıştayda açık bulunan iki daire başkanlığı için seçim yapılmasına dair Sayıştay Başkanlığından Yüksek Meclise sunulan 25 Ekim 1951 tarihli ve 330637/1985 sayılı tezkere, Sayıştay, Bütçe ve Maliye komisyonlarından toplu Karma Komisyona havale buyurulmakla, adı geçen komisyonlar birleşerek tezkere incelenip görüşüldü.

Açık bulunan iki daire başkanlığı için 2514 sayılı Sayıştay Kanununun 4 ncü maddesi gereğince 4 aday gösterilmesi kararlaştırıldıktan sonra, Karma Komisyonda hazır bulunan 54 üyenin iştirakiyle yapılan seçimde; sicil özetleri ilişik ve kanuni evsafı haiz Muhittin Gürün 46, Rağıp Ögel 39, Faruk Işık 38, İhsan Erenli 24, Faik Ökte 19, Ömer Fahri Özbudun 17, A. Kemaleddin Arıçay 4, Nazmi Başak 3, Cemal Yorulmaz ve Fuad Beşkardeş ikişer, Sadi Kıyak ve Enver Argun birer oy almışlardır.

Buna nazaran en çok oy alanlardan, Muhittin Gürün, Rağıb Ögel ve Faruk Işık'ın adaylığı kazandıkları ve 4 ncü aday için nısabın temin edilmediği görülmüştür.

Yapılan ikinci tura 30 üye iştirâk etmiş ve 4 ncü adaylığa ittifakla İhsan Erenli seçilmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlıga sunulur.

Karma Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtib
Bursa	Erzurum	Giresun
H. Ayan	*M. Yazıcı*	*H. Erkmen*
Antalya	Aydın	Bilecik
A. Sarıoğlu	*Ş. Hasırcı*	*Y. Üresin*
Bolu		Burdur
İ. Gülez		*F. Çelikbaş*
Bursa		Bursa
Halûk Şaman		*K. Yılmaz*
İmzada bulunamadı		
Çanakkale	Çanakkale	Çorum
E. Kalafat	*K. Akmanlar*	*Ş. Gürses*
Erzincan	Erzurum	Eskişehir
N. Pekcan	*R. Topçuoğlu*	*M. Başkurt*
Giresun	Gümüşane	İstanbul
M. Şener	*K. Yörükoğlu*	*H. Hüsman*
İstanbul	İzmir	İzmir
S. Oran	*B. Bilgin*	*T. Gürerk*

Kırklareli	Kırşehir	Kocaeli	Siird	Siird	Sivas
Ş. Bakay	*H. S. Erkut*	*L. Tokoğlu*	*C. Yardım*	*M. D. Süalp*	*R. Ş. Sirer*
Konya	Konya	Malatya	Sivas	Tokad	Trabzon
R. Birand	*M. Â. Ülgen*	*M. Kulu*	*Ş. Ecevit*	*H. Koyutürk*	*C. R. Eyüboğlu*
Malatya	Malatya	Maraş	Trabzon	Urfa	Urfa
E. Doğan	*M. S. Eti*	*A. Bozdağ*	*S. F. Kalaycıoğlu*	*F. Ergin*	*N. Açanal*
Mardin	Mardin	Niğde	Van		Yozgad
A. Bayar	*R. Erten*	*H. Arıbaş*	*F. Melen*		*F. Nizamoğlu*
Ordu	Rize	Seyhan	Yozgad		Zonguldak
R. Aksoy	*İ. Akçal*	*M. Kibaroğlu*	*H. Tatlıoğlu*		*F. Açıksöz*
Seyhan	Seyhan		Zonguldak		Sivas
Z. Akçalı	Reşad Güçlü		*R. Sivişoğlu*		*H. İmre*
	İmzada bulunamadı				

Sayıştayda açık bulunan iki Daire Başkanlığı adayları

Adı ve Soyadı	Memuriyeti
Muhittin Gürün	Maliye Bakanlığı Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürü
Ragıp Ögel	Sayıştay üyesi
Faruk Işık	Sayıştay üyesi
İhsan Erenli	Sayıştay üyesi

S. SAYISI : 11 e ek taranamamıştır.

Eskişehir Milletvekili merhum İsmail Hakkı Çevik'in, Cumhuriyet Halk Partisi ile Halkevlerine teberru edilen veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına kaydının tashihine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet ve Maliye komisyonları raporları (2/2)

Yüksek Başkanlığa

Halk Partisi ile Halkevlerine teberru veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına tashihi kaydı hakkındaki kanun teklifimi ilişik olarak sundum. Gereken işlemin yapılmasını saygılarımla rica ederim.

Eskişehir Milletvekili
İ. H. Çevik

GEREKÇE

Şef sistemi ve tek parti usulünün cari bulunduğu zamanlarda yurdun hemen bütün il ve ilcelerinde o zamanki iktidar partisinin tazyiki ile maliye, özel idare, belediye daireleri uhdelerinde bulunan ve Halk Partisi tarafından istenen gayrimenkulleri bu partiye hibe etmeye veya hakiki kıymetine nazaran bedel denmiyecek derecede az bir para ile satmaya mecbur tutulmuşlardır. Halbuki mülga 661 ve mer'i 2490 numaralı Müzayede ve İhale kanunlarına göre Devlet mallarının hakiki veya hükmi şahıslara hibe edilmesi memnu olduğu gibi müzayedesiz satılması da kezalik memnu hallerdendir. Misal olarak Eskişehir'deki vaziyet göz önüne alınabilir. Memleket Kütüphanesi olarak 25 sene evvel yüz bin liradan fazla para sarfı ile şehrin en mütena yerindeki hususi idareye ait arsa üzerine yapılmış olan bina üç bin liraya Halk Partisine satılmıştır. Halbuki satış ve ferağ tarihinde bu gayrimenkulün asgari kıymeti yüz elli bin lira idi.

Yapılan muameleler kanunların âmir hükümlerine tamamen aykırı olmasına ve kanunen memnu olan bir mevzu zımnında yapılan muamelede iyi niyet aramaya fiilen ve hukukan imkân olmadığı gibi tek parti ve şef sisteminin devam ettiği sıralarda Maliye Hazinesi ile özel idare ve belediyelerin tashihi kayit dâvası açmaları imkân haricinde olduğuna göre dâva açmak mümkün olmıyan hallerde müruruzamanın da inkıtaa uğraması hukuk esasları icabından olmasına mebni iktidarda bulunan partilerin Devlet Hazinesine el uzatmaları yolunda teessüs etmiş olan kötü itiyadı bertaraf etmek ve yurtta kurulmuş olan siyasi partilerin eşit hak ve menfaatlere sahip oldukları esasını bir kere daha halk nazarında tebarüz ettirmek maksadiyle bu tashihi kayıt muamelelerinin yapılması lâzımdır. Ve daha açık bir ifade ile içtinabı kabil olmıyan bir zaruret halini almıştır.

ESKİŞEHİR MİLLETVEKİLİ İSMAİL HAKKI ÇEVİK'İN TEKLİFİ

Halk Partisi ile hakevlerine teberru veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına tashihi kaydına ait kanun teklifi

MADDE 1. — Şef sistemi ve tek parti usulünün cari bulunduğu sıralarda Maliye Hazinesi ile özel idareler ve belediyeler tarafından parti binası olarak kullanılmak üzere C. H. Partisine bağışlanmış veya ucuz bedellerle satılmış olan bütün gayrimenkul malların bu kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren eski malikleri adına tashihen tescilleri yapılır.

MADDE 2. — Halkevi binası olarak kullanılmak üzere C. Halk Partisine bağışlanmış veya ucuz bedelle satılmış olan gayrimenkuller de birinci maddede yazılı hükme tâbidirler.

MADDE 3. — Halkevlerinin işgali altında bulunan ve Cumhuriyet Halk Partisi adına tescil edilmiş olan gayrimenkuller de birinci madde hükmü dairesinde Maliye Hazinesi adına kayıtlarının tashihi yapılır.

MADDE 4. — Bu kanunun meriyete girmesini mütaakip alâkalı dairelerin yapacakları tahriri beyan üzerine tapu idareleri sair bir gûna merasime hacet kalmaksızın yeni malik adına tescili yaparlar.

MADDE 5. — Dördüncü madde hükmü dairesinde tashihi kayıt yapıldıktan sonra yeni malikin yazı ile sulh hâkimine yapacağı müracaat üzerine duruşma yapmaya lüzum hâsıl olmaksızın gayrimenkulün tahliyesine karar verilir.

MADDE 6. — Sulh mahkemesince verilecek tahliye kararını icra daireleri derhal infaz ederler. Tahliye kararının infazı aleyhine bir gûna şikâyet ve itiraz mesmu değildir.

MADDE 7. — Bu kanun ile kabul edilen tashihi kayıt esası aleyhine adlî veya idari hiçbir mahkemede dâva açılamaz.

MADDE 8. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu kanunu Maliye ve İçişleri Bakanları yürütür.

Anayasa Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Anayasa Komisyonu
Esas No. 2/2
Karar No. 2

28 . XI . 1951

Yüksek Başkanlığa

Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı Çevik'in C. H. P. ile Halkevlerine teberrü edilen veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski mâlikleri adına kaydının tashihine dair olan kanun teklifi Komisyonumuza havale edilmekle incelendi.

Bu kanun teklifinin istihdaf ettiği gayenin 5830 sayılı Kanunla tahakkuk etmiş olduğuna göre teklifin tetkikına mahal olmadığına ve dosyasının havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdiine oybirliğiyle karar verildi.

Yüksek Başkanlığa arzolunur.

Anayasa Komisyonu Başkanı		Bu rapor Sözcüsü
Manisa		Manisa
R. Ş. İnce		*M. Kurbanoğlu*
Kâtip		
Manisa	Ankara	Ankara
M. Kurbanoğlu	*R. Eren*	*C. Soydan*
İstanbul	Kayseri	Konya
S. Adato	*K. Gündeş*	*T. Kozbek*
Konya	Sivas	Tokad
R. Alabay	*İ. Dizdar*	*H. Ökeren*
	Zonguldak	
	Y. M. Alakant	

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 2/2
Karar No. 7

10 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı Çevik'in, Cumhuriyet Halk Partisi ile Halkevlerine teberrü edilen veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski malikleri adına kaydının tashihine dair olan kanun teklifi komisyonumuza havale edilmekle incelendi.

İşbu kanun teklifi ile elde edilmek istenilen neticenin 5830 sayılı Kanunla istihsal edilmiş olunduğu, adı geçen kanunun tetkikından anlaşılmıştır.

Bu itibarla teklif üzerinde yapılacak bir muamele olmadığına ve dosyanın havalesi gereğince Maliye Komisyonuna tevdiine oy birliğiyle karar verildi.

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı		Sözcü
İzmir		Manisa
H. Özyörük		*Ş. Ergin*
Kâtip		
Balıkesir	Ankara	Ankara
V. Asena	*H. Ş. İnce*	*O. T. İltekin*
Ankara	Balıkesir	Çoruh
O. Ş. Çiçekdağ	*M. Erkuyumcu*	*M. Güney*
Çorum	Edirne	Erzurum
H. Ortakçıoğlu	*M. Enginün*	*E. Karan*
Gümüşane	İstanbul	Konya
H. Tokdemir	*A. Moshos*	*H. Aydıner*
Konya	Siird	
M. Obuz	*Ş. Türkdoğan*	
Sivas	Yozgad	
N. Ertürk	*N. Ü. Alcılı*	

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/3
Karar No. 12

12 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı Çevik'in, Cumhuriyet Halk Partisi ile Halkevlerine teberrü edilen veya ucuz bedel ile satılan gayrimenkullerin eski mâlikleri adına kaydının tashihine dair kanun teklifi Komisyonumuza havale edilmiş olmakla görüşülüp incelendi.

Gereğini düşünen komisyonumuz :

Teklifle istihdaf edilen gayenin, daha evvel çıkmış olan 5830 sayılı Kanunla temin edilmiş olduğunu göz önünde tutarak, teklifin ittifakla reddine karar vermiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Rize	Kocaeli	
İ. Akçal	*L. Tokoğlu*	
Amasya	Konya	Seyhan
H. Koray	*U. N. Yiğiter*	*Z. Akçalı*
Siird	Sivas	Yozgad
M. D. Süalp	*Ş. Ecevit*	*F. Nizamoğlu*
Zonguldak		Zonguldak
F. Açıksöz		*R. Sivişoğlu*

Büyük Millet Meclisi ve bağlanıkları ile Millî saraylar, kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/37)

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Meclis Hesaplarını
İnceleme Komisyonu
Esas No. 5/37
Karar No. 18

1 . VIII . 1951

Yüksek Başkanlığa

24 Mayıs 1950 tarihinde vazifeye başlayıp toplantısını yapan Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu tetkik ve teftiş yetkisine tâbi olan mahallerdeki demirbaş eşyaların tadadını, bir itibarı ile Ankara ve İstanbul olmak üzere iki kısma ayırmış ve tetkikatına Ankara'da Büyük Millet Meclisindeki eşyaların tâdadı ile başlamıştır.

Bu tetkikatın icrası için celp ve tesellüm olunan defterlerin birer eşya listesi halinde olduğu, eşyanın evsaf, ebat ve kıymetini ihtiva etmediği ve son sayfalarının odacı, başodacı gibi gayrimesul kimselerin isimleri yazılmadan imza vaz'iyle tasdik edilmiş olduğu, binnetice bu defterin Ayniyat Talimatnamesine tamamen muhalif bulunduğu anlaşılmış ve geçmiş senelere ait defterler celp ve incelendiğinde : bu defterlerin de aynı durumda bulunduğu ve fakat defterler arasında bir evvelki senenin defteri ile sonraki senelerin defterlerinin birbirine mutabık bulunmadığı, aykırılık olduğu ve her sene ayrı bir defter tutmak gibi sakat bir usulün takip edildiği müşahede edilmiştir.

Tetkik ve teftişten matlûp olan gayenin istihsali için ihticaca salih vesikaların mesnet ittihazı tabiî olduğundan komisyon mütaaddit kararlariyle ve ittifakla mezkûr defterin sıhhatini meşkûk bulmuş ve bu defterleri ihtisas sahibi bir heyet marifetiyle, nezareti tahtında, tetkik ve aralarında mutabakatı tesbit ve Meclisin bidayeti teşekkülünden itibaren mübayaa ve sair suretlerle giren eşya ile terkin ve sair suretlerle çıkan eşyanın muhasebesini yaparak mevcut olması lâzım gelen eşyanın miktarını tâyin etmeyi esas kabul ederek Maliye Bakanlığından kontrolörlerden müteşekkil bir heyeti Ankara'da vazifelendirmiştir.

Bidayeten Ankara'ya inhisar eden komisyon kararı bilâhara Mil'î Sarayların eşyalarının tadadı için 1 Temmuz 1950 tarihinde Dolmabahçe Sarayında yapılan toplantı ve alınan kararla Millî Saraylardaki defterlerde görülen vuzuhsuzluk keza Ayniyat Talimatnamesine muha'efet neticeten kayıtların itimat telkin edecek mahiyette olmaması nazara alınarak ikinci bir ihtısas heyetinin saraylardaki bilûmum kuyudatın ve defterlerin durumunu incelemesine lüzum görülmüş ve vazifelendirilmiştir.

1950 yılında gerek Ankara'da kısmi tadat yapan gerekse İstanbul'da eldeki defterleri muvakkat zaman için sıhhatlı kabul ederek tadadını ikmal eden komisyonun bu çalışması alelûsul tadat yapmaktan ibaret kalmış ve bu neticeyi 13 . XII . 1950 tarihli ve 6 numaralı muvakkat raporu ile Başkanlığa arzetmiştir.

1951 de işe devam eden komisyonumuz evvelki komisyon tarafından verilen kararların isabetine ve tatbik olunan metodun mükemmeliyetine kani olarak ve ittiba ederek mütehassıs heyetlerin mesaisini hassasiyetle takip etmiş gerek Ankara gerekse İstanbul'a ait Büyük Millet Meclisine bağlı mahallerdeki eşya ve mefruşat hakkında mufassal ve katî raporları Yüksek Meclise arzetmek üzere başkanlığa sunmak imkânını bulmuştur.

Bu raporlardan Ankara'ya ait olan rapor ele

alınarak komisyonumuzun da tetkik ve müşahedesi inzimam etmek suretiyle Büyük Millet Meclisi ve buraya bağlı mahallerdeki demirbaş eşya ve mefrûşat hakkında mütalâamızı arzediyoruz:

Ancak bu maruzatımızın daha esaslı izahı ve anlaşılabilmesi bakımından tetkik ve teftişin konusunu şu suretle tasnif etmek zarureti vardır :

1. Büyük Millet Meclisinin bidayeti teşekkülünden beri tutulmakta olan demirbaş eşya defterlerinin zamanına göre câri mevzuat ve Ayniyat Talimatnamesi muvacehesindeki hukuki durumu;

2. Meclisin ilk kuruluşundan tetkik tarihine kadar mübayaa, başka müesseselerden nakil, ve sair suretlerle Meclise intikal eden eşyalara ait evrakı müsbitelerin durumu ve kayıt sistemi;

3. İmha, satış, başka yere nakil ve sair suretlerle kayıtları terkin olunan eşyalara ait vesikaların hukuki vaziyeti ve terkin sistemi;

4. Bidayetten beri Büyük Millet Meclisine ve tabiî bulunan mahallere giren eşya ile çıkan eşya arasındaki tefazulün tâyini suretiyle mevcut olması lâzımgelen eşya adedinin tesbiti mevzularını ayrı ayrı tetkik ve izah etmek mecburiyeti hâsıl olmaktadır.

Demirbaş eşya defterlerinin durumu

Tadat yapılmak üzere komisyonumuza ibraz olunan ve 1949 yılında tanzim edildiği anlaşılan defterlerin eşya listelerinin bir araya getirilmesinden müteşekkil bir cetvel topluluğu halinde bulunduğu ve celbolunan daha eski senelere ait defterlerin de aynı durumda olduğu görülmüş, bu defterlerin tetkiki neticesinde:

1. Eşyanın hakiki vasıflarının yazılmamış olduğu;

2. Eşyanın kıymetinin gösterilmediği;

3. Eşyanın giriş ve çıkış hareketlerinin işlenmediği;

4. Her yıl yeni bir defter tanzim edilerek aktarma yapıldığı halde defterler arasında mutabakat bulunmadığı;

5. Eşyanın ne suretle intikal ettiğinin işlenmediği;

6. Defterlerin son sayfaları odacı ve başodacı gibi gayrimesul kimselerin isimsiz imzalarını ihtiva ettiği;

7. Muhtelif defterlere kurşun kalemi ile ilâveler yapıldığı;

8. Rasgele tanzim olunan bu defterlerin Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine tamamen muhalif bulunduğu ve ihticaca salih katî bir vesika olarak itimada şayan olmadığı ve sıhhatli bir tetkik yapabilmek için mesnet olacak hukuki kıymeti haiz bulunmadığı;

Anlaşılmıştır.

Defterlerin bozuk bir sistemle tanzim edilmesi ve eşya hareketlerinin defter üzerinde tetkikına imkân bulunamaması ve yukarda tadat olunan hususları ihtiva etmemesi gibi mahzurlar yüzünden hakiki bir tadat ve teftiş yapılamamıştır.

Ancak, mütehassıs heyete yaptırılan tetkikatla neticeye yetişmek imkânları araştırılmış ise de aşağıda arzedileceği veçhile bu mesai de tam ve kâmil semeresini vermemiştir.

Giren eşyaların durumu

Büyük Millet Meclisine intikal eden eşyalar satınalma, saraylardan nakil, müesseselerden keza nakil, hibe ve hediye gibi yollardan girmiş bulunmaktadır.

Umumiyetle mubayaa suretiyle girmiş olan eşyalara ait mubayaa evrakı tamam değildir.

1930 yılından evvelki mubayaa vesikaları bulunamamış ve ibraz edilememiştir. 1930 - 1949 yılları arasındaki mubayaa evrakının tetkikında birçok eşyaların defterе noksan kaydedildiği ve meselâ 88 paspas alındığı halde 56 paspas, 61 aded kanepe satınalındığı halde 58 olarak defterlere işlendiği gibi satınalınan 61 karyolaya mukabil 167 karyola kaydedildiği, 251 koltuğa mukabil 468 koltuk kaydolunmak suretiyle mubayaa miktarından fazla adedde kayıtlara da raslanmaktadır.

Arzolunan şu misallere göre satınalınan eşyaların defterlere kaydı tam ve sıhhatli değildir.

Noksan kayıtlar ve fazla kayıtlar bu sıhhatsizliği ifadeye kâfi delil olarak gösterilebilinir. Bu gibi misallerin cetvelleri tanzim edilmiştir ve 6 numaralı cetvelin tetkikıyla (3956) aded muhtelif cins ve evsafta noksan eşya ve (53817) aded muhtelif cins ve evsafta fazla eşya kaydedilmiştir.

Millî Saraylardan gönderilen eşyalar 1927

yılına kadar defterlere işlendiği halde bilâhara bu eşyaların kaydı yapılmamıştır. Teslim ve tesellüm zabıtları Ayniyat Talimatnamesine uymamaktadır.

Mütehassıs heyet, vesikası ibraz edilemiyen kayıtlara sahih nazariyle bakmak mecburiyetinde kaldığından tetkikatı daima ihtimallerin üstün cihetlerini nazara alarak yapmış mubayaa ve sair suretlerle Meclise intikal eden eşyalar hakkında tam ve katî ihsaî bir netice verememiştir.

Yukarda 53817 adet fazlalık gösterilen eşyanın 47730 adedi Muhafız Bölüğü malzemesi olduğunu ayrıca beyan etmek lüzumu icabetmektedir.

Terkin edilen eşyalara ait evrakın durumu

Çıkış kayıtları ehemmiyetli surette nazarı dikkati celbetmektedir. Çıkış keyfiyetini imha, sair yerlere gönderilen, kullanmadan kaldırılan, satış yapılan, eşyalar olarak ayırabiliriz.

İmhalar: 1. Ayniyat talimatnamesine tamamen muhaliftir. Bu talimatnamede kırılan eşyaların kıran tarafından tazminine dair ahkâm Meclis kayıtları için âdeta bir muafiyet taşımaktadır.

2. İmha edilen eşyaların vasıfları imha evrakında gösterilmemiştir.

3. Satılması mümkün olan eşyalar, satışa çıkarılmadan köhne ve hurda kayıtlariyle imha olunmuştur.

4. İmhasına karar verilen eşyaların âkibeti tetkik olunmamış zamanında yapılmamış ve kontrolsuz bırakılmıştır.

5. İmha işinin bir heyet marifetiyle ve zabıt varakası tanzim etmek suretiyle tesbiti lâzımdan iken bu cihete riayet edilmemiştir.

Meselâ: 1948 yılında ayniyat memuru ile ambar ve levazım memurundan müteşekkil iki memur bir imha cetveli hazırlamış mucip sebep olarak (kabili istimal olmadıkları ve imhaları lâzımgeldiği yapılan kontrolden anlaşılmakla) ibaresiyle 163 kalem ve 3483 adet eşyanın terkini hakkında İdareci Üyelere yazmış ve 10.VI. 1948 gün 4146 sayılı kararla bu talepleri kabul olunmuştur. Bu imhanın âkibeti takip edilmemiş, meçhul kalmıştır. Bu eşyalar meyanında satılması icabeden eşya mevcut olup olmadığı bilinememektedir. İki memurun kontrolu kâfi değildir.

Bilûmum ayıpları ve kayıpları imha cetvelleri kapatmıştır;

Demirbaş defterinde evrakı müsbiteden fazla 6258 adet eşyanın imhası tesbit olunmuştur.

Keza 2228 adet eşya demirbaş defterine yazılmadan imha edildiği kayden tesbit olunmuş ve bu rakamlar ek 7 numaralı cetvelde tafsilen bildirilmiştir.

Yine bu cetvelde diğer daire ve müesseselere devredilen sütunlarda Çocuk Esirgeme Kurumuna, Ankara Halkevine, Resim ve Heykel Galerisine verilmiş eşya adedi (650) miktara baliğ olmaktadır.

Yukardan beri muhtasaran arzedildiği gibi Komisyonumuz üzerine tevecüh eden teftiş ve tadat vazifesini ifa sırasında defterlerin ve kayıtların ve müstenidatı evrakı müsbitelerin katiyet ifade eden vesaikten olmadığı neticesine vâsıl olmuştur.

Büyük Millet Meclisine tâbi Ankara'daki bilûmum eşya ve mefruşatın komisyon tetkikatiyle elde edilen cetvellerden faydalanarak mevcut eşyayı yeni baştan bir heyet marifetiyle kontrol etmek ve vasıflarını, kıymetlerini diğer hususiyetlerini tesbit suretiyle Ayniyat Talimatnamesine uygun şekilde demirbaş defteri tanzim etmek zarureti tahakkuk etmiştir.

Demirbaş eşya defteri tanzimi İdareci Üyelere ait bir vazife olduğundan bu defterlerin tahrir ve düzenlenmesi ve ikmalini mütaakıp komisyonumuz hakiki vazifesini Meclisin arzu ettiği şekilde ifa edebilmek imkânını bulabilir. Aksi halde mesul olmıyan odacı ve başodacı gibi şahısların imzalarını taşıyan ve her sene değişen, müstenidatı evrakında şüpheyi mucip olduğu mütaaddit misallerle anlaşılmış bulunan bu defterlere katî birer vesika nazariyle bakmak ve eşyayı bu defterler mesnet kabul edilerek kontrol etmek basiretsizliği ortaya çıkarır ki, böyle bir sakat kontrol komisyonumuzca reddedilmektedir.

Ankara'daki eşyaların hareketlerinin mevzuata muhalif şekilde cereyan etmesinin şimdiye kadar tetkik edilmemesi ve bu işe bir ayniyat mesul muhasibi vazifelendirilmemesi esef edilecek bir durumdur. İdareci Üyelerin bu hususu ehemmiyetle nazara alması lâzımdır.

Diğer Devlet dairelerinde Ayniyat Talimatnamesinin sureti tatbikına lâzımgelen ehemmiyet

verildiği halde Büyük Millet Meclisinin demirbaş eşyaları istisna edilmesi ayrıca hicabıaver bir vaziyet arzetmektedir: Bu suretle imha ve terkin yağmaları kökünden halledilmiş olacağı kanaatindeyiz.

Netice : Müstaceleu tanzimi talep olunan demirbaş eşya defterleri İdareci Üyeler tarafından hazırlanarak ve Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonunun tadat ve teftiş vazifesini ifa edebilmek için verilmesi zarureti anlaşılmış bir keyfiyettir.

Halen bu durum karşısında Komisyonumuzun müspet vazife yapmasına, millet ve memleket hesabına faydalı olmasına, maddeten imkân yoktur. Vaziyeti Yüksek Meclise arz ve itiraf etmeyi komisyonumuz vazife kabul eder.

Millî Saraylar, kasırlar ve köşklerdeki tadat ve teftiş

Millî Sarayların eşya durumunu ve kuyudatı arz ve izah edebilmek için kayıtların esası ve geçmişi hakkında kısaca malûmat vermek faydalı olduğu gibi tetkik mevzuumuzun şemasını maddeler halinde tasnif etmek yerinde olacaktır. Şöyle ki :

1. Millî Saraylara ait demirbaş eşya defterinin ilk sureti tanzimi ve derecei sıhhatı;
2. 1924 (1340) tahririnin tarzı icrası;
3. 1924 (1340) tahririnin mesnedi hakkında bilgi;
4. 1933 tesbiti ve müstenidatı;
5. 1941 defterlerinin tanzimi ve sebepleri;
6. 1948 defterlerinin tanzimi ve sebepleri;
7. 1924 (1340) tahririne ait defterler ile 1933 - 1941 - 1948 defterlerinin karakteri ve Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesi ile Ayniyat Talimatnamesi muvacehesindeki hukuki durumları ve eşya hareketlerinin seyri;
8. Her iki grup defterler arasındaki mutabakatın tetkiki;
9. Mubayaalar;
10. Terkin muamelâtı;
11. Mubayaalar ile imhalar arasında ihsai mukayese;
12. Zayi durumunda gözüken eşyalar;
13. Netice ve temenneiler.

Bu maddeler hakkındaki Komisyonumuzun şahsi görüş ve kanaatlerini mütehassıs heyet raporuna inzimamen arz ve izah ediyoruz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 431 sayılı Kanunla Hilâfet ilga edilip Hânedana ait bütün menkul ve gayrimenkul emvalin Türk Milletine intikali üzerine Maliye Vekâletinin emriyle İstanbul Vilâyetine bağlı üç Tahrir Komisyonu teşekkül etmiştir. Bunlar:

A) Anadolu ciheti Saray ve Kasırları Tahrir Komisyonu;

B) Rumeli ciheti Saray ve Kasırları Tahrir Komisyonu;

C) Dolmabahçe Sarayı Tahrir Komisyonu.

Bu komisyonlar tahrir ve tesbit vazifelerini çok esaslı ve geniş mikyasta malûmatı ihtiva ederek bilûmum aşyaların vasıflarını, karakterini mütehassıslar vasıtasiyle tesbit etmiş tahrir zabıtlarını hep beraber imza etmek suretiyle tasdik etmiş ve bu defterler cüzi hatalarla katî esası ve ihticaca salih defter olmak evsafını haiz bulunmaktadır.

8 Kânunusani 1341 tarihinde 1371 sayılı Heyeti Vekile kararıyle bidayeten teşkil olunan Muhafaza Müdürlükleri Millî Saraylar Müdüriyetine kalbolunmuştur.

1340 yani 1924 tahriri çok esaslı bir tahrir olmakla beraber mütehassıs heyetin bu defa yaptığı tetkikatta bâzı eşya evsafının tam olarak tâyin edilmediği misallerine raslanmıştır. Meselâ Dolmabahçe mefruşat 2435 tahrir numarasında kayıtlı 5 aded ibrik ile Yıldız müze 68 tahririnde kayıtlı 1 aded ibriğin beyaz maden oldukları tesbit edilmişse de sonradan Belediye Müzayede Müdürlüğüne yaptırılan müayenede gümüş oldukları anlaşılmıştır. Keza 3060 tahrir numarasında kayıtlı şal örneği halının ebadı, rengi, diğer vasıfları yazılmamıştır.

Her eşyanın bünyesine göre numarataj yapılmamış düşmeye mahkûm olan mukavva numaralar konmuştur. Takım halinde bulunan koltuk, sürahi, bardak, çatal, kaşık numaralanmamıştır. Süpürgeye kadar numara verilmiş zamanla yıpranacağı düşünülmemiştir.

1340 tahririnin Hilâfet zamanındaki defterlerden istifade edilerek yürütülüp yürütülmediği ciheti çok eski defterlerin celbi ve o zaman vazifeli bulunan şahısların istimaı suretiyle araştırılmış ise de bu defterlerden faydalanılmadığı neticesine vâsıl olunmuştur.

1933 tesbiti

2. 1 Haziran 1933 yılında Millî Sarayların

Meclise bağlanması üzerine, Millî Saraylar Talimatnamesinin 7 nci maddesindeki (Saraylar Müdürlüğü işbu Talimatnameyi almasını mütaakıp saraylar ve merbutatında halen mevcut bulunan bilûmum eşyanın bir defterini en kısa bir zamanda Meclis Riyasetine ve bir suretini de Maliye Vekâletine gönderecektir.) kaydına müsteniden Saraylar Müdürü ayniyat işlerinde çalışan memurlar vasıtasiyle eşyaları yerlerinde ve eski tahrir numaralariyle yeni baştan tesbit ettirmiş ve yeni baştan defter tanzim eylemiştir. İkinci defa yapılan tesbit ve bu tesbite ait tanzim olunan defterin karaktesistik vasfı şöylece hulâsa edilebilinir.

A) Evvelâ Talimatnamenin 7 nci maddesinde yeniden tesbit yapılması ve defter tanzim edilmesi hakkında âmir bir hüküm bulunmadığı halde esaslı mesnedi bulunan defterler mevcut iken tekrar defter tanzimindeki sebep, gaye ve âmil anlaşılamamıştır.

B) Yeniden yapılan tesbit ve hazırlanan deftere ilk tahrirdeki eşya numaraları alınmakla beraber eşyanın evsafı kısaltılmak veyahut hiç yazılmamak suretiyle tanzim edilmiştir.

C) Tahrir numarası düşmüş olanlar tamamen ve evsafı kısaltılmış bulunan eşyalar da kısmen 1340 (1924) defterleriyle irtibatını kaybeylemiştir.

D) Bu tesbit Saray memurları tarafından eşyayı kendi sübjektif müşahedelerine dayanarak yapılmıştır.

E) Eşya odalarda olduğu yerde tesbit edilmiş ve tahrir numarası sırası gözetilmemiştir.

F) Bu defterlerin yalnız ortası Saray müdürü mühüriyle temhir olunmuş tesbiti yapanların imzaları vaz'edilmemiştir.

G) Yer değiştiren ve sair suretlerle naklolunan eşyaların kayıtları hizasında kurşun kalemle notlar silintiler ve sair karışıklıklar müşahede olunmuştur.

H) Saray Ayniyat memurları eşyayı gördükleri gibi kaydetmesinden eşyanın asli vasıflarını kaybettiğine dair birçok misaller olduğu halde bir tanesini arzediyoruz, şöyle ki:

19 tahrir numarasındaki 51 odada bulunan tablo (Yaldızlı, çerçeve derununda fırtınalı ve mehtaplı bir gecede sahilde bulunan ebniyeyi musavver tablo) diye 1924 defterinde mukayyet iken 1933 defterine (yaldızlı, çerçeveli sahilde ebniye) izahatiyle nakledilmiştir.

1941 defteri

Bu defter 1933 defterlerinin eskimesi sebebiyle yeniden tanzim edilmiş ve eşya vasıflarında 1933 defterinden daha kısa ve daha iktisatlı hareket edilmiştir.

1948 defteri

Yine eskimeden mütevellit sebeplerle 1948 defteri tanzim olunmuş, bu defterlerin tetkikında asılları bulunan 1933 defterinden kısmen ve 1924 yani 1340 defterinden tamamen inhiraf ettikleri anlaşılmıştır.

1933 defteri ve bunun istinsahı mevkiinde bulunan 1941 - 1948 defterler manzumesi 1929 tarihli Muhasipler Talimatnamesine ve Ayniyat Talimatnamesine tamamen muhalif bir manzara arzetmekte ve eşyaların bu talimatnameye uygun surette kaydı ve hareketleri işlenmemiş olduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

İstihlâk ve istimale mahsus eşyanın ambar defterine kaydı lâzımgelirken bidayeten bunların tamamı demirbaş eşya defterine kaydolunmuş, bilâhara kısmen ambar defterine bâzı eşyaların kaydı yapılmıştır.

1924 (1340) defterleriyle 1933 - 1941 - 1948 defterleri arasındaki mutabakat ve ayrılıklar

1924 te yapılan ilk tahrir ile 1933 yılında yapılan tesbit ve bu defterin kopyası sayılan 1941 - 1948 defterleri karşılaştırıldığında:

A) 1924 defterine eşya hareketleri işlendiği halde 1933 ve mütaakıp defterlere eşya vaziyeti ve hareketi işlenmemiştir.

B) Eşya numaraları düşenler 1933 ve mütaakıp defterlere yeni eşya gibi kaydedilmiştir.

C) 1924 defterleri eşya kütüğü karakterini muhafaza ettiği halde 1933 ve mütaakıp defterlerdeki kayıt ve meşruhat mütaaddit eller tarafından karmakarışık, ekseriya kurşun kalemle, alelâcele yazılmış, bazan bir kayıt çizilerek üzerine başka bir yazı yazılmış ve müstenidatı anlaşılmamış ve bu çeşit muameleler pek çok olduğundan defterler üzerinde müşahedesi gayet kolay bulunduğundan misal zikredilmemiştir.

D) 1924 defterlerinde muntazaman hareket muameleleri yürütülen eşyalar bilâhara bu

kayıt yürütülmemiş olduğundan ve odalara nakledilenlerin giriş kayıtları yazıldığı halde çıkış kayıtları yapılmamış bulunduğundan birçok mükerrer vaziyet hâsıl olmuştur.

E) Esas defter olan 1924 defterinde tahrir numarası ve tahrir mahalli muayyen olduğu halde 1933 defterine intikal ettirildiği sırada bu numaralar ve bu mahaller değişik olarak nakledilmesi gibi ihmal ve dikkatsizlikler de görülmüştür.

F) Bâzı eşyaların evsafı değişmiş, noksan yazılmış ve nev'i yazılmış, vasfı yazılmamış olduğu müşahede olunmuştur.

G) Koltuklar, kumaş kaplı sandalyalar, perde ve saire gibi eşyaların yüzleri değişmek, boyanmak gibi sebeplerle evsafını tamâmen kaybettiği, eski kayıtlara uymadığı bu yüzden mukabele yapmak imkânı bulunmadığı görülmüş ve anlaşılmıştır.

H) Yalova Kâtibi Umumilik, Florya Mavi ve Beyaz Köşklerdeki eşyalar sonradan mubayaa edildiği ve saraylardan giden eşyalarla da takviye olunduğu halde saraya ait eşyaların tahrir numaraları mevcut olmadığı yeni baştan defter tutularak saray eşyalarının bu defterlere işlenmediği ve 1924 defterleriyle buradaki eşyaların irtibatını kaybettiği anlaşılmıştır.

I) 1924 esas defterindeki kaytılara nazaran bâzı eşyanın fazla kaydedilmiş olduğu, bu eşyaların saray eşyası mı, mubayaa eşyası mı oldukları anlaşılamamaktadır.

J) Esas defterinde, yani 1924 defterinde tahrir numarası mevcut olan bâzı eşyaya bilâhara tahrir numarası terkedilerek bir sıra numarası verildiği görülmüştür. Misal : Aynalıkavak kasrı 1933 defterinde tahrir numaraları eşyaları hizasında kayıtlı iken 1941 defterinde bu numaralar terkedilerek eşyalara ayrı bir sıra numarası konulmuştur. Eşya mübayaa eşyası olmadığına ve başka bir yerden nakleu gelmediğine göre tahrir numarasının değiştirilmesi sebebi izahsızdır.

K) Saraylardan harice verilip iade olunan bâzı eşyanın iade edildikleri kaydına işaret edilmiş ise de elyevm nerede bulundukları anlaşılamamıştır. Meselâ: Dolmabahçe 13 numaralı oda 22 tahrir 1 aded sarı karyola maateferruat 1927 yılında Reisicumhura gönderilmiş ve iade edilmiş ise de eşya ortada mevcut olmadığı gibi iade tarihi de malûm değildir.

L) Çatal, kaşık, bıçak, tabak, kadeh ve saire gibi eşyanın başka mahallere gönderilmesi ve çıkış kayıtlarına göre adedlerinin riyazi bir mutabakat ve katiyette tâyini imkânı bulunmadığı anlaşılmış meselâ 1941 senesi 3 numaralı defterinin 87 nci sayfasında ziyafet takımlarından 122 aded şampanya takımının 40 adedi terkin olunduğu ve 1948 defterine 82 aded yerine 58 aded devredildiği 24 ünün Florya'ya verildiği kurşun kalemiyle ve eski yazıyla yazıldığı görülmüş gümüş ziyafet takımlarından 74 aded 11692 dirhem ağırlığında sarı yaldızlı gümüş meyva piyatası kayıtlı iken 50 adedi 1927 senesinde Ankara'ya Riyaseti Cumhura gönderilmiş bakiye 24 adedi 1933 defterine devredilmiş ise de bu adede yani 24 adedine (Zayi olup tekrar bulunan) ibare ve izahatiyle iki aded daha ilâve edilerek 26 aded devir yapılmıştır. Bu misaller katî bir mutabakatın imkânsız olduğuna delil teşkil etmekte ve pek çok emsal ihtiva etmektedir.

M) Millî Saraylarda mevcut olan 280 000 aded eşyanın ancak % 70 i karşılaştırılmış diğerlerinin tahrir numarası bulunmadığından bu muamele yapılamamıştır. Ancak tahrir numarası bulunmıyanların vasıfları nazara alınarak mutabakat aranmıştır. Bilhassa bu usul kıymetli eşyalara tatbik edilerek 240 aded eşya 1924 esas defterlerindeki nevi ve vasfına göre 1933 - 1941 - 1948 defterleriyle karşılaştırılmıştır. 10 - 15 nevi eşyanın 1941 ve 1924 defterleriyle karşılaştırılması sonunda pek mahdut miktardaki eşyada uygunluk ve mutabakat hâsıl olmuş mühim miktarın mutabakatı temin edilememiştir.

Her defter değiştikçe eşyanın evsafı da otomatik olarak değiştiği anlaşılmaktadır. 10 - 15 nevi eşya üzerinde yapılan karşılaştırma neticesi ve mutabakatsızlık nazara alınarak 225 nevi eşya karşılaştırılmaktan sarfı nazar edilmiştir.

1924 esas defterinde tahrir numarası ve evsafı mazbut olan eşyaların 1941 - 1948 defterinde tahrir numarası olmadığından esas defterdeki eşyaların aynı olup olmadığı hususu katî olarak tesbit edilememiş ve katî bir kanaate varılamamıştır.

N) Millî Saraylar ve kasırlarda mevcut halı, halı seccade ve kilimlerden bâzılarının evsafları da her iki grup defter kayıtlarında yok-

diğerine mutabık değildir. Bunların halı, halı seccade, kilim ve keçe olmak üzere ve içlerinde ipekli seccadeler bulunmak suretiyle adedleri 29'a baliğ olmaktadır. Keza esas defterinde yani 1924 defterinde 22 aded Turan halısı olduğu faturalariyle ve kayıtlariyle vasıflariyle anlaşılan 4750 lira kıymetindeki halılar 1933 defterinde İsparta halısı olarak kaydolunmuştur. Bu değişiklik ve esbabı anlaşılamamıştır.

Yıldız'daki bâzı halıların eb'ad ve evsafı faturalardaki eb'ad ve evsafa uymamaktadır. Bunların adedi 4 tane olup faturalardaki halılar olup olmadığı bilinememiştir.

O) Florya'ya ait kayıtlarda da bir takım çiçeklik ve saire gibi eşya vasıfları 1924 esas defterindeki kayda uygun değildir.

P) Millî Saraylardaki yer değiştiren bâzı eşyaların giriş ve çıkış kayıtları adeden birbirine tevafuk etmemektedir. Muhtelif 22 arabanın nereye verildiğine dair bir kayda rastlanmamıştır.

Dolmabahçe kilerinden Aynalıkavak'a devredilen 54 aded çatal, kaşık, bıçak evsaf itibariyle esas defterindeki kayda uymamaktadır.

Saraydaki 24 392 kilo, 16 148 aded bakır avanonin Millî Müdafaaya kararla devredildiği halde halen birçok bakır Saraylarda mevcut ve kullanılmaktadır.

Saraylardaki tabloların umumiyetle ressamlarının isimleri esas defterinde yazılı olduğu halde 1933 ve mütaakıp defterlere yazılmamıştır. İmzasız tabloların esas defterdeki tablolar olup olmadığı tesbit edilememiş ve mütehassısların tetkiki lüzumu anlaşılmıştır.

Millî saraylardaki mubayaalar

Bidayeten arzedilmesi lâzımgelir ki, Millî Saraylardaki mubayaa sistemi tek kelime ile bozuktur, kifayetsizdir.

1929 tarihli Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesinin 1 nci maddesi bilûmum Devlet müessesatı arasında Millî saraylar ve müzeleri de zikretmiştir.

1939 tarihli Ayniyat Talimatnamesinin 1 nci maddesi (Devlet daire ve müesseseleri) tâbiriyle, Millî Sarayların Ayniyat Talimatnamesine tabiiyetini kabul etmiştir.

Mevzuat dâhilinde yürütülmesi lâzımgelen mubayaalarda aşağıda gösterilen hususlar nazarı dikkati ve mevzuata muhalefeti izah edecek misalleri vermektedir.

1. Millî saraylarda istihlâkâta tâbi eşyalar demirbaş eşya olarak demirbaş defterine kaydedilmiştir. Halbuki burların levazım ve ambar şubesi defterlerine kaydı icabederdi.

2. Bu eşyaların yani mubayaa eşyalarının vesikaları eşyanın cinsini ve numarasını evsafını demirbaş eşya defterine işlemek icabederken, pek çoğu işlenmemiş ve yer değiştirmesi de gösterilememiştir.

3. Mubayaa eşyariyle eski eşyalar arasında bir benzerlik, bir karışıklık, birinin diğeri yerine ikame ve halefiyet sistemi görülmüştür. Ve kayıtlara nazaran da Millî Saraylar Encümeninin kararlarında (Eskisinin yerine mubayaa) ibarelerine raslanmıştır. Eskiyen eşya nedir? Ve eksilen eşyanın hangi neviden eşya olduğu bir türlü tekikatla anlaşılamamıştır.

4. Kıymetli eşyalar alelâde eşyalar gibi kayda tâbi tutulmuş ve diğer kıymetsiz eşyalardan tefrik edilmemiş gereken ehemmiyet verilmemiştir.

5. Faturaların muhteviyatı bulunan eşyaların noksan veya hiç işlenmediğine dair şu misali veriyoruz:

20 . VI . 1934 gün 14 numaralı faturadaki 4 aded yemiş bıçağı 206 sıraya (1) aded, olarak ve 207 sıradaki bir aded yemek bıçağının da hiç işlenmediği anlaşılmıştır. Pek çok misal olmakla beraber bu vâkiayı zikretmekle iktifa ediyoruz.

6. Faturaların ikinci nüshaları mubayaa olunan müesseselerce tasdik edilmemiş bu yüzden Meclis Saymanlığında bulunan asıllariyle mutabık olup olmadığı anlaşılamamıştır.

7. 1933 yılından 1944 yılına kadar faturalar saray idaresince düzenlenmiş, ancak 1944 yılından sonrakiler mubayaa edilen müesseselerce tanzim edilerek ikinci nüshaları da tasdik olunmuştur.

8. Saraylarda ikame ve halefiyet usulünün kabul ve tatbiki eski saray eşyasiyle sonradan mubayaa olunan eşyayı tamamen birbirine karıştırdığı ve her türlü karışıklığa sebebiyet verdiği ve numarası düşen eşyalar eski eşya mıdır, yoksa yeni eşya mıdır tefrik edilemiyerek meçhul kaldığı ve bu yüzden faturalarla defterler arasında tam bir mutabakat temin edilemediği neticesine varılmıştır.

9. Keza, saraylar camiası dâhilinde yer değiştiren eşyaların giriş ve çıkış mahalleri gösterilmediği cihetle irtibatsızlık yüzünden (1110) aded aşyanın esas defteriyle fatura örneklerinde gösterilen sevk mahallerine ait defterlerdeki kayıtlarına raslanamamıştır.

Terkin muamelâtı

Millî Saraylardaki terkin muamelâtı bilhassa nazarı dikkati celbeden ve şüpheyi mucip olan bir keyfiyet olarak zikredilmesi lâzımgelir. Şöyle ki: 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu ve Ayniyat Talimatnamesi terkin muamelesinin sureti icrasını, sebeplerini, tanzim olunacak mazbataların eşkâl ve ahkâmını tesbit etmektedir. Millî Saraylar İdaresi asla kanuna tâbi olmamıştır. Yani Genel Muhasebe Kanununa uyamamış ve ittiba edememiş'erdir.. Ayniyat Talimatnamesine de tâbi olmadan hareket etmişlerdir. Umumiyetle terkinlere ait imha mazbataları bulunmadığı gibi, mevcutlar da derecattan geçirilerek Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonuna tasdik ettirilmeden Saraylar Encümeninin kararıyle iktifa edilmiş ve pek çok eşyaların terkininde bu kararlar dahi istihsal edilmeden ve hiçbir esbabı mucibe ve evrakı müsbiteye dayanmadan kaydına terkin edilmiştir işareti yazılmıştır.

Bilhassa demirbaş eşyalarda ve mefruşatta bu vaziyete pek çok misaller gösterilebilir.

1933 defterinde kurşun kalemle (kırıktır, fersudedir, çürüktür, gayrikabili istimaldir) kayıt ve izahlariyle terkin muamelesi yapılmıştır.

Saraylarda yapılan ve komisyonun tasdikından geçmiyen terkini kayıt muameleleri muteber bir muamele olarak kabul edilmesine imkân görülemediğinden bu muameleye tevessül ve mücaseret gösterenlerin haklarında tahkikat icrasiyle terkin olunan eşyaların akıbetlerinin araştırılması için alâkalı makamların nazarı dikkatine arzetmeyi Komisyonumuz vazife kabul eder. Misal olarak şu vakıayı keza arzediyoruz : 1713 aded eşyanın terkin muamelesi aynı şekilde yapılmış pek çok misaller olmakla beraber kıymetleri az olan bu eşyalar kanaat tahassülü için örnek verilmiştir.

Keza, demirbaş eşyaları dikkatsizlikle ve tedbirsizliği yüzünden kıranların tazmini icabettiği halde saraylarda bu usul de tatbik sahası bulamamıştır. Zayiatı tahdit maksadiyle alâkadar müstahdemlerden kesilen paralarla husule getirilmiş fon bilâhara tevzie tâbi tutulmuştur.

Mevaddı züccaciyeye ait demirbaş defterinde kayıtlı eşyalar kırıldığı yolunda ve zayiat listesi unvanını taşıyan bir cetvel çıkarılmak suretiyle terkini yapılmış komisyona tasdik ettirilmeye lüzum görülmemiştir.

Millî Saraylar Müdürlüğünde Ayniyat işleriyle vazifeli ve mesuliyeti nefsinde toplamış bir muhasebe teşkilâtı bulunmaması ve devamlı takibat yapılmaması gibi sebeplerin inzimamiyle kırılan eşyalara karşı gerek keyfiyet ve gerek kemiyet bakımından umumi bir alâkasızlığın mevcudiyeti anlaşılmış ve bu alâkasızlığın Saraylar Müdüründen başlıyarak en küçük muhafızlara kadar sirayet etmiş olduğuna dair birçok yazı örnekleri elde edilmiştir.

Meselâ : 14 . V . 1943 yılında Ayniyat Muhasibi tarafından yazılan bir tezkere şu mealdedir : (Geçen yaz mevsiminde Reisicumhur hazretlerinin Florya'da ikameti sırasında gönderilen eşyalardan 374 adedi zayi olduğu ve bu zayiin muhasipliğe 8 ay sonra bildirildiği 374 eşyadan 181 adedi çeşitli madenî eşya 122 adedi ziyafet takımları ve 11 adedi de yatak takımları olduğu yazılmış ve bunlardan 79 adedinin tazminine beş vurulmuş diğerleri takip olunmamıştır.

Kaybolan eşyalar derhal mesul muhasipliğe bildirilmemiştir. Meselâ : 29 aded 27 kilo bakır kabın zıyaı 13 . V . 1946 yılında eskiden beri kayıp meşruhatiyle terkine tâbi tutulmuştur.

Zayi olduğu bildirilip de şekli gaybubeti ve sebebi anlaşılamıyan ve hâdiseyi tahkik zımnında muamelesine ve evrakına tesadüf edilemiyen pek çok eşyalar mevcuttur. Ezcümle, bunların içinde gümüş ibrik, gümüş çatallar, kaşık ve bıçaklar, kibritlik ve sigara tablaları, kalemtraşlar gibi adedi 60 ı bulan eşyalar mevcut olduğu gibi (1) aded de Sakalışerif tagayyüp etmiştir.

Keza, birçok çiçeklikler, adedi 14 ü bulmuştur, iki aded vazo da aynı âkıbete uğramıştır.

Yine ziyafet takımlarından 938 aded çatal, bıçak ve kaşığın âkıbetleri meçhul kalmıştır. Bunların gümüş ve madenlerini adeden tefrik etmek imkânı hâsıl olamamıştır.

Terkin zabıtları da ayrıca dikkate şayan

esbabı mucibeleri ihtiva etmektedir. Meselâ (2.II.1942 tarihli bir vesaiki hazine deposunda mevcut eşya meyanında bulunan, esasen müstamel, köhne, birçoğu kırık dökük ve çürük şeyler olup depoda beyhude yer işgal eden) tâbirleri ve mucip sebepleriyle 43 kalem eşyanın terkinine karar verilmiştir.

Çok mühim olan bir cihet de şu suretle göze çarpmaktadır:

Defterlerdeki evsaflarına göre kıymetli olan eşyaların tahrir numaraları ile aynı cinste veya başka bir cinste fakat kıymet itibariyle çok dun olan eşyaların terkini kayda tâbi tutulduğu fakat esasta kıymetli eşyaların terkin edildiği anlaşılmaktadır. Meselâ : Yıldız merasim dairesinde 4341 tahrir numarası altında bir aded billûr kırmızı beyaz sürahi terkin defterinin 442 nci sayısında, renkli camdan mamul bir konyak kadehi, olarak terkin edilmiştir. Keza Hazinei Hassada 31 tahrir numarasını taşıyan billûr ve düz su bardağı terkin defterinin 248 nci sayfasında âdi su kadehi olarak terkin edilmiştir. Keza Dolmabahçe'de 18 tahrirde âdi sürahi ve bardak gösterilerek bir elmastraş sürahi imha edilmiştir.

Terkin olunan eşyaların yerine yeni mubayaa edilen eşyalar da vaziyeti karıştırmıştır.

Sarayda muvakkaten ikamet edenler de bazen takibata mâni olacak şekilde imza atmışlardır.

Meselâ : 29/57 numarayı taşıyan hususi daire 64 koridorda mevcut fagfuri bir çiçeklik hizmetçi tarafından kazaen kırıldığı Afet imzasiyle tasdik edilmiştir.

1933 yılından 1949 yılına kadar 16 yıl içinde kırılan, kaybolabilen cinsten 6136 parça eşya imha olunmuştur.

Bunlardan 2654 adedi porselen, Saksonya ve âdi cinsten tabaklardır.

800 adedi kristal, elmastraş, billur, kesme ve âdi şampanya, bol şarap, rakı, viski, bardak ve kadehlerdir.
853 adedi her cinsten sürahi ve bardak.
938 » kaybolmak suretiyle muhtelif cins çatal, kaşık, biçak takımları.
660 adedi muhtelif cinsten kahve, çay takımları, çaydanlık sütlük, şekerlik.
145 adedi muhtelif cins sigara tablaları.
16 adedi vazo ve çiçeklikler.
2 adedi tablo.

Bunlardan başka tam takım olarak :
36 parça 7 aded su takımı.
36 » 21 aded çay takımı.
11 aded yazı takmı.
terkin edilmiştir.

16 sene zarfında mubayaa i'e terkini kaydı yapılan eşyaların mukayese ve nispetleri aşağıda gösterilmiştir:

2523 bıçak, çatal, ve kaşık mubayaa edilmiş 938 aded imha olunmuştur, Nispet % 37 dir.

1297 çay fincanları, çaydanlık, sütlük; 660 imha nispeti % 49 dur.

665 içkiye ait sırça eşya mübayaa olunmuş 800 aded imha nispet 100 den fazla.

2026 billûr kesme surahi, bardak mubayaa 853 imha nispet % 40 tır.

Binnetice 16 sene zarfında 9134 parça eşya mubayaa edilmiş 5961 parça eşya imha olunmuştur. Umumi olarak nispet % 65 tir.

Kayden zayi durumda gözüken eşyalar.

Deftere ithal edilmiyen eşyalar ve hareketleri kayıt harici kalan eşyalar bizzarure kayden zayi durumunda kabul olunmuştur. Meselâ Yalova Köşküne 1930 yılında 79 kalem eşya gönderilmiş ve defterde 178 kalem eşya mevcut ise de her ikisi arasındaki fark olan 99 aded eşyanın mubayaa eşyası kabul edilmesi lâzımgelirken halen mubayaa miktarı 185 kalem olarak gözükmektedir. Kayden 86 parça eşya zayi kabul mecburiyeti hâsıl olmaktadır. Keza 370 kalem eşya da aynı durumda kayden zayi görünmektedir. Yine 5 aded 660 dirhem ağırlığında gümüş tepsi, çaydanlık, şekerlik, bardak zarfı ve Porkotel yangınından kurtarılan bir kısım eşya kayden zayi durumundadır.

Kütüphane vaziyeti

Kütphanede kayıtları gösteren bir kataloğ vardır ve kayda göre aşağıdaki kitap ve mecmualar noksan gözükmektedir:

92 aded Türkçe kitap ve mecmua
33 aded Fransızca kitap ve mecmua
23 aded Almanca kitap ve mecmua
5 aded İngilizce kitaplar
1 aded İtalyanca kitap

Ceman 154 aded zayidir.

7 aded kitap rafta bulunamamıştır.
94 aded kitap da katoloğa ithal edilmemiştir.

Kıymet zıyaına sebep olunan eşyalar ,

Bedii kıymeti haiz olan aşyalardan vazo ve çiçekliğin 16 adedinin imha edildiği yukarda zikredilmiş ve 40 aded de çatlak tesbit edildiği kurşun kalemle 1945 yılında defterlere işaret edilmiştir. Her nedense Saray Müdüriyetince ârızalı bulunan eşyalar hakkında kontrol yapılarak zabıt tanzim olunmamıştır.

Saray demirbaş eşyaları için alınacak tedbirler hakkında komisyonumuzun mütalâa ve temenileri.

1. Halen kaybolan, zayi olan, kırılan, terkini kayıt ve imha edilen eşyaların âkibetleri tetkik olunarak ve yapılan muamelelerin mevzuata uygunsuzluğu nazara alınarak mesulü hakikileri hakkında gereken muamelelerin ve tahkikatın ifası icap eder. Keza kayden zayi gözüken eşyaların da kaybubeti veya mevcudiyeti ayrıca tahkik mevzuu olarak ele alınmalıdır.

2. Saray eşyaları yeni baştan bilirkişiler yardımiyle ve bir heyet huzurunda tekrar Ayniyat Talimatnamesine uygun olarak tahrir olunmalı ve mevzuat dairesinde demirbaş eşya defteri tanzim edilmelidir.

3. Estetik bakımdan ve tarihi kıymet itibariyle değerli bulunan eşyaların fotoğrafları alınarak sicilleri karşısına ilsak olunması bir zaruret olarak kabul edilmelidir.

4. Eşyaların ve mefruşatın cins, evsaf ve mahiyetinin tesbitinde yerine göre ölçü ve geniş malûmatla tesçil edilmesi keza zaruridir.

5. Millî Saraylara bir Ayniyat Mesul Muhasibi kadrosu ihdas edilerek bütün muamelâtı tedvir ve kontrol etmesi lüzumuna kani bulunmaktayız.

6. Gerek Ankara'da her sene defter tanzimi usulü, gerekse İstanbul'da 1933 yılında yapılan tesbit, bademe 1941 ve 1948 yıllarında defter düzenlemek gibi muameleler raporumuzda kısmen izah edilen birçok suiistimallere yol açmış ve birçok eşyanın terkin kaydı adı altında imha, kayıp, kırılmak ve saire gibi sebepler gösterilerek, her türlü şüpheli muamele ve hareketlere meydan verilmiş ve eşya vasıflarının ve mahiyetinin zıyaı gibi kayden zayiata sebep olunduğu bir kaziye olarak tezahür etmiştir.

Her ne kadar komisyonumuz yeni baştan Ankara ve İstanbul'daki eşyaların demirbaş defterlerinin tanzimini talep etmekte ise de defter tanziminden ve yeni baştan yapılan tesbit muamelelerinde görülen süiistimaller için bir memba ihdas etmek ve buna sebep olmaktan hazer eder. Bu hususta Yüksek Meclisin dikkat nazarını ehemmiyetle bu mevzuun üzerine teksif etmek ve Yüksek Meclise bu işlerin çok sıhhatli ve her türlü şüpheden azade olarak yapılabilmesi için mukteza tâyin etmesinin ve gerekli tedbirin ittihazının zaruri olduğunu arzeder heyeti umumiyece yeni tedbirlerin teemmül buyurulmasını tekrar etmeyi komisyonumuz vazifesi cümlesinden kabul ederek işbu raporu saygılarımızla sunarız.

Komisyon Başkanı		Sözcü
İstanbul		Çorum
Salih F. Keçeci		*H. A. Vural*
Kâtip		Denetçi
Giresun		Zonguldak
Adnan Tüfekcioğlu		*Ali R. İncealemdaroğlu*
Bilecik	Çoruh	Çorum
İ. Aşkın	*A. Gigin*	H. Yemenicioğlu
		İmzada bulunmadı
Denizli		Kars
E. Şahin		*A. Çetin*

Bir kısım ifade tarzına muhalifim şerhim ilişiktir
A. Çetin

Muhalefet Şerhi

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonunun iştigal mevzuunu teşkil eden hususat tamamen maddi ve tadadi hususattan ibarettir. Böyle bir faaliyete ait raporun da tamamen maddi olması iktiza eder.

İtham, ağır telmih gibi ibarelerin böyle bir raporda yeri olamaz. Bu itibarla raporun meselenin maddiyetini aşan tahrir tarzına ezcümle :

1. 7 nci sayfanın 10 ncu satırından başlıyan (her türlü ayıp ve kayıpları imha cetvelleri kapatmıştır.)

2. 8 nci sayfanın 15 nci satırından başlıyan (şimdiye kadar.... bu işe bir mesul ayniyat muhasibi vazifelendirilmemesi esef edilecek bir durumdur.)

3. 28 nci sayfanın 6 numarasında ileriye sürülen fikre ve ibareye muhalifim. Çünkü ortada bir ayıp veya kayıp olduğunun kanuni ve hukuki bir delili mevcut olmadığı gibi bunun muayyen failini de bilmiyoruz. Saraylar Büyük Millet Meclisinin idaresine geçtikten sonra bugünkü Meclis ve komisyon salâhiyet ve

sıfatında olan Meclis ve komisyon tarafından idare edilmiştir. Aynı salâhiyet ve sıfatta bulunan bir kurulun evvelkisi hakkında, esef beyan etmeye yetkisi olmadığı gibi elde bir delil ve fail mevcut olmadığına göre bu şekildeki itham kanun ve ahlâk dışı da olur.

Evet, raporun muhalif kaldığım, hâdiselerin maddiyetine taallûk eden, kısımlarında da belirtildiği gibi aydınlatılamıyan birçok hususat vardır. Ancak bunların altında bir suiistimal olduğuna ve faillerinin de her kim olursa olsun, muayyen bulunduğuna, dair bir gûna delil elde edilememiştir. Binaenaleyh bu durum karşısında ayıptan, kayıptan, eseften ve suiistimalden bahsetmek kanaatimizce yersizdir.

Kars Milletvekili
Abbas Çetin

1. Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı Ankara ve İstanbul Millî Saray ve köşklerinin komisyonumuzca 1950 yılında verdiği karar üzerine İçtüzüğün 62 nci maddesi gereğince eldeki eşyayı teftişliyerek defterleri inceledikten sonra teftiş neticesini gösterir 1950 yılı raporunu tanzim ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunduğu halde aynı Tüzüğün 60 ncı maddesinin son fıkrası mucibince bu rapor Yüksek Kamutaya bildirilmesi icabederken bildirilmemiştir.

2. Büyük Millet Meclisince seçilen ve 1950 teftişini yapan heyetçe hazırlanması gerekirken yeni heyete sonradan iltihak eden ve hiçbir teftişte bulunmamış olan 3 üye arkadaşın da hazır bulunmuş gibi rapora imza koyması ve bu işin yeni heyete tevdi edilmesi sebebi ne İçtüzük hükümlerine ne de hukuki prensiplerle izah imkânını bulamadım.

Yüce Kamutay huzurunda, çok tecrübeli ve dirayetli olan komisyon başkanının bizi bu tereddüt ve müphemiyetten kurtarır ümididdeyim.

3. Biri 122 ve diğeri 48 sayfadan ibaret olan Maliye Bakanlığı Millî Emlâk Kontrolörleri tarafından hazırlanan yeni raporlar komisyon raporunu tanzim etmek üzere sözcü arkadaşımın elinde bulunduğu için alıp okumak zaman ve imkânını bulamadım.

Bu raporlara müsteniden hazırlanan üçüncü rapor hakkındaki görüş ve düşünüşlerimi Yüksek Kamutayda arzetmek üzere muhalifim.

4. 1950 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında yalnız Dolmabahçe Sarayından bâzı eşyalar - ki bunlar yatak odası takımları, gümüş ziyafet takımları, çeşitli mobilyadır - komisyon başkanımızla idareci üyelerin gördükleri lüzum üzerine sayın Cumhurbaşkanımız, Meclis Başkanımız ve Başbakan ile maiyeti erkânının hizmetlerine tahsis edilmek üzere Florya ve Yalova köşklerine nakledilmiş; bu suretle şimdiye kadar saraydaki yerlerinden aynen muhafaza edilmekte olan eşyalar âtıl bir vaziyetten çıkarılarak Devlet büyüklerinin hizmetlerine tahsis edilmiştir.

Raporda zühul edilen bu hususu buraya, Yüce Kamutayın ıttılâına arzetmek üzere kaydetmekle iktifa ediyorum.

Mardin Milletkili
M. Kâmil Boran

T. C.
Maliye Bakanlığı
Millî Emlâk Genel Müdürlüğü
Şube :
Sayı : 3125/1, 9981

28 . VI . 1951

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

Büyük Millet Meclisi binasındaki Demirbaş eşyalara ait kuyudatın tatkikına memur edilen Heyetimiz tarafından bu konuda yapılan tetkikat sonunda hazırlanmış olan 48 sayfadan ibaret ve 27 . VI . 1951 günlü raporla tetkikat neticelerini belirten cetvellerin ilişik olarak sunulmuş olduğunu saygılarımızla arzederiz.

27 . VI . 1951

Maliye Bakanlığı Millî Emlâk Genel Müdürlüğü Şube Müdürü
Tahsin Akman

Maliye Bakanlığı Muhasebet Genel Müdürlüğü Servis Şefi
Şadi Ergüneş

Maliye Bakanlığı Muhasebet Genel Müdürlüğü Birinci Mümeyyizi
Refik Varlık

T. B. M. M. Demirbaş eşya hesaplarının incelenmesine mütaallik basit rapordur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı) tarafından Bakanlığımıza gönderilen 19 . VI . 1950 günve 4 sayılı karara müsteniden, B. M. Meclisi demirbaş eşyalarına mütaallik hesaplar incelenmiş ve aşağıda arzedilen neticelere varılmıştır :

Başlangıç

Heyetimize, B. M. Meclisi demirbaş eşya kayıtlarının tetkikiyle, kayden bulunması gereken eşya ve mefruşat mevcudunun tesbiti ile, ilerde yapılacak tadada mesnet teşkil edecek rakam ve malûmatın ihzarı vazifesi tevcih edilmiştir.

Heyetimiz, bir taraftan yukarda arzedilen neticeyi istihsale mâtuf çalışmalara girişirken, diğer taraftan, uzun zaman tatbiki tamamiyle ihmal olunduğu müşahede edilen Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine uygun yeni bir Ayniyat Muhasebesi esaslarını vaz'ederek, demirbaş eşya ve mefruşatın muhafaza ve idamesinde, hesaplarının tutulmasında şimdiye kadar görülen düzensizliğin tekrarını önliyecek tedbirleri işbu raporda belirtmeye gayret etmiştir.

Raporumuz ana hatları itibariyle 3 kısma ayrılmıştır:

1 nci kısım, B. M. Meclisi demirbaş eşyalarının ve hesaplarının, daha kısa bir ifade ile, B. M. Meclisinin Ayniyat Talimatnamesi ve Muhasebesi ile alâkalı işlerinin, menşeinden tetkikat tarihine kadarki umumi manzarasının izahına;

2 nci kısım heyetimizce yapılan tetkikat ve varılan sonuçlara;

Neticeyi teşkil eden 3 ncü kısım ise, yapılacak tadada esas teşkil edecek rakam ve bilgiler bu arada, günün icaplarına göre yeniden düzene konulması gereken sıhhatli bir ayniyat muhasebesi esaslarının kurulması, yani, demirbaş eşya hesap ve hareketlerinin Ayniyat Talimatnamesi icaplarına göre tanzim ve takibi hususundaki tavsiyelerimize;

tahsis edilmiştir.

Bu vesi'e ile, daha başlangıçta ratslanan bir imkânsızlıktan bahsetmek icabeder:

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına tahsis edilen konuta; bir kısım Meclis eşyalarının tefrik edildiği malûmdur. B. M. Meclisi eşyalarına mütenazır olarak, Riyaset Konağına tahsis olunan demirbaş eşya ve mefruşat kayıtlarının tetkikiyle, B. M. Meclisi eşyaları için yaptığımız gibi, küçük çapta bir bilânçosunun arzı için gayret edilmişse de, Riyaset Konağı hesaplarının giriş ve çıkış kayıtları ile alâkalı vesika ve sair zaruri bilgiler bütün araştırmalarımıza rağmen, elde edilemediğinden bu sahadaki çalışmalarımız neticesiz kalmıştır.

Bu sebeple, Meclis ve Riyaset Konağı eşyaları zaruri olarak bir kül halinde ele alınmış, ayrıca, Riyeset Konağını eşyaları hakkında elde edien malûmat, bir fikir vermek üzere mütemmim cetveller halinde arzedilmiştir.

Yukarıki izahattan da anlaşılacağı üzere, çalışmalar defter ve kayıtların tetkikına inhisar ettirilmiştir. Demirbaş eşyanın fiilî mevcudunun ve hali hazır durumunun tesbiti ancak işbu raporda belirtilen noksanların ikmal ve ıslahından sonra (Netice kısmında ileri sürülen mülâhazalar da göz önünde tutulmuk şartiyle) mümkün olabilecektir.

Kısım : I

T. B. M. Meclisinde mevcut demirbaş kayıt ve defterlerinin durumu hakkında umumi bilgi

Heyetimiz demirbaş eşya mevcutlarının kayden tesbitiyle ilgili çalışmaları sırasında, gerek hesapların tanzim ve yürütülmesi, gerekse demirbaş eşya ve mefruşatın muhafazası, giriş, çıkış hareketlerinin takibi bakımından aşırı bir karışıklık ve vuzuhsuzlukla karşılaşmış, bu güçlükleri hal ve ıslah için fazla bir mesai ve zaman sarfına mecbur kalmıştır.

Tetkikata başladığımız sırada, demirbaş defter ve kayıtlariyle, bunların müstenit bulunduğu vesikaların durumu aşağıdaki fıkra ve parâgraflarda hulâsa edilmiştir.

1 - DEFTERLERİN VAZİYETİ :

1. Ayniyat Talimatnamesi, istimal ve istihlâke tâbi eşyalar dışında kalan demirbaş eşyalar için tek bir (Demirbaş esas defteri) tutulup, tekmil gidiş geliş hareketlerinin bu defter üzerinden takibini âmir bulunduğu halde, B. M. M. eşyaları için her yıl yeni bir defter tanzim olunmuş ve her sene demirbaş eşya muhtevası defterden deftere aktarılmıştır. Bu durum karşısında tekmil demirbaş esas defterlerinin gözden geçirilmesi icabettiği gibi senelik devirler sırasında meydana getirilen yanlışlıkların tesbiti de, uzun bir mesai ve zaman sarfına sebebiyet vermiştir. Bu hususta raporun mütaakıp kısımlarında etraflı bilgi verilecektir.

2. Tetkika, 1340 yılına ait bulunduğu tahmin edilen (Demirbaş defteri) esas alınmıştır. Tarih hakkında müphem bir ifade kullanılması, mevzuubahis defterin hangi seneye ait olduğuna dair bir işarete rastlanılmamasından ileri gelmektedir. İncelenmesine başlanılan defter muhtevası, 1341 yılı demirbaş defterine aktarıldığına göre ve Millî saraylardan celbedilen, B. M. Meclisine tahsis ve sevkedilmiş saray eşyalarının cins, miktar ve geliş tarihlerini muhtevi cetvellere dayanılarak; bu defterin 1340 yılına ait bulunması ihtimal dâhilinde görülmektedir.

Yukardaki izahattan anlaşılacağı üzere; 1340 yılı demirbaş defterinin tetkikat mebdei olarak alınması, bu defterin incelemelere mesnet teşkil edecek vasıf ve ehemmiyeti muhtevi olduğundan değil, sırf ibraz edilen en eski tarihli defter olmasından ileri gelmektedir. Zira:

a) Bu defterin, ya giriş ve çıkış vesikalarına göre tanzim edilmiş olması, yahut da, salâhiyetli bir komisyon tarafından yapılmış olan tadat neticesine göre hazırlanması icabederdi.

Halbuki, B. M. Meclisinin ilk teşekkül tarihi olan 23 Nisan 1920 den 1924 yılına kadar ki devre zarfında gerek mubayaa yolu ile, gerekse Millî Saraylardan, İstanbul Meclisi Mebusanından ve diğer bâzı daire ve teşekküllerden devir suretiyle B. M. Meclisine intikal eden demirbaş eşya ve mefruşata ait hiçbir kayıt ve evraka tesadüf edilmemiştir.

Diğer taraftan, şimdiye kadar esaslı bir tadat ve tesbitin yapıldığına dair bilgi ve alâmete de rastlanamamıştır.

b) 1924 yılı defteri eğer yukarda arzolunan müesseselerden celbolunan eşyalara göre tanzim olunmuşsa, bittabi B. M. Meclisine tahsis veya yeniden mubayaa edilen eşyaların tamamı mı, yoksa bir kısmı mı defter kayıtlarına intikal ettirildiği anlaşılamamış, böylece, tetkikatımıza esas teşkil eden demirbaş defterinin sıhhati heyetimizce, şüpheli karşılanmakla beraber, dayanılacak başka bilgi ve vesika mevcut olmadığından, zaruri olarak incelemelerimizin mesnedi olarak alınmıştır.

c) İncelemelerimize esas olan 1340 demirbaş defterinde, geliş mahalleri ve sebepleri işaret olunmıyan ve hiçbir müsbit evraka dayanmıyan eşyaların vasıf ve kıymetleri de lâyiki ile belirtilmediğinden, mezkûr eşyaların mütaakıp yıllara devirlerinde ve çıkış hareketlerinin takibinde, tahmin üstünde bir müşkülâta, bâzan da imkânsızlığa mâruz kalınmıştır.

Hülâsa olarak arzolunabilir ki, incelemelerimiz daha başlangıçta çürük ve meşkûk temeller üzerinde yürütülmeye mahkûm kalmıştır.

3. Ayniyat Talimatnamesi esaslarına aykırı olarak her sene için ayrı bir demirbaş defteri tanzim edip, her yıla ait defter muhtevasının ertesi seneye aktarıldığına yukarda temas olunmuştu. Belki mahiyeti itibariyle fazlasiyle üzerinde durulmıya lâyik görülmiyecek bu hata ve fuzuli muameleler aşağıda izah edilecek saikle eşya hareketlerinin tatbikını aksatmıştır.

a) Demirbaş esas defterleri, B. M. Meclisinde mevcut oda ve ambarlara mütenazır olarak partilere ayrılmış ve her partiye bir odadaki eşyalar sırasiyle kaydolunmuştur. Aslında, gerek tadat, gerekse eşya hareketlerinin takibinde büyük kolaylık tevlit etmesi gereken bu tasnif şekli, ihtimamsızlık ve takipsizlik yüzünden işleri biraz daha karıştırmaktan başka bir işe yaramamıştır. Zira;

Eşyalar odadan odaya mütaaddit defalar nakledildiği halde, bu hareketler defterler üzerinde gerektiği kadar itina ile takip edilmemiştir. Bu muamele bir senenin defteri üstünde yürütülse bile, ertesi yıla vâkı devirlere aksettirilmemiştir.

Bundan başka, B. M. Meclisi odalarında zaman zaman büyük değişiklikler vâkı olmuştur. Evvelce bu hizmete tahsis edilen odalar bilâhara başka maksatlarda kullanılmak üzere tadil edilmiş veya tamamen ortadan kaldırılmıştır. (Meselâ Meclis yemek salonu 1948 de postaneye tahvil edilmiş, 1949 yılında yeniden lokanta kurulmuştur. 1947 yılı deft. 129. ncu sahifesindeki Daire Md. odası, 1948 yılında idareci üyeler misafir odası, 1949 da idareci üyeler çalışma odası, olmuştur. Keza 1948 deft. nin 128. nci sahifesindeki (o yıl kurulan gazeteciler odası 1949 da kalkmış ve eşyaları muhtelif yerlere dağıtılmıştır.)

Her hangi bir odadaki eşyalar diğer odalara dağıtıldığı veya ambara konduğu halde, defter kayıtları bu hareketlere mütenazır yürütülmemiş, binnetice, muhtelif yerlere tevzi ve tahsis edilen demirbaş eşya ve mefruşatın âkibetlerini kayıtlar üzerinde takip, tesbit etmek bütün gayretlere rağmen mümkün olamamıştır.

(Giriş kayıtları mükerrer veya çıkış kayıtları noksan birçok eşyaya rastlanmıştır. Bu vaziyetin sık sık tekerrürü, rapora mahdut birkaç misal alınmasını lüzumsuz kılmıştır.)

b) Her bir eşyaya muhtelif yıllara ait demirbaş defterlerinde değişik sıra numarası verilmiş, bu suretle defterler arasında irtibat bozulduğu gibi, bir eşyanın mütaakıp yılda defterin hangi partisine nakledildiğinin araştırılması, uzun bir zaman ve mesai israfına mütevakkıf kalmıştır. Bir defter muhtevasını teşkil eden yüzlerce kalem eşya göz önüne alınırsa hattızatında ufak sayılabilecek bir ihmal veya hatanın tevlit edeceği güçlükler kendiliğinden anlaşılır.

c) Demirbaş eşya ve mefruşatın vasıfları defterden deftere kısaltılarak veya değişik olarak geçirilmiştir. Bu kısaltmalar ve değişiklikler, eşyanın tanınmasını temin edecek şart ve imkânların kaybolmasına sebebiyet vermiştir.

Bundan başka, büyük bir kısım eşyanın yalnız cinslerinin kaydı ile iktifa edilerek, vasıfları hakkında hiçbir malûmat verilmemiştir.

d) Muhtelif defterlere kurşun kalemle bâzı ilâveler yapılmıştır. Bunların yeniden mübayaa edilen eşyalar mı, yoksa başka oda veya mahallerden naklen gelen eşya ve mefruşata mı ait olduğu

anlaşılamamıştır. Defterlerde bunların mahiyet ve menşeini açıklamaya yarıyacak hiçbir kayıt ve işaret mevcut değildir.

Netice olarak, aşağıda arzedilecek âmillerin de tesiri ile demirbaş eşya ve mefruşatın defterler üzerinde takip ve mukabelesi (indî gayretlerle takribi karinelere müsteniden de olsa) noksan ve bazan imkânsız kalmıştır.

4. Defterler bahsında zikri gereken şekle mütaallik diğer noksanlar:

a) Yakın zamana kadar B. M. Meclisinde, demirbaş eşya ve mefruşatın hüsnü muhafazası ve kayıtlarının yürütülmesi tamamiyle ehliyetsiz ve mesuliyetsiz ellere tedkedilmiştir. Meselâ;

Demirbaş defterlerinde, 1341 yılından itibaren sık sık (. . . . . Kalem eşya, serhademe. . . . ., hademe . . . . . hademe . . . . . nin muhafazasına tevdi edilmiştir.) meşruhatına rastlanmaktadır. Defterlerin de rastgele tanzim edildiği de derhal belli olmaktadır.

Hangi cepheden bakılırsa bakılsın, bu raporda belirtilmesine çalışılan aksaklık, ihmal, hata ve noksanların sebep ve menşeini bu vaziyet teşkil etmektedir. Filvaki, ortada yekûnu yüzbinlerce liraya varan eşya ve mafruşatın muhafaza ve idame sorumluluğu, memuriyet sıfatı dahi bulunmıyan kimselere terkedildikten sonra, şu kanun veya bu talimatnamenin noksansız olarak tatbik edilip edilmediğini araştırmanın veya eşyaların âkibetinden emniyetle bahsetmenin yersiz olacağı aşikârdır.

T. B. M. Meclisinde halen, Personel şefi, aynı zamanda ayniyat muhasibi mutemetliğini de yapmaktadır. Personel şefinin aslî vazifesi meyanında, gayet geniş bir zaman ve faaliyete mütevakkıf bulunan ayniyat işleriyle gerektiği kadar uğraşmak fırsatını bulamıyacağı aşikârdır.

Binaenaleyh Heyetimiz, tetkik ettiği işlerin mühimel durumunu göz önünde tutarak, munhasıran ayniyat işleriyle meşgul olacak bir şahsın tefrik ve bu maksatla bir (ayniyat muhasipliği kadrosu) ihdası zaruri bulunduğu kanaatini izhar kararına varmıştır.

b) Ayniyat talimatnamesinin 11 nci maddesi, her sene iptidasında bir heyet mârifetiyle demirbaş eşya ve mefruşatın tadat ve kayıtları ile tatbik edileceğini âmir bulunduğu halde, bu sayım işine hiç önem verilmemiştir. Bu ciddî tadada 1949 yılında teşebbüs edilmişse de, bu işin ikmal edilmiyerek, yarıda bırakıldığı yapılan incelemeler sonunda anlaşılmıştır. Eski yıllarda, umumiyetle defterler üzerinde tadat yapıldığına dair bir meşruhata rastlanmadığı gibi, pek mahdut yıllarda rastlanan ve tamamiyle salâhiyetsiz eşhasın imzalarını taşıyan şerhler de bir mâna ve kıymet ifade etmemektedir.

Tadadın sözü edilen talimatname esasları dairesinde, ve bir heyet mârifetiyle yapılması gerektiği malûmdur. Her sayım neticesinde tanzim olunacak mufassal ve müfredatlı zabıt varakalarının mesul memur ve tadat heyeti tarafından imzalanarak, icabında ibraz edilmek üzere dosyasında muhafaza olunmalıdır.

c) Demirbaş defterlerinin, Ayniyat Talimatnamesinin 6 ncı maddesine bağlı 1 No. lu nümuneye uygun şekilde tanzim edilmesi icap ettiği halde, B. M. Meclisi tarafından tabettirilen defterler, tamamiyle kendine mahsus bir düzen ihtiva etmektedir.

Talimatnameye göre tutulması gereken defter şekli hakkında ileride izahat verileceğinden, ayrıca burada tafsiline mahal görülmemiştir.

5. Esas ve muhtevaya mütaallik noksanlar:

Tetkik edilen demirbaş eşya defterlerinin, yukarda arzedilen ve umumiyetle şekle taallûk eden, kusur ve noksanları yanında, muhteva bakımından da hayli şayanı tenkid cihetleri vardır ki, onlar da şu noktalarda toplanabilir :

a) En mühim müşkülât, demirbaş defterine kaydedilen veya terkîne tâbi tutulan beher kalem eşyanın sıhhatini kontrol edememekten tehaddüs etmektedir.

Bir demirbaş esas defterinin giriş ve çıkış kayıtlarından ibaret bulunduğu mâlûmdur.

B. M. Meclisi demirbaş defterinin giriş kayıtlarını;

1 Millî Saraylardan B. M. Meclisine gönderilen eşyalar;

2) Muhtelif daire, müessese ve teşekküllerden B. M. Meclisi için tefrik ve irsal olunan eşyalar;

3) Yeniden mubayaa edilen eşyalar;

Çıkış kayıtlarını da;

1) Kaybolma, kırılma, bozulma sebepleriyle imhaya tâbi tutulan eşya ve mefruşat;

2) İstimalden kaldırılarak satışa çıkarılanlar;

3) Muhtelif sebeplerle diğer daire ve müessesselere tahsis ve sevkolunan eşyalar teşkil eder. Bu giriş ve çıkış hareketleri eşyayı teslim ve tesellüm edenlerce tanzim edilen vesikalarla idare olunur. Demirbaş defterlerine intikal eden her hareket ve kaydın, yukarda zikredilen giriş ve çıkış halelrinden biri ile ilgili vesikalara müstenit bulunması şartır. Zaman zaman sayım yapacak ve hesapları tetkik edecek uzuvlar için bu evrak birinci derecede mühim malzemedir.

İşte heyetimiz, tetkikat devresine ait giriş ve çıkış kayıtlariyle alâkalı bir kısım vesikayı elde edemediğinden, kayıtların sıhhatini tam mânası ile sağlıyamamış ve bu yüzden halen Büyük Millet Meclisinde bulunması lâzımgelen demirbaş eşyaların katî bir rakamına varmak imkânını kaybetmiştir. Şu noktayı da arzetmek icabeder ki, katî bir neticeye varılmamasında vesikaların noksanlığı kadar, mevcut olanların kifayetsizliği de büyük bir âmil teşkil etmiştir. Bu hususta daha fazla bir fikir vermek üzere aşağıdaki misalleri zikretmek mümkündür:

Yukarda a, b, c fıkralarında toplanan giriş kayıtlarına mütaallik eşyalardan (a ve b) fıkrasındakilere ait hiçbir vesika ibraz olunmamıştır.

(c) fıkrasındaki, yani satınalınan eşyalara ait 1930 - 1949 yıllarına ait ita emirleri ibrazla iktifa olunmuş, ancak 1930 yılından evvelkiler gene tetkikatı yapanların meçhulü kalmıştır.

(a) fıkrasında zikrolunan, Millî Saraylardan celbolunan eşyalara ait listeler de, heyetimizce, mahallinden temin olunmuştur. Çıkış kayıtlariyle alâkalı evrak da aynî şekilde noksan ve kifayetsizdir.

Tetkik edilmek üzere heyetimize verilen ita emirlerine bağlı evrakla, demirbaş defterleri arasında hiçbir irtibat tesis olunmadığı gibi, eşyaların mukayyet vasıflarının birbirini tutmaması, defterlerle evrakı müsbitenin mukabelesini aksatmıştır.

Eşyaların odadan odaya nakillerinin defter kayıtlarına zamanında intikal ettirilmemesi de, demirbaş eşya ve mefrüşat hareketlerinin takibini güçleştirmiştir.

Bundan başka, satılmak veya imha edilmek suretiyle kaydı terkin olunması gereken eşyaların da defterlerden terkin edilmemesi ayrı bir karışıklık mevzuu teşkil etmiştir. Bu kabîl misalleri çoğaltmak mümkündür. Ancak, ilerde bu hususta etraflı olarak izah edileceğinden burada daha fazla tafsiline mahal görülmemiştir.

B) Ayniyat Talimatnamesi, istimal ve istihlâke tâbi eşyaların demirbaş eşyalar meyanından tefrik edilip, demirbaş eşya defterinden ayrı bir yere, hiç olmazsa aynı defterin ayrı bir partisine kaydını âmir bulunduğu halde, ekli cetvellerin tetkikından da anlaşılacağı üzere, istimal ve istihlâke tâbi eşyalar da, demirbaş eşya ve mefruşatla birlikte karışık bir halde kaydedilmiştir.

II - VESİKALARIN DURUMU :

Buraya kadar demirbaş defterlerinin tetkik tarihine kadarki vaziyeti hülasaten arzedilmiştir. Mütaakıp fıkralarda da, incelenmek üzere heyetimize verilmiş bulunan evrakı müsbitelerin durumu incelenecektir.

A) Geliş kayıtlariyle ilgili vesikalar

Defter kayıtlarının incelenmesine mütenazır olarak, evrakı müsbitenin de tetkikına girişilmiştir.

İlk olarak, demirbaş geliş kayıtlarının istinat ettiği evrakı müsbite incelenmiştir.

Bahsedilen evrak :

1. Meclisin kuruluşundan beri satınalınan eşyalara ait itâ emirleri ve sair evrakı müsbite,

2. Millî saraylardan T. B. M. Meclisine tahsis edilen eşya ve mefruşatın müstenidatı bulunan Bakanlar Kurulu kararları, terkin ve tesellüm ilmühaberleri ve cetveller,

3. Muhtelif tarihlerde muhtelif daire ve müesseselerden Meclise devredilen eşyalara ait vesikalar,

şeklinde tasnif etmek mümkündür. Aşağıda bu vesikaların mahiyet ve durumu hakkında kısa bilgi verilmiştir. Ancak burada tekrar etmek lâzımdır ki, demirbaş defterlerinin usule ve işin icabına uygun tanzim edilmeyişi kadar, evrakların noksan bulunuşu, mevcut olanlardan bir kısmının da ihticaca salih bir durum göstermeyişi, tetkikat neticesinin istenilen katiyet arzetmesine engel teşkil etmişlerdir.

a) B. M. Meclisi için satınalınan eşyaların evrakı müsbitesi:

1930 yılından evvelki devreye ait evrakı müsbite ibraz olunamadığından bu kısımdaki tetkikatımıza zaruri olarak 1930 yılı mebde alınmıştır. Bu noksanı telâfi maksadiyle, ita emirlerinin kayıtlı bulunduğu masraf müfredat defterleri incelenmek istenilmişse de bu defterlerde mevcut malûmatın matluba muvafık olmaması yani, satınalınan eşya ve mefruşatın, aded ve vasıflarının kayıtlı bulunmaması ve daha ziyade mutemetlere eşya satın almak için verilen avans miktarlariyle mahsup tarih ve miktarlarını hâvi bulunması ve ayrıca, 1924 ve 1928 yıllarına ait masraf müfredat defterlerinin mütaaddit müracaat ve taleplere rağmen ibraz edilmemesi sebepleriyle bu çalışmalar da neticesiz kalmıştır. Arzedilen imkânsızlık ve uzun aramalar neticesinde bulunan 1924-1929 yıllarına ait birkaç ita emrinin istenilen incelemeyi yapmaya yeter değer ifade etmemesi karşısında, satınalma evrakının tetkik mebdei 1930 yılına çıkarılmış ve neticede yalnız 1930-1949 yıllarında Meclis için mubayaa edilen eşyaların tesbitiyle iktifa olunmuştur.

b) Millî Saraylardan T. B. M. Meclisine tahsis edilen eşya ve mefruşata ait vesika:

Heyetimize, Millî Saraylardan gelen eşyalara dair her hangi bir vesika gösterilmediği yukarda kaydedilmiştir. Heyetimiz, mahallinden, şimdiye kadar gönderilen eşyaların listelerini celbederek demirbaş defterleriyle karşılaştırılmıştır. Bu mukabele sonunda, bir kısım eşyaların deftere kaydedilmediği, diğer bir kısmının da vasıfları değiştirilerek işlendiği görülmüştür. Bu ikinci grup eşyaların tanınması yani saraylardan gönderilen eşyalarla, defterde mukayyet eşyaların birbirinin aynı olduğunun bilinmesi gayet müşkül olmuş, bâzı hallerde bu mutabakat keyfiyeti aşağı yukarı tahmin ve karineye istinat etmiştir.

Bu husus ve rastlanan farklar raporun ikinci kısmında mufassal malûmat verilecek ve farklar teferruatlı olarak izah edilecektir.

c) Muhtelif daire ve müesseselerden T. B. M. Meclisine tahsis edilen eşyalar:

Millî Saraylardan gayri yerlerden gelen eşyalara ait hiçbir vesika ibraz edilmemiştir. Bununla beraber, kayıtlardan bu kabîl yerlerden gelen bir miktar eşyaların mevcudiyeti istidlâl olunmaktadır.

B) Çıkış kayıtlarına taallûk eden evrak

Bu evrak şu kısımlarda mütalâa edilebilir.

1. Kırılmak, kaybolmak gibi sebeplerle imha suretiyle kaydı terkin edilen eşyalara ait evrak;
2. Satılan eşya ve mefruşata ait karar ve teslim, tesellüm vesikaları;
3. Başka daire ve müesseselere verilen eşyalara ait vesaik;

Giriş kayıtlarını alâkalandıran vsaikte olduğu gibi, çıkış kayıtlarına ait evrakı müsbitenin de vaziyeti aşağıda hulâsa edilmiştir.

1. İMHALARA AİT VESAİK:

İmhası gereken eşyalara ait terkin zabıtları ayniyat talimatnamesine uygun bir şekilde tanzim edilmediği gibi, bir kısmı da noksan bulunmuştur. Ezcümle:

Demirbaş defterindeki şerhlerden mevcudiyeti anlaşılan 19 . VI . 1935 gün 509, 5 . X . 1935 gün 577 ile 578 ve 985 sayılı imha kararları noksandır.

Bundan başka, mevcut imha evrakının dikkatle ve tamamen demirbaş defterlerine işlenmediği müşahede olunmuştur.

2. SATIŞA ÇIKARILAN EŞYALARA AİT BELGELER :

Satılan eşyalara ait kararlar ve teslim, tesellüm varakaları da yukarda izah edilen durumdadır. Ayrıca bir kısım teslim ve tesellüm makbuzlarına da rastlanılmamıştır.

3. MİLLÎ SARAYLARA GÖNDERİLEN EŞYALAR :

Defter kayıtlarında, millî saraylara gönderilen bir kısım eşyalara rastlanıldığı halde, bunlara ait hiçbir vesaik ibraz olunmamıştır.

Bu kısımdaki belgeler hakkında ileride daha fazla bilgi verilecektir.

BİRİNCİ KISIM HAKKINDA HEYETİMİZİN MÜTALÂASI

Bu kısım umumiyet itibariyle, defter ve belgelerden mürekkep kayıt sisteminin inceleme tarihine kadarki manzarasının belirtilmesine tahsis olunmuştur.

Önceden arzetmek lâzımdır ki, kısaca arzetmeye çalışılan durum karşısında, demirbaş eşyaları ihtiva eden bir kayıt sisteminin ve ayniyat muhasebesinin tenkidi büyük bir mâna ve kıymet ifade etmiyecektir. Zira malûmdur ki, mevcut addedilmiyecek bir düzenin eksikliklerinden bahis dahi tamamen muhaldir.

Ayrıca heyetimiz, seneler boyunca Ayniyat Talimatnamesi hükümlerinin tatbik olunmaması; demirbaş defterlerinin ve mühim vesikaların tanzim ve muhafazasında, eşya hareketlelerinin takibinde ve nihayet B. M. Meclisine ait kıymetli eşyaların kontrol, murakabe ve tadadında ihmal gösterenleri teşhir edecek ve sebeplerini araştıracak imkân ve yetkiye malik değildir. Bu bakımdan, raporda tenkit ve tebarüz ettirilen cihetlerden mesuliyeti mucip görülen hususların B. M. Meclisinin kendi organları vasıtasiyle tahkiki icabettiği mütalâasındayız.

Demirbaş eşyaların kayden tesbiti maksadına, mâtuf çalışmalar, daha başlangıçta, muhasebe sisteminin bozukluğu ve istenilen evrakın zamanında (bazan da hiç) ibraz edilmemesi yüzünden sekteye uğramıştır. Bu vaziyetin tekerrürünü önlemek maksadiyle, raporun son kısmında, ayniyat muhasebesi usullerine ve Ayniyat Talimatnamesinin uygulanması sırasında gözetilecek hususlara geniş bir yer ayrılması faydalı görülmüştür.

Kısım : II

Yapılan tetkikat

Tetkikata başlanırken, göz önünde tutulan esas gaye, Türkiye Büyük Millet Meclisinde halen mevcut bulunan demirbaş eşya ve mefruşatın kayden tesbiti ve yapılacak yeni bir tadada esas olacak rakam ve bilginin ihzarı, bu arada, kayıtlara göre mevcut olması icabettiği halde, kayden eksikliği tesbit edilen eşya kalemleri hakkında tetkikat icrasiyle, neticenin arzından ibaretti.

Filhakika daha başlangıçtan itibaren bu gayenin tahassülünü temin edecek usullerle işe girişilmişse de, birinci kısımda izah edilen güçlükler, hattâ bâzı noktalarda imkânsızlıklar, maksattan adım adım inhirafı mecburi kılmıştır.

Aşağıdaki paragraflarda arzedilecek, rakam ve neticeler, açıklanan sebepler dolayısiyle, Mecliste halen bulunması gereken eşya ve mefruşatın tam ve katî bir adedini, bu arada mevcut bulunmıyan eşyaların noksansız bir listesini vermekten uzaktır. Tetkikatımızın neticesi ancak, yeniden yapılacak bir tadatla değer ve ehemmiyet iktisap edecektir. Hülâsa, işbu rapor zaruri olarak munhasıran yapılacak ciddî bir tadada mesnet olacak bir tarzda hazırlanmıştır. Ancak tadat sonunda tesbit edilecek miktarlarla, raporda arzedilen rakamların mukayesesi katî bir neticenin istihsalini mümkün kılacak ve arada rastlanacak mübayenetin sebeplerini tahkik sırasında ehemmiyetli bir dokümân teşkil edecektir.

Rapora ekli cetvellerin tetkikından anlaşılacağı üzere, her kalem eşyanın akibeti (cins, vasıf ve

sair hususiyetleri nazarı dikkate alınarak) teker teker takip edilememiş, ancak gruplara tefrik edilen eşyaların toplu neticesi hakkında bilgi verilebilmiştir.

Meselâ: (. . . . . yılı demirbaş defterinin . . . . sırasındaki . . . . . ebatta . . . . . dan mamûl, şukadar ayaklı ve çekmeceli, oymaklı, işlemeli masa noksandır.) yerine (Büyük M. Meclisinde bulunması gereken masalardan . . . . adedi noksandır.) ifadesini kullanmak mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Bu şekil ihtiyarımıza müessir olan sebeplere birinci kısımda kısmen temas edilmiştir. İkinci kısımdaki paragraflar takip edildikçe başka türlü hareket etmek imkânsızlığı daha vazıh bir surette anlaşılacaktır. Maamafih bu sebepleri ana hatalariyle bir kere daha tekrar etmek faydadan hâli değildir.

1. Her yıl için bir demirbaş defteri tutulduğu evvelce söylenmişti. Eşya kalemleri defterden deftere nakledilirken vasıfları, değişikliğe uğramış; bir kısım vasıflar kısaltılarak yeni defterlere nakledildiği gibi, bir kısmı da hiç yazılmamıştır.

2. Esasen daha başlangıçta, defterlere eşyaların vasıflarının kaydına önem verilmemiştir. Eski yıllara ait vesaikin bir kısmı da bulunamadığından, bu noksanlık ikmal edilememiş ve hata yeni yıllara kadar devredegelmiştir.

3. Gerek satınalma, gerek terkin evraklarında zikredilen vasıflarla, aynı eşyanın defterde mukayyet evsafı da birbirini tutmamaktadır. Bilhassa imha edilen eşyaların defterdeki evsafı ile ecnebilere geçirilen vasıfları tamamiyle farklıdır.

4. Bu noktalara, tetkikatımızı ikmal için lüzumlu bir kısım belgelerin de noksan bulunduğu katılırsa her eşyayı teker teker takip edemeyişimizin sebebi kendiliğinden anlaşılır.

Yukarda bahsedilen vesikalarla, demirbaş defterlerinin herhangi bir şahıs tarafından yapılacak kısa bir mukabelesi hulâsaten arzedilen imkânsızlığı teyide kâfidir.

Bu bahiste istidraden zikretmek lâzımdır ki tetkikat müddetince, münhasıran kayıtlar üzerinde çalışılmış fiilen demirbaş eşya ve mefruşatın durumu ile alâkadar olunmamıştır. Bu ikinci kısım ancak, salâhiyetli komisyon marifetiyle yapılacak bir tadattan sonra tahakkuk edecektir.

A - Tetkikat sistemi

Ayniyat muhasebesi hükümlerinin vaz'ettiği esaslara göre, demirbaş eşya teftiş ve kontrolünün iki şekilde yapılması mûtattır.

1. Evvelâ kayıtlardan, tâdada esas olacak rakamları çıkarmak ve bilâhara sayım yapılarak mevcudu kayden bulunması gereken adetlerle karşılaştırmak;

2. İşe tadatla başlayıp, neticelerin kayıtlarla mutabakatını sağlamak;

Kaydetmek lâzımdır ki, tetkika esas olan malzeme noksan ve tashih edilemiyecek kadar hatalı olunca birinci usulü, yâni münhasıran kayıtlar üzerinde netice çıkarmaya çalışmak verimli bir yol değildir. Hele bu çalışma bir tadatla tamamlanmazsa çalışmalar tamamen akamete uğramaya mahkûmdur.

Heyetimiz yukarda arzedilen ikinci usulle çalışmayı arzu ederdi. Ancak, ayrıca emir almadan, Mecliste tadat yapmak yetkisine malik bulunmadıklarından ve esasen Meclis Hesapları Komisyonunca kendilerine bu yolda bir direktif verilmediği ve bilâkis, tadadın bilâhara Meclis organları tarafından yapılacağı beyan edildiğinden, birinci usulün tatbiki zorunda kalmışlardır.

B) Bu vaziyet karşısında takip edilen yol

Demirbaş defterinin, giriş ve çıkış kayıtlarından ibaret bulunduğu evvelce de zikredilmişti.

Giriş kayıtları, mubayaa, hibe, hediye edilen diğer, yerlerden gönderilen ve eskiden mevcut olup deftere işlenmesi gereken kalemlerden ibarettir, çıkış kayıtları da imha, satılma, sair yere gönderilme, kullanmadan kaldırılma sebepleriyle terkini gereken kalemleri ihtiva eder; giriş, çıkış kayıtları arasındaki fark da mevcut olması gereken eşya miktarını gösterir.

Binaenaleyh, yapılacak iş, giriş ve çıkış kayıtlarını sağlamak ve aradaki farkı bulmaktır.

Ancak, burada nazarı dikkate alınması gereken ayrı bir mesele göze çarpmaktadır ki, o da, Meclise ait demirbaş defterlerinin durumudur. Sıhhatli ve tek bir demirbaş defteri mevcut olmadan, yukardaki tetkikat tarzının uygulanamıyacağı bedihidir. Bu noksanı telâfi maksadiyle hesapların incelenmesine Demirbaş esas defterlerinden başlanılmıştır.

1. DEMİRBAŞ EŞYA DEFTERLERİNİN İNCELENMESİ :

Mütaaddit vesilelerle temas edildiği gibi, hiçbir zaruret bulunmadığı halde, Ayniyat Talimatnamesi esaslarına da mugayir olarak, her sene için ayrı bir (Demirbaş esas defteri) tutulmuş ve bu suretle fuzuli bir külfete girişildiği gibi, bir takım hatalara da sebebiyet verilmiştir ki, bunların büyük bir kısmı defter muhtevasının bir seneden diğer seneye devri sırasında vukua getirilmiştir. Binaenaleyh ilk olarak 1924 yılı demirbaş defteri esas alınmak suretiyle, senelik devirlerin kontrolüne başlanılmıştır.

Heyetimiz 1924 yılından başlıyarak 1949 yılına kadar tekmil defterleri ve her kalem eşyayı teker teker gözden geçirerek, aktarmaların sıhhatini sağlamıştır. Yüzlerce kalem eşyanın 25 senelik hareketlerini takipteki müşkilât aşikârdır. Kaldı ki, defterler arasında irtibat ve münasebet noksanı, odadan odaya nakledilen eşyanın defterlerdeki alâkalı partilerine işaret edilmemiş bulunması, vasıfların birbirini tutmaması gibi, hata ve noksanların halli ikinci bir müşkülât teşkil etmiş ve maksadın bir an evvel istihsalini güçleştirmiştir.

Devirlere ait tetkikat neticelerini iki grupta mütalâa etmek mümkündür.

a) Eski yıllarda mevcudu olmıyan yeni bir kalem eşyanın mütaakıp defterlere ilâvesiyle meydana gelen fazlalıkların tesbiti.

Mesela: 1940 yılına kadar mevcut olmadığı halde, 1940 yılı defterlerine koydolunan 259 aded kaşık gibi . . . . . (3 No. lu cetvel sıra 31)

b) Eski yıllara ait defterlerde mevcut olan her hangi bir kalem eşyanın ertesi yıla fazla veya noksan olarak devirlerinin belirtilmesi;

Yukardaki (a) fıkrasında izah edilen fazlalıklar, rapora ekli (1 No. lu) cetvelde; (b) fıkrasındaki farklar da (2 No. lu) cetvelde tesbit edilmiştir.

1 No.lu cetveldeki fazlalıkların her hangi bir senede ilk defa olarak mubayaa edilen veya Meclise tahsis ve sevk edilen bir kısım eşyalardan münbais bulunduğunu tahmin etmek mümkünse de, giriş kayıtlarına mütaallik evrakla mukayesesi neticesinde, vaziyetin bu merkezde olmadığı kanaatine varılmıştır.

2 No. lu cetveldeki fazlalıkların, B. M. Meclisine yeniden gelen eşyalardan, noksanların da bir kısım eşyanın kayıtlarının silinmesinden ileri geldiği ihtimal dâhilinde ise de, bu farklar da mevcut vesaike intibak etmemektedir.

Bu vaziyetten, her iki cetvelde tesbit edilen farklardan büyük bir kısmının, kısmen de, eşya kalemlerinin muhtelif yıllara hatalı devredilmiş olmasından ve defterler üzerinde mesnetsiz ilâve ve tenziller icrasından münbais bulunduğu neticesine varılmıştır.

Hareket tarzının ve çalışmaların siklet merkezini teşkil eden bu noktanın yani 2 No. lu cetvelde gösterilen farkların ne mâna ifade ettiğini vazıh bir şekilde tebarüz ettirmek faydalıdır:

Elimizde tek bir demirbaş defteri bulunsa idi, giriş ve çıkış kayıtları sağlanacak ve neticede bu defter demirbaş eşyaların nihai mevcudunu göstereceği gibi, yeni bir tadada esas olacak rakamları da verecekti. Halbuki: Durum farklıdır. Zira müstenidatı bizce bilinmiyen bu 1340 demirbaş defteri ve onu takiben 1949 yılına kadar her yıl için ayrı bir defter mevcuttur. Bir an için 1340 yılından 1949 senesine kadar yeniden hiçbir eşya zam ve tenzil edilmediği farzolunduğu takdirde, 1341 defteri ile 1949 defterinin birbirine muvazi ve mutabık olması ve sözü edilen sonuncu defter muhtevasının tadada mesnet teşkil edecek vaziyette bulunması icabederdi. Demek oluyor ki, bütün mesele 1341 ve 1949 yılları arasında vukuagelmiş veya getirilmiş noksan ve fazlalıklar üzerinde durup, bunların müstenidatını aramak ve tetkikat sonunda tesbit edilen mübayenetlere göre sonuncu defter kayıtlarını tashih ederek, mevcut eşyaların tam ve katî rakamını verecek bir

defterc sahip olmaktan ibarettir. Bu maksada ulaşmak için aşağıdaki şekilde hareket olunmuştur.

Yukarda bahsedilen 1 No. lu cetvel muhteviyatının (Eşyanın cinsi ve seneleri itibariyle tasnif edilerek) dökümü yapılmıştır. (Ek: Cetvel No. 3)

Bu cetvel, demirbaş defterlerine her yıl yapılan ilâveleri ifade etmektedir. Bu fazlalıkların muhtemelen sebepleri şunlar olabilir :

1. Her sene mübayaa edilen eşyaların demirbaş defterlerine kaydı;
2. Millî Saraylardan veya sair daire ve müesseselerden Büyük Millet Meclisine devredilen eşyalardan mütevellit kayıt fazlalıkları;
3. Mesnetsiz kayıtlardan ve devir hatalarından doğan fazlalıklar 157 kalem eşyayı muhtevi ekli 3 No. lı cetvel tek başına bu farkların sebebini izaha kâfi değildir. Evrakı müsbitelere müsteniden tanzim edilen cetvellerle mukayesesi sonunda işin mahiyeti daha vâzıh şekilde tebellür edecektir.

Rapora ilişik 2 numaralı cetvelin de dökümü yapılarak her kalem eşyanın muhtelif senelere ait defterler üzerinde görülen artış ve eksilişleri müfredatlı bir şekilde tesbit edilmiştir. (Ek cetvel No. : 4)

175 kalem eşyayı ihtiva eden cetvelde 1930 yılından 1949 yılına kadar her kalem eşyanın hareketleri açıkça görülmektedir. Mezkûr cetvelin tetkiki sırasında nazarı dikkati çekecek şu noktanın izahı gerekir :

Misal :

(Ek cetvel 4, sıra 2)

Eşyanın cinsi	1934		1937		1942	
	Noksan	Fazla	Noksan	Fazla	Noksan	Fazla
Tabak	48	138	918	507	187	107

Bu hal şu sebepten ileri gelmektedir :

Her demirbaş defteri 80 - 100 partiye ayrılmıştır. Her parti Millet Meclisinin bir odasındaki eşya mevcuduna tekabül etmektedir.

Bir odakaki eşya muhtevasının ertesi yıla kayden devri sırasında fazlalık görüldüğü halde, diğer bir odada noksanlık müşahede edilmektedir. Böylece, bütün odaların senelik yekûnu noksan ve fazla farkları ihtiva etmektedir.

4 numaralı cetvelde her seneye isabet eden fazlalıklar:

1. Yeniden eşya mubayaasını,
2. Meclise başka yerlerden muhtelif suret ve sebeplerle gelen eşyaları,
3. Devir hatalarını,

ifade etmektedir.

Aynı cetveldeki noksanlar ise;

1. Kırılmak, eskimek ve istimalden kaldırılmak suretiyle imha edilen eşyalar;
2. Kullanılmaktan vazgeçilerek satışa çıkarılanlar;
3. Başka maksatlara tahsis edilenler;
4. Devir noksanlarından ibarettir.

Demek oluyor ki, bu farkların bir kısmı evrakı müsbiteye dayandığı halde, bir kısmı tamamen mesnetsizdir. Bütün mesele de evrakı müsbiteye istinat edenlerle, etmiyenleri tefrikten ibarettir.

Zira tadat sırasında 1949 yılı demirbaş defteri ve kayda müstenit olmıyan eşyalar cetveli esas teşkil edecek sayım neticelerinin bu defter ve cetvellerle karşılaştırarak, nihai karar ve neticeye varılacaktır.

3 ve 4 numaralı cetveller; adedî netice istihsalinde faydalı olacağı gibi, tadat sırasında eşyanın

cins, miktarına göre, demirbaş eşyaların defter ve vesaikle karşılaştırılmasını 1 ve 2 numaralı cetveller mümkün kılacaktır.

4 numaralı cetvelin son 4 sütunu bakıyelere tahsis edilmiştir. İlk iki sütunda 1930 - 1949 devirlerinden mütevellit noksan ve fazla yekûnları tesbit edilmiş ve mütaakıp iki sütünda noksan veya fazla bakıyeleri yani noksan ve fazlalıkların birbirlerine göre vaziyetleri gösterilmiştir. Bu rakamların hangi maksatlarda kullanılacağı ilerideki paragraflarda izah edilecektir. Ancak burada şu noktanın tekrarı zaruridir:

1924 yılından itibaren tekmil demirbaş defterleri incelenmekle beraber 1930 yılından başlıyan evrakı müsbite tetkikatına mütenazır olarak, demirbaş defterlerinin 1930 yılına ait bulunan esas olarak alınmış ve cetvellerimiz buna göre hazırlanmıştır.

2. EVRAKI MÜSBİTENİN TETKİKI:

A) Giriş kayıtlarına mütaallik belgeler

a) satınalma evrakı:

Demirbaş defterleri devirlerinin sağlanmasını mütaakıp, giriş kayıtları ile ilgili belgelerin incelenmesine ve defter kayıtları ile mukabelesine başlanılmıştır.

1930 yılından beri satınalınan eşyalara ait ita emirleri teker teker gözden geçirilmiş ve muhtevası, mubayaa yıllarına göre tasnifli bir şekilde, merbut (Mükerrer 5/A) sayılı listelere alınmıştır.

Ayrıca her kalem eşyadan 1930 - 1949 yılları zarfında mubayaa miktarı hakkında kolaylıkla bilgi edinilmek maksadiyle ilişik (Mükerrer 5 A - 1) sayılı listeler tanzim olunmuştur. Bu iki listenin mukayeseli bir icmali (5 numaralı listede bulunacaktır).

5 numaralı cetvele dayanılarak, mubayaa belgeleri muhtevası, demirbaş kayıtlariyle yekûnen mukabele edilmiştir. Birçok vesilelerle tekrar edildiği gibi, her eşyanın vasıf itibariyle teker teker takip ve kontrolündeki imkânsızlık heyetimizi böyle umumi ve toptan bir mukayeseye mecbur kılmıştır. Satınalınan eşyalara ait belgelerle, demirbaş kayıtlarının karşılaştırılması (Mükerrer 5) sayılı cetvelde hulâsa edilmiştir).

(Mükerrer 5) numaralı cetvelin tetkiki sırasında şu cihet nazarı dikkate alınmalıdır :

Demirbaş defterinde birçok eşyaların giriş şekil ve mahalli, yani ilâve edilen her eşyanın mubayaa mı edildiği, yoksa başka bir yerden mi geldiği belirtilmemiştir.

Binaenaleyh, mukayesemiz; demirbaş defterlerinde rastlanan ilâvelerin, evrakı müsbitelere göre mubayaa edilen ve sair yerlerden gönderilen eşyalar yekûnları üzerinden yapılmıştır.

Sözü edilen cetvelden şu neticeler istihsal olunabilir :

a) Mevcut ita emirlerine müsteniden satınalındığı anlaşılan bir kısım eşyalar demirbaş defterlerine intikal ettirilmemiştir. Sözü edilen listeden alınan birkaç rakamla vaziyetin daha vazıh bir şekilde izahı mümkündür : Meselâ:

Tetkik edilen mubayaa evrakına göre, 1930 - 1949 yıllarında 88 aded paspas satın alındığı halde, bu müddet zarfında demirbaş defterlerinin muhtelif partilerine 56 aded paspas kaydedilmiştir.

Keza, yukarda işaret edilen yıllarda 61 aded kanape satınalındığı halde defterlerde ancak 58 tanesinin kaydına rastlanmıştır.

Bu durumdan, kolaylıkla, bir kısım mubayaa eşyasının defter kayıtlarına intikal ettirilmediği veya zamanında kaydedilmişse de bilâhara heyetimizce malûm olmıyan sebeplerle terkin edildiği istidlâl olunmaktadır.

b) Demirbaş defterindeki diğer bir kısım eşya da, mubayaa evrakındaki miktarlara göre fazlalık arzetmektedir.

Birkaç misal :

1. 1930 - 1949 yılları zarfında 61 aded karyolanın satınalındığı, 3 tanesinin de millî saraylar-

dan gönderildiği tetkik edilen evraklardan anlaşılmıştır. Buna mukabil demirbaş defterinde 1930 yılından itibaren 167 aded karyola fazla görülmektedir.

2. Gene, 1930 yılından beri 251 aded koltuk mübayaa edilmiş, 19 adedi de millî saraylardan gönderilmiştir. Halbuki, defterde 468 aded fazlalığa rastlanmaktadır.

İzahına çalışılan bu fark şu iki sebepten ileri gelmesi mümkündür :

a) Demirbaş defterlerindeki bir kısım eşyalar ertesi yıla fazla devredilmiştir. Yani defterlerle, eldeki evrakı müsbiteye nazaran müşahede edilenfarklar, devir hatasından mütevellittir.

b) Bu eşyalar hakikaten bir vesikaya müsteniden defterlere intikal ettirilmişse de, mevzuubahis evrak heyetimize ibraz edilmemiştir.

Heyetimize vesaik olarak ibraz edilenler, 1930 - 1949 yıllarına ait satın almaya mütaallik ita emirleriyle millî saraylardan gönderilen eşyalara ait bir kısım cetvellerden ibarettir. Demirbaş defterlerinde tesadüf edilen meşruhattan, zikredilen evrakın haricinde geliş kayıtlarına mütaallik bir kısım vesikaların mevcut olması lâzımgeldiği anlaşılmaktadır.

Arzedilen kayıt fazlasının sebep ve menşeinin izahı defter ve kayıtları tanzim eden alâkalı ve mesul eşhasa ait olmakla beraber, heyetimizce, bu farkların mahiyeti her ne olursa olsun; ileride yapılacak tadat sırasında, mevcut olması lâzımgelen eşyalar meyanında zikredilmesi icabettiği kanaat ve neticesine varılmıştır. Esasen netice hesaplarını gösteren cetvellerimiz de bu esasa göre hazırlanmıştır.

c) Defterlerde 1930 yılından sonra giriş kaydı tesis edilmiş birkısım eşyaya ait hiçbir vesaik bulunamamıştır.

Cetvelde gösterilen bu kabîl eşya ve mefruşatın neye müsteniden deftere geçirildiğinin izahı alâkalı memurlara aittir. Heyetimizce keyfiyetin tesbiti ile iktifa olunmuştur.

d) Buna mukabil demirbaş defterlerinde, evrakı müsbitesi mevcut birkısım eşyanın kaydına rastlanılmamıştır. Bu farklar da netice hesaplarında nazarı dikkate alınmıştır.

Hulâsa; 1930 yılından 1949 yılına kadar Büyük Millet Meclisi için satın alınan eşyaların defter kayıtlarına intikali tam ve sıhhatli olmamıştır. Birkısım eşyalar, satın alındığı miktarlardan fazla defterlere geçirildiği gibi, aynı defterlerde hiçbir evraka ve belirli bir sebebe müstenit olmıyan ilâvelere, yeni kayıtlara tesadüf edilmiştir. Bu noksan ve fazlalıkların yapılacak tadat sırasında göz önünde tutulmak üzere ekli 6 No. lu cetvelde tesbit olunmuş ve bu noksanlıkların ne gibi âmil ve tesirlerle tevellüt ettiği hususlarının tahkiki ciheti heyetimizin vazife ve salâhiyeti dışında görülerek, raporu inceliyecek üst makam ve komisyonlara bırakılmıştır.

B) Millî Saraylardan gönderilen eşyalara ait vesaik :

Heyetimize tetkik edilmek üzere münhasıran 1930 - 1949 yılları zarfında satın alınan eşyalara ait ita emirlerinden gayri hiçbir vesika verilmemiştir. Demirbaş defterleri üzerinde yapılan kısa bir tetkiki mütaakıp, giriş kayıtları ile alâkalı daha bâzı evrakın bulunması gerektiği ve bilhassa muhtelif yıllarda Millî Saraylardan B. M. Meclisine mühim miktarda eşya gönderildiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine, Millî Saraylar Müdürlüğünden Büyük Millet Meclisine sevkolunan eşyalara ait listeler getirtilmiş ve demirbaş defterleriyle tatbik olunmuştur. (Celbedilen listeler rapora eklidir.)

Aşağı yukarı, 1927 yılına kadar Millî Saraylardan gelen eşyalar, demirbaş defterlerinde verilen meşruhatla, belirtildiği halde, mütaakıp yıllarda bu husus ihmal edilmiş, yani Millî Saraylardan gelen eşyalar defterlerde, geliş mahalleri işaretlenmemiş ve eşya vasıflarının aynen kaydına da dikkat olunmamıştır.

Millî Saraylardan gönderilen eşyalardan demirbaş defterinde kaydına rastlanmıyan ve defterlerde (Millî Saraylar) dan geldiği işaret olunduğu halde, listelerde benzerine tesadüf olunmıyan eşyalar merbut 8 numaralı cetvelde gösterilmiştir.

Bu cetvelin tetkik olunarak mübayenet sebeplerinin izahı matluptur.

9 numaralı ve mukayeseli liste yalnız 1930 yılından evvel Millî Saraylardan celbedilen eşyalara mahsustur. Zira 1930 yılından sonra gelenler ise, evvelce mübayaa edilen eşyalar hakkında yaptığımız gibi eşya kalemi itibariyle yekûnen karşılaştırılmış ve (ekli 5 No. lu cetvele) alınmıştır. Ancak, İcra Vekilleri Heyetinin 29 Mart 1927 gün ve 4982 sayılı kararı ile Büyük Millet Meclisine

sevkedilen, Yıldız Sarayı bahçesine ait çiçek, serin teferruatı belli olmadığı cihetle, cetvele alınması mümkün olamamıştır.

Millî Saraylara ait eşyalar Büyük Millet Meclisine İcra Vekilleri Heyeti ve Meclis Başkanlık Divanı kararlariyle nakledilmiştir. Eşyalara ait teslim ve tesellüm mazbataları tam olmadığı gibi, mevcutlar da Ayniyat Talimatnamesine de uygun bir şekilde tanzim edilmemiştir. Bu cihete son kısımda temas edileceğinden burada ayrıca tafsiline mahal görülmemiştir.

Demirbaş defterleri ithalât tablosundaki kayıtlara ait olup, tetkik edilmek üzere heyetimize verilen evrak yukarıdaki (A ve B) fıkralarında işaret olunanlardan ibarettir. Elde mevcut vesikalara dayanılarak tetkikatımızın birinci safhası ikmal edilmiştir.

Bununla beraber, defter kayıtlarının munhasıran halen elimizde bulunan vesikalara müsteniden tanzim olunmadığı muhakkaktır. Fakat bütün gayret ve aramalara rağmen bulunmıyanların ele geçirilmesi ve mevcudiyetlerini aydınlatıcı bir yol bulunması mümkün olamamıştır.

Demirbaş defterine geçirilecek her kaydın bir vesikaya dayanması icabettiği malûmdur. Bu vesikalar tamamen mevcut olmadıkça defterlerin sıhhat derecesi sağlanamıyacağı gibi alınan neticelerin yüzde yüz müspet olacağı tahmin edilemez. Heyetimiz evrakı müsbitesini bulamadığı kayıtları, (defterde oldukları gibi) aynen ve doğru olarak kabul etmek, tetkikatını ve netice hesaplarını bu meşkûk temellere istinaden yürütmek zorunda kalmıştır.

B) Çıkış kayıtlarına mütaallik evrak

Elimizde bulunan ve tetkik edilip demirbaş defterleriyle mukabele edilen çıkış kayıtları ile alâkalı evrakı müsbite şunlardan ibarettir:

I - İmha edilen eşyalara ait liste ve vesaik;
II - Satılan eşyalara ait evrak;
III - Çocuk Esirgeme Kurumuna verilen eşyaların evrakı müsbitesi;
IV - Ankara Halkevine verilenler;
V - Millî Saraylara (Dolmabahçe Sarayına) gönderilenlere ait evrak;

Bunlardan her birinin mahiyet ve durumu aşağıda izah edilmiştir:

1. İmha edilen eşyalara ait evrak:

A) Tetkik edilmek üzere heyetimize verilen imha kararları ile buna müteferri evrakın, karar tarih ve numaraları aşağıdadır.

Bu kararlarla bunlara bağlı cetveller ve bunların eşya kalemleri itibariyle dökümleri rapora eklenmiştir (Ek: 7/A)

İdare kurulu kararı		
Tarihi	Numarası	Eşya kalemi
19. 3.1940	1430	13
19. 3.1941	1685	55
16.12.1942	2006	49
28. 4.1943	2344	35
10. 6.1948	4145	141
10. 6.1948	4146	163
		453
30. 6.1932	663	14
11.12.1932	744	17
15. 1.1933	56	14
24. 5.1934	284	29
13. 2.1935	433	23
3. 8.1936	693	19
16. 2.1938	912	23
24. 4.1939	1170	33
9. 3.1940	1424	46
		671

Mezkûr imha kararlarına bağlı listeler muhtevası ve yekûn itibariyle ,bir cetvel halinde toplanılmıştır. (ek : 1 cetvel No. 7)

Bu cetvelde demirbaş defterlerinde 1930 yılından itibaren noksan gözüken eşyalarla, belgelere göre imha edilen, satılan diğer daire ve müesseselere gönderilen eşyalar mukayeseli bir şekilde gösterilmiş, varılan neticeler de bu kısmın sonunda tafsilen izah olunmuştur.

b) İbraz edilen imha evrakının yukarda numaraları gösterilenlerden ibaret bulunmadığı, defterler üzerinde yapılan tetkikat sonunda anlaşılmıştır.

Bu arada,

19. 6.1935 gün, 509 sayılı
5.10.1935 » 577 »
ve 578,985 sayılı imha

Kararlarına müsteniden demirbaş defterinden bir kısım eşyanın terkini yapılmıştır ki, bu kararlar heyetimize ibraz edilememiş bulunmaktadır. Bunun'la beraber, zikri geçen ibraz edilmemiş kararların muhtevası da netice hesaplariyle ilgili cetvellere alınmamıştır.

Bu noksan evrakın, bulunup, tadat neticeleri meyanında nazarı dikkate alınması muktazidir.

c) 1949 yılına kadar imha olunan ve büyük bir yekûna bâliğ olan eşya ve mefruşatın durumu heyetimizce vazıh bulunmamıştır.

Zira;

1. Umumiyetle imha edilen eşyaların vasıfları imha kararlarına bağlı cetvelerde gösterilmemiş, yalnız cins ve adedlerinin tesbiti ile iktifa olunmuştur. Bu hal demirbaş defterlerine gerekli meşruhatın verilmesini ve hangi eşyanın terkine tâbi tutulduğunun anlaşılmasını güçleştirmiştir.

Diğer taraftan, bu vaziyetin diğer bâzı mahzurları tevlit edeceği aşikârdır. Aynı cins iki eşyanın kıymet ve ehemmiyetçe aynı olmıyacağı malûmdur. Binaenaleyh, imha edilecek eşyanın evsafı peşinen ve vazıh olarak tesbit olunmadığına göre, kıymetli bir eşyayı, değerce düşük bir eşya ile tebdil ederek, kıymetli eşya yerine imha ve terkin etmek gayet mümkündür, Bununla bera-

ber bu mülâhaza Büyük Millet Meclisi eşyaları için muhakkak böyle bir halin vârit olduğunu katiyetle ifade etmiyeceği de bedihidir.

2. Ancak kaybolan, kırılan ve sair sebeplerle iktisadi değeri kalmıyan eşyaların imhası suretiyle, kayıtlarının terkin edileceği malûmdur. Satılması mümkün olan, az veya çok bir değer ifade eden eşyaların imha edilmiyerek satışa çıkarılması icabeder. Kaldı ki, Ayniyat Talimatnamesinin 10 ncu maddesinin 6 ncı fıkrası (kaza neticesi kırılan demirbaş eşyanın kırıkları bir kıymet ifade ettiği takdirde bunların bile satılmasını) âmirdir.

Büyük Millet Meclisi İdareci Üyeler Kurulunun imha kararları ve bunlara bağlı terkin cetvellerinden, gayet mühim miktarda eşya kalemlerinin sırf (köhne ve hurda) olmaları sebebiyle imha ve terkini kayıt edildikleri anlaşılmaktadır. Her hangi bir eşya köhne ve hurda hale de gelse gene bir mübadele kıymeti yani iktisadi ve ticari ehemmiyet ihtiva ettiği herkesçe bilinen bir hakikattir.

Büyük Millet Meclisi İdareci Üyeler Kurulunun imha kararlarından ve bunlara bağlı terkin cetvellerinden, mühim miktarda eşya kalemlerinin sırf (köhne ve hurda) olmaları sebebiyle imha ve terkini kayıt olundukları anlaşılmaktadır.

3. İmhasına karar verilen eşyaların âkibeti da tetkikat tarihine kadar araştırılmamıştır.

Köhne ve hurda olduklarından istimalden kaldırılan eşyalardan her hangi bir kıymet taşımıyan ve başka mahal ve işlerde kullanılmasına imkân bulunmıyan, eşyaların bir heyet huzurunda imha edilerek, keyfiyetin bir zabıt varakası ile tesbiti icap ettiği halde, B. Millet Meclisi eşyaların imhasında bu yolda hareket olunduğuna dair bir bilgi ve vesika elde edilememiştir.

4. Ayniyat Talimatnamesinin 10 ncu maddesinin 1 nci fıkrası demirbaş eşya ve levazımın dikkatsizlik neticesi olarak kaybolmasına veya kırılıp bozulmasına sebep olanlar ve takipte ihmali görülenleri tazminle mükellef tutmaktadır.

Buna rağmen (İlişik imha kararlarına bağlı cetvellerde görüleceği üzere) muhtelif tarihlerde kırıldığı ifade olunan yüzlerce kalem eşyanın ne şekilde ve kimin tarafından kırıldığı araştırılmadığı gibi, müsebbipleri hakkında hiçbir takibat yapılmamıştır. Aradan uzun zir zaman geçmesi de bu takibatı imkânsız hale getirmiş bulunmaktadır.

5. İmha cetvellerine, kayıtları terkin edilecek eşyanın vasıflarının umumiyetle yazılmamış olması, yazılanların da defter kayıtlarına intibak etmemesi hususu da, sebeplerini araştırmaya değer bir keyfiyettir.

6. İmha muamelelerinin zamanında yapılmadığı ve bu işlerin ciddî bir takip ve kontroldan geçirilmediği, cetvellerden kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Tek bir misal dahi bu görüşü izaha kâfidir.

1948 yılında (Ayniyat) memuru ile ambar ve levazım memurunun hazırladıkları bir imha cetveline verdikleri meşruhata göre (kabili istimal olmadıkları ve imhaları lâzımgeldiği yapılan kontroldan anlaşılmakla . . .) 163 kalem eşyanın terkinini talep etmişlerdir. Bu cetvel muhtevasının terkini İdareci Üyeler Kurulunun 10 . VI . 1948 gün ve 4146 sayılı kararı ile terkin olunmuştur. Mevzuubahis kararla terkine tâbi tutulan eşyalar 163 kalem ve 3438 adeddir. Ve imha sebebi ise iki memurun yaptıkları kontrole müstenittir. Gerek cetvel muhtevasında, gerekse imha rapor ve kararında kullanılan ifadeden, imha muamelelerinin büyük bir teehlürle ve ciddî bir tetkika tâbi tutulmadan yapıldığı kendiliğinden anlaşılır.

II - Satılan eşyalara ait evrak:

Satılmak üzere Maliyeye teslim edilen eşyaların listesi (Ekli 7 numaralı cetvelde) gösterilmiştir. Ayrıca satılması uygun görülen eşyalara ait kararlarla, bunlara merbut listeler ve yekûn halinde dökümleri de eklidir. (Ek: 7/B)

Maliyeye devredilen eşyayı muhtevi 13 . VI . 1950 gün ve 4465 karar numaralı liste yukarda zikrolunan 7 numaralı cevele ithal edilmemiştir. Zira, tetkikatımız 1949 yılının sonuna kadar devam ettirilmiş ve cetvellerimiz ona göre hazırlanmıştır. Esasen 1950 yılına ait ayrı bir demirbaş defteri olmadığı gibi, 4465 sayılı satış kararına bağlı cetel muhtevası defter kayıtlarına intikal

ettirilmemiştir. Binaenâleyh, merbut cetvelin ilerde izah edilecek şekilde, tâdat sırasında göz önünde tutulması gerekmektedir.

III - Çocuk Esirgeme Kurumuna verilen eşyalara ait vesaik :

Büyük Millet Meclisinde uzun zaman kullanılmalarından dolayı istimalden kaldırılan birkısım eşyalar Çocuk Esirgeme Kurumuna devredilmiştir ki bunlar müfredat itibariyle 5 No. lu cetvelde ve yekûnen de 7 No lu cetvelde gösterilmiştir.

IV - Ankara Halkevine verilen eşyalar :

Meclisteki eşyaların birkısmı da Ankara Halkevine tahsis edilmiştir. Bilhassa, tablo, fotoğraf ve resimlerden mürekkep bulunan bu tahsisler, ekli 5 ve 7 No. lu cetvellerde gösterilmiştir.

V - Millî Saraylara tahsis edilen eşyalara ait evrak :

1. Mevcut evrakı müsbiteye göre, Meclis namına satınalınmış olan 25 aded tablo Millî Resim ve Heykel Galerisine konmak üzere gönderilmiştir. Bu tahsis 5 ve 7 No. lu cetvellere ithal olunmuştur. Ancak, İdare Heyetinin 29. VII . 1937 gün ve 822/3065 sayılı kararıyle Millî Resim ve Heykel Galerisine tahsis edilen tablolarla, 13 XII.1944 gün ve 2690/9809 sayılı kararıyle Ankara Halkevine tahsis edilen tabloların birkısmı aynı ismi ve aynı ressam imzasını taşımaktadır. Aynı ressam tarafından aynı senede ve aynı isim ve mevzuda yapılmış 1 den fazla tablo olması pek muhtemel görülmediğine göre, aynı tablonun ayrı ayrı senelerde başka başka mahallere tahsisinin mahiyeti anlaşılmamıştır.

Alâkalılar da, Eski yıllara taallûk etmesi hasebiyle, mubayenetin, sebebini izah edememişlerdir.

Bu vaziyetten, ya Ankara Halkevine, yahut da Resim Galerisine, kararlaştırılan adedden az tablo teslim edildiği halde, mükerrer kayıtlarla bu farkın kapatıldığı kanaati uyanmaktadır. Mahalline verilip verilmediği belli olmıyan tabloların âkibetinden heyetimiz malûmattar değildir.

Bahis mevzuu olan tablolar aşağıda gösterilmiştir:

13 . XII . 1944 gün ve 2690/9809 sayılı Kararla Ankara Halkevine tahsis edilen tablolar			29 . VII . 1937 gün ve 822/3065 sayılı Kararla Millî Resim ve Heykel Galerisine tahsis edilen tablolar			
Cet. Sıra No.	Tablonun ismi	Ressamı	Cet. Sıra No.	Tablonun ismi	Ressamı	Yılı
1	Şemsiyeli kadın resmi	—	1	Şemsiyeli kadın resmi	Ahmet	1927
7	Çiftçi kadınlar manzarası	Sürurî Taylan	8	Çiftçi kadınlar manzarası	Sürurî Taylan	1935
26	Göksu Deresi	Ahmet Doğruel	23	Göksu Deresi	Ahmet Doğruer	—
9	İnek resimleri	Ali Rıza	25	İnek resimleri	Sami	1293

2. Millî Resim ve Heykel Galerisine tahsis edilen 25 tabloya ait belgeden gayri, Millî Saraylara gönderilen eşyalar hakkında elimizde evrakı müsbite yoktur. Halbuki demirbaş defterlerinden, diğer bâzı eşyaların da Millî Saraylara sevkedildiği belli olmaktadır.

Demirbaş defterlerinde Millî Saraylara yollandığı işaret edilen eşyalar aşağıdaki listede toplandığı gibi bunlar, 5 ve 7 numaralı ek cetvellere de alınmıştır. Ancak, tadat sırasında bu rakamların sıhhati, bulundurularak vesaikle karşılaştırılarak sağlanmalıdır.

Millî Saraylara gönderilen eşyalar

Aded	Senesi	Cinsi	Vasıfları
1	1936	Tabure şeklinde puf.	Sırmalı kumaştan
2	1936	Koltuk	Kuştüyü yastıklı
1	1936	Sinema makinesi	Kinoks Erman Marka
1	1936	Şark minderi	İpekli kumaştan
3	1936	Paspas	Amerikan çelik (biri büyük)
1	1936	Masa	Yuvarlak
1	1936	Masa	«Limon ağacından kristalli»
1	1936	Şifonier	Limon ağacından kristalli
1	1936	Somya	Amerikan
1	1936	Şezlong	Penbe kumaş kaplı
24	1936	Bardak	Su
3	1936	Sürahi	Billûr
2	1936	Salata kâsesi	Büyük
12	1936	» Tabağı	—
2	1936	İstaka	—
2	1936	Masa lâmbası	Billûr
2	1936	Vazo	Küçük gümüşlü
1	1936	Kantar	İnsan tartmak için
2	1936	Perde	Üzeri sarı çiçekli ipekli
1	1936	Yazıhane	Kristalli maun
1	1936	Kütüpane	Maun
2	1936	Sandalya	Maun Maroken kaplı
1	1936	Buz dolabı	G. E. C.
1	1936	Gramafon	Sahibinin sesi (52 Plâklı)
1	1936	Kanape	Nefti Katife Amerikan biçimi
1	1936	Masa	Dört ayaklı üzeri Pandazut kaplı
1	1936	Keçe	Yol 6.30 M.
2	1936	Şilte	Pamuk
1	1936	Keçe	Yol 10 M. Âdi
1	1936	Karyola	Limon ağacından
1	1936	Perde teli	Yaldızlı
1	1936	Zincir	Avize için parça halinde

Ankara Halkevine, Ç. E. Kurumuna ve Millî Saraylara ait belgeler (Ek : 7/C) sayılı evrak meyanında bulunacaktır.

Çıkış kayıtlarına mütaallik bütün belgelerin dökümü 5 No. lu cetvelde ve icmali de 7 No. lu cetvelde toplanmıştır.

7 No. lu cetvel, demirbaş defterlerine, devirler sırasında noksan bulunan miktarlarla, vesikaya müsteniden kayıtları terkin edilen eşyalar mukayese edilmiştir. Cetvelin tetkikından anlaşılacağı üzere, neticeleri iki grupta toplamak mümkündür.

a) Demirbaş defterinden kaydı silinen aşyalar, belgelerine nazaran fazlalık arzetmektedir.

Bu vaziyetin ifade ettiği mâna şudur:

1. Bir kısım eşya'ar, evrakı müsbitelerdeki miktarlardan fazla terkin edilmiştir. Yani 1930 yılından, 1949 senesine kadar faraza, 100 masanın (imha, satılma, başka müesseselere devir ve tahsis olunma sebepleriyle) kayden terkin edilmesi gerektiği halde, 110 masa terkini kayıt edilmiş olması muhtemeldir.

2. Müşahede edilen fazlalık, devirler sırasında meydana getirilen hatalardan mütevellittir.

3. Defterlerden tenzil edilen eşyalar, bir müsbit evraka müstenit olduğu halde, bu vesikalar heyetimize ibraz olunmamıştır.

b) Müsbit evraka göre, terkin edilmesi gereken eşyalar yekûnu, defterden silinmesi gereken miktarlara nazaran fazlalık arzetmektedir ki, bu da;

1. Terkin evrakı müsbitesinin demirbaş defterlerine tamamen işlenmediğini,

2. Demirbaş devirleri sırasında veya mütaakiben deftere vesikalara müstenit olmıyan ilâveler yapıldığını,

3. Bilâhara yapılan eklemeler bir vesikaya müstenitse bunların ibraz olunmadığını,

İfade eder.

Hakiki vaziyetin bu hallerin hangisinin neticesinde tahassül ettiği meçhuldür.

Yukardaki (a ve b) fıkralarında zikredilen sebepler üzerinde âzami derecede tevakkuf olunmuşsa da, neticeye ulaştıracak bir ip ucu elde etmeye imkân hâsıl olmamıştır. Bunun üzerine, hâdisenin tesbiti ve vaziyetin netice hesaplarına aynen alınması ile iktifa olunmuştur.

Ancak, bu arada, evrakı müsbite ile defterler arasında rastlanan mübayenetin, basit bir hesap hatasından ibaret olmadığı, bu mutabakatsızlığın sebeplerinin anlaşılmasına verilecek ehemmiyet kadar, izalesi ve tekerrürlerinin önlenmesi hususunda süratli tedbirlerin elzem bulunduğu istidraden kaydolunmalıdır.

3. TETKİKAT SONUÇLARI :

Buraya kadar, bir netice istihsaline mâtuf çalışma istikameti ve mesai ilerledikçe karşılaşılan durum hulâsa edilmiştir. Tetkikatımız bu kısımda bitmiş ve varılan neticeler ekli 6 numaralı cetvelde toplanmış bulunmaktadır. Bütün çalışmaların hulâsasını gösteren mezkûr liste, ileride yapılacak tadadın başlıca mesnedini teşkil edecektir.

6 numaralı cetvel demirbaş defteriyle evrakı müsbite muhtevalarının mukayese ve muhassalasının ifadesidir.

Tetkik sistemimizi izah ederken, bütün meselenin, her sene için tutulan demirbaş defterlerine ilâve ve tenzil edilen eşya ve mefruşatın, hakikaten bir evrakı müsbiteye müstenit olup olmadığı cihetinin tetkikından ibaret bulunduğu arzedilmişti. Filhakika, tatkikatımıza mesnet teşkil eden 1340 tarihli demirbaş defterinden itibaren, 1949 yılına gelinceye kadar, hiçbir ilâve ve tenzil yapılmadığı farzolunursa, (devirlerin doğru olarak yapılması şartiyle) 1340 defteri ile 1949 yılı demirbaş defteri muhtevası birbirinin aynı olacaktır. Bundan sonra, Büyük Millet Meclisine muhtelif şekli ve vesilelerle gelen eşyalarla, çıkanlar, demirbaş defteri giriş ve çıkış kayıtlarına tam olarak intikal ettirildiği takdirde, sonuncu defter, yani elimizdeki 1949 yılına ait demirbaş esas defteri, halen Mecliste bulunması gereken demirbaş eşya ve mefruşatın katî rakamını verecektir.

İşte, bütün çalışmalarımız, mebdeden itibaren Meclise girenlerle ve Büyük Millet Meclisinden (İmha, satış ve diğer mahallere tahsis suretiyle) çıkan bütün eşyaların tamamiyle geçirilip geçirilmediği hususunun tetkikına munhasır kalmıştır.

Ancak evvelce de kaydedildiği üzere; 1930 yılından evvelki evrakı müsbitelerin bulunamamış olması, tetkikatımızın 1930 yılından başlatılmasını zaruri kılmış ve mevcut defterlerle, evrakı müsbitelerdeki eşya vasıflarının noksan ve birbirinintutmıyacak şekilde bulunması da, incelemeleri, bütün eşyaların teker teker değil, cins ve nevi itibariyle kalem kalem mukayese ve kontrolünü icabettirmiştir.

6 numaralı cetvelin (A ve B) sütunları 1930 yılından 1949 yılına kadar demirbaş esas defterinin (İthalât tablosu) diyebileceğimiz kısmına yapılan ilâveleri, (c) sütunu bunların yekûnunu, (d) sütunu ise, demirbaş defteri (İhracat tablosu) undan vâkı tenzilleri gösterir (e) sütununda ise, demirbaş defterine geçen ilâvelerden, çıkanların tenzilinden sonra kalan miktar gösterilmiştir ki, bu rakamlar. tetkikatımıza esas teşkil eden 1930 yılı defteri ile 1949 yılı defteri arasındaki farkı ve 1949 yılı defterinin son durumunu ifade eder bu izahatı (Mebde 1930 yılı defteri alındığına göre)

formüle etmek istersek 1930 yılı demirbaş defterimuhtevası + 6 numaralı cetvelin (E) sütunu = 1949 yılına ait demirbaş defteri muhtevasıdır.

(E) sütununda (—) işaretiyle belirtilen rakamlar demirbaş defterinden kaydı silinen eşyaların, ilâve olunanlara nazaran fazlalığını **ifade eder.** Bunun sebepleri üzerinde evelce durulmuştur. Burada hulâsaten tekrarı faydalıdır.

Çıkış kayıtlarının giriş kayıtlarından fazla olması;

a) Tetkikatımız dışında kalan 1930 yılından evvelki devrede mevcut eşyalardan bir kısmı terkine tâbi tutulması;

b) Giriş kayıtlarının veya yıllık devirlerin noksan işlenmesi;

c) Çıkış kayıtlarının, hakikaten terkini kayda tâbi tutulan eşya miktarından fazla gösterilmesi veya devirler esnasında bu hatanın yapılmasından ileri gelmektedir.

Elimizde kâfi vesaik olmadığından bu farkın katî sebebi tarafımızdan izah edilememiştir. Maamafih yapılacak tadat neticesine göre mübayenetin sebep ve mahiyetini izah etmek mümkündür.

Sözü edilen cetvelin (F) sütunu evrakı müsbitelere nazaran Büyük Millet Meclisine giren eşya ve mefruşatı, (G) sütunu vesikalara göre Meclisten satılmak, imha edilmek, başka yerlere gönderilmek suretiyle fiilen çıkan eşyaları, (H) sütununda, 1930 yılından itibaren Meclise giren eşyalarla çıkanların farkını yâni 1930 yılı mevcutlarına ilâveten halen Mecliste bulunması gereken miktarı göstermektedir. (H) sütunundaki (—) işaretli rakamlar da, 1930 yılından evvel Büyük Millet Meclisine gelen eşyalardan vâk terkinden veya ita emirlerinin ve sair evrakın tam ibraz edilmediğinden, Meclise gelen tekmil eşyalara ait katî rakamın heyetimizce malûm olmamasından mütevellit olabilir. Cetvelin sonuncu iki sütunu, demirbaş defterleri ile evrakı müsbite farkını vermektedir.

Birinci (noksan) sütunu, demirbaş defterinde bulunması gerektiği halde raslanmıyan, daha açık bir ifade ile, demirbaş defterlerine ilâvesi gereken rakamların, ikinci (fazla) sütunu ise, evrakı müsbiteye nazaran demirbaş defterlerinderaslanılan fazlalığı, yani demirbaş defterlerinden tenzili gereken miktarı muhtevidir ki, tetkikatımızın bütün neticesini bu iki sütün muhtevası teşkil etmektedir.

İncelemelerimizin neticelerinden nasıl istifade olunacağı mütaakıp kısımda tafsil edilecektir. yalnız burada tekrar edilmelidir ki, neticeye ait heyetimize ibraz olunan, defter kayıt ve vesikalarla, heyetimizin kendi imkânları ile elde ettiği mâlûmat ve rakamlara müstenittir. Evvelki bahislerde izah edilen sebep ve mübayenetlere dayanarak, bilhassa eski yıllara ait vesaik ve bilgilerin noksan olduğu ve heyetimizin ıttılâı dışında bırakıldığı kanaatine varılmıştır.

Kısım : III

Nihai netice ve bâzı tavsiyelerimiz

A) Netice

Şimdiye kadarki izahatımızdan, bütün çalışmaların ilerde yapılacak bir tadada mesnet teşkil edecek bilgi ve rakam toplamaya munhasır kaldığı anlaşılmaktadır. Umumi usullere göre ayniyat sayımı demirbaş esas defterlerine istinaden yapılır. Demirbaş defterinin giriş ve çıkış tablolarının sıhhati sağlandıktan sonra, kayıtlara göre bulunması gereken eşyanın, sayımı esnasında mevcut olup olmadığı aranır. Büyük Millet Meclisinde, bir defter değil, 1924 yılından 1944 yılına kadar her sene için bir defter tutulmuştur. Heyetimizin bütün gayesi, sonuncu defter olan 1949 yılı demirbaş eşya esas defterinin, tadat sırasında baş vurulacak bir hale sokulmasını temin etmek olmuştur. 1949 demirbaş defterinin noksanlarını hazırladığımız cetveller itmam etmektedir.

Tarafımızdan tanzim olunan cetveller yalnız başına bir mâna istihracına müsait değildir. Yani

daha doğrusu bu cetveller ianesiyle, Büyük Millet Meclisindeki demirbaş eşya mevcudu, bulunması lâzımgelen eşyalardan ne kadarının eksik veya fazla bulunduğu, noksan olduğu anlaşılanların âkibeti gibi malûmat istihraç olunamaz. Tetkikatımız, yapılacak bir demirbaş eşya sayımı ile tamamlanacak ve sayım neticeleriyle, 1949 demirbaş defteri ve cetvellerimizin mukayesesi ile katî netice elde edilebilecektir.

Binaenaleyh Heyetimiz ilk iş olarak, kısa bir zaman zarfında salâhiyetli ve ihtısas sahibi eşhas tarafından Büyük Millet Meclisindeki demirbaş eşyaların şumullü ve dikkatli bir şekilde sayılması lüzumunu ehemmiyetle mütalâa etmektedir.

Sayımın 1949 yılı demirbaş defteri nazarı dikkate alınarak yapılması lâzımsa da kâfi değildir. Buna göre, 1949 demirbaş defterine göre yapılacak tadat sonunda, bulunacak kayıt dışı eksiklik ve fazlalıkların 6 numaralı cetvelin son iki sütunu ile mukayesesi lâzımdır. Zira bilindiği gibi, mezkûr cetvelin (noksan) sütunu, 1949 yılı defterine eklenmesi gereken eşya kalemlerine ait rakamların, (fazla) sütunu ise aynı defterden tenzili icabeden adedleri göstermektedir.

Hulâsa edilecek olursa,

a) 1949 yılına ait demirbaş eşya defterine göre bir sayım yapılmalıdır.

Mezkûr defterdeki, oda tasnifi ve kısmen noksan olmakla beraber, eşya irtibat numaraları sayımın icrasında kolaylık tevlit edecektir.

b) Yukarda belirtildiği üzere, yalnız 1949 senesine ait demirbaş defteri ile kâfi ve tatminkâr bir netice elde edilemez. Binaenaleyh, sayımın 1949 yılına uymıyan neticeleri rapora ekli 6 numaralı cetvelin son iki sütunu ile karşılaştırılmalıdır.

c) Bu arada şu cihet de nazarı dikkate alınmalıdır. 1950 yılında (13.VI.1950 gün ve 4465 sayılı kararla) satılmak üzere Maliyeye devredilen 2812 aded eşyayı muhtevi liste tetkikatımız dışında bırakılmış ve cetvellerimize ithal edilmemiştir. Sayımdan evvel bu cetvel muhtevasının tamamen 1949 yılı demirbaş defterine intikali temin olunmalı, yani satılan bütün eşyaların kayıtları terkin edilmelidir.

d) Tadattan evvel, alâkalı memurların, raporumuza bağlı cetvellerde tesbit olunan ve raporun 2 nci kısmında tafsil edilen mübayenetlerin sebeblerini araştırmaları, sayımın daha kolay yapılması ve daha emin neticelere varılması bakımından faydalı ve hattâ zaruri görülmektedir.

B — Yeni bir ayniyat muhasebesi kurulmasına mütaallik bâzı tavsiyeler

Heyetimiz, şimdiye kadar olagelen hâdiseleri tamamiyle bertaraf etmek ve bundan sonra, aynı hataları tekrarlamamak endişesiyle, salim ve ciddi esasların tesisi ile iktifa etmek şıkkını şayanı tercih bulmaktadır. Bu maksadın temini arzu edildiği takdirde aşağıda arzedilen şekilde hareket edilmesi uygun olur.

a) Her şeyden evvel, demirbaş eşya ve mefruşatın muhafaza, idamesi ve hesaplarının tanzimine ait işler münhasıran bir şahsın uhdesine ve mesuliyetine tevdi olunmalıdır, bu şahsın faaliyet ve mesaisi alâkalılarca sık sık tetkik ve mukabele olunmalıdır.

Bu işleri istenildiği şekilde tedvir maksadiyle, halen Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan (Ayniyat muhasip mutemetliği) (Ayniyat muhasipliği) ne tahvilinin temini zaruri görülmektedir.

b) Salâhiyetli heyet marifetiyle yapılacak tadat neticeleri; büyük bir itina ile, Ayniyat Talimatnamesinin 6 ncı maddesine merbut 1 numaralı nümune veçhile tanzim edilecek, demirbaş esas defterine işlenmelidir.

Mezkûr tadat neticesi, o tarihten sonra demirbaş eşyanın ithalât evrakı müsbitesini teşkil edecektir. (Ayniyat Talimatnamesi madde 7)

c) Bütün eşyanın üzerinde zayi olmıyacak ve bozulmıyacak şekilde birer numara konmalı ve bu numaralar demirbaş defteri ile irtibatlandırılmalıdır. (A. Ta. Md. 4)

d) Demirbaş defterinde her eşyanın fiyatı işlenmelidir. Fiyatı belli olmıyan eşyanın kıymeti Ayniyat Talimatnamesinin 4 ve 5 inci maddelerinde izah edildiği şekilde bir heyet marifetiyle tesbit olunur.

e) Yeni demirbaş defteri tanzim olunduktan sonra, bütün giriş ve çıkış kayıtları bir evrakı müsbiteye istinaden yürütülmesi iktiza eder. Bu evrak muntazam bir şekilde muhafaza olunmalı ve sık sık, evrakı müsbitelerle demirbaş defteri mukabele edilerek kayıtların sıhhati sağlanmalıdır. (Ay. T. Md. 8)

f) Her yıl için ayrı bir demirbaş defteri tanzimine ihtiyaç yoktur. Bilâkis bu usul, fazlasiyle mahzurlu ve lüzumsuz bir mesai israfını muciptir.

Tek bir defter (Yetmediği takdirde bir ikincisi) Büyük Millet Meclisi oda ve ambarlarına mütenazır partilere ayrılarak her kısımdaki eşyalar alâkalı partiye kaydolunmalıdır. Yeni gelen eşyalar ilgili partiye kaydolunmak, çıkanlar kayıtlarına işaret olunmak üzere ayniyat muhasebesi tek bir defter üzerinde yürütülür.

g) Satılacak veya imha edilecek eşya bir heyet huzurunda tefrik ve keyfiyet bir zabıt varakasiyle tesbit olunmalıdır.

Satılmak için Maliyeye teslim edilecek eşyaların teslim, tesellüm makbuzları arandığı zaman ibraz edilmek üzere muhafaza edilmelidir.

İmha keyfiyeti bir heyet huzurunda yapılmalı ve netice bir zabıtla tevsik edilmelidir.

h) Büyük Millet Meclisinden diğer daire vemüesseselere ve bu yerlerden Büyük Millet Meclisine sevkedilecek eşyanın evrakı müsbitesini, gönderen dairenin vereceği musaddak kayıt sureti ve alan dairenin vereceği tsellüm makbuzu teşkil eder. (A. T. M. 8 nci Mal. 5 nci fıkra.)

i) Kaza neticesi zıya ve kırılma keyfiyeti bir zabıtla tevsik olunur.

Ayniyat Talimatnamesinin 10 ncu maddesi, demirbaş eşya ve levazımın her hangi birinin dikkatsizlik neticesi olarak kaybolmasına, kırılıp bozulmasına sebep olanları ve takipte ihmali görülenleri, bunları tazmine mecbur tutmuştur.

j) Her sene iptidasında bir heyet marifetiyle ve Ayniyat Talimatnamesinin 11 ve 12 nci maddelerinde izah edildiği usulle demirbaş eşyanın tadat edilmesi zaruridir.

h) İstimal ve istihlâke mahsus eşya ile demirbaş eşyanın tamamen birbirinden tefrik edilip ayrı ayrı defterlere veya aynı defterin ayrı kısımlarına kaydolunmalıdır. Demirbaş ve istimal, istihlâke mahsus eşyalar Ayniyat Talimatnamesinin 17 ve 60 ncı maddelerinde tarif edilmiştir. Her iki nevi eşya bu tarife göre ayrılmalı ve birbirine karıştırılmamasına itina edilmelidir.

Tetkikatımızın neticeleriyle incelemeler sırasında edindiğimiz kanaat ve müşahedelerimiz, lüzumsuz teknik tafsilât ve teferruattan kaçınılmak suretiyle, yukarda hülâsa edilmiştir.

Rapor muhteviyatı yüksek takdir ve tasviplerinize arzolunur.

Maliye Bakanlığı
Millî Emlâk G. Müdürülüğü
1 Şube Müdürü
Tahsin Akman

Millî Emlâk Kontrolörü
Salâhattin Ulukan

Maliye Bakanlığı
Muhasebat Genel Müdürlüğü
Servis Şefi
Şadi Ergüneş

Maliye Bakanlığı
Muhasebat Genel Müdürlüğü
Birinci Mümeyyizlerinden
Refik Varlık

Rapor Muhteviyatı

Birinci Kısım

I - Tarihçe
II - Tahrirler
III - Defterler ve kayıt sistemi
IV - 1340 (1924) esas defterleriyle 1933, 1941 ve 1948 defterler manzumesinde mevcut eşya ve mefruşatın mukabelesi
A - Tahrir numarası bulunanların karşılaştırılması;
B - Tahrir numarası bulunmıyanların vasıfları itibariyle karşılaştırılması (döküm)

İkinci Kısım

(Mübayaa işleri)

I - Millî Saraylar mübayaa işlerinin ayniyat talimatnamelerine tabiiyeti, demirbaş eşya ile istimal ve istihlâk eşyası kayıtlarının tesisi hakkında bilgi;
II - Mevcut ahkâm muvacchesinde mübayaa işlerinin nasıl olması icabedeceği hakkında bilgi;
III - Millî saraylardaki mübayaa işlerinin fiilî durumu.

Üçüncü Kısım

I - Terkin muamelâtı.

Dördüncü Kısım

I - Millî saraylarda kayden zayi durumunda gözüken eşyalar.

Beşinci Kısım

I - Bir kısım eşyada kıymet ziyaına sebebiyet veren hâdiseler.

Netice

Dolmabahçe Millî Saraylar Müdüriyetinde Millî Saraylar eşya ve mefrüşat kayitları üzerinde yapılan incelemeler neticesini gösterir rapordur.

Birinci kısım

I - Saraylar İdaresinin kısa bir tarihçesi :

Hilâfetin ilgası ve hanedana ait bütün menkul ve gayrimenkul malların millete intikali hakkındaki 3 Mart 1340 (1924) tarihli ve 431 sayılı Kanun üzerine (Madde 10) Maliye Vekâletinin emri gereğince İstanbul Vilâyetine bağlı olarak teşkil olunan hususi komisyonlar marifetiyle (Anadolu ciheti Saray ve kasırları Tahrir Komisyonu, Rumeli ciheti Seray ve kasırları Tahrir Komisyonu, Dolmabahçe Sarayı Tahrir Komisyonu) 1340 senesinde Millî saray, kasır ve köşklerde mevcut eşya tahrir ve tesbit olunmuştur. Tahririn hitamını mütaakıp bu tahrir komisyonları reisleri, tahririni icra ettikleri sarayın (Anadolu cihetinde Beylerbeyi, Rumeli cihetinde Yıldız ve Dolmabahçe) Muhafaza Müdürlüğüne tâyin olunmuş ve bu müdürlükler de İstanbul Valiliğine bağlanmıştır.

İcra Vekilleri Heyetinin 8 Kânunusani 1341 tarihli ve 1371 sayılı kararı ve buna merbut talimatname ile Maliye Vekâletine bağlı bulunmak ve tahtı idaresindeki saray, kasır ve köşklerin bina ve mefrüşat itibariyle mamuriyetlerini idame ve mazbutiyetlerinin muhafazasını temin ve bunun istilzam ettiği muamelât ve muhaberatı ifa etmek üzere bir (Millî Saraylar Müdüriyeti) teşkil olunmuştur. Bu suretle kurulmuş bulunan Millî Saraylar Müdüriyeti, 1933 senesi Bütçe Kanunu ile 1 Haziran 1933 tarihinden itibaren Büyük Millet Meclisine bağlanmıştır.

II - Tahrirler

Millî Saraylardaki eşya ve mefruşat kayıt sisteminin;

A) 1340 (1924) senesinde yapılan tahrir;

B) Millî Sarayların T. B. M. Meclisine bağlanması akabinde yapılan tesbit;

Olmak üzere bir tahrir ile bir tesbite müstenit bulunduğu görülmüştür.

1340 senesi tahririnin bir mesnedi olup olmadığı yani bu tahririn icrası sırasında tahrir komisyonlarınca bundan evvelki kayıt ve defterlerden istifade edilip edilmediği ciheti üzerinde de ayrıca durulmuştur.

Bu mevzudaki incelemeyi iki kısma ayırmak mümkündür :

1. 1340 tahriri sırasında Tahrir komisyonlarınca bundan evvelki zamana mütaallik olarak Saraylar demirbaş eşya ve mefruşatını gösterir defter ve vesikaların mevcudiyetine ve bunların tahrir esnasında nazarı itibara alınıp alınmadığına dair vesikalar;

2. İlk tahrirde saltanatın son zamanlarına ait olup mevcudiyetleri anlaşılmış bulunan defter ve vesikaların elyevm nerede bulundukları hakkında yapılan araştırmalar,

1. Filhakika 1340 tahrir cetvelleri sonlarında tahrir heyetleri tarafından düzenlenmiş bulunan zabıtlar mündericatının tetkikında :

Anadolu ciheti Saray ve kasırlarını tahrire memur heyetçe Beylerbeyi Sarayı ile Beykoz, Küçüksu Kasırlarında mevcut eşya ve mefruşatın tahrir ve tesbitine geçilmeden evvel bu saray ve köşklerin eskiden mevcut ve mabeyni hilâfetpenahi mühürü ile memhur eşya defteri ve zabıtlarının o zaman saray nazır muavini bulunan Cemil Beyden makbuz mukabilinde alındığı ve bunların eşyalara tatbiki neticesinde noksan veya fazla zuhur eden eşyaların da kaale alınması suretiyle tahrir edildikleri ve tahriri mütaakıp saray methal kapıları muhafaza komisyonları

müşterek mührü ile mühürlenerek saray muhafızı olan bekçibaşı, muavin ve rüfekasına vesika mukabilinde eşyaların teslim edildikleri anlaşılmıştır. (Yıldız, Beylerbeyi, Beykoz, Küçüksü 1340 tarihli tahrir cetvelleri)

Rumeli cihetî saray ve kasırlarında tahrir yapan komisyonun da Yıldız Sarayına ait eski mefruşat defterini yukarda ismi geçen müteveffa Cemil Beyden alarak, Maslak kasrındaki eşyaların mevcut defterini de gördükten sonra tahrire tevessül eyledi. Bu cihetin diğer saray ve kasırlarında ise tahrirden evvel bu saray ve kasırların bekçi başlarının bulunmamasından dolayı bunların esas eşyaları olup olmadığı ve demirbaş eşya defterleri mevcut bulunup bulunmadığı hususunun tahkiki mümkün olmadığı cihetle, komisyonca doğrudan doğruya eşyaların tahririne geçildiği görülmüştür. (Yıldız ve Rumeli cihetî saray ve kasırlarına mütaallik 1340 tarihli tahrir cetvelleri)

Dolmabahçe sarayına gelince;

Bu saray mabeyn dairesinin alt katındaki ziyafet takımlarının bulunduğu iki odanın muhafızları olan enderundan Selim ve Hafız Mehmet Efendilerden, yine mabeyn dairsi alt katındaki kiler ile üst hattaki mavi duvarlı yemek odasındaki eşyaların sabık serkilârı Şükrü Beyden ve yine harem dairesindeki hazine odasının (Taş oda) muhafızları hazinedar ağası Enver Ağa ile misarif kalfası Nevreli Kalfadan, bu mahallerin evvelce mevcut ve uhdelerinde bulunan eski defterleri istendiği ve eşyalar muayene ve veznedildikten sonra bu odaların tahririne geçildiği diğer odalardaki eşyaların tahririnde ise eski defterlerinin aranmaksızın tahrir ve tesbit yapıldığı, tahrir cetvelleri münderecatının tetkikından anlaşılmıştır.

Yukarda isimleri tasrih edilen odalardaki gümüş ve ziyafet takımlarının tahririnde bu eşyaların eski defterleri tahrir heyetince aranıldığı ve bu eşyaların defter kayıtlarına da bâzan tatbik edildiği halde 38 numaralı gümüş odası ve 22 numaralı kahve odasındaki altın, gümüş ve sair neviden olan eşyaların her nedense defterleri aranılmadan tahrir olundukları müşahede edilmiştir.

1340 tahririnin mesnedini teşkil eden tahrir varakaları zirlerinde münderiç zabıtlarda tesadüf edilen bu kayıt ve meşruhat; saray ve bilcümle kasır ve köşklerde mevcut eşyaların tahrirden evvelki devre zarfında kayıtlı bulundukları eşya ve mefruşat defterlerinin mevcudiyetini tevsik ve teyit etmektedir.

2. Tahrir komisyonlarının vazifelerinin hitamında saray ve kasırlardaki eşya ve mafruşata mütaallik bilcümle eski defatir ve kuyudat o zaman Dolmabahçe Sarayına getirilerek muhafaza altına alındığı ve bunlardan Hazinei hassaya ait olanlarından maadasının bilâhara İstanbul Defterdarlığınca teseliüm ve nakil olunduğu ve buradan da bir kısmının Arşiv Genel Müdürlüğüne, diğer bir kısmının Topkapı Müzesine verildiği ve mütebakisinin de Defterdarlık mahzeninde alıkonulduğu öğrenilmiştir.

Tetkikat sırasında saraylarda eskiden mevcut eşyalar için tutulduğu anlaşılan defterlerin de incelenmesine lüzum hasıl olmuş ve verildiği yukarda bildirilen dairelerden sözü geçen bu defterler talep edilmiş, celbedilen bu defterler birer birer gözden geçirilmiştir.

a) Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğünden celp edilmiş bulunan 31 aded defter arasındaki araştırmada, İkinci Abdülhamid'in hal'inden sonra munhasıran Yıldız Saray ve müzesinde yapıldığı anlaşılan tahrir neticelerini gösterir 5 aded deftere tesadüf edilmiştir.

Yine Arşivden alınan bu defterler meyanında 2 nci Abdülhamid ve Abdülaziz devirlerine ait bâzı listeler görülmüşse de, bunların, o zamanın saray mensubinine teslim edilen eşya müfredatını gösterir imzasız vesikalardan başka birşey olmadıkları anlaşılmıştır. Bu vesaik arasında saltanatın son zamanlarında saray ve kasırların eşya ve mefruşatını gösterir defter ve kayıtlar zuhur etmemiştir.

Ancak burada üzerinde durulması icabeden bir nokta mevcuttur ki, o da şudur :

Yıldız Sarayındaki müzede o zamanın Maliye Umuru Hukukiye Müdürünün riyaseti altında tam salâhiyetle kurulduğu anlaşılan dokuz kişilik bir komisyon marifetiyle 1325, 1326 senelerinde yapılan tesbit ve tevzie mütaallik defterler meyanında 588 kalem (2932 parça) eşyanın 9

Kânunusani 1326 tarihinde Yıldız Sarayı Müzesinden Hazinei Hassaya devredildiğine dair kaydı muhtevi bir defter ve vesikaya tesadüf edilmiştir.

Bu defterin 1 - 5 tahrir sıra numaralarında kayıtlı altın eşya ve takımlarının 1340 tahrir cetvellerinde yazılı altın eşya ve takımlarla münasebeti araştırılmış ve bu inceleme sonunda sözü geçen Yıldız defterinde kayıtlı bulunan eşya listesiyle tahrir cetvelerinde yazılı olup müşterek kasalarda muhafaza edilmek üzere 1927 senesinde Maliye Bakanlığına gönderilen altın ve murassa eşya arasında takım halinde olan ve bunlara az çok benziyenlerine ait liste aşağıya çıkarılmıştır.

Sıra No.	Parça adedi	Evsafa dair izahat
1	2	Elvan mineli dilimli butonları murassa tek kebir pırlanta ile müzeyyen 20 santim irtifaında gülabdan ve buhurdan. (SZ. markalı kadife kutu içinde).
2	4	Kadife muhafaza derununda altın su takımı : İki bardak, bir sürahi ve bir tepsidan mürekkep altın tepsi kat'ı nâkış şeklinde 34 santim kutru kebirinde, sürahi ve kapağı billûrdan olup kapağının altın üzerine pırlanta üzüm salkımı yaprağı şeklindedir. Sürahinin aşağısı altın gövdesi altın kafeslidir ve ağzı altın bileziktir. 35 santim irtifamdadır. Bardakların ayağı altın ve nısfı süflâsı altın kapaklıdır. Kapakların üzeri altın üzerine pırlantaları asma yaprağı ve üzüm salkımı şeklindedir. -
3	32	Altın sofra takımı : Altı kaşık, altı çatal ve altı bıçak, bir servis kaşığı, bıçağı ve çatalı, bir tuz ve biberlik ve yağdanlık ve peçetebileziği iki balık küreği, bir yemiş çatalı, bir bıçak ve kaşığı, bir hardal kaşığı bir altın kapaklı ve ayaklı bardak ve altın kapağı ve çatal rahlesi, eşya kadife muhafaza derunundadır. Muhafazanın üstünde altın armayı havi bir pilâma mevcut olup muhafazasının kulpları altındır.
4	8	Altın çay takımı : 56 santim tûlünde üzeri (Lui Sez) sisteminde işlemeli bir tepsi, bardakları altın iki bardak maaltın tabak, bir altın çaydan, bir altın şekerlik bir altın sütlük, iki altın kaşık, altın şeker maşası.
5	5	Altın dondurma takımı : 53 santim tûlünde iki kulplu bir altın tepsi, ayağı ve kapağı altın billûr bardak, bir altın tabak, bir altın dondurma tabağı ve bir altın kaşık mahfazasının üsünde altın arma vardır.

Tahrir ve tesbit No.	Adedi	Dirhemi	Nevi ve Evsafı
5	6 parça	545	Dibi ve boğazı altın ile müzeyyen ve kapağının tepesi altın üzerine murassa bir billûr sürahi ve ayakları ve kapakları altın ve kapaklarının tepesi murassa iki billûr bardak (kırmızı kadifeli mahfaza derunundadır.)
353	22 parça	1135	Dirhem
		158	Razbuş
		679	İki kaşık, 1 tatlı kaşığı, 6 çatal, 2 meyva çatalı, 2 meyva bıçağı, 1 balık çatalı, 1 balık bıçağı.
		298	6 yemek bıçağı (demir ağazları dâhili vezindir.)
		1135	Altın yemek takımı maun çekmece derunundadır.

Tahrir ve tesbit No.	Adedi	Dirhemi	Nevi ve Evsafı
365	1 Tk.	2143	Kulplu 12 kupa maatabak, 1 sütlük, 1 ibrik maakapak, 1 tatlılık maakapak, 12 kaşıktan ibaret altın çay takımı (tahta sandık derunundadır.)
2	9 Parça	1666	Dirhem
		980	Tepsi 1 aded
		193	Çay ibriği 1 aded
		174	Şekerlik 1 aded
		145	Sütlük 1 aded
		23	Şeker maşası 1 aded
		25	Kaşık 2 aded
		126	Zarf 2 aded
		1666	Yekûn (adedleri 9)
			Müstatilüşşekil Abdülhamit Turalı bir altın tepsi, bir çay ibriği, bir şekerlik, bir sütlük, bir şeker maşası ile sapları taç şeklinde murassa iki kaşık, murassa ve kulplu iki aded bardak zarfı (maun ve derunu kırmızı kadifeli mahfaza derununda.)

Her iki listenin tetkik ve mukayesesinde de görüleceği üzere bu altın murassa eşya ve takımların bâzıları arasında isim müşâhebeti mevcutsa da aded, evsaf ve ağırlık bakımından aralarında mütabakat görülememektedir.

Binaenaleyh gerek kayıtlarda yazılı evsaf ve gerek parça adedleri bakımından birbirine uymıyan bu eşyaların aynı eşya olmadıkları neticesine varılmaktadır.

b) Topkapı Müzesine gönderildiği anlaşılan defterler celbedilmemiş ve Müze Müdürlüğünce sözü geçen defterlerin aranması temin edilmiştir. Yapılan muhabere sonunda Topkapı Sarayı Müzesinde mevcut eski defterler arasında bu kabil eşya ve mefrûşat kayıtlarını muhtevi defterlerin mevcut olmadığı öğrenilmiştir.

c) Defterdarlık mahzeninde ve Defterdarlığın Beyazıttaki deposunda bulunan defterler arasında yaptırılan araştırmada da sözü geçen defterlerin zuhûr etmediği anlaşılmıştır. Ancak, 1340 senesinde Rumeli ve Anadolu cihetindeki Saray ve kasırlarda yapılan tahrir ve tesbit neticelerini gösterir iki aded defterle Yıldız Sarayında yapılan tahrir sırasında Tahrir Komisyonunun günlük içtimalarına mütaallik zabıtları muhtevi iki aded defter, Defterdarlıktan celbedilmiş ve ilk tahririn icrası sırasında eski defterlerin aranıp aranmadığı bakımından bunların münderecatından faydalanılmıştır.

d) Yine bu defterler meyanında Dolmabahçe Saraylar Müdürlüğünde kalan ve Hazinei Hassaya ait defterler üzerinde yapılan araştırma sırasında görülen - 18 Şubat 1339 - 14 Temmuz 1339 tarihlerine müsadif (Mâruzat ve ahkâm defteri) isimli defter, münderecatı bakımından şayanı dikkat bulunmuştur.

Bu defterin muhtelif sıra numaralarında ve bilhassa 9 sıra numarasında kayıtlı bulunan arîzeden bâzı mühim kısımlar aşağıya alınmıştır:

Defterlerin mevcudiyeti hakkında arîzade : (Yıldız Sarayındaki gümüş odasında mevcut olup teâmül mucibince yedi emanete mevdu altın ve gümüş ve inciu evanî ile eşyayı sairei mütenevvia şeref telâkki olunan iradei seniyei hazreti hil fetpenahiye tevfikan sarayi âli nazırı Cevad paşa ile çakerleri ve mefrûşat deposu Müdürü Cemil Bey tarafından sabık mabeyn müdürü Fuad Beyin nezdinde mevcut defterdeki kayıt ve numaraları ile bittatbik tanzim kılınan zabıt varakaları mucibince bittesellüm Dolmabahçe Sarayı âlisinde mevcut gümüş odasına nakil ve mezkûr oda-

nın miftahı Fuad Bey tarafından paşâyı müşarünileyhe tevdi olunmuş ve mumaileyhin nezdindeki defterlere nazaran evani ve eşyayi mezkûreden bâzılarının iradatı seniye ile hakanı sabika yahut zevatı saireye verildiği anlaşılmıştır.. Mezkûr odadaki bilûmum eşyanın mevcut defterler ve mezkûr zabıt varakaları ile tatbik ve yeniden sıra numarası vaz ve enva ve evsafiyle ittihaz olunacak iki kita deftere kayıt olunduktan sonra bu defterlerden bir nüshasının eşyayı mezkûrenin muhafazasına memur edilecek zatın nezdinde, ve diğer nüshasının da Hazinei hassai hazreti hilâfetpenahi veznesinin kasasında muhafaza edilmesi)

Eşyanın hareketine mütedair olarak arîzada: (İradei seniyei hazreti hilâfetpenahiye tevfikan vukubulacak takdimat veya mevduat için arzolunan usulün bitamamiha tatbikı ve ziyafeti seniye esnasında veya misafir için istimaline lüzum hâsıl olacak avaninin dahi imzalı liste mukabilinde serkilâriye tevdii ile bedeli istirdat senetlerin iadesi,)

Eşyanın zaman zaman defterlere tatbikı mevzuunda da (lâakal altı ayda bir âzası iradei seniyei hazreti hilâfetpenihi ile intihap olunacak bir komisyon vasıtasiyle eşyayi mevcude muayene ve kayıtlarla tatbik olunarak neticei hasılayı mübeyyin mazbatanın arzı atebei ülya kılınması hususlarının usul ittihazını bittezekkür tahtı karara alınması) derpiş edilmektedir.

Sözü geçen arîza üzerine (bahis buyurulan evani ve eşyanın bihakkin hüsnü muhafazası ile ziyadan vikayesini kâfil tedabirin ittihaz ve istikmali ve keyfiyetin bir usulü salimeye raptı nezdi maaliyi merkadı cenabı hilâfetpenihide dahi begayet matlup ve mültezem olmakla beraber zati hilâfetsemat efendimiz hazretleri esasen Sarayi âlilerde mevcut bilûmum eşyanın yerli yerince hüsnü muhafazaları ve hiçbirinin mevkii bi.e tebdil olunmayıp cümlesinin mevzu oldukları mahallerde ve hali muvazzai aslilerinde ilâmaşaallah idamesi ile zayiat vukuuna meydan bırakılmaması teminen her mahallin eşyai mürettebe ve mevcudesiyle birlikte ve cesameti lâzımede fotoğrafileri ahız ve bu fotorafilerden muntazam albümler tertip ve her albüme eşyayı meriyenin evsaf ve ecnası ve keyfiyeti hakkında tafsilâtı lâzıme ve mütemmimeyi havi birer de izahname raptolunarak bu suretle her biri ayrı ayrı birer vesikai mektube ve mükemmele teşkil edecek olan ve birer nüshası Hazinei hassayı hazreti hilâfetpenahi kasasında mahfuz bulundurulması lâzımgelen bu albümlerin daima elde ve pişi nazarı tetkik ve teftişte bulundurulmasının usul ittihazını teemmül ve tasmim buyurmaktalar.) olduğu, 1 Mart 1339 tarihli iradede ayrıca tasrih edilmiş bulunmaktadır.

Yukardaki ariza parçalarının tetkikından da anlaşılacağı üzere, o zaman saraylardaki altın gümüş evani ile sair muhtelif eşya ve mefruşatın muntazam defterleri mevcut olduğu, bahis mevzuu eşyaların bu defterlere muayyen devrelerde tatbikı suretiyle muayene ve kontrollarının yapıldığı ve bunun badema usul ittihazının lüzumuna işaret edilmekte olduğu görülmüş olması itibariyle üzerinde durulmuş ve bu arizanın tam metninin alınmasından sarfınazar edilerek ancak, alâkalı kısımlarının derci ile iktifa edilmiştir.

Yine Dolmabahçe Sarayındaki araştırma sırasında tarihsiz bulunan (Yıldız Sarayı Şale kasrı hümayunu ile merasim dairesinde mevcut eşya tadadını mübeyyin defter) ile (Şale üst alt kat, yeni daireyi hümayun üst ve alt kat defteri) zuhur etmiştir.

Bunlardan ikinci defterin sağ sahifelerinde, diğer sahifelerde müfredatı yazılı eşyanın mevzu bulunduğu oda ile birlikte krokileri bulunmaktadır.

Defterlerin aranması mevzuunda İstanbul Üniversitesi kütüphanesine de müracaat edilmiştir. Buradan celbedilen (1908 tarihli saray ve kasri hümayunlarında mevcut bulunan resimlerin cins ve ressamlarının esamisini mübeyyin iki aded defterin), o zaman Yıldız Sarayına ait eşyaların muhtelif mahallere tevzii sırasında Yıldız Kütüphanesinden bu Üniversite Kütüphanesine devredilen kitaplar meyanında zuhur ettiği anlaşılmıştır.

Bu defterler resmen isimleri itibariyle ve bir sıra numarası tahtında ve kısmen bulundukları yerler de gösterilmek suretiyle o zaman saray ve kasırlarında mevcut tabloları irae etmektedir.

Yine dolmabahçe Sarayı Kütüphanesinde yapılan inceleme sırasında 21 Şubat 1334 tarihinde tanzim edilmiş ve Dolmabahçe Sarayı Hümayununda mevcut tabloları gösterir bir aded deftere daha tesadüf edilmiştir: Bu defter, tabloları kıymetleri itibariyle (birinci, ikinci ve üçüncü derece) diye

bir tasnife tâbi tutmakta ve sanat kıymeti olmıyanları da ayrıca göstermekte olup bâzı kıymetli tabloların da mubayaa tarih ve kıymetlerini frank olarak irae etmektedir.

Defterlerin araştırılması sırasında o zaman saraylarda vazifeli ve elyevm hayatta bulunan bâzı zevatın malûmatına da müracaat edilmiş (Esvabcıbaşı Cemil, ser kilârî şükrü, Halife Abdülmecid'in hususi kâtibi Salih Keramet) bu şahıslar, intiba ve hâtıralarını naklederlerken son Halifenin eşya ve mefruşat kayıtlarına pek ziyade ehemmiyet verdiğini ve bunlara ait defterlerin de bulunması lâzımgeldiğini beyan ve ifade etmişlerdir.

Yukardan beri verilen izahat ve irae olunan defter ve vesikalarda münderiç kayıt ve meşruhattan da anlaşılacağı üzere, o zamanlar Dolmabahçe ve diğer saray ve kasırların eşya ve mefruşatını gösterir defterlerinin mevcut bulunduğu kesin olarak sabit bulunmaktadır.

Bu defterlerin mevcudiyetleri böylece anlaşıldıktan sonra şu cihetin üzerinde önemle durulmak lâzımgelmektedir. Dolmabahçe sarayından gayrı saray ve köşklerin tahrirlerini yapan heyetler, ora larda mevcut bulunan eşyanın evveliyatlarını araştırmak lüzumuna kail olmuşlar ve bahis mevzuu saray ve kasırların tahrirlerini yapmadan önce, bunların eski defterlerini araştırmışlar ve bularak mevcut eşyaya tatbik etmişlerdir.

Bu cihetler, bugün elde mevcut 1924 tahririnde tahrir heyetlerince hazırlanmış bulunan tahrir varakalarının tetkikından anlaşılmaktadır.

Dolmabahçe Sarayına gelince; bu sarayın tahririni yapan heyetin de sarayın bâzı odalarının ihtiva ettiği eşyayı o odalara ait eski kayıtları ile tatbik ettiği tahrir varakalarının tetkikında görüldüğü halde aralarında kıymetli evani ve eşyaları ihtiva eden 38 numaralı gümüş, 22 numaralı kahve odalarının bulundukları diğer kısımlarındaki eşyayı, neden dolayı eski kayıtları ile tatbik etmediği ve bunlar için düzenlenmiş bir defter varsa bunun aranıp aranmadığı hususu belirsiz kalmaktadır.

Bu sahada üzerinde hassasiyetle durulması gereken ikinci nokta da şudur: 1924 senesinde saray ve kasırların tahrirlerini yapan heyetlerin o zaman bu saray ve kasırlardaki eşyanın tatbiklerini yaptıkları eski defterlerin veya hiç değilse bunlardan bir kısmının bugün dahi mevcut olmaları lâzımgelirken yapılan bütün bu araştırmalar neticesinde bu defterler değil, bunların o zaman mevcudiyetlerini gösterir vesikalar elde edilmiş bulunmaktadır.

Eski defterlerin yapılan bütün bu araştırmalara rağmen elde edilememesi karşısında saraylardaki incelemeye esas olmak üzere bizzarure 1924 senesinde yapıldığı görülen tahrir ve tesbit ele alınarak işe başlanmıştır.

A) 1340 Tahriri:

1340 Tahriri, Dolmabahçe Sarayı, Anadolu cihetindeki saray ve kasırlar ve Rumeli cihetî saray ve kasırları için teşkil olunan bir reis ve dörder âzadan mürekkep üç Tahrir Komisyonu marifetiyle yapılmıştır.

Bu tahririn icrası sırasında bâzı eşya evsafının tesbitinde muhtelif ihtisas erbabının bilgilerine de müracaat edildiği anlaşılmıştır. Nitekim Dolmabahçe Sarayı eczahanesinde yapılan tahrir ve tesbit sırasında Tahrir Komisyonunca Ekrem Necip ticarethanesi namına eczacı Salih Bey şehir emaneti tarafından da doktor-İsmail Hurşit ve eczacı Ferit Beyler, ehli hibre olarak seçilmişlerdir.

Keza 38 numaralı gümüş odasının tahriri sırasında da Darphaneden damga ve muayene memurları Alâaddin ve Abdi Efendiler bulunmuşlardır. Bu bakımdan az çok mükemmeliyet arzeden bu tahririn şayanı tenkid görülen cihetleri aşağıda sıralanmıştır.

1. Dolmabahçe 38 numaralı gümüş odası «Murassa evani dâhil» 22 numaralı kahve odası ve mabeyn ve harem daireleri ile muayede salonu gibi bâzı saray daire ve odalarının tahririnde bu daire ve odaların eski eşya ve mefruşat kayıt ve defterleri aranılmadan tahririnin yapıldığı görülmüştür.

2. Yine tahrir sırasında bâzı eşya evsafının tam olarak tesbit edilmediği anlaşılmıştır; meselâ Dolmabahçe mefruşat 2435 tahrir numarasında kayıtlı 5 aded ve Yıldız Müze 68 tahrirde kayıtlı bir aded ibriğin beyaz maden oldukları tahrir sırasında tesbit edilmişse de Saray İdaresi tarafın-

dan bilâhara İstanbul Belediyesi Mezat Müdürlüğüne yaptırılan muayenede bunların gümüş oldukları görüldüğü gibi,

Dolmabahçe mefruşat deposunda 3060 tahrir numarasiyle kayıtlı halı evsafının (Odanın zeminine göre sal örneği) tarzında tesbit edildiği ve fakat ebadı, rengi ve daha diğer vasıfları hakkında her hangi bir izahat verilmediği anlaşılmıştır.

3. Her eşyanın bünyesine uygun ve zamanla düşmiyecek veya silinmiyecek bir tarzda numaralanması lâzımgelirken böyle yapılmayıp numaralanmış müdevver mukavva parçalarının ince tel veya sicimle eşyanın her hangi bir yerine bağlanması veya etiket yapıştırılması suretiyle bu tahririn dayanıksız bir numarataja istinat ettirildiği görülmüştür. (Bu sebeple birçok eşya numaraları zamanla ve eşyanın muhtelif mahallere sevkedilmesiyle veya mütaaddit defalar yer değiştirmesiyle düşmüş ve neticede pek çok tahrir numarasını kaybetmiş eşya meydana gelmiş ve bu hal ise birtakım kayıt karışıklıklarına sebebiyet vermiştir.

Meselâ, Dolmabahçe mefrüşat 84 tahrir sıra numarasında kayıtlı «kırem zemin üzerinde ortası madalyonlu enli bordürlü 1.50X2.35» halı seccadenin numarası düşmüş 1933 ve 1941 defterine numarasız geçen bu halı seccade bilâhara yapılan karşılaştırmada numarasının mefrüşat deposu 84 olduğu anlaşılmış ve kayıtlarına tahrir mahal ve numarası işlenmiştir.

Keza Dolmabahçe mefrüşat deposunun 1484 tahrir sıra numarasiyle kayıtlı iki aded buzlu camdan kabartma yapraklı çiçeklik, numarasız olarak 1933 ve 1941 defterlerine geçirilmiş ve bilâhara yapılan döküm neticesinde bu eşyanın numarası evsafından istifade suretiyle tesbit olunarak kaydına işaretlendirilmiştir.

4. Tablo, vazo, halı ve halı seccade gibi tarif suretiyle evsafının tamamiyle tesbitine imkân olmıyan eşyanın fotoğraflarının alınması veya hiç değilse katoloğlarının yapılması mümkün iken bunun tahrir sırasında temin edilmediği anlaşılmıştır.

5. Takım halindeki koltuk, sandalya, maateferruat perdeler gibi eşyanın, herbirine ayrı ayrı numara verilmediği gibi bünyesi itibariyle de üzerine numara vaz'ı müşkül olan çatal, bıçak, kaşık, tabak, kadeh, bardak, sürahi ve sair gibi eşyanın herbirine değil her nev'ine bir tahrir numarası verildiği görülmüştür. Bu nevi eşyanın yer değiştirmesi veya tefrik olunan kısımlarının âhar mahallere gönderilmesi hallerinde numarasız kalmaları hasebiyle tahrir numaralarından istifade suretiyle eşyanın kayden takibi imkânı ortadan kalkmış bulunmaktadır.

6. 1340 tahrir komisyonları sarayda o zaman mevcut ve süpürgeye varıncaya kadar her eşyaya tahrir numarası vermiş diğer taraftan kısa zamanda mahiv ve istihlâk olunacak eşyayı diğerlerinden tefrik etmeksizin hepsini aynı defterde toplamış bulunduğundan bu durum, hem eşya tahrir numarasını kabartmış, hem de - istihlâk olunan ve kısa zamanda gürüyen eşyanın terkin muamelâtı da zamanında yapılmadığından - kuyudatın tezebzübüne âmil olmuştur.

B) 1933 senesinde Saraylar İdaresinin Büyük Millet Meclisine bağlanması sırasında Saray İdaresince yapılan tesbit :

1 Haziran 1933 tarihinde Millî Saraylar İdaresinin Maliye Vekâletinden alınarak B. M. Meclisine bağlanması üzerine Umumi Kâtiplik ifadeli 17 . III . 1934 tarih ve 3449 sayılı yazıya merbutan gönderilen Millî Saraylar Talimatnamesinin 7 nci maddesindeki (Saraylar Müdürlüğü, işbu muaddel talimatnameyi almasını mütaakip saraylar ve merbutadında halen mevcut bulunan bilûmum eşyanın bir defterini en kısa bir zamanda Meclis Riyasetine ve bir suretini de Maliye Vekâletine gönderecektir) kaydı gereğince o zaman Saraylar İdaresinde ayniyat işlerinde muvazzaf memurlar marifetiyle bu saray, kasır ve köşklerde mevcut bilûmum eşya bulundukları odalarda ve 1340 senesinde aldıkları tahrir numaralariyle yeniden tesbit edilmiş ve defterleri tesis olunmuştur.

Sözü geçen madde «saraylarda halen mevcut eşyanın bir defteri» Meclisçe talep edilmekte olup eşyanın tadat ve tesbiti ile buna müsteniden yeni bir defter tanzimi hususu açıklanmamış iken Saraylar İdaresince oda oda eşyanın tesbiti cihetine gidilerek buna göre defterler tanzim edilmesi ve bu defterlere eşyanın tahrir numarası alınmakla beraber, hususiyle mühim bir kısım eşyanın tarif ve vasıflarının kısaltılarak geçirilmiş bulunması itibariyle bu defterlerle ana kayıt sistemi olan 1340 tahririne müstenit defterler arasındaki alâka ve irtibatın - bilhassa tahrir numarası düşmüş olan eşyada

tamamen - kaybedilmiş olduğu, aynı zamanda bahis mevzuu bu defterler, esas defterlerinin yerine tanzim ve ikame edilmiş oldukları halde, eski defterlere olan ihtiyacı önliyemedikleri gibi, en basit mevzuların tetkikında bile eski defterlerden fariğ kalınmadığı görülmüştür.

Bu tesbit neticesi olarak;

1. 1933 defteri yeni harflarle tanzim edilmiş olduğu cihetle evsafı; defterinin mahsus sütununun müsaade ettiği derecede, kısa olarak, alınmış bazan da esas defterindeki evsafı hiç yazılmamış ve böylelikle ilk tahrirde yazılı evsaf, 1933 defterindeki evsafla mutabakatını kaybetmiştir.

Meselâ 304 numaralı muayede salonu 5 tahrir numaralı halı seccadenin esas defterindeki evsafı «mavi zemin üzerine sarı kenarlı kırmızı göbekli 1.40 × 2,10» olduğu halde 1941 defteri son defter 64 odada 304 oda beş tahrir numaradaki halı seccade (bordürlü 2.00 × 1.38) evsafında gösterilmiştir ki ilk tahrirdeki evsafı ile aralarında yalnız isim münasebeti kalmıştır.

2. Yine bu tesbit, saray ayniyat memurları marifetiyle yapılırken bâzı eşyanın evsafı memurlar tarafından görüldüğü şekilde yazılmış bu suretle aynı eşya esas defterinde ayrı, 1933, 1941 ve 1948 defterlerinde ayrı bir vasıfta olarak kaydedilmiştir.

Meselâ Dolmabahçe 51 odada 19 tahrir numarasiyle mukayyet (yaldızlı çerçeve derununda fırtınalı ve mehtaplı bir gecede sahilde bulunan ebniyyei musavver yağlı boya) tablonun, 1941 senesi defter: 1, sahife 107 de yalnız (yaldızlı çerçeveli sahilde ebniye) izahatiyle kaydedildiği görülmüştür.

3. İlk tahrirde mevcut olmıyan hareket köşkleri gibi bâzı mahallerin 1933 tesbitinde yeniden ihdas edilmesi veya mutfak müdüriyeti, eski veliaht dairesi, Yıldız Sarayının merasim köşkü (şale) den gayri yerleri gibi ilk tahrirde ve 1933 tesbitinde mevcut olan bir kısım mahallerin bilâhara isimlerinin değişmesi veya başka dairelere bağlanması veyahut kaldırılması ve eşyalarının sair yerlere dağılması sebebiyle esas defterleriyle 1933 tesbitini mütaakıp tesis olunan defterler arasındaki irtibat kaybolmuş ve bu eşyaların tahrir numaralarından bilistifade karşılaştırılması zorlaşmıştır.

Meselâ ilk tahrirde Dolmabahçe Sarayında hareket köşkü diye bir tahrir mahalli olmadığı halde 1933, 1941 ve 1948 defterlerinde kapalı daire 170 odada kayıtlı hareket köşkü 12 oda 7 ilâ 10 tahrir numaralarında, yeşil tomar kablı bir kanepe, iki koltuk, altı sandalye ve dört ayaklı bir puf görülmüştür ki bu ve buna mümasil birçok eşyaların esas defterlerinde hangi eşyalar olduğu bulunarak karşılaştırılmaları mümkün olamamıştır.

4. Saraylarda o zaman mevcut eşyanın bir defterinin talep edilmesi üzerine saray memurları tarafından yapılan bu tesbit, 1924 tarihinde olduğu gibi imzalı bir tahrir cetvel ve zabtına müstenit olmayıp, eşyanın sadece bulundukları odalarda yazılmasiyle meydana gelen defterlerden ibaret kalmakta ve yalnız sahife ortaları Saray Müdürlüğü mühürü ile temhir edilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla, 1933 senesinde saraylar idaresince yeni defter tanzimi ile neticelenen bu muamele bir tahririn hususiyetlerini haiz bulunmıyan hukuki kıymet ve ehemmiyetten âri basit bir tesbitten ibaret görülmüştür.

1933 tesbitinden sonra 1941 senesine kadar saraylarda ikamet edilmiş olmak hasebiyle birkısım eşya fazla yer değiştirmiş ve aynı senelerde yeniden ihdas olunan Florya, Yalova kâtibi umumilik köşklerinin tefrişi için de saraylardan eşya gönderilmiş ve bu suretle eşyanın hareketini defterler üzerinde takip imkânsız bir hale girmiş ve defterler de fersudeleşmiş olduğundan 1941 senesinde saraylar idaresince yeniden defter tanzimine lüzum gösterilmiş, ve düzenlenen bu 1941 defterleri 1933 defterlerinden iktibasen tanzim olunurken burada da bâzı kısaltmalar yapılmış 1941 senesi defterleri tesis olunduktan sonra eşya hareketlerinin devamı neticesi bu defterler de ihtiyaca cevap veremez bir hale gelmiş ve fersudeleşmiş ve bunun üzerine yeniden tanzim olunan 1948 defterleri de 1941 defterlerinden kopye edilerek düzenlenmiş bulunduğundan, tetkik olunan 1933, 1941 ve 1948 defterler manzumesi, muhteviyat itibariyle ve zamanla ana kayıt sistemi olan 1340 tahririnden daha fazla inhiraf etmiş, bu hal ise tahrirle tesbit arasındaki irtibatsızlığın başlıca âmili olmuştur.

III - Defterler ve kayıt sistemi

Millî saraylardaki kayıt sistemi üzerindeki görüş ve tenkidlerimize geçmeden önce, eşya ve mefruşat kayıt muamelâtının istinat ettiği defterlerden de kısaca bahsedilmesi faideli görülmüştür.

Tahrir defterleri :

1340 (1924) tahriri sırasında düzenlenmiş olan bu defterler, eşyanın bulundukları oda itibariyle ve sıra numarası tahtında aded, cins ve evsafı gösteren ve her odanın tahririnin hitamında ziri tahrir heyetleri tarafından imzalanan zabıtlardan mürekkep bulunmaktadır. Tahrir heyetlerince düzenlenen ve eşyanın kıymetini tesbite medar olacak olan bu defterlerde mevcut (tesbiti mümkün olan kıymeti) sütununun o zaman tahrir komisyonları tarafından nedense işlenmediği görülmüştür.

Esas defterleri :

Tahrir defterlerinden aynen iktibas edilmek suretiyle eski harflerle düzenlenen bu defterler, saraylar idaresinin B. M. Meclisine devredildiği 1 . VI . 1933 tarihine kadar resmî olarak istimal edilmiş olup; eşyanın evsafını göstermesi ve kullanıldığı 9 senevi mütecaviz müddet zarfında değiştirilmemesi bakımından, mevcut vesikalar içinde en ziyade hüccete salih bir durumda bulunmuştur.

Ancak, eski harflerle ve mürekkeple yazılan bu dfeterlerin (muamelât) hanelerinde harice verilen, yer değiştiren, terkin olunan eşyaya mütaallik olarak verilen meşruhat mürekkepli kalemle yazılacak yerde kısmen kurşun kalemle, kısmen renkli kalemle ve kısmen de mürekkep kalemiyle yazılmış olup kullanılma neticesinde ve zamanla defterlerde mevcut çeşitli meşruhat silinmiş ve tetkikat esnasında bunların ekseriya neye delâlet ettikleri anlaşılamamıştır.

1 . VI . 1933 tarihinden sonra düzenlenen (1933, 1941 ve 1948) defterlerinin umumi durumu :

Yeni bir tahrire müstenit olmıyan ve tanzim suret ve sebebi yukarda kısaca arzedilmiş bulunan (1933 - 1941), (1941 - 1948) ve (1948 ilâ) devrelerine mütaallik muamelâtı ve eşya durumunu gösteren bu defterler, terkolunan 1340 senesi (1924) esas defterleri yerine tanzim ve ikame edilmiş bulunmaları itibariyle, bir esas defterinde bulunması lâzımgelen evsaf ve mükemmeliyeti kaybetmiş ve ayniyat talimatnamesinin 15 nci maddesinde yazılı olduğu üzere devair ve müessesatın muhtelif oda ve aksamında mevcut demirbaş eşya ve mefruşatı gösterir listelerin bir araya getirilmiş olmasından ibaret kalmıştır.

Münakale defterleri :

1924 tarihinden saraylar idaresinin Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlandığı 1 Haziran 1933 bidayetine kadar eşyanın münakale durumları esas defterlerinin muamelât sütunlarına işlenmiş olup ayrıca bir münakale defteri tutulmamıştır.

1 Haziran 1933 tarihinden beri kullanılmakta olan bu defter; hareket eden eşyanın tahrir numarasını, nevi ve adedini ve çıktığı ve gittiği yeri ve münakale sıra numarasını gösteren sütunları ihtiva etmekte ise de eşyanın gittiği saray veya köşkün hangi mahal veya odasına konulduğunu ekseriya sarahaten göstermemektedir.

Demirbaş eşya esas defterleri :

Saraylara hariçten mubayaa edilen demirbaş eşya ve mefruşatın kaydına mahsus olarak düzenlenen iki aded defterden ibarettir.

Ayniyat Talimatnamesinin 19 ncu maddesi istimal ve istihlâkâta mahsus eşya ve levazımatın esas ambar defterine kaydedilmesini âmirdir. Saray idaresince her ne kadar bir esas ambar defteri tutulmakta ise de ilk zamanlarda, mübayaa edilen eşyadan istimal ve istihlâkata mahsus olanları tefrik edilmekzisin demirbaş eşya defterlerine, bilâhara nisbî bir tefrik yapılarak bu kabîl eşyanın esas ambar defterine kaydedildiği, defter mündereeatının tetkikından öğrenilmiştir.

Her iki defterin de Ayniyat Talimatnamesindeki nümunesine uygun veçhile tanzim edilmediği görülmüştür. Bunlar hakkında mubayaa bahsinde daha mufassal malûmat verilecektir.

Terkin evrakı müsbitesi :

a) Zabıtlar :

Saray ve kasırlarda zamanla fersudeleşen, bozulan, kırılan eşya ve mefruşatın kayıtlardan düşülmesi için saray kontrol memuru tarafından saray müdürlüğüne hitaben yazılan müzekkereye ekli

bulunan ve ziri saray kontrol memuru, ayniyat kâtibi veya memuru ve ilgili müstahdem tarafından imzalanmakta bulunan bir vesikadır.

Bu zabıtlar eşyanın bulunduğu defterin sahife numarası, eşyanın tahrir numarasını, miktarını ve sairesini ihtiva eden sütun başlıkları şeklinde düzenlenmektedir. Bu zabıtlarda sadece eşyanın nev'i yazılmakla iktifa olunmuş, eşyanın vasfı ekseriya sakit geçilmiş ve terkin sebebi olarak (müstamel, fersude, kırık, sakat, zayi) denilmiş ve fakat zıya, kırılma ve saire hâdiseleri izah edilmemiş ve müsebbipleri de gösterilmemiştir.

Terkin cetvelleri :

Terkin zabıtlarına müsteniden sarayca düzenlenip Meclis Hesapları İnceleme Komisyonunun tasdikına sunulan bu cetvellerde, terkin zabıtlarında olduğu gibi eşyanın nev'i yazılmakta olup evsafı matluba muvafık ve tam bir surette tebarüz ettirilmemektedir. Bu bakımdan terkin zabıt ve cetvelleri istenilen vuzuh ve mükemmeliyetten âri bulunmuştur. Terkin bahsinde bunlar üzerinde ehemmiyetle durulmuştur.

Saraylardan harice gönderilen eşyaların kaydına mahsus defterler :

İsminden de anlaşılacağı üzere saray eşyasından muhtelif tarihlerde sâdır olan Vekiller Heyeti kararlarına müsteniden resmî daire, müessese veya sefaretlere gönderilen eşya ve mefrüşatın kaydına mahsus biri eski diğeri yeni harflerle tutulmuş iki aded defterden ibarettir.

Harice gönderilen eşyalar bu defterlere ekseriya alelmüfredat, bazan da aynı daireye verilenler bir kalemde topyekûn olarak ve harice gönderiliş tarihi sırasiyle kaydedilmişlerdir.

Bu defterde, harice gönderilen bir kısım eşyanın tahrir mahallî ve tahrir numaraları sütunu mahsuslarına derecedilmediği cihetle bunların esas defterlerinde hangi nevi eşyadan olduğunu anlamak kabil olamamıştır.

IV - 1340 (1924) esas defterleriyle 1933, 1941 ve 1948 defterler manzümesinde mevcut eşya ve mefruşatın mukabelesi

A) Tahrir numarası bulunan eşya ve mefruşatın mukabelesi:

Yüksek Meclis Hesapları İnceleme Komisyonunca müttehaz kararla heyetimize, Millî Saraylarda tutulan kayıt ve defterlerin ihtiyaca salih olup olmadıklarını tesbit ve saraylardaki yapılan eşya terkin ve imha muamelâtının incelenmesi vazifesi verilmişti.

1 Ağustos 1950 tarihinde Saraylar Müdürlüğünde işe başlanıldığı sırada 1340 (1924) senesinde yapılmış olan ilk tahrire müstenit esas defterleri ile Saray İdaresince yapılan 1933 tesbiti defterleri ve buna müsteniden bilâhara 1941 ve 1948 senelerinde yine Saray İdaresince düzenlenmiş defterler manzumesi bulunmakta idi. Yukarda verildiğine işaret olunan vazifenin hudut ve esasları dairesinde bir inceleme yapılması için Saraylar Müdürlüğünde ne gibi bir tetkik sistemi takip edilmesi lâzımgeldiği hususu düşünülmüş, ilk tahrir kayıtlarına nazaran Saray İdaresince düzenlenmiş bulunan defterler manzumesinin derecei sıhhat ve mazbutiyetlerini tâyin ve tesbit maksadiyle her iki defter grupunda yazılı eşya ve mefruşatın tahrir numaraları ve vasıfları itibariyle birbirine mutabakatlarını araştırmak mevzuunda ilk iş olarak bu iki defter sisteminin karşılaştırılması yoluna gidilmiştir.

Bu karşılaştırma neticesinde görülen tenkidi mucip hususat aşağıda sıralanmıştır:

1. Saraylar ve bilhassa Dolmabahçe Sarayındaki eşya odadan odaya mütaaddit defalar yer değiştirmiş olduğu halde, buna ait muameleler defterler üzerinde muntazam takip edilmemiştir. Bilhassa 1933 tesbitine mütaallik defterlerin tesisinden sonraki devrede eşyanın hareketini bu hareketi takibe gayrimüsait şekilde tanzim edilmiş yeni harfli defterler üzerinde yürütmek imkânı münselip olmuştur.

2. Eşyanın üzerinde mevcut ve 1340 tahririnde vaz'edilmiş bulunan mukavva veya etiket üzerine yazılı numaralar, zamanla ve eşyanın hareketi sırasında bir kısmından düşmüş ve bu düşen numaralar aranılarak ait olduğu eşyaya ilsak olunacağı yerde numarasız başka bir eşyaya konmuş, bu numarasız eşyanın mevcut olması lâzımgelen numarası da bilmukabele başka bir

eşyaya konulmak suretiyle eşyanın numaraları birbirine karıştırılmış veya bir kısım numaraları tamamen kaybolmuş ve numarasız kalan bu eşya yeni bir eşya imiş gibi deftere tekrar giriş kaydedilmiştir.

Meselâ, 1941 senesi resmî daire defterinin 96 ncı sayfasında Yıldız Merasim 420 tahrir numaralı (bir Türk askeri) izahatiyle bir aded levha kayıtlı olup Yıldız esas defteri Merasim 420 tahrir numarasında bir aded orta masası kayıtlı bulunduğu görülmüş ve merasim 420 tahrir numaralı konsol, resmî daire defteri 120 nci sayfada görülerek yerine işaret edilmiş olduğu cihetle resmî daire defteri 96 ncı sayfasında kayıtlı levhanın numarasının başka bir eşyaya takılmış bulunduğu ve bilmukabele bu eşyanın numarasının da bir başka eşyaya ilsak edildiği fikri hâsıl olmaktadır.

Avize, tavan askısı ve duvar paraçollarına umumiyetle ilk tahrirde tahrir numarası vaz'edildiği kayıtlardan anlaşıldığı halde bunlardan yer değiştirenlerin tahrir numaraları kaybolmuş ve gitikleri mahalin defterlerine bu eşyalar numarasız olarak giriş kaydedilmişlerdir. (Elyevm Yıldız Merasim daireleri âvizeleri böyledir).

3. Bu defterlerin üzerine düşülen kayıt ve verilen meşruhat müaaddit eller tarafından karmakarışık ve ekseriya kurşun kalemiyle alelacele tutulmuş ve bazan bir kayıt çizilerek üzerine başka birşey yazılmış ve bu çeşit kayıtların neye müstenit olduğu ekseriya anlaşılamamıştır. Gerek esas, gerekse 1933, 1941 ve 1948 defterlerinde bu çeşit meşruhat, kayıt ve silintilere pek çok tesadüf edileceğinden misal sikrine mahal görülememiştir.

4. Eşyanın hareketi, ilk zamanlar 1340 tahririne müstenit eski harflerle yazılı defterler üzerinde takip edilmiş ve bunlar yeni defterlere de kısmen aksettirilmiş, fakat bilâhara hareket halinde bulunan bir kısım eşyanın bu durumları defterler üzerinde yürütülmez olmuştur. Bu arada bir eşya her hangi bir odadan başka bir odaya nakledilirken çıktığı yere çıkış kaydı yapıldığı halde girdiği yere giriş kaydı yapılmamış veya aksi şekilde kayıt yürütülmüştür. Yer değiştirdiği halde çıktığı odaya çıkış kaydı işlenmiyen ve fakat girdiği odaya giriş kaydı yapılan eşya hem çıktığı, hem de girdiği odada olmak üzere iki yerde birden kaydedilmiş ve bu hal ise mükerrerlikler husulüne sebebiyet vermiştir.

Meselâ Dolmabahçe mefruşat deposu 1149 tahrir sıra numarasında kayıtlı bir aded billûr sürahinin 121 numaralı odadan hususi daire kahve ocağına naklolunduğu meşruhatına rağmen, sözü geçen sürahi hususi daire kahve ocağında kayıtlı olmayıp mefruşat deposu defterindeki kaydına da 121 numaralı odada bulunduğuna dair meşruhat verilmemiş olduğundan aynı eşyanın hem mefruşat deposunda hem de hususi daire 121 numaralı odada olmak üzere mükerrer olarak kayıtlı olduğu görülmüştür.

Yine kapalı daire 1941 senesi defteri sahife 41 de (oda 153) merasim 658 tahrir numarasiyle kayıtlı (iki yanları kapaklı, ortası aynalı, üç kapılı) aynalı dolabın hangi odadan 153 nnmaralı odaya geldiği defterin muamelât sütununda gösterilmemiştir. Çıktığı yerle irtibatı olmıyan bu eşya ayrı bir eşya gibi görülmektedir.

Bir saray veya kasırdan diğer bir kasır veya saraya naklolunan eşya için ayrı bir münakale defteri tutulmuş ve eşyanın defterlerdeki kaydı hizasına münakale numarası işlenmiş olup, bu münakale defterlerinde eşyanın girdiği saray veya kasrın ismi gösterilmekte ise de saray veya kasrın hangi odasına gittiği gösterilmediğinden eşyanın hareketini münakale defterleri vasıtasiyle de takip etmk müşkül bulunmaktadır.

Meselâ 1449 ilâ 1478 münakale numaralariyle Dolmabahçe Saray'ndan Yalova köşküne gönderi'en eşyanın Yalova Köşklerine ait defterin hangi oda veya sahifesine kaydedildiği münaka'e defterinde görülmdiğ'nden, münakale kaydına rağmen bu eşyanın Yalova defterindeki kayıtlarını bulmak ve bu hareketi takip etmek zor bir hal almış bu suretle tutulan münaka'e defteri güdülen gayeye hizmet edecek bir durumdan uzaklaşmıştır.

5. Esas defterinde tahrir mahallî ve tahrir numaraları mevcut olan eşyanın bâzan tahrir mahallerinin bâzan tahrir numara'arının yanlış olarak 1933, 1941 ve 1948 defterlerine yazıldığı veya hiç yazılmadığı görülmüştür.

Meselâ,, 1941 senesi Kapalı daire defteri 19 ncu sahifesinde kayıtlı Yıldız müze 976 tahrir numaralı bir aded portatif yazıhanenin esas defterindeki kaydi aranmışsa da bulunamamış bu hatanın 967 tahrir numarasının 1941 defterine 976 olarak kaydedilmesinden neşet ettiği anlaşılmıştır.

Keza, 1941 hususi daire defteri 15 nci sahifesindeki 19 tahrir numaralı saatin tahrir mahalli 29 yerine 39 oda numarasiyle 1941 defterine kaydedildiğinden esas deftrindeki kaydı ilk bakışta görülememiş tetkikat sonunda oda numarasının yanlış yazıldığı anlaşılmıştır.

Keza esas defterinde tahrir numaraları olduğu halde 1941 senesi inşaat ambarı defterinde bu eşyanın tahrir numaraları yazılmamış bunlara hususi bir sıra numarası verilmiştir ki, bu hal de tam bir karşı'aştırma imkânını selbetmiştir.

6. Bu defterlere, eşyanın evsafı esas defterlerinde yazılı evsafa nazaran değişik veya noksan olarak kaydedilmiştir. Tahrir numaraları kaybolan bir kısım eşyanın da evsafı - esas defterleri ile mukabele imkânsızlığı karşısında, irtibat kalmadığı cihetle - indî ve şahsi olarak tesbit olunmuştur. Bu suretle aynı eşyanın 1340 tahririne müstenit defterlerle sözü geçen 1933, 1941 ve 1948 defterlerindeki evsafı arasında ayniyat şöyle dursun benzerlik dahi kalmamıştır.

Meselâ; hususi daire 1941 defterinin 73 ncü sayfasında kayıtlı Yıldız mefrüşat 1614 tahrir sıra numaralı karyolanın esas defterindeki evsafı ıhlamur ağacından mamul maun boyalı, kabartma çiçeklerle müzeyyen ıhlamur karyola takımı) olduğu halde 1941 defterinde (ceviz maa somya ve teferruat karyola) izahatı mevcuttur.

Keza, Dolmabahçe mefrüşat esas defteri 1149 sıra numarasında (4 oyma ayaklı yaldızlı ayak ve kapak boğazı ile dibi oyma çiçeciği ve kendinden çiçekli billûr sürahi) yazılı olduğu halde 1941 defteri hususi daire 121 numaralı odaya ((sayfa: 77) Dolmabahçe mefrüşat 1149 tahrir numarasına (çiçekli cam su sürahisi) işlenmiştir.

Yine 38 numaralı gümüş odasında kayıtlı gümüş eşyanın ağırlıkları esas defterinde yazılı olduğu halde bu defterlerde gümüş eşyanın ağırlıkları gösterilmemiştir.

7. Bâzı eşyanın yalnız nev'i defterlere yazılmış, evsafı hiç derecedilmemiştir.

Meselâ; 1941 senesi kapalı daire defteri 250 nci sayfada kayıtlı Yıldız Merasim 5341 tahrir numaralı dolabın (ıhlamur ağacıdan mamul iki tarafı dolaplı, ortası üç çekmeli, üst katı üç raflı ve dik parmaklıklı) evsafının, 1941 ve 1948 defterlerine yazılmadığı defterin evsaf hanesinin boş bırakıldığı,

Keza, 1941 senesi 9/1 numaralı İstabli âmire eşyası defterinin Dolmabahçe sarayından garaja gönderilen eşyayı gösteren 74 ncü sahifesinde kayıtlı Dolmabahçe mefruşat 79 tahrir numaralı bir aded seccadenin esas defterindeki evsafı (krem zemin üzerine madalyonlu, dört köşesi çiçekli ve bordürlü 1.40 × 2.30 M. ebadında) olduğu halde 1941 ve 1948 defterinde sözü geçen seccadenin sadece isminin yazıldığı evsafının kaydedilmediği görülmüştür.

8. Koltuk, kumaş kaplı sandalyeler ve perde gibi bir kısım eşya, 1340 tarihinden beri boyanmak, yüzü değiştirilmek, tamir edilmek gibi sebeplerle ilk tahrirdeki vasıf ve şekillerini kaybetmiş bulunduğundan bu kabil eşyanın esas defterlerinde yazılı evsafı ile bu defterlerdeki evsafı bir birine uymmakatadır. Bu eşyadan numaraları düşmüş olanlar, evsaf itibariyle de ilk tahrirdeki eşyaya uymadığından ve bu defterlerde yeni bir eşya gibi gözükmekte olduğundan bunların esas kayıtları ile karşılaştırılması ya hiç yapılamamış veya takribi olarak icra edilmiştir.

9. Yalova kâtibi umumilik, Florya mavi ve beyaz köşkleri gibi sonradan tesis ve ihdas ve Yıldız Şale gibi mefruşatı kısmen mübayaa suretiyle temin olunan köşklerin tefrişinde, saraylardaki eşyadan faydalanılmış olduğu halde, buralarda eski saray eşyası üzerinde bulunması lâzımgelen tahrir numaraları terkedilerek bunlara müstakil birer sıra numarası verilmiştir ki bu suretle sözü geçen köşkler için muhtelif senelerde düzenlenen eşya defterleriyle 1340 esas defterleri arasındaki irtibat tamamen zail olmuştur. Bu durum şüphesiz karşılaştırma imkânını kaldırmıştır.

10. Esas defterlerindeki kayıtlarına nazaran bâzı eşyanın bu defterlere fazla olarak kaydedildiği görülmüştür. Meselâ; Dolmabahçe resmî daire 1941 senesi defteri 46 numaralı odada kayıtlı Beylerbeyi 1932 - 1933 tahrir numaralı 2 çift perde takımı 1941 senesi defterine bir aded fazlasiyle üç aded perde takımı olarak geçmiştir.

Keza Dolmabahçe mefruşat esas defteri 2385 tahrir sıra numarasında kayıtlı bir aded müstatil iki kulplu 284 dirhem beyaz gümüş tepsi, 1933 senesi hususi daire defterinin 2 nci sahifesinde 60 numaralı odada Dolmabahçe mefruşat 2385 tahrir numarasiyle bir aded fazlasiyle iki aded tepsi olarak kayıtlı bulunmaktadır.

Burada esas kaydına göre fazla gözüken bu eşyaların, numarasız saray eşyası veya mubayaa eşyasından olup olmadığı keyfiyeti sarahaten anlaşılamamaktadır.

11. Esas defterinde tahrir numarası mevcut olan bâzı eşyaya bilâhara tahrir numarasının terkedilerek bir sıra numarası verildiği görülmüştür. Ezcümle, Aynalıkavak Kasrı 1933 defterindeki eşyalar ilk tahrir numaralariyle kayıtlı iken 1941 defterinde tahrir numaraları terkedilerek onun yerine bu eşyalara ayrı bir sıra numarası konulmuştur. Bu eşya mubayaa veya imâl edilmiş yeni bir eşya olmadığı ve bidayet tahrir numarası da değişmediği halde 1941 senesi defterinde tahrir numarasının niçin terkedildiği sebepsiz kalmaktadır.

12. Saraylardan harice verilip bilâhara iade olunan bâzı eşyanın iade edildikleri kayıtlarına işaret edilmiş ise de bu eşyaların elyevm nerede bulundukları anlaşılamamaktadır.

Ezcümle; Dolmabahçe Sarayı 13 numaralı oda 22 tahrir sıra numarasında bir aded sarı karyola (Maa teferruat) ın Reisicumhur için 1927 senesinde Ankara'ya gönderilmiş olup iade edildiği ve mefruşat defterine 3338 (3338) numaraya kaydedildiği sair mahallere gönderilen eşyalara mahsus defterin 55 nci sahifesinde işaret edildiği halde bu karyolanın iadeden sonra nereye konulduğuna dair defterinde bir kayıt ve meşruhat görülememiştir.

13. Saraylara yapılan mubayaalardan bir kısmı 1933, 1941 ve 1948 defterlerine kaydedilmiş ise de demirbaş eşya esas defterindeki sıra numaraları veya fatura tarihi ve numaralarının defterlere işlenmediği ve birkısım mubayaaların da mubayaa oldukları tasrih edilmeksizin defterlere kaydedildiği görülmüştür. Mubayaa eşyasından mubayaa oldukları tasrih edilmeksizin bu defterlere işlenenler, numarasız veya numarasını kaybetmiş saray eşyası ile kayden iltibasa mahal vermektedirler.

Meselâ 1941 senesi kapalı daire defteri 257 nci sahifesinde kayıtlı 2 aded (emaye banyo) nun tahrir mahalli ve tahrir numarası sütunlarına lüzumlu meşruhat verilmediğinden bu eşyanın mubayaa veya saray eşyası olduğu kayıtlar üzerinde sarahaten anlaşılamamaktadır.

1941 senesi 1 numaralı defterin 37 nci sahifesinde mubayaa olarak kayıtlı 4 çift perde takımına ait mubayaa numarası veya fatura tarih ve numarasının da deftere işlenmesi ve bu suretle demişbaş eşya esas defteriyle irtibatının sağlanması lâzımgelirken ekseriya bu cihet ihmal edilmiştir.

14. Saraylardan harice gönderildiği esas defterlerindeki meşruhattan anlaşılan birkısım eşya, bu defterlerde halen mevcut olarak gözükmektedir.

Meselâ Yıldız Merasim 3627 - 3628 tahrir numaralı iki aded balgami taştan yaldızlı sütun ayağın 13 Teşrinisâni 1928 tarihinde Meclis Riyaset Konağına gönderildiği esas defterindeki meşruhattan ve âhar mahallere gönderilen eşyalara mahsus 2 nci defterin 60 ncı sahifesindeki kayıtlardan anlaşılmakta ise de 1941 senesi ikinci defterinin 66 numaralı odasında 3627 numaralı 2 aded balgami taştan piyedestal'in kayıtlı bulunduğu görülmüştür.

15. Bu defterlerde, esas defterlerindeki eşya adedine göre ilk bakışta mükerrerlik arzeden ve fakat eşyanın mevcudiyetine nazaran kayıt mükerrerliği mahiyetinde olmıyan bâzı kayıtlar görülmüştür.

Ezcümle Dolmabahçe esas defteri 71 oda 16 tahrirde kayıtlı 81 dirhem ağırlığında, oyma 3 ayaklı gümüş sigara tablası, 1941 - 1948 defterleri 38 numaralı gümüş oda (sahife : 34) «ayaklı gümüş» ve taş odada (Sahife: 50) «8 ayaklı gümüş» olmak üzere iki defa kayıtlı bulunduğu ve bu eşyanın her iki odada da mevcut olduğu defterlerindeki işaretlerden anlaşılmıştır. Buna nazaran mevcut olarak gözüken bu gümüş sigara tablalarından hangisinin 7 numaralı odada 16 tahrir numaralı gümüş sigara tablası olduğu anlaşılamamıştır.

16 : Çatal, bıçak, tabak, kadeh ve saire gibi üzerlerinde tahrir numarası bulunmıyan eşyadan

bir kısmının tefrik edilerek muhtelif mahallere gönderilmesi veya kullanılması sebebiyle bunların çıkış miktarları ile esas kayıtları arasında riyazi bir mutabakat ve münasebet tesisi mümkün olamamaktadır.

Meselâ 1941 senesi 3 numaralı defterin (ziyafet takımları) 87 nci sahifesinde 122 aded cam şampanya takımından 40 adedi terkin edilerek 1949 defterine 82 aded yerine 58 aded devredildiği gibi aynı eşyanın defterdeki kaydı hizasına 24 adedinin Florya'ya verildiği kurşun kalemiyle ve eski yazı ile yazıldığı ve münakale numarası da verilmediği görülmüştür. Keza Dolmabahçe gümüş ziyafet takımları 34 tahrirde esas defterinde 74 aded 11692 dirhem ağırlığında sarı yaldızlı gümüş meyva piyatası kayıtlı olup bunun 50 adedi 1927 senesinde Ankara'ya Riyaseticumhura gönderilmiş, bakiye 24 adedi 1933 defterine devredilmiş ise de buna (zayi olup tekrar bulunan) izahatiyle iki aded daha ilâve edilmiş, böylece 1941 senesi 3. ncü defterine (gümüş ziyafet takımları defteri, sahife 55) 26 aded devredilmiş ve bunlar da bilâhara Riyaseticumhura gönderilmiştir.

Ortada bir zıya veya terkin hâdisesi yokken, sonradan (zayi olup tekrar bulunan izahatiyle mevcud 24 adede ilâve edilen 2 aded gümüş meyva piyatasının fiilen ortaya çıkması keyfiyeti, kayden izahı müşkül bir durum yaratmaktadır.

Yukardaki maddelerde muhtelif misaller vermek suretiyle arz ve izahına çalıştığımız çeşitli hata ve kayıt karışıklıklarına tetkikat sırasında bu defterlerde çok tesadüf edilmiş olup bunların hepsinin rapora dercinde bir fayda görülmemiştir. Ancak defterler üzerinde tesadüf edildikçe bu kabîl hataların tashihi cihetine gidilmiş ve her madde için bir iki misal alınmakla iktifa olunmuştur.

Bu çeşitli hata noksan ve karışıklıklardan başka bu defterler ihtiva ettiği sütunlar, şekil ve ebat itibariyle de eşyanın uzun zaman durum ve hareketini salim olarak göstermeye müsait bulunmamıştır. Bu sebeple Saraylar Müdürlüğünce sözü geçen defterlerin zaman zaman değiştirilmesine gidilmiş ve her yeni defter tanzimi beyhude külfeti mucip olduğu gibi hata ve karışıklığın artmasına en büyük âmil olmuştur.

Yine yukardan beri arzedilen defter ve kayıt sisteminin bozukluk ve karışıklığı ve adedi 280 000 ni tecavüz eden bir kısmı daimî hareket halinde olan bu eşya ve mefruşatın 1340 tahrir esas defterleriyle 1933, 1941 ve 1948 defterler manzumesinde yazılı evsaf ve tahrir numaralarından istifade suretiyle yapılan karşılaştırılmasında defterler arasındaki irtibatsızlık hasebiyle, mühim zorluklar karşısında kalınmış, bazan bir eşya adedini bulmak için bir kaç defterin baştan başa gözden geçirilmesi lâzımgelmiş, bu hal ise tetkikatın süratle yürütülmesine engel olduğu gibi 4 buçuk ay kadar bir zaman harcanmasına da sebebiyet vermiştir.

B) Tahrir numarası bulunmıyanların vasıfları itibariyle karşılaştırılması (Döküm):

Gerek tahrir esas, gerekse Saray İdaresince muhtelif tarihlerde düzenlenmiş bulunan defterlerde tahrir numaraları yazılı eşyanın bu tahrir numaraları ve evsaflarından istifade suretiyle saraylar camiasında mevcut adedi 280 000 i mütecaviz eşyadan takriben % 70 nin karşılaştırılması mümkün olabilmişse de tahrir numarasını kaybetmiş bulunan veya tahrir numarası yanlış ve yahut bilâhara muhtelif sebeplerle tahrir numaraları terkedilerek ayrı bir sıra numarası ile kayıtları yapılan eşyanın ilk tahrir mahal ve numaralarını tâyin ve tesbit için bu defa her iki defter manzumesinde yazılı vasıflarından istifade edilmesi suretiyle karşılaştırılması yolu ihtiyar edilmiştir.

Bu maksada binaen esas defterleriyle son defterlerin mesnedi olan 1941 defterlerinde tarafımızdan puvante edilen demirbaş eşya ve mefruşat dışında kalan eşyaların her iki defter grupunda yazılı tahrir mahallî ve tahrir numarası, miktar ve evsaf itibariyle düzenlenen defterlere geçirilmesi suretiyle dökümleri yapılmıştır.

Döküm sonunda 240 adedi mütecaviz eşya nevine ait olarak her nevi eşyanın biri esas defterlerinde yazılı tahrir mahal ve tahrir numaraları, miktar ve evsafı gösteren; diğeri 1933, 1941 ve 1948 defterlerindeki miktar ve evsafı gösteren iki seri döküm cetveli meydana gelmiştir.

Dökümden maksud olan gayenin istihsali zımnında, diğerlerine nazaran kıymetli addedilen eş-

ya nevinden başlamak suretiyle 10 - 15 nevi eşyanın esas defterlerinden dökülen aded ve evsafiyle 1941 defterlerinden dökülen aded ve evsafı karşılaştırılmıştır.

Bu muamele neticesinde her iki döküm defterindeki evsafı birbirine uyan pek mahdut miktardaki eşyanın karşılaştırılması mümkün olmuş ve bunların esas defterlerinde yazılı tahrir mahalleriyle tahrir numaraları sözü geçen defterlere işlenmiştir.

Cetvellerdeki nevi itibariyle dökümü yapılan eşyadan bakiye kalan mühim bir kısmının ise her iki dönüm cetvelinde yazılı evsafı arasında mutabakat mevcut olmadığı görülmüş ve bu eşyanın karşılaştırılması bu sebeple mümkün olamamıştır.

Yukarda seçilen bu 10 - 15 nevi eşya ve mefrüşata ait olan döküm cetvellerinde vasıf itibariyle yapılan bu karşılaştırmadan alınan bu verimsiz netice bizi diğer 225 nevi eşyaya ait döküm cetvellerinin karşılaştırılmasında da aynı neticenin alınacağı kanaatini tevlit ettiği cihetle mütebaki 225 kalem eşyanın bu şekildeki karşılaştırılması işinden sarfınazar ettirmiştir.

Eşyanın vasıflarından istifade suretiyle karşılaştırılması imkânsızlığı raporun defterler bahsinde de tebarüz ettirildiği üzere 1933 senesinde yapılan tesbitte bir kısım eşyanın vasıflarının, tesbiti yapan memurlarca görüldüğü gibi, bir kısım eşyada ise ilk tahrirde tesbit olunan evsafın kısaltılarak 1933 defterlerine alınması ve bilâhara defterler değiştirildikçe de yine bu vasıf kısaltılmasına devam edilmesi neticesi olarak eşyaların esas tahrirde tesbit olunan vasıflariyle mevzuubahis defterlerde yazılı vasıfları arasında mühim farklar meydana gelmesinden neşet etmiştir.

Döküm yoliyle karşılaştırılamıyan bir kısım eşyanın döküm cetvelleri aşağıya çıkarılmıştır:

Buz dolabı

(Esas defterinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	Mutbak müdüriyeti	133	1	Buz dolabı	İçerisi kısmen teneke kaplı	Kaydı bulunamadı
»	U. Mutbak bakırdan gayrı	589	1	»		» »
»	İstabli âmire tavlaları	24	2	»	İçerisi çinko kaplı iki kapaklı köhne. Birisinin bir tek kapağı yoktur.	» »

(1941 defterinden)

Defter No.	Oda	Sahife	Miktar	Evsaf
1	Kiler	139	1	Elektrikli buz dolabı

Vazo, vazo ayağı, çiçeklik, piyedestal, jardanier, çiçeklik kovası

(Esas defterinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	3	33	1	Vazo	Üzeri kabartma asma dalı şekilli kapaklı	1941 defterlerinde kaydı görülmedi.
»	Ecz. eşyası	15	1	Çiçek vazosu		» » » »
»	Mefruşat	2462	1	Vazo	Krem zemin üzerine çocuk resimli porselen. İrtifaı: 47 cm.	» » » »

Tahrir mahalli	Oda No:	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Yıldız	Merasim	1554-1555	2	Vazo	Mermer somaki kaide üzerine ayakları, boğazı pirinçli ve üzeri 9 mumlu pirinç şamdanlı, kahve rengi somaki taştan. 1.40 metre.	1941 defterlerinde kaydı görülmedi.
»	»	3868-3869	2	»	Altı, üstü ve kulpları sarı pirinç madenden ortası güvez renkte yaldız çiçekli küp şeklinde Avrupakâri	» » » »
»	Eczane	12	1	»	Gürgen ağacından natürel olmak üzere yapılmıştır.	» » » »
Dolmabahçe	110	10	2	»	Siyah zemin üzerine kuş ve çiçek resimli, ağızları tırtıllı, hafif yaldızlı. İrtifaı: 55 cm.	Bir adedi hususi daire 112 odada olup diğerinin kaydı görülemedi.
»	Mefruşat	1203	2	»	Bronz oyma kaide ve ağızlı koyu yeşil üzerine mai çiçekli	Bir adedi mefruşat deposunda kayıtlıdır. Noksan olan vazo 1933 Yalova defteri 14 ncü sayfada (Dolmabahçe atelyesinde tamirde kırıktır) izahatiyle kayıtlı olup 1941 defterinde kaydı yoktur.
»	12	27	1	Çiçeklik	Tarçini renkli üzeri beyaz çiçekli ağzı kırık	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	29	61	1	»	Madenî oyma ayaklı ve kulplu ve bronzlu ve kuş resimli, billûr kâseli beyzi yüşşekil 30 cm. irtifa.	» » » »

Dolmabahçe	302	31	1	Çiçeklik	Sarı madenden sarmaşık şekilli ve turna heykelli	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	Mefruşat	12	2	»	Kaideleri oymalı ve kulplu açık yeşil üzerine yaldız çiçekli çini fabrikası mamulâtından (dört parçadır)	Bir adedi (iki parça) Moskova Sefaretine verilmiştir. İki parçadan ibaret bir adedinin kaydı görülemedi.
»	»	1486	1	»	Sukabağı şekilli renkli camdan	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	»	2053	1	»	Yaldızlı dört ayaklı	» » » »
Yıldız	Merasim	41	1	Sağir çiçeklik	Tirşe zemin üzerine turuncu çiçekli kabareli	» » » »
»	»	419	1	»	Kaidesi maden açık sarı renkte, kabartma çiçekli boru şeklinde	Cemil Beyin mesai odasına konulmuş, 15 Nisan 1933 te kırılmıştır.
»	»	4286	1	»	Porselen, elvan çiçekli, bir ayağı yok.	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	»	4394-4395	2	Ayaklı çiçeklik	Hindistan mamulâtından savaklı	» » » »
»	Müze	471	1	Ayaklı çiçeklik kovası	Krem renkli ve kulplu kurşuni renk boyalı, Avrupakâri	1933 senesi defter: 3, sayfa: 172 de kayıtlı olup 1941 defterinde kaydı görülememiştir.
»	Mefruşat	149	1	Çiçeklik	Müdevver ayak üzerinde porselenden mamul, 4 parçadan mürekkep	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	»	1426	1	Sağir çiçeklik	Buzlu camdan mâmul	» » » »
»	»	1433	1	»	Madenden kendinden kapaklı	» » » »
Dolmabahçe	I No. D. 8 oda	29	3	Çiçeklik	Bronzdan mamul, üzeri kristal	İki adedi birinci hareket köşkü 4 ncü, ikinci hareket köşkü 2 nci sayfada kayıtlıdır. Bir adedinin kaydı görülememiştir.
»	Mefruşat	1421	2	»	Kenarı madenî kafes çerçeveli, üzeri murabba şekilli dört ayaklı.	Biri 131 odada kayıtlıdır. Diğerinin kaydı görülememiştir.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	Mefruşat	2108	4	Jardenier	Som yaldız tezyinatlı	Bir adedi kapalı daire 193 methalde kayıtlıdır.
»	29	68	1	Piyedestal	Ağaçtan mamul, murabbai şekil ve prinç stilli maun renkli, irtifai: 65 cm.	1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	Mefruşat	2520	1	»	Murabba kaide üzerine tek sütunlu, beyaz lâke boyalı.	1933 defterinde kaydı vardır. 1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	Elektrik Dp.	24	2	Piyedestal ve elektrik şamdanı	Prinçten oyma üçer ayaklı kebir piyedestal üzerinde on üçer mumlu elektrik şamdanı (dört parçadır)	108 münakale numarası ile Yıldız Merasim Dairesine gittiği kayıtlı ise de Yıldız defterinde kaydı görülemedi.

(1941 defterinden)

Def. No.	Oda No.	Sayfa	Miktar	Evsaf
2	62	64	1 vazo	Kırmızı renkli yaldızlı kâse şeklinde cam (76. odadan.)
3	148	29	1 »	Küçük, mavi zeminli, yaldızlı kulplu, bir kulpukırık
3	152	40	1 »	Pembe zemin üzerine kuş resimli, yaldızlı kapaklı
3	—	49	3 »	Madenî kaide ve göbekleri balğami taşlı bir çiçeklik, iki vazo (takım)
3	—	49	2 »	Çini fabrikası mamulâtından orman manzaralı, kapaklı
16	2	2	2 »	Gümüş, iki kollu, gümüş işlemeli (içlerinde suni palmiye vardır.)
18	—	23	1 »	Lâcivert kenarlı, boyalı resimli kâse şeklinde
2	—	24 arkası	1 »	Kırmızı, yaldızlı, kâse şeklinde.

Def. No.	Oda No.	Sayfa	Miktar	Evsaf
Kapalı daire		49	1 vazo	Tarçini renkli ve ağzı tırtıllı porselen.
Yıldız merasim sıra: 166			2 »	Bronz, dört ayaklı, üzerinde testi şeklinde ve kırmızı renkli tezyinatlı.
3	171	77	4 »	Küçük boyda, cam, biri kırık çiçeklik
3	171	77	1 »	Beyzi bakara dilimli çiçeklik
3	197	140	1 »	Jardinier yaldızlı.
3	201	154	1 »	Jardinier yaldızlı lâke.
2		24 arkası	2	Kabartma çiçekli cam. çiçeklik.
Yıldız sıra :	664	69	2	Krem zemin üzerine çiçek resimli ve porselen saksılık.
Yıldız sıra :	679	69	1	Jardinier. Konsol altı için.
3	134		1	Piyedestal. Kırmızı kadife sütunlu yaldızlı.
3	189	121 arkası	1	Piyedestal som yaldızlı ve çiçekli.

Saat, saat camekânı

(Esas defterinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	Mefruşat	2798	1	Duvar saati	Müsemmen şekilli cevizi renk eçrçeve derununda.	Kaydı görülemedi.
»	»	3037	1	»	Sekiz köşeli ve çalgılı.	(Beylerbeyi sarayı bekçiler odasında bu vâsıfta bir saat bulunduğu bildirilmektedir.)
»	»	3107	13	Parça saat	Aşağısı camlı dolaplı yukarısı dört çekme sütun üzerine kubbeli ceviz. 12 aded madenî müdevver plâkı vardır.	Kaydı görülemedi.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	Um. Mutfak bakırdan gayri	603	2	Câli saati	Kârı kadım.	Bir tanesi saatçi odası sahife: 5 de kayıtlıdır. Diğerinin aynı sayfadaki saat mahfazası ve musahiban 52 numaralı saat içi olarak saatçı odasında bulunduğu bildirilmiştir.
»	İstabliâmire marangozhane	240	1	Duvar saati		Kaydı görülemedi.
Yıldız	Mabeyn		85	»	Ceviz ağacından mâmul alt ve üst tarafından oyma işlenmiş.	» »
Dolmabahçe	157	49	1	Saat	Camekânı müstatil ve kubbeli kebir	» »

(1941 defterinden)

Def. No.	Oda No.	Sayfa	Miktar	Evsaf
1	14	27	1	Salon için saat
1	Mübayaa me. mesai odası	137	1	Duvar için saat
1	Bekçiler koğuşu	129	1	Duvar saati
5	Saatçi odası	4	1	Kârikadîm köhne saat
»	» »	4	1	Yürek şeklinde, ok saplanmış, beyaz tenekeli
5	6	21	1	Tahta çerçeveli, altı köşeli duvar saati

Yazı makinası

(Esas defterlerinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	44	270	2	Yazı makinesi	Türkçe ve Fransızca maa örtü ve kapak	Kaydı görülemedi.

(1941 defterinden)

İşbu defterlerde yukarda yazılı yazı makinesinin kaydına tesadüf edilemediği gibi bunlarda puvantajsız kalmış başkaca makine de yoktur.

Tablo, levha

(Esas defterlerinden)

Dolmabahçe	Eczane eşyası	93	7	Tablo	Sertabipler tablosu	Kaydı bulunamadı.
»	Hazinei H. 15	57	1	»	Abanoz çerçeve derununda somaki siyah taş üzerinde dört kuş resmini havi.	» »
»	Mefruşat	2935	1	»	Yaldız çerçeveli dört aded civcivin meyvalar arasında bulunuşunu gösterir yağlı boya İbrahim imzalı..	» »
»	»	3066	1	»	Bir mahal tablosu, sarı yaldızlı çerçeve derununda	» »
Yıldız	Müze	947	1	»	Kumaş üzerine işlemeli dağ ve orman resmini havi.	» »
»	Cihannüma	230-233	4	»	Bâzı mahallerin resimlerini muhtevi kenarları yaldızlı.	231, 233 resim ve heykel müzesine verilmiş, 232 Dolmabahçe 5 numaralı odadadır. 230 numaralısının kaydı görülemedi.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	9	4	1	Resim levhası	Deniz manzarasını havi yağlıboya, yaldızlı çerçeveli Ahmet Bedri imzalı	Kaydı bulunamadı.
»	44	316	1	Resim	Karton üzerinde boncuktan kadın resmi.	» »
»	46	39	1	»	Şadiye fırkateynının yerine müceddeden inşa olunacak komporant koronun sulu boya resmi.	» »
Dolmabahçe	69	12	1	Levha	Yaldızlı çerçeve derununda hattı kûfi ile yazılmış kelimei tevhit	Kaydına raslanamadı.
»	Eski Veliaht D. müteferrik	26	1	»	İzmir istirdadına mütaallik yağlıboya. Âdi tahta çerçeveli	» »
»	İstabliâmire müdüriyet	144	20	»	Küçüklü büyüklü ciharıyarı güzin esamisi ile muhtelif ayatı celileyi natık levhalar.	» »
»	Mefruşat	1622	1	»	Yaldız çerçeve derununda Sâmi künyeli ve 1296 tarihli ve yaldızla yazılmış Abdulhamit tuğralı.	1933 mefruşat deposu defterinde kaydı mevcuttur. 1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	»	1938	2	Methiyei seniye	Biri lâcivert kadife, diğeri kırmızı cilt derununda	1933 mefruşat deposu defterinde kayıtlı ise de 1941 defterlerinde kaydına raslanmamıştır.
»	»	2370	1	Levha	Oyma yaldız çerçeve derununda bir dere kenarında içinde iki adam bulunan sandal resmini gösterir	Kaydına raslanmamıştır.
»	»	2941	1	Donanma levhası	Yaldızlı çerçeveli.	1933 mefruşat defterinde kaydı var, 1941 defterinde yoktur.
»	»	3065	1	Manzum methiye	Sarı yaldızlı çerçeve derununda.	Kaydına raslanmamıştır.

Yıldız	Merasim	4092-4093	2	Levha	Suni çiçekten mamul lâfzı Celâl ve İsmi Nebî ve Cihariyar efendilerimizin isimlerini müş'ir iki kutu derununda gayrimuntazam hale girmiş.	1933 senesi kapalı d. 4 numaralı defterinde kaydı olup 1941 defterinde kaydı görülememiştir.
»	»	5582	1	»	Yaldız kenarlı camlı.	Kaydına tesadüf edilememiştir.
»	Müze	407	1	Resim levhası	Âdi çerçeveli bir vazo resmini muhtevi.	» » »
»	Mefruşat	1664	1	»	Su kenarında bir ebniyenin muşamba üzerine yağlı boya ile yapılmış, yaldız çerçeveli.	» » »
»	Marangozhane	32	1	Levha	Çerçeveleri boyalı, yekpare camlı, arkası üç parça beyaz tahtalı.	» » »
»	Bendegân	425	1	Resim levhası	Harem iskelesinde mezbahai askeriye dairesinin resmi.	» » »

(1941 defterinden)

Def. No.	Oda No.	Sayfa	Miktar	Evsaf
1	Anahtar	140	1 levha	«Ya Hâdimül Haremeyn»
1	Anahtar	140	1 tablo	Câmi resmi
2	102	19	1 tablo	Manzara
3/2	Taş oda	53	1 levha	Sarayburnu ve Topkapı Sarayının manzarasını gösterir, Selimi Salis 1729 tarihli kitabeli, âdi boyalı çerçeveli, yağlı boya.
»	»	»	1 levha	Sultan Aziz'in beyaz at üzerinde âdi sarı yaldızlı çerçeveli yağlıboya.
»	»	»	1 fotoğraf	Osmanlı padişahlarını gösterir âdi tahta çerçeveli.
»	»	»	1 »	Sultan Murad'ın resmi, çerçevesiz.
7	Üst kat 9 salon	61	2 levha	Kâbe'ye ait el yazısı (yeni binaya nakil)
»	» » »	»	2 tablo	Biri köşk resimli, diğeri ağaçlıklı.

Halı, halı seccade, seccade, keçe

(Esas defterlerinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	14	60	2	Halı seccade	Kırmızı zemin üzerine kenarı çiçekli Anadolu halısı (2 .16 × 1.35), (1.28 × 2.22)	Bir adedi (1.30 × 2.30) Yalova'da (defter: 18, sayfa: 40) kayıtlıdır. Diğerinin kaydı bulunamadı.
»	44	236	1	Seccade	Lâcivert zemin üzerine küçük ipekli acem seccadesi (1.20 × 1.75)	Kaydı bulunamadı.
»	81	4	1	Anadolu halısı	Kırmızı zemin üzerine çiçekli (3.90 × 4.10)	» »
»	147	5	1	Avrupa halısı	Pembe zemin üzerine elvan çiçekli (3.55 × 3.80)	» »
»	198	6	1	Taban halısı	Krem zemin üzerine sarı, kırmızı ve mai çiçekli ve yollu (5.90 × 6.60)	» »
»	209	19	1	Halı seccade	Beyaz zemin üzerine çiçekli göbekli (2.00 × 1.25)	» »
Beylerbeyi	15	940	1	Halı	Hereke mamulâtından güvez göbekli kenarları lâcivert ve beyaz elvan çiçekli (3.00 × 3.95)	1933 senesi defter: 15, sayfa: 10 daki meşruhata göre Ankara'ya Riyaseti Cumhura gönderilmiş ise de Cumhurbaşkanlığına gönderilen eşya arasında bu halının kaydına tesadüf edilememiştir.
Beylerbeyi	22	668	1	Halı	Sarı zemin üzerine güvez renkli göbekli kebir. (9.40 × 15.00)	Kaydına raslanmadı

Dolmabahçe	Ağavat nöbet mahalli	4	1	Kürt seccadesi	Ortası mihraplı, bordürleri beyaz zemin üzerine çiçekli. Ayak basacak yeri yırtılmıştır.	Kaydına raslanmadı.
»	»	9	2	Seccade	Kırmızı zemin üzerine merkezi göbekli yol halısından kesilip yapılmış (0.80 × 3.20)	1933 ün 7 nci defterinde kaydı varsa da mütaakip defterlerde halı deposunda kaydı yoktur.
»	Ağavat kahve ocağı	9	1	Frenk keçesi	Koyu krem rengi zemin üzerine sarı dallı fersude	Kaydı görülemedi.
»	Eczane eşyası	192	1	Halı seccade		» »
»	Hazinei Hassa 3	22	1	Seccade	Fes rengi Anadolu seccadesi	» »
»	» » 4	14	1	Halı	Fes rengi zemin üzerine kenarlı ve göbekli mefruş halı (4.80 × 5.90)	» »
»	» » 16	27	1	Seccade	Kırmızı yollu halı parçasından mamul	» »
»	Kadınlara ait eşya	10	2	Halı	Avrupa keçesi. Biri filizi, diğeri kırmızı renklidir.	» »
»	Mefruşat	34	1	»	Kırmızı zemin üzerine Efgan (4.25 × 7.85)	» »
»	»	38	1	»	Kırmızı zemin üzerine nohudi kenar ve ortası madalyonlu hereke bir tarafı ile köşesi vaktiyle mevzu olduğu odaya göre kesilmiştir. 5.65 × 8.20	» »
»	»	1554	1	Stampa halısı	Avrupa'nın köhne 3.80 × 4.20	» »
»	»	1559	1	»	Avrupa'nın köhne 2.80 × 4.20	» »
»	»	1706	1	Keçe	Avrupa elvan çiçekli stampa 3.80 × 7.60	» »
»	»	1711	1	Halı	Lâcivert zemin mavi ve güvez çiçekli Anadolu 1.20 × 2.00	1933 senesi birinci hareket köşkü defterinde kayıtlı 1941 defterinde kaydı görülemedi.
»	»	1724	1	»	Avrupa'nın dokuma 1.20×3.00	1933 senesi Db mefruşat d. defterinde ve 1941 halı deposunda kaydı yoktur.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	Mefruşat	1719	1	Halı	Avrupa'nın dokuma	1933 senesi 1 No. D. defterinde kaydı görülememiştir.
»	»	2656	1	» orta	Avrupakâri kırmızı zemin üzerine çiçekli 3.75 × 6.45	1941 kapalı daire defteri halı deposunda kaydı görülemedi
»	»	2657	1	»	Avrupakâri kırmızı zemin üzerine çiçekli 3.30 × 4.40	» » » »
»	»	2658	1	»	Hereke mamulâtından alafranga resimli 4.85 × 5.90	» » » »
»	»	3102	2	»	Odaların zeminine göre şal örneği	1933 senesi 10 numaralı defterde kaydı varsa da 1941 halı deposunda kaydı görülemedi.
»	»	3263	1	»	4.80 × 4.80 tertibinde göbekli kırmızı renkte oda halısı	1933 ve 1941 kapalı daire defterlerinde kaydı görülemedi.
Yıldız	Merasim	2942	1	»	Hereke mamulâtından sarı zemin üzerine kırmızı göbekli ve kırmızı kenarlı 16.50 × 10.00	Halı deposu defterinde kaydı görülemedi.
»	»	3979	1	»	1.90 × 3.05 ebadında üst kat sahanlıkta krem zemin üzerine fes rengi	Halı deposunda kaydı görülemedi.
»	»	3982	1	»	1.18 × 5.17 ebadında merdiven üzerinde krem zemin üzerine fes rengi	Halı deposunda Kaydı görülemedi.
»	»	5365	1	»	Köhne Avrupa halısı	» »
»	Cihannüma	87	1	»	Hereke mamulâtından 4.30 × 3.28	» »
»	Müze	49	1	Halı seccade	Kırmızı mavi ve yeşil renkli Anadolu halısı	» »
»	Mefruşat	733	1	»	Gördes yol halısından mamul seccade	» »
»	Bendegân	121	1	Oda halısı	Krem zemin üzerine çiçekli Avrupakâri 3.15 × 3.85	» »
»	»	201	1	Seccade	Krem kaplama üzerine çiçekli işlenmiş	» »

Yıldız	Bendegân	257	1	Halı	Yollu Avrupa oda halısı köhne 4.35 × 9.00	Halı deposunda kaydı görülemedi.	
»	»	376	1	»	Al ve siyah ve nohudi renk çiçekli hereke mamulâtından 2.07 × 4.40	»	»
»	»	495	1	»	Kenarları ve ortası yeşil ve kırmızı çiçekli Avrupa'nın	»	»
Mülga Meclisi Mebusandan		50	1	»	Elvan çiçekli hereke mamulâtından 5.00 × 8.00 5 parçadan dikilmiştir.	»	»
»	»	57	1	»	Kırmızı zemin üzerine elvan çiçekli bordürlü 4.60 × 7.50	»	»
Db. Teberdaran	Ambarda	17	5	Saf seccadesi	Kenarı şeritli âlâ yeni çuhadan	Kaydı görülemedi.	
» »	»	17	2	»	Kırmızı şerit işlemeli çuhadan	»	»
» »	Mefruşat	2755	1	Seccade	Kırmızı kadifeden	»	»
» »	»	2839	1	»	Arakiye üzeri ipekle işlenmiş	»	»
» »	148 oda	6	1	Keçe	Kurşuni zemin üzerine fes rengi çiçekli	»	»
» »	Mefruşat	3158	1	»	Odanın zeminine göre iki tarafında birer parça yol halısı vardır.	»	»

(1941 defterlerinden)

Defter N.	Oda	Sayfa	Aded	Evsaf
1	9	16	1	Kırmızı zemin üzerine çiçekli köşeleri ve ortası mavi ve çiçekli madalyonu (Bilâhara yol keçelerine eklenmiştir.)
1	16	32	1	Şal örneği hereke müstamel.
1	17	34	4	7.000 × 0.50
1	M. Salon	51	1	Kırmızı, mavi çiçekli, göbekli, 4.80 × 3.05
1	43	78	1	Nohudi zemin, kenarlı 1.28 × 0.72 ebadında seccade
1	45	82	1	Krem üzerine 4 köşeli ve 2 köşesi kesik.
1	57	111	1	Nakışlı, göbekli, kenarlı.
1	304	125	1	Çiçekli ve göbekli.
1		131	1	Avrupa etrafı yollu.
1		136	1	» keçesi.
1		140	1	Oda halısı.
2	102	19	1	Duvar halısı Atatürk'ün resmini hâvi.
2	11	58	1	İsparta 4.40 × 2.96
2	11	58	1	4.10 2.72
2	11	58	1	Şirazkâri halı seccade.
2	11	58	1	» » »
2	11	58	1	» » »
2	11	58	1	» » »
2	11	58	1	Yan halısı Hemedan yapısı
2	11	58	1	» » » »
2	115	70	1	Göbekli, kenarlı, 1.63 × 1.12
2	119	74	1	Murabba şeklinde 2.45 × 1.10
3	160	56	1	Şal örneği köhne 5.00 × 4.90
3	163	64	2	Halı seccade (Biri M. 1769) 1.40 × 2.00
3	169	72	1	Şal örneği 4.25 × 2.80
3	191	123	1	Çiçekli göbekli kebir
3	203	157	1	Avrupa, krem zemin üzerine kırmızı çiçekli köhne
3	209	165	1	Avrupa köhne
3	229	222	1	Yollu hereke
3	232	224	1	
3	halı dep.	227	1	Kilim 4.00 × 2.10
3	halı dep.	227	1	» 1.60 × 1.50
3	» »	227	1	Halı şal örneği 7.40 × 5.00
3	» »	227	1	Halı hereke 6.80 × 5.70
7	18	26	1	Âdi Anadolu halısı 1.15 × 2.00
7	40	45	1	Köhne Avrupa (T. 13 No. 369)
14	3	3	1	Al üzerine çiçekli Avrupa
14	4	4	1	Parça Avrupa keçe 4.50 × 3.50
18		4	1	Orta halısı, lâcivert zemin üzerine yeşil, kırmızı çiçekli
18	6	7	1	Zemini kırmızı çiçekli
18		23	1	Kenarı çiçekli krem ayak halısı
18	18	24	1	8 şualı yıldız şekilli 1.60 × 2.16
18		32	1	Halı seccade kırmızı zemin mihraplı 1.55 × 0.95
18		37	1	Ayak halısı kırmızı zemin siyah çiçekli

Defter N.	Oda	Sayfa	Aded	Cinsi
18		38	1	Ayak halısı
18		44	1	» » Avrupakârı siyah çiçekli
19		3	1	» » krem zemin üzerine kırmızı çiçekli 0.90 × 1.95
19		4	1	Halı seccade Ferhane mamulâtından 1318 tarihli krem üzerine bordürlü kırmızı kenarlı 1.43 × 2.10
19		5	1	Krem zeminli ve bordürlü 2.42 × 2.05
19		7	1	Ayak halısı şal örneği yollu 0.80 × 1.20
19		10	1	Krem üzerine bordürlü ortası kafes şekilli 1.05 × 1.80
19		11	1	Yollu şal örneği taklidi 1.28 × 1.88
19		12	1	Bordürlü ve göbekli 0.90 × 1.80
19		13	1	Yollu şal örneği 1.05 × 1.25
19		14	1	Yol halısından yapılma 0.67 × 1.73 ayak halısı
19		21	1	Ayak halısı eklenmiş yol halısından 0.85 × 1.65
2/2		41	1	Avrupa keçesi 5.50 × 2.00
2/2		63	1	Seccade kırmızı zemin üzerine çiçekli Anadolu
2/2		64	1	Kırmızı zeminli madalyonlu 2.55 × 1.50
2/2		227	168	Parça (Beş kalemde) tamirden kalan ufak halı parçaları
2/2		234	1	Avrupa keçesi 4.40 × 4.00
»		»	1	» » 2.35 × 2.50
»		»	1	» » 6.95 × 4.30
»		»	1	» » 8.60 × 1.40
»		»	1	» » 6.00 × 2.75
»		»	1	» » 5.40 × 3.10
»		»	1	» » 5.85 × 4.40
»		»	1	» » 4.30 × 3.00
»		»	1	» » 7.50 × 4.10
»		»	1	» » 4.10 × 2.60
»		235	1	» » 4.20 × 2.30
»		»	1	» » 7.75 × 2.50
»		»	1	Hereke halısı 5.00 × 3.30
»		»	1	Köhne halı şal örneği 4.80 × 2.90
»		arkası	1	Avrupa keçesi 20 metre
»		» »	1	20 aded Avrupa halı
»		» »	1	Hereke halısı 5.00 × 6.00
»		» »	1	» » 4.50 × 3.00
»		» »	1	Avrupa halısı 4.00 × 4.00
»		» M.	1	Avrupa halısı, kırmızı zemin üzerine ince siyah yollu çiçekli 7.90 × 3.90
12		14	1	Seccade kırmızı renk âdi kürt halısı
Yıldız defteri				
Sıra No. 135			1	Kırmızı zemin üzerine bordürlü göbekli kebir
» 386			1	Sarı zemin üzerine göbekli
3/2		51	2	Beyaz sim işlemeli mihraplı arakiye. 33 odadan
»		»	1	Eflâtun kumaş üzerine sarı kasnak işlemeli ve saçaklı. 33 odadan
»		»	1	İpekli Şamkâri mihraplı çiçekli sim. 33 odadan
»		»	1	Saf seccadesi koyu lâcivert zemin üzerine zımbalı ve kurdelâlı işlemeli başları kesik
»		»	1	Hafif ipek işlemeli

Komodin

(Esas defterlerinden)

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Miktarı	Adı	Evsafı	İzahat
Dolmabahçe	153	6	1	Komodin	Sarı renkli ve yaldızlı lâke	Bir adedi Yalova defteri oda: 18 de puvante edilmiştir. Diğerinin kaydı görülememiştir.
»	Eczane eşyası	40	1	»		Kaydı görülemedi.
»	Mefruşat	2862	1	»	Üzeri beyaz mermerli bir çekme, bir kanatlı, siyah boyalı	» »
Yıldız	»	734	1	»	Maun kaplı tek kanatlı bir çekmeli üzeri beyaz mermerli	» »

(1941 defterlerinden)

Defter N.	Oda	Sayfa	Aded	Evsaf
1	8	14	1	İçi ve dışı mermerli komodin
1	9	16	2	Beyaz lâke boyalı komodin
1	16	32	2	Ceviz boyalı somakili komodin
1	16	32	1	Ceviz boyalı somakili komodin
1	16	32	1	Beyaz lâke boyalı çekmeli komodin
1	20	38	2	» boyalı komodin
1	35	66	1	» lâke komodin
1	46	84	1	M. 3161, içi ve üstü mermerli komodin
1	49	91	1	Lâke boyalı komodin
2	75	23	1	Maun boyalı komodin
2	84	32	1	Lâke (İkinci hareket köşkü 8 odada komodin)
2	114	68	1	Lâke yaldızlı çiçekli komodin
2	127	83	1	Üzeri taşlı komodin
2	128	84	1	Lâke boyalı komodin
7	9	15	1	Komodin
7	39	44	1	Komodin
B. Beyi	12	22	1	Siyah mermerli koyu maun renkli komodin
18		38	1	Ceviz boyalı somaki taşlı komodin
19		11	1	Üzeri beyaz mermerli komodin
19		12	1	» » » »
19		13	1	» tahta komodin
19		14	1	Lâke boyalı komodin
B. Beyi		8	1	İçi ve üstü mermerli komodin
Yıldız sıra: 622		62	1	8 gözlü komodin

Tetkikından da anlaşılacağı üzere esas defterlerinden çıkarılmış olan döküm cetvellerinde eşyanın hem tahrir numaraları hem vasıfları mevcut olup 1941 - 1948 defterlerinden çıkarılanlarında ise eşyanın yalnız vasıfları bulunmaktadır.

Tahrir numarası itibariyle bu iki grup cetveller arasında bir rabıta tesisi mümkün olmadığı gibi bu cetvellerden birinde yazılı eşyanın yegân yegân diğeriyle karşılaştırılmasıda kayıtlarında yazılı vasıfları itibariyle de bir mutabakat görülememektedir.

Binaenaleyh; 1941 - 1948 defterlerinde tahrir numarası bulunmıyan esas defterlerinde tahrir numarası mevcut olan ve her iki defter grupunda değişik vasıflar arzetmesi itibariyle de aralarında mutabakat görülemiyen müfredatı bu iki cetvel grupunda yazılı eşyaların, sadece kayıtlar üzerinde yapılan tetkikat'a, birbirlerinin aynı olduklarını kabul etmek mümkün görülemediği cihetle 1924 tarihine nazaran evsafı bilinen eşyanın bugün 1941 - 1948 defterlerinde yazılı eşyalar olup olmadıkları hakkında katî bir kanaate varılamamıştır.

V - Tetkikat sırasında ve yapılan karşılaştırmalarda tesadüf olunan diğer noksan ve hatalı muameleler

1. Kayıtlar üzerinde yapılan incelemede Millî saraylar ve kasırlarda mevcut halı, halı seccade ve kilimlerden bâzılarının esas defterinde yazılı evsaf ve ebadının 1933, 1941 ve 1948 defterlerinde yazılı evsaf veya ebada tevafuk etmediği veya evsaf ve ebadının noksan işlendiği görülmüştür. Esas defterlerine nazaran evsafı, ebadı noksan işlenen veya tevafuk etmiyen halı, halı seccade ve kilimler aşağıdaki cetvelde irae edilmişlerdir.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	1924 defterine göre halının evsaf ve ebadı	1941 defterine göre Defter No.	Sahife No.	Halının cins ve evsafı
Dolmabahçe	42	36	Pembe zemin üzerine kabartma çiçekli goblen halısı 3.51 × 4.26	1	76	Kabartma çiçekli goblen 4.26 × 1.33
»	42	35	Kırmızı zemin üzerine ortası kuş resimli kenarı kezalik hayvanat resimli 1.33 × 2.27	2	76	Ağaç ve kuş resimli 1.26 × 1.33
»	67	24	Bir aded halı seccade: Kenarı çiçekli şal örneği Hereke mamulâtından 1.57 × 2.50	18	19	Bir aded halı seccade: Lâcivert zemin koyu renk.
»	Kuşluk köşk	12	Ortası madalyonlu krem zemin üzerine ipekli halı seccade 1.17 × 1.50	18	42	Krem zemin üzerine kırmızı çiçekli halı seccade
»	»	13	Krem zemin üzerine kırmızı serpme çiçekli ipekli 1.15×1.87	18	42	Krem zemin üzerine kırmızı çiçekli halı seccade
Dolmabahçe	Hazinei hassa 15	47	Halı seccade: Kırmızı göbekli ve kenarlı Hereke mamulâtından 0.80 × 1.30	18 (Yalova)	23	Kenarı kırmızı orta yeri gül rengi halı seccade.
»	3	41	Feshane mamulâtından 1.40 × 2.10 krem zemin üzerine güvez renkli 1318 tarihi yazılı	»	3	Krem zemin üzerine kırmı lâcivert çiçekli halı seccade
»	Mefruşat	31	Acemin Ferhan halıları resminde ortası sedefli ve kenarlı kırmızı çiçekli 3.80 × 7.40 halı.	18	4	Lâcivert zemin üzerine yeşil kırmızı çiçekli
»	34	21	Filizi zemin üzerine kırmızı çiçekli Anadolu seccadesi 1.48 × 2.45	18	8	Krem zemin yeşil bademli Acem seccadesi.
»	67	25	Kenarı çiçekli şal örneği Hereke mamulâtından halı seccade 1.55 × 3.05	18	17	Güvez zemin üzerine bademli Acem seccadesi
»	14	59	Kiremidi zemin üzerine bademli Hereke halısı 4 × 3	18	23	Kiremidi zemin bademli Acem.
»	Mefruşat	81	Krem zemin üzerine ortası büyük madalyonlü dört köşeli çiçekli ve çift bordürlü halı seccade 1.40 × 2.50	18	32	Krem zemin kenarı göbekli çiçekli halı seccade.
»	62	22	Kırmızı zemin üzerine kenarlı çiçekli ve göbekli Hereke mamulâtından ipekli halı seccade. 1.20 × 1.50	18	32	Kırmızı zemin kenarı göbekli çiçekli halı seçecade
»	Mefruşat	3001	Krem zemin üzerine kırmızı çiçekli halı seccade 1.50 × 2.25	18	33	Kırmızı zemin üzerine elvan çiçekli halı seccade.
»	301	7	Krem zemin üzerine kabartma gül ve göbekli halı seccade. 1.10 × 2.20	18	33	Krem zemin üzerine kabartma çiçekli halı seccade.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	1924 defterine göre halının evsaf ve ebadı	1941 defterine göre Defter No.	Sahife No.	Halının cins ve evsafı
Dolmabahçe	301	4	Krem zemin üzerine kırmızı çiçekli seccade 1.40 × 2.25	18	40	Kırmızı zemin kenarı mavi bordürlü.
»	301	8	Krem zemin üzerine pembe ve mavi kenar ve göbekli 1.15 × 1.80	1	74	İpekli Hereke halı seccade.
»	Mefruşat	39	Koyu krem zemin üzerine nefti kenarlı Avrupakâri kilim. (iki kenarı vaktiyle mevzu odaya göre kesilmiştir.) 7.35 × 5.80	Kapalı daire	66	Hâli: Oda. 6.60 × 5.10
»	Mefruşat	28	Fransız mamulâtından goblen resminde göbekli (bordürleri vaktiyle mevzu odaya göre kesilmiştir. 8.40 × 4.90	»	67	Oda mesahasında Fransız goblen resminde halı
Yıldız	Merasim	3558	4.08 × 7.35 ebadında güvez zemin üzerine elvan çiçekli Hereke mamulâtından halı	2	26	Kırmızı zemin bordürlü göbekli Hereke. 6.30 × 3.20
				Sair mahallere gönderilen defter: 2		(B. M. Meclisinin 14 . XII . 1937 tarih ve 3915/3003 sayılı emriyle resim ve heykel müzesine verilmiştir.
Dolmabahçe	81	3	Havai mavi zemin üzerine kenarlı ve çiçekli 1 × 1.90	19	3	Ayak halısı krem üzerine kırmızı çiçekli 0.90 × 1.85
»	Mefruşat	65	İki aded halı seccade: Krem zemin üzerine bordürleri kanaviçevari nakışlı ortası madalyonlu 1.45 × 2.20	Hususi daire	9	Bir aded halı seccade kırmızı kenarlı göbekli 2.45 × 1.50
»	»	65	İki aded halı seccade: Krem zemin üzerine bordürleri kanaviçevari nakışlı ortası madalyonlu 1.45 × 2.20	Kapalı daire	88	Bir aded halı seccade 1.45 × 1.50
»	»	2099	Güvez zemin üzerine elvan çiçekli Uşak yol halısından vücuda getirilmiş halı 2.90 × 3.00	Kapalı daire 136 oda	167	Kırmızı ve mavili şal örneği Hereke halısı.
»	Matbah müdüriyet	169	Kırmızı yollu eski kadife 3.30 × 4.70 Frenk keçesi.	Kapalı daire	234	4.70 × 2.20 Avrupa keçesi.
»	Mefruşat	2098	Güvez zemin üzerine sarı çiçekli Hereke Fabrikasının dokuma halısı 6.00 × 5.50	»	235	Güvez zemin üzerine sarı çiçekli 2 parça yer (veya yol) halısı.

Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	1924 defterine göre halının evsaf ve ebadı	1941 defterine göre Defter No.	Sahife No.	Halının cins ve evsafı
Yıldız	Av köşkü	9	1 aded beyaz zemin üzerine elvan çiçekli köhne halı 4.00 × 4.00	Kapalı daire	235	Sarı çiçekli Avrupa arkası keçesi 3.35 × 1.90
Dolmabahçe	Kızlar ağası	19	Frenk keçesi 5.20 × 6.60	»	»	Tarafeyni kırmızı yol halısı eklemeli kırmızı üzerine çiçekli. 5.60 × 5.70
»	Kadınlar eşyası	74	Avrupa keçesi (müstamel yeşil renkli kabartmalı)	»	236	Sarı çiçekli 5.00 × 2.70 ebadında Avrupa halısı.

Cetvelin tetkikından da anlaşılacağı üzere mevcut halı, halı seccade ve kilim nevinden olan bu eşyanın evsaf ve ebat bakımından esas defterlerine nazaran arzetmiş olduğu farklar karşısında bunların ilk tahrirde tesbit edilmiş bulunan halı, halı seccade ve kilimler olup olmadığı hususunda tereddüde düşülmektedir.

2. Yıldız Sarayına 16 . IX . 1934 tarih ve 137numaralı (Dekont numarası : 51) fatura ile mubayaa edilen 4750 lira kıymetindeki 22 aded halının Turan halısı oldukları Saraylar İdaresince düzenlenmiş bulunan fatura örneğinde yazılı bulunduğu halde 1933 senesi 18 numaralı Yıldız defterine bunların İsparta halısı olarak kaydedildiği görülmüştür.

Mubayaa edilen halı Turan halısı olduğu halde bunların defterlere İsparta halısı olarak kaydedilmesi sebebi anlaşılamamıştır.

3. Yıldız Sarayına 1934 senesinde mubayaa edilmiş bulunan halılardan bâzılarının defterde yazılı ebat ve evsaflarının faturalardaki ebat ve evsafa uymadığı görülmüştür.

Dekont fatura No.	Tarihi	Halının faturadaki evsafı	1933 Yıldız defterindeki sıra No.	Oda No.	1933 defterinde yazılı evsaf
45	13 . IX . 1934	Bir aded Tebriz halısı (No. 2571) (3.50×4.72=16.52)	344	22	Halı: Lâcivert zemin üzerine elvan çiçekli bordürlü Tebriz. (3.43×4.60)
48	16 . IX . 1934	Bir aded Tebriz halısı (Mesaha 24.34 metre murabbaı)	313	20	Halı: Sarı zemin üzerine elvan çiçekli ve resimli, bordürlü, kenarlı, göbekli. Üzerinde kuş ve hayvan resimleri vardır. (6.00×4.08) ebatta
48	»	Bir aded Horasan halısı (Mesaha 21.09 metre murabbaı)	257	16	Halı: Sarı zemin üzerine elvan çiçekli, bordürlü, köşeli ve bordürlü Horasan. (4.00×5.34)
49	»	Bir aded Uşak halısı (Fiyatı 40 liradır)	288	18	Halı: Kırmızı zemin üzerine elvan çiçekli, renkli, köşeli, bordürlü Uşak. (5.13×4.95)

Bu halılar Yıldız Saray defterine mubayaa eşyası oldukları dahi tasrih edilmeksizin hususi

bir sıra numarası tahtında kaydedilmiş olup faturalarda da bu halıların vasıfları tam olarak tebarüz ettirilmediğinden, bahis mevzuu halıların faturalarda gösterilen halılar olup olmadığı hususu defter kayıtlarından sarahaten anlaşılamamaktadır.

4. Florya köşkleri ile birlikte İstanbul Belediyesinden takdiri kıymet suretiyle satınalınan ve defterlere intikal ettirilmiş bulunan eşyadan bir kısmının defter kayıtlariyle o zaman düzenlenen listelerdeki kayıtları arasında bâzı mutabakatsızlıklar bulunduğu görülmüştür.

a) Aşağıda isimleri yazılı eşyanın Florya defterinde kayıtlarına tesadüf edilememiştir.

Odanın ismi	Aded	Eşyanın nev'i	Kıymeti Lira	K.
Büyük yemek salonu	1	Yazı tahtası: Otomatik tesisatlı, elektrikli	200	00
Atatürk yatak odası	1	Cibinlik: Obalı	150	00
» » »	1	Yerli köşe etajer pistole, boyalı	150	00
Kadın hademe odası	1	Sandalya lâke, boyalı (Listede iki aded olup defterde bir adedi kayırlıdır)	5	00

Listelerde kayıtlı olup Saraylar İdaresince tesellüm edilen bu eşyanın o zaman Florya'da bulunması gerektiği ve Florya defterine de kaydının tesisi lâzımgeldiği halde bu deftere kaydı yapılmadığı gibi başka bir mahalle gönderilip gönderilmediği hakkında defterlerde her hangi bir meşruhata tesadüf edilememiştir. Bu itibarla bunların kayıtlara intikal ettirilmediği neticesine varılmıştır.

b) Yine bu listede depo edilmiş eşya odasında bir aded yuvarlak sigara masası kayıtlı iken Florya defteri 598 sıra numarasında iki aded kaydedilmiş, keza defterde 520 sıra numarasiyle kayıtlı bulunan 6 kapılı çamaşır dolabının listede kayıtlı bulunmadığı görülmüştür. Listeye nazaran fazla olan bir aded yuvarlak sigara masası ile bir aded altı kapılı çamaşır dolabı hakkında defterde lüzumlu izahat mevcut olmadığı cihetle bunların eski Saray eşyası mı yoksa mubayaa ve imal eşyası mı oldukları anlaşılamamaktadır.

5. Çiçeklik, tablo gibi bâzı eşyaların esas defterlerindeki evsafı ile 1933, 1941 ve 1948 defterlerinde yazılı evsafının birbirine tevafuk etmediği görülmüştür.

		Esas defteri			1941 defteri			
Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Aded	Nev'i ve evsafı	Defter No.	Sayfa	Aded	Nev'i ve evsafı
Dolmabahçe	M. işaretli	19	2	Çiçeklik: Beyaz yaldızlı, çeşmi bülbül taklidi.	18 Yalova	17	2	Vazo: Bohem yaldızlı, kristal.
»	Mefruşat	348	1	Çiçeklik: Müdevver kaideli trişe zemin üzerine üç çocuk resmi resimli küp şekli.	»	20	1	Vazo: Mavi zemin, yeşil yapraklı.
»	M. işaretli	31	1	Tablo: Yaldızlı çerçeveli, Şampolyon imzalı, derede avcılar manzaralı.	»	22	1	Tablo: Orman ve göl manzaralı.
Yıldız	Cihannüma	167	1	Tablo: Yaldızlı çerçeveli, armalı.	1	97	1	Tablo: Bir köşk ve orman.
Dolmabahçe	I No. daire: 8	29	3	Çiçeklik: Bronzdan mamul, üzeri kristal.	10	4	1	Bonboniyer: Bronz ayaklı, billûr çanaklı.
»	M. işaretli	38	1	Tablo: Yaldızlı çerçeveli, Ayvazovski imzalı, bir yelkenli resmi, manzaralı, yağlıboya.	1	58	1	Tablo: Yaldızlı, çerçeveli, yelkenli resimli, yağlıboya.

Bu çiçeklik ve tabloların vasıflarının tahrir kaydındaki vasıflariyle olan mübayeneti sebebini mevcut kayıtlar kâfi derecede izah edememektedir.

6. Esas kayıtlarına nazaran, tahrir mahalli ve tahrir numaraları aynı bulunduğu halde 1933, 1941 ve 1948 seneleri defterlerinde nev'i ve evsafı birbirinin aynı bulunmıyan eşyaların listesi aşağıya dercedilmiştir:

		Esas defteri			1941 defteri			
Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Aded	Nev'i ve evsafı	Defter No.	Sayfa	Aded	Nev'i ve evsafı
Dolmabahçe	Mefruşat	1423	1	Sigara sehpası: Kamıştan mamul, 4 ayaklı, murabba şekilli.	18 Yalova	35	1	Sigara sehpası: 3 ayaklı, iki tablolu, müdevver, ceviz, çinili.

		Esas defteri			1941 defteri			
Tahrir mahalli	Oda No.	Tahrir No.	Aded	Nev'i ve evsafı	Defter No.	Sayfa	Aded	Nev'i ve evsafı
Yıldız	Merasim	1917-1962	46	Boy perdesi: Hereke mamulâtından, kiremidî renkli, eski, altın renkli.	1	82	1	Konsol: Kelebek ağacından mamul.
»	»	1296	1	Levha: Sarı, antıkadan, bir kapısı yaldızlı, armalı, çerçeveli.	1	96	1	Levha: Tarsus'ta bir köprünün görünüşü.
Dolmabahçe	64	14	2	Çerçeve: Som yaldızlı ve oymalı ve balâsı taçlı tehi.	1	92	1	Tablo: Çırağan Sarayı önünde donanma, çerçevesiz.
»	7	9	1	Koltuk: Kırmızı renkli, döner, maroken maakadife minder (Riyaseticumhura gitmiştir.)	2	84	1	Konsol: Yaldızlı.
»	2	1	1	Avize: 48 mumlu sarı avize ortasında petrol lâmbası vardır.	1	3	1	Avize: 24 mumlu sarı maden, ortası petrol lâmbalı.
»	33	1	1	Tablo: Yaldızlı çerçeveli, 1324 tarih ve Şevket imzalı, yağlıboya, Ayasofya camiinin methalini irae eder.	1	61	1	Elektrik kâsesi: Tavanda asılı, beyaz üzerine mavi çizgili.
»	5	1	1	Avize: 50 mumlu, billûr.	1	9	1	Avize: 24 mumlu, billûr.
»	Mefruşat	2730	1	Madenî hırdavat: Beyaz çubuktan çamaşır sepeti derununda.	2	32	1	Tablo: Yaldızlı çerçeveli, yağlıboya.
»	»	926	3	Kronometre: Siyah mahfaza derununda.	Saatçi odası	1	1	Barometre: Sarı, müdevver.

Bu aykırılığın bahis mevzuu defterlerin tesisi sırasında yalnız eşyanın bulunduğu mahallerin tesbiti ile iktifa edilerek esas kayıtlariyle olan münasebet ve mutabakatının aranmamasından ileri geldiği anlaşılmış ve bu bakımdan rapora dercedilmiştir.

7. Milli saraylarda yer değiştiren bâzı eşyanın çıkış ve giriş kayıtlarının adeden birbirine tevafuk etmediği görülmüştür.

a) Dolmabahçe mefruşat 651 tahrir numarasında kayıtlı 4 aded bardaktan iki adedini, keza aynı mahal 291 tahrirde kenarı kırmızı ve hafif yaldız tırtıllı saksonya müdevver piyatasından altı adedinin Ihlâmur Köşküne verildiği esas defterindeki kayıtlarına meşruhat verilmişse de bunların Ihlamur Kasrı defterine (Defter : 14, sayfa : 6) birer aded noksaniyle kaydedildiği görülmüştür.

Esas kayıtlarındaki miktardan düşürülmüş olduğuna göre noksan olan bu iki kalem eşyanın ne olduğu bilinememektedir.

b) Dolmabahçe mefruşat 1931 tahrir sıra numarasında kayıtlı 20 aded müdevver şekilli cam kibritlikten 3 adedinin Ihlamur Köşküne verildiği esas defterine meşruhat verilmiş, mütebaki 17 adedinin mefruşat deposunda (Defter : 9, sayfa : 21) kaydı görülmüş ise de 1941 senesi Ihlamur Köşkü defterinde ayrıca (defter : 14, Sayfa : 10), 13 aded billûr kibritlik - Dolmabahçe mefruşat 1931 tahrir numarasiyle - kayıtlıdır ki bu suretle ilk tahrirdeki 20 aded cam kibritliğe mukabil sözü geçen defterlerde 13 ü billûr olmak üzere ceman 30 aded kibritlik kaydı görülmektedir. Saray idaresi bu hususta tatminkâr bir cevap verememiştir. Bu itibarla kayda nazaran hem adedte hem de vasıfta olarak gözüken bu değişiklik sebebi, izahsız kalmaktadır.

8. Yapılan tetkikatta (İstabli âmire arabalık, koşumhane ve garaj) tahrir defterinde kayıtlı muhtelif nevide arabaların nereye verildikleri veya ne olduklarına dair bir vesika veya kayda tesadüf edilememiştir.

Tahrir cetvelinde evsafı yazılı sözü geçen arabaların arabalıktaki tahrir numaraları miktar ve nevileri aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir :

Arabalıktaki tahrir No.	Aded	Nev'i	Arabalıktaki tahrir No.	Aded	Nev'i
32	1	Kupa arabası	71	1	Kupa
33	1	» »	72	1	»
34	1	» »	75	1	»
35	1	» »	79	1	»
36	1	» »	80	1	»
37	1	» »	81	1	»
39	1	Fayton »	98	1	Landon
40	1	»	121	1	Araba
41	1	»	122	2	Fayton, Napolyon
42	1	»	123	1	»
43	1	»	124	1	Kupa
44	1	»	125	1	»
46	1	Kapilet	126	1	»
48	1	Talim arabası	127	1	»
49	1	Şerbet »	128	1	»
53	1	Fayton	129	1	»
59	1	Talim arabası	130	1	»
60	1	Küçük talim arabası	131	1	»
61	1	Ekmek arabası	132	1	»
64	1	Fayton	133	1	»
66	1	Kupa	164	1	Et arabası
67	1	»			

Bu miktar arabaların saraylarda zayi olmasına ihtimal verilmemekte, bunların tahrirden sonra

diğerleri misillû her hangi bir mahalle verilmiş veya satılmış olması mümkün görülmektedir. Ancak, buna mütaallik evrakı müspite tetkikat sırasında Saray İdaresince ibraz edilmemiştir.

9. Dolmabahçe kilerinden Aynalıkavak köşküne gönderilen ve 1933 defteri 5 nci sayfasında mukayyet, aşağıda müfredatı yazılı eşyaların 1941 ve 1948 defterlerine devredilip edilmediği kayden anlaşılamamaktadır. Ancak mezkûr 1941 ve 1948 defterlerinde bu neviden eşyalara tasadüf edilmişse de bunlar ne miktar ve ne de evsaf itibariyle 1933 defterinde mevcut aynı neviden eşyanın miktar ve evsafına uymamaktadır.

Tahrir mahalli	Tahrir No.	Aded	Nevi	Evsaf
Kiler	9	8	Yemek kaşığı	Kristofl
»	4	5	» çatalı	»
»	3	6	» bıçağı	»
»	8	14	Yemiş çatalı	»
»	28	6	» kaşığı	»
»	2	15	» bıçağı	»

1941 ve 1948 defterlerinde aynı neviden tesadüf edilen bu eşya lâroz vasfında olduğu ve miktarları da 1933 defterindeki miktarlara uymadığı cihetle bu eşyanın - 1933 kayıtlarında görülmesine rağmen - halen bu köşkte kayden bulunmadığı neticesine varılmıştır.

10. Sarayda mevcut ve istimaline mahal ve imkân bulunmıyan bakır evaninin ızgara edilerek harb levazımında kullanılmak üzere Millî Müdafaa Vekâletine tevdiine ait muamelenin ifası Yüksek Meclis Hesapları İnceleme Komisyonunun 6 . VI . 1939 tarih ve 5/9 esas ve 7 karar numaralı mazbatası ile karar altına alınmış olup bu karara müsteniden tahrir numaraları gösterilmeksizin düzenlenen defterlerde yazılı ceman (24392) kilo ağırlığındaki (16148 parça) bakır evaninin, İstanbul Defterdarlığı vasıtasiyle cihetî askeriyeye teslim edildiği dosyasının tetkikından anlaşılmıştır.

Umumi mutfak deposundaki bakır evaninin ağırlıkları tahrir sırasında tesbit edilmişse de sarayın diğer kısımlarında mevcut bütün bakırların ağırlıkları tahrir defterlerinde ve esas defterlerinde kayıtlı değildir. (24392) kilo ağırlığında 16148 parça bakır evani cihetî askeriyeye verilmiş olduğu halde istimaline mahal ve imkân bulunan bir kısım bakır evaninin elyevm sarayda mevcut ve kullanılmakta olduğu kayıtlarda görülmektedir.

Ancak bahis mevzuu bakır evaninin saraydan çıkarılması sırasında bunların esas defterlerinde tahrir numarası tahtında mevcut kayıtları hizalarına gerekli meşruhat verilmesi, yani tefrik edilip harice gönderilenlerin kayıtlarında çıkışlarının gösterilmesi lâzımgelirken saray idaresince bu muamele yapılmamış, sadece bakır debboyunda mevcut bakırlardan - saraya lüzumlu olanları tefrik edildikten sonra mütebakisini nevi itibariyle tasnifi ve tartılması ile iktifa olunmuştur.

Bunun neticesi olarak, mevcut bakırlardan hangilerinin o zaman cihetî askeriyeye verildiği ve bugün sarayda hangi nevi ve miktarda bakır eşyakaldığı hususu kayden tesbit ve tâyin edilememektedir.

11. Terkin edilmiş veya halen kayıtlarda gözüktüğü halde köhneleşmiş, fersudeleşmiş, kullanılmaz bir hale gelmiş olması hasebiyle kapalı daire bodrumlarına terk edilmiş bir kısım eşyanın halen bu bodrumlarda bulunduğu anlaşılmış ve saray idaresiyle yapılan temas ve kayıtlar üzerinde icra olunan incelemeler sonunda da bu kabîl eşya hakkında öteden beri hiçbir işlem yapılmamış olduğu görülmüştür.

Senelerden beri bu saray bodrumlarında kapalı bir halde kalan bu eşyalar deniz kenarının rutubeti tesiri ile günden güne bozulmaya ve birtakım fena kakular neşretmeye yüz tutmuştur.

Millî saraylarla köşklerdeki eşya hakkında Yüksek Meclis Hesapları inceleme Komisyonunun 6 . VI . 1939 tarih ve 5/9 esas 7 karar sayılı mazbatasının bir paragrafında (Saraylarda mevcut eşyadan istimaline ve satılmasına imkân olmıyan kısmının hususi bir heyet marifetiyle imhası) na

karar verilmiş ve buna müstniden o zamanın idare âmirlerinden Mardin Milletvekili merhum Irfan Ferid Alpaya sözü geçen mazbatada yazılı ve saray eşyasına mütaallik işleri ifa etmek üzere vazifelendirilerek Dolmabahçeye gelmiş ise de, bunların içinde yalnız, bundan evvelki maddede temas edilen, bakırların ciheti askeriyeye devri işi ile meşgul olmuş ve bodrumlarda metrük bir halde bulunan bu eşyalar hakkında her hangi bir muamelede bulunmamıştır.

Bahis mevzuu kölme, fersude ve kullanılmaz haldeki eşyanın daha uzun zaman bu saray bodrumlarında bekletilmesinde bugün için bir fayda memul olmadığı gibi bunlardan halen kayıtlarda gözükenleri de defter kayıtlarını fuzulen işgal etmekte, kabartmakta olduğu bir hakikattır.

Bu itibarla sözü geçen eşyalar hakkında gerekli muamelenin yapılması lüzumlu görülmüştür. Keyfiyet bu bakımdan komisyonun takdirlerine bırakılmıştır.

12. Millî Saraylarda kıymetli tablolar dışında ve sarayın muhtelif odalarında levha, musafı şerif ve emsali birtakım eşyalara tesadüf edilmektedir. Bahis mevzuu eşyalar, B. M. Meclisi İdare heyetinin 20 . XI . 1940 tarih ve 5683 sayılı emrine istinaden mütehassıslardan mürekkep bir komisyon marifetiyle 1944 senesinde bir tasnife tâbi tutularak birkısmı Topkapı Sarayı Müzesine, Vakıflara, İstanbul Müftülüğüne ve Güzel Sanatlar Akademisine verilmiştir.

Muhtelif mahallere verildiği yukarda belirtilen levhalar dışında kalan ve her hangi tarihî ve bedii kıymeti haiz bulunmıyan ve tasnif edilmiş bir halde olan 483 parça levha ve saireden 160 adedinin Vakıflar İdaresine, 13 parçasının Topkapı Sarayı Müzesine verilebileceği, kimsenin işine yaramıyacak olan mütebaki 310 parçasının da ifnasının muvafık olacağı saraylar idaresince 22.VIII.1944 tarihinde B. M. Meclisi İdare âmirleri heyetine arzedilmiş ve bu hususta muvafakat talep olunmuş ise de (bunların oldukları yerde kalmalarının muvafık görüldüğü) bildirilmiştir.

Her hangi tarihî ve bedii kıymeti haiz olmıyan ve mevcudiyetlerinden istifade edilmiyen ve kayitlari da fuzulen işgal eden bu kabîl levha ve sairenin Evkaf İdaresine verilerek, oraca bu levhaların varlıklarından istifadelerinin sağlanması muvafık olacağı mütalâa edilmektedir.

13. 1924 tahriri sırasında saraylarda tesbit edilmiş birtakım kıymetli tablolar da mevcut bulunmaktadır. Saray idaresince yapılan 1933 tesbitini mütaakıp sırasiyle düzenlenen 1933, 1941 ve 1948 tarihli defterler manzumesine, bu tabloların birçoklarının ressamlarının isimlerinin yazılmamış, vasıflarının da çok kısa ve değişik olarak işlenmiş olduğu, raporun bundan evvelki kısımlarında belirtilmişti.

Yine raporun baş tarafında 1924 tarihinden evvel saraylardaki eşya ve mefruşata mütaallik ilk kayıtların aranması sırasında tablolara ait (1908 tarihli saray ve kasrı humayunlarında mevcut bulunan resimlerin cinsi ve ressamlarının esamisini mübeyyin defter) ve (Dolmabahçe Sarayı humayununda mevcut tabloları gösterir 21 Şubat 1334 tarihli defter) isimli iki deftere de tesadüf edildiği arzedilmişti.

Bahis konusu 1924 tahririnden evvel mevcut olup bugün elimize geçen defterlerde yazılı tablo vasıflariyle 1924 ana tahrir defteri ve bundan sonra düzenlenmiş olan demirbaş eşya ve mefruşat defterlerindeki tablolardan bâzılarının bugün mukayyet vasıflarının birbirini tutmadığı tesbit edilmiştir. 1924 tahririnden sonra bu tablolardan bir kısmı muhtelif devair ve müessesata verilmiştir. Bugün saraylarda mevcut bulunan mütebaki tabloların ise, ilk tahrirde ve ondan evvelki kayıtlarda tesbit edilen tablolar olup olmadıklarının tâyini bir ihtısas işi bulunduğundan, heyetimiz burada keyfiyeti sadece bir vakıa olarak tesbit etmiş ve bu hususta verilecek hükmü de bu işin mütehassıslarına terketmeyi uygun bulmuştur.

İkinci kısım

1. Millî Saraylar mubayaa işlerinin Ayniyat Talimatnamelerine tâbiiyeti, demirbaş eşya ile istimal ve istihlâk eşyası kayıtlarının tesisi hakkında bilgi

Millî Saraylarda Ağustos 1950 bidayetinde incelemeye başlanıldığı sırada, deruhde edilen vazifenin esasını, bu saraylardaki eşya ve mefruşat kuyudatının ihtiâca salih olmadıklarının tetkik ve izahı teşkil ediyordu. Yapılan incelemeler esnasında, saraylar mubayaat defter ve kayıtlarının, daha açık bir ifade ile sisteminin, bir çok bakımlardan kifayetsiz bulunmaları keyfiyeti nazarı dikkati çekmiş ve mubayaat mevzuuna bu zaruretler muvacehesinde girilmiş bu hususta gerekli incelemeler yapılmıştır.

1929 tarihli Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesinin 1 nci maddesinde : Ayniyat hükümlerine tâbi bilcümle devlet müessesatı arasında Millî saraylar ve müzelerinde, her itibarla bu talimatname ahkâmına tâbi olacağı hükmü vaz'edilmiş ve bu talimatnameyi tadilen bilâhara neşredilmiş olan 1939 tarihli Ayniyat Talimatnemenin 1 nci maddesinde de « Devlet daire ve müesseseleri » tâbiriyle yine Millî sarayların Ayniyat Talimatnamesine olan tâbiiyeti baki kalmıştır. Bu itibarla, Millî saraylardaki mubayaa işlerinin bu talimatnamelerin ışığı altında incelenmesi lâzımgelmektedir. Şu ciheti ehemmiyetle belirtmek icabeder ki, mevcut ve mevzu hükümlerin sarahatine rağmen, Millî Saraylar İdaresinde istimal ve istihlâkâta tâbi eşyaların kayıt tesisi muameleleri 1931 senesinde ve demirbaş eşya ve mefruşata ait kayıt tesisleri de ancak 3 Temmuz 1933 tarihinden itibaren tesis ve tatbik edilmeye başlanmıştır. Bu kayıtların mevcut mevzuat ile olan alâka ve münasebet dereceleri ise bu bahsin aşağıdaki kısımlarında ayrıca tetkike tâbi tutulacaktır.

3 Temmuz 1933 tarihinden evvel, Millî Saraylarda demirbaş eşya ve mefruşata mütaallik olmak üzere birçok mubayaat mevcut olmakla beraber bunların bugün için akibetlerinin kayden tâyin ve tesbiti mümkün görülmediği cihetle, zayi bulunduklarına hükmedilerek Millî Saraylar encümeni kararları delâletiyle bunların birer listesi ihzar edilmiş ve raporun kayden zıyalar kısmına mütaallik 4 ncü kısmında tafsilen arz ve izah olunmuşlardır.

II - Mevcut ahkâm muvacehesinde mubayaa işlerinin nasıl olması icabedeceği hakkında malûmat

Millî Sarayların Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine tâbi olduğu yukarda belirtilmişti. Bu sebeple Millî Saraylar ayniyat işlerinin de:

A) Demirbaş eşya ve mefruşat muhasebesi,

B) İstimal ve istihlâkâta mahsus eşya ve levazım ambar muhasebesi gibi iki kısımda tesis ve teşkili icabetmektedir. (Ayniyat Talimatnamesi madde 2). Talimatnamenin bu hükmüne nazaran Millî Saraylarda demirbaş eşya ve mefruşat mubayaat kaydına esas olmak üzere, evvelâ, bir demirbaş eşya esas defteri tutulması icabeder. Bu deftere; mubayaa edilen eşyanın isim ve vasıfları, sıra numarası, adedi, ne suretle ve hangi tarihte geldiği, kıymeti, kullanılmaya başlandığı tarih, başka bir yere verildi ise mukabilinde alınan belgenin cinsi ve tarihi, kullanılmaktan çıktığı tarih gibi hususların dikkat ve ehemmiyetle kaydedilmeleri lâzımdır. Bütün bu kayıtlara esas teşkil eden vesika ise faturalardır. Bu faturaların ikişer nüsha olarak düzenlenmeleri ve Millî Saraylara mubayaa edilen eşyanın tesellümünü müteakip ayniyat muhasibi tarafından pullu nüshasının tahakkuk evrakı arasına konulması ve diğer nüshasının da Meclis Saymanlık Müdürlüğüne gönderilen tahakkuk evrakı arasındaki asıl nüshaya mutabakatı tasdik ettirildikten sonra müsbit evrak meyanında saray ayniyat muhasipliği nezdinde hıfzedilmesi gerekir. Bu mubayaa sırasında dikkat edilmesi lâzımgelen cihet, faturalar üzerinde mubayaa olunan eşya evsafının mukayyet bulunup bulunmadığı ve şayet mukayyet değilse veya noksan kaydedilmişse, ayniyat muhasibinin bu ciheti ikmal ve bâyiine imza etirmesi icabeder. (Ayniyat Talimatnamesi, madde 6).

Yine Millî saraylarda, istimal ve istihlâkâta mahsus olmak üzere bir de esas ambar defterinin tutulması lâzımgelir. Bu defterin, ithalât ve ihracat olmak üzere iki tabloyu ihtiva etme-

si ve ithalât kısmına bu neviden eşyanın tutarı, miktarı, fiyatı, alınan eşya mukabilinde verilen makbuzun tarih ve numarası ile ithalâta ait müsbit evrakın nev'i, numarası ve tarihi, ihracat kısmının da ilgili yerlere verilen eşyanın miktar vekiymeti, eşyanın ne suretle çıkarıldığı, mukabilinde alınan makbuz veya vesikanın yine nev'i, numara ve tarihi ile ihraç evrakı müsbitesinin nev'i numara ve tarihini ihtiva etmesi ve her sayfanın bir cins eşyaya tahsis olunması lâzımgelmektedir. (Ayniyat Talimatnamesi, Madde 17, 18, 19).

III - Mubayaa işlerinin fiilî durumu

Millî saraylarda bugüne kadar yapılan mubayaatın fiilî durumu, yukarda nasıl olması lâzımgeldiği hakkında kısaca irae olunan esaslardan tamamen uzak bir şekilde cereyan etmekte olduğu müşahede ve tesbit edilmiştir. Evvelâ Millî saraylarda, demirbaş eşya ve mefruşat mefhumu ile istimal ve istihlâkâta tâbi eşya mefhumunun yekdiğeriyle tamamiyle karıştırıldığı ve bu hususta ki yanlışlığın da 1939 tarihli Ayniyat Talimatnamesinde bu mefhumların yapılan sarih tariflerine uyulmamaktan neşet etiği anlaşılmıştır. Filhakika, bu talimatname ahkâmına göre, demirbaş eşya ve mefruşat; muayyen bir miada tâbi olmaksızın uzun zaman muhafaza ve istimal edilen eşyalar olup, istimal ve istihlâkâta tâbi eşyalar ise; yukarki tarifin haricinde kalan ve doğrudan doğruya istihlâk ve istimal neticesi muayyen bir müddet sonra kullanılamıyacak bir hale gelen eşya ve levazım istihlâk maddelerini teşkil eder. (Ayniyat Talimatnamesi, madde 60, fıkra, 1, 5).

Bu fıkraların tetkikından anlaşılacağı üzere, gerek demirbaş eşya ve mefruşat, gerekse istimal ve istihlâkâta tâbi olan eşyalar tahdidî bir şekilde göstrilmiştir. Bu iki fıkra haricinde kalan ve mahiyetlerinin tâyininde tereddüdü mucip olan eşya ve levazımatın da, bağlı bulunulan makamdan sorulacağı ve böylece yerinin tâyin olunacağı ayrıca zikredilmektedir.

Bu iki eşya zümresi, yapılan tariflerine ademi riayetin neticesi olarak, Millî Saraylarda yekdiğeriyle tamamen karıştırılmış ve bunların defterlere intikalleri ve hattâ bu eşyaların terkini kayıt muamelelerinde raporun terkin bahsinde temas ve izah edildiği veçhile, birbirinden tefrik edilmekszin aynı muameleye tâbi tutulmuştur. Bu itibarla, ayniyat muhasebesinin iki ayrı bölümünü teşkil etmesi lâzımgelen bu eşyaların kayıt sistemi, mebdeinden müntehasına kadar bu minval üzere devam edegelmiştir. Bu hususta bir fikir vermek üzere bir iki misal zikredelim. Meselâ, bu gün sarayda tutulmakta olan 1 numaralı demirbaş eşya ve mefruşat esas defterinin, 87 nci sayfasının 1 - 6 sıra numaralarında mukayyet bulunan avizelerle, 2 numaralı demirbaş eşya defterinin 37, 38 sıralarında yazılı havlular, 133, 134 sıralarında yazılı pike örtüler, demirbaş eşya adâdından bulunmadığı halde, bunların demirbaş eşya esas defterine kayıtlı oldukları görülmektedir. Buna ait misallere bu defterde pek çok tesadüf edilmektedir.

Demirbaş eşya ve mefruşata ait olarak, millî saraylarda tutulan defterin, Ayniyat Talimatnamesine uygun olmadığı yukarda bilvesile açıklanmıştı.

a) Bu defterler, eşyanın adedi, mukabilinde alınan vesikanın cinsi, tarihi, numarası sütunlarını ihtiva etmemesi bakımından talimatnamesine uygun bulunmamıştır.

b) Yine bu defterlere yazılmış bulunan eşya ve mefruşatın, saraylar camiası dâhilinde yer değiştirmeleri halinde, çıkış ve giriş mahalleri arasında, eşyayı kolaylıkla takibe medar olacak şekilde bir irtibat sağlanmamıştır.

Bu irtibatsızlık neticesi olarak aşağıdaki listede nevi, evsaf ve miktarı yazılı eşyaların demirbaş eşya esas defteri ile, fatura örneklerinde gösterilen sevk mahallerine ait defterlerde kayıtlarına tesadüf edilememiştir.

Def. S. N.	Eşyanın ismi ve evsafı	Miktarı		Mubayaa tarihi
202	Yemek çatalı	11	Aded	20/ 6/1934
1342	Meyva çatalı	24	»	30/12/1937
1191	Yemiş çatalı	12	»	22/ 9/1940
1224	Meyva çatalı	12	»	31/ 7/1940
1235	Yemek çatalı	25	»	31/ 7/1940
873	Meyva bıçağı	12	»	7/ 2/1936
1316	Meyva bıçağı	13	»	24/12/1937
699	Dondurma kaşığı	13	»	12/ 6/1935
1346	Yemek kaşığı	24	»	30/12/1937
1340	Yemek kaşığı	24	»	30/12/1937
1341	Meyva kaşığı	24	»	30/12/1937
1152	Çorba kaşığı	15	»	27/ 7/1939
1153	Komposto kaşığı	15	»	27/ 7/1939
1223	Komposto kaşığı	15	»	31/ 7/1940
1236	Yemek kaşığı	25	»	31/ 7/1940
114	Yemek kaşığı	50	»	29/ 7/1942
115	Çay kaşığı	24	»	29/ 7/1942
31	Porselen kahve fincanı	24	»	4/ 7/1933
42	Kahve fincanı	24	»	4/ 7/1933
53	Kahve fincanı	24	»	2/10/1933
228	Kahve fincanı	12	»	27/12/1933
229	Kahve fincanı	18	»	27/12/1933
234	Kahve fincanı	12	»	27/12/1933
290	Kahve fincanı	24	»	—
595	Kahve fincanı	12	»	22/ 1/1935
663	Kahve fincanı	12	»	23/ 5/1935
706	Kahve fincanı maatabak	12	»	25/ 6/1935
814	Kahve fincanı	12	»	21/ 8/1935
860	Kahve fincanı	12	»	7/ 2/1936
861	Kahve fincanı	12	»	7/ 2/1936
951	Kahve fincanı	12	»	17/ 6/1936
996	Kahve fincanı	24	»	17/ 8/1936
999	Kahve fincanı	12	»	19/ 8/1936
1138	Kahve fincanı	12	»	2/ 1/1937
1168	Kahve fincanı	12	»	5/ 3/1937
1208	Kahve fincanı	24	»	11/ 6/1937
1282	Kahve fincanı	12	»	8/ 8/1937
1303	Kahve fincanı	12	»	24/ 9/1937
1351	Kahve fincanı	12	»	30/12/1937
1489	Kahve fincanı	36	»	5/ 8/1938
1106	Kahve fincanı	12	»	8/10/1938
1125	Kahve fincanı	36	»	2/ 3/1939
1111	Kahve fincanı	12	»	24/10/1938
35	Kahve fincanı porselen	24	»	27/ 6/1941
179	Kahve fincanı maa tabak	12	»	25/ 8/1943
34	Çay fincanı	24	»	4/ 7/1933
43	Çay fincanı	18	»	4/ 7/1933

Def. S. N.	Eşyanın ismi ve evsafı	Miktarı		Mübayaa tarihi
708	Çay fincanı	12	Aded	29/ 6/1935
997	Çay fincanı	12	»	17/ 8/1936
1136	Çay fincanı	12	»	31/12/1936
1150	Su takımı	4	takım	27/ 7/1939
1174	Su takımı	6	parça	21/ 9/1939
347	Tarama derneği	2	cilt	6/12/1934
608	Yol halısı (Uşak)	6	aded	4/ 2/1935
658	Yol hasırı (Koko)	50	Metre	12/ 5/1935
39	Billûr dondurma bardağı	18	aded	4/ 7/1933
1126	Viski kadehi	16	»	2/ 3/1939
30	Billûr su bardağı	9	»	4/ 7/1933
35	Cam sürahi	14	»	4/ 7/1933
1492	Frijider buz dolabı	1	»	8/ 8/1938
1233	Frijider dolabı	1	»	22/ 7/1940
14	Billûr köprü	8	»	3/ 7/1933
1130	Yemek takımları	82	»	2/ 3/1939
635	Parke cilâ makinesi	1	»	4/ 4/1935
		1110		

Millî Saraylarda, mubayaat işlerinin tetkik mevzuumuz bakımından en mühim addedilen kısmı, faturalarla, demirbaş eşya esas defterleri arasındaki rabıta ve münasebetler teşkil etmiş olup, buda bilhassa eşyanın faturalar üzerinde mukayyet evsafının, demirbaş eşya esas defteri ve bu eşyanın bundan sonraki sevk mahallerine ait defterlerdeki evsafının araştırılması üzerinde toplanmaktadır. Zira, bilvesiyle raporun muhtelif kısımlarında da temas edildiği üzere, Millî Saraylarda eski ve yeniden mubayaa olunan eşyaların büyük mikyasta birbirlerine karıştırıldıkları ve âdeta bu eşyalar arasında yekdiğerinin yerine kaim olmaları bakımından bir nev'i halef ve seleflik münasebeti müşahede ve tesbit edilmiştir. Esasen bu husus, yirmi bir senelik Millî Saraylar encümen kararlarının tetkikından da anlaşılmaktadır. Sözü geçen kararların mefruşatın mybayaasına mütaallik olan kısımlarında (eskinin yerine mubayaa ibaresi) mevcut bulunmakta olup, ve fakat bu eksilen eşyaların hangi nev'i eşyalardan olduğu ayrıca tâyin ve tasrih edilmemektedir. Bu önemli nokta, raporun terkin bahsinin incelenmesi sırasında da bertafsil açıklanmıştır. Bu itibarla, faturalar ve defterlerdeki evsaf üzerinde durulmuş ve binnetice demirbaş eşya defterinin faturalarla yegân yegân mukabelesi yapılmış ve bu mevzuda birçok aykırılıklar tesbit olunmuştur.

a) Faturaları mevcut olduğu halde, demirbaş eşya esas defterine yazılmamış olan halılar :

Fatura Ta.	Fatura No.	Eşyanın cinsi
13/9/1934	45	2 Tebriz, 2 Horasan, 1 İsparta
15/9/1934	46	1 Tebriz, 1 Efgan, 1 Kütahya
16/9/1934	47	3 aded Meşhet (Horasan), 1 Uşak
16/9/1934	48	1 » Tebriz, 1 aded Horasan
»	49	1 » Uşak
»	50	1 » Müşkabat, 1 aded Hereke
»	51	22 » Turan
19/9/1934	52	1 » Uşak Taban

Yukarda esamisi çıkarılan halılar, demirbaş eşya esas defterine kaydı yapılmaksızın doğrudan doğruya sevk mahallerine gönderildikleri için bunların gittikleri mahalle ait defterlerde aranıp bulunmaları müşkül olmuş ve hattâ demirbaş eşya defterine kaydı tesis edilmeden yapılan bu sevk muamelesi neticesi olarak 51 dekont No. lu fatura muhteviyatı 22 aded Turan halısının, 1933 tesbitine mütaallik 18 No. lu deftere İsparta halısı olarak kaydedildiği görülmüş ve bu sebepten bu halılar arasında mevcut cins tehalüfünün neden ileri geldiği anlaşılamamıştır.

b) Yine bu eşya mübayaatına mütaallik faturalarda mukayyet evsafın, demirbaş eşya esas defterine noksan olarak kaydedildiği görülmüştür. Meselâ 11 . VI . 1934 tarih ve 13 No. lu fatura örneğinde yazılı bulunan bir aded kesme billûr tuzluğun, demirbaş eşya esas defterinin 181 nci sırasına vasıftan âri olarak sadece tuzluk şeklinde kaydedildiği anlaşılmıştır. Bunun neticesi olarak, saraylara haddizatında bir kıymet olarak giren birtakım demirbaş eşyaların kayıtlarının alelâde eşyalar misillû yapılması, bunların kayden vasıflarına uygun olarak takip edilebilmeleri imkânını ortadan kaldırmıştır. Bunun, şu bakımdan büyük ehemmiyeti vardır ki, dolayısiyle bu ehemmiyet defterlerin ihticaca salih olup olmadıkları keyfiyetine taallûk eder. Şöyle ki; Millî Saraylar, her yıl Büyük Millet Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonu tarafından mevcut eşya kayıt ve evsafına göre, bir eşya teftişine tâbi tutulmaktadır. Ve o eşyanın hakikaten mahallinde o eşya olup olmadığı hususu ise o eşya hakkında defterinde mevcut evsaf kaydına göre cereyan ve taayyün etmektedir. Başka bir tâbirle her eşya, kaydında mevcut olan evsafa göre aranılmaktadır.

c) Yine bu faturalarda mukayyet eşya miktarlarının, demirbaş eşya esas defterine noksan olarak veya hiç işlenmedikleri görülmüştür. Meselâ 20 . VI . 1934 gün ve 14 No. lu fatura kayıt örneğinin 206 sırasında yazılı 4 aded yemiş bıçağının, demirbaş eşya esas defterine sadece 1 olarak, ve yine bu fatura örneğinin 207 nci sırasındaki 1 aded yemek bıçağının aynı eşya defterine hiç işlenmediği anlaşılmıştır.

Misaller vermek suretiyle arz ve izahına çalışılan bu kabilden aykırılıklara tetkikat esasında pek çok tesadüf edilmiş, ve fakat bunların hepsinin alınmasında bir fayda görülmiyerek ancak bir iki misal vermekle iktifa olunmuştur.

Faturaların demirbaş eşya defterleriyle mukabelesi babında dikkat nazarını çeken diğer bir husus da şudur: Mubayaat sırasında müessesat tarafından Millî Saraylara verilen fatura ikinci nüshalarının dahi mezkûr müesseselerce düzenlenip ve birinci nüshasına uygunluğu yine o müessesenin resmî unvanı ticarisi tahtında tasdik edilmesi ve bu şekilde verilmesi lâzım gelirken, bu noktaya her nedense Millî Saraylar idaresince ehemmiyet verilmediği ve ikinci nüsha faturaların saraylarca tertiplendiği görülmüştür. Bu fatura örnekleri müesseselerce düzenlenmediğine göre bunların tahakkuk evrakı meyanında Meclis Saymanlığına gönderilen asılları ile mütabakatları yine Meclis Saymanlığınca da tasdik edilmemiş bulunduğundan elde mevcut bu örneklerin asılları ile olan münasebet dereceleri tamamen meçhul kalmıştır. Mamafih 3 . VII . 1933 tarihinden 13 . X . 1944 tarihine kadar ki mubayaata ait fatura örnekleri, genel olarak saray idaresince düzenlendiği görülmüş olmakla beraber, bu tarihten sonraki mubayaata ait ikinci nüsha faturaların müesseselerce düzenlenerek saraylar idaresine verildiği anlaşılmıştır.

Millî Saraylardaki mubayaa işlerinde tesbit edilen mühim noktalardan biri de şudur: Bilhassa kaybolan veya kırılabilen eşyalardan yapılan mubayaat daima eskinin yerine ikame kaydı ile yapılagelmiş ve bu hususun, 1923 senesinden 24 . VIII . 1939 tarihine kadar böylece devam ettiği müşahede edilmiştir. Şu cihetî ehemmiyetle belirtmek yerinde olur ki, yapılan mubayaatın tamamen ayrı bir muhasebesi olması lâzım geleceği gibi buna mukabil yine kırılan ve kaybolan eşyanın da ayrı bir muhasebe ve muamelesi bulunmak gerektir. Buna riayet halinde, saraylarda mevcut ve tahrir numarası haiz eski eşyalar ile, yapılan mubayaat yekdiğeriyle karıştırılmamış olacağı gibi, yapılan mübayaatın adeden ifadesi veya bunların ne miktarının imha edildiği ve keza eski eşyadan ilk tahrirde ne miktar mevcut iken bugün ne miktarın mevcut ve baki bulunacağı hususları da tesbit edilebilirdi. Halbuki her nedense yapılagelmekte olan bu ikame keyfiyeti ve bu usulün tatbiki neticesinde mübayaat ile sarayın eski eşyasının tefriki bâzı ahvalde kayden gayrikâbili izâh bir durum yaratmış ve bu hal yukarda temas edilen ve bilhassa belirtilmesi lâzımgelen hususların tâyin ve tesbitine

imkân bırakılmamıştır. Eski eşyanın yerine yenisinin ikame edilmiş olması neticesinde, birçok ahvalde saraylarda gözüken eşyanın eski saray eşyasından mı veya mubayaa eşyası mı olduğu tâyin edilememektedir. Çünkü esasen 1923 tahririnde eşyalara mevzu numaralardan bir kısmı zamanla düşmüş ve birçok numarasız eşya meydana gelmiş ve bilâhara bu nevi eşyadan vukuagelen zayiat sonunda da bunların yerlerine yenilerinin ikame edilmiş olması ve bunların defterlere kaydında gerekli meşruhatın da verilmemiş bulunması yüzünden eski ve yeni eşyalar gerek aded ve gerek evsaf itibariyle birbirine karıştırılmıştır. Nitekim yapılan tetkikatta, bâzı eşyaların 20 sene sonra, 1923 senesi miktarlarından bugün adeden daha fazla bulundukları tesbit edilmiştir. Buna ait misaller terkin bahsinde ayrıca verilmiştir. Binaenaleyh yukarki karışık durum, 1923 senesinde saraylarda tesbit olunan eşyalardan, bugün ne miktarının mevcut bulunacağı hususunda yapılabilecek adedi ve katî bir tetkikatı da imkânsız kılmış ve binnetice bugün Millî Saraylarda mevcut ve muhtelif tarihli eşya defterlerini ihtiaca salih bir durumdan uzaklaştırmıştır.

Üçüncü kısım

Terkin muamelâtı

Millî saraylaraki mesaimize başlarken tetkik mevzuu olarak uhdemize tevdi olunan ana vazifeler meyanında, saraylarda mevcut demirbaş eşyanın imha ve terkini kayıt işleri de bulunmakta idi. Bu hususdaki tetkikatımıza başlarken evvelâ, eşya terkinlerine ait sarayda mevcut bilcümle müsbit evrak celbedilmiş ve bunlar maksada uygun olarak tetkike tâbi tutulmuşlardır ki bu evrak esas itibariyle iki kısımdan müteşekkildir:

1. 1933 - 1949 yıllarına ait T. B. M. Meclis Hesapları İnceleme Komisyonunca tasdikli (15) aded terkin defteri;

2. 1933 - 1949 yılarına ait ve terkin sebeplerine mütaallik saray idaresince düzenlenmiş eşya terkin varaka ve listeleri.

Bu itibarla, terkin mevzuundaki tetkiklerimiz de, yukarda iki madde halinde hulâsa etmiş olduğumuz müsbit evraka mütenazır olarak cereyan etmiştir. Şöyle ki: Evvelâ demirbaş eşyanın cins ve tahrir numaralarını ihtiva eden terkin defterleriyle 1924 tarihli ana tahrir defteri ve 1941 tarihli demirbaş eşya defterleri karşılaştırılmış böylece kayden terkin edildiği bildirilen eşyanın salâhiyetli makam tarafından tasdik edilip edilmediği tahkika tâbi tutulmuştur. İkinci cihet olarak, 1933 - 1949 yılları arasında saraylar idaresince terkin sebeplerine mütaallik olarak tertiplenen liste ve evraklar, muhtelif terkin sebepleri bakımından tetkik edilerek gene bu evraklardaki terkine tâbi eşyanın, T. B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonuna tasdik için sunulan cetvelerdeki aynı numarayı havi eşya ile evsaf bakımından aynı olup olmadığını tetkik sadedinde, adı geçen evrakların musadak terkin defterleriyle karşılaştırılması.

Millî saraylardaki demirbaş eşya ve mefruşatın ve diğer tarihî bedii kıymeti haiz eşyanın terkini kayıt muamelelerini tetkik ve tahlile girmeden evvel şu cihetin ehemmiyetle belirtilmesi yerinde olur. Şöyle ki:

Devletin bilûmum emvalinin idare ve bunların muhasebesi 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanununa bağlı olduğu ve mezkûr kanunun da 14 Haziran 1927 yılından beri tatbik mevkiinde bulunmakta olduğu nazarı itibara alınırsa Millî Saraylarda bu kanunun neden tatbik mevkii bulmadığı ayrı bir mevzu teşkil eder. Filhakika Millî Saraylarda istimal ve istihlâke tâbi eşyaların ithal ve ihraç kayıtları ancak 1 Haziran 1931 senesinden itibaren tesis edilmeye başlanmış diğer demirbaş eşya ve mefruşat kayıtları da ancak 3 Temmuz 1933 yılından itibaren kayda intikal ettirilmiştir. Tesisine başlanılan bu kayıtların ise mevcut ve mer'i talimatnameler ahkâmına uygun olup olmadıkları hususu ayrı bir mevzu teşkil eylediğinden, bundan, raporun başka bir kısmında bahsedilmiştir.

Millî Saraylar İdaresinde en ziyade dikkate şâyan olan cihet saraylar teşkilâtında bilûmum ayniyat işlerini tedvir eylemek vazifesiyle mükellef bir «kontrol memurluğu ve ayniyat muhasipliği» servisinin bulunmasıdır. Bu teşkilât sarayların ilk kuruluş yıllarından itibaren 1943 senesi

Haziran ayına kadar mevcudiyetini muhafaza eylemiş ve bilâhara, yirmi yıl müddetle Millî Saraylarda henüz sağlam bir kayıt esası kurulamamış iken 1943 yılı 20 Haziranında lâğvedilmiş ve sadece ayniyat işlerinden gayri mesul bir kontrol memurluğu halinde kadrodaki yerini muhafaza eylemiştir.

1943 yılından itibaren ise Millî Saraylar Müdürü ayniyat işlerini ve mesuliyetini uhdesine cem etmiş ve böylece bir bakımdan âmiri italık sıfatiyle muhasiplik sıfatı aynı makamda birleşerek 1050 sayılı Kanuna burada da tatbik yeri verilmemiştir. Millî Saraylardaki demirbaş eşya ve mefruşatın mubayaa, kayıt terkini ve bunlara müterafik sair hususların daha umumi bir ifade ile bilûmum ayniyat işlerinin tâbi olduğu hükümler, bu hükümlerin meriyet müddetleri bakımından iki ayrı talimatnameye istinat ettirilerek tetkikleri icabeder. Bunlardan birincisi 1929 tarihli «ayniyat Muhasipleri Talimatnamesi» dir ki, on yıl müddetle meriyet mevkiinde kalmıştır. Diğeri ise 1939 tarihli «Ayniyat Talimatnamesi» dir ki, halen yürürlükte olan da budur. Bu bakımdan Saraylar İdaresi eşya terkini kayıt muamelelerini de seneler itibariyle tâbi oldukları hükümler çerçevesinde tetkik ve mütalâa etmek lâzımgelmektedir. 1929 tarihli Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesine göre Millî Saraylarda imha ve kayıt terkini işlerini başlıca üç esas halinde tesis ve idame etmek icabediyordu.

1. Hâsıl olan lüzum üzerine bir daireden diğer bir daireye ita olunan veyahut fazla kullanılma sebepleri ile tamirleri kabil olmıyacak surette fersude ve köhne bir hale gelmelerinden dolayı satılan veya imha olunan demirbaş eşya ve mefruşata ait muamelât ve kayıt usulü. Bu kabil eşyalar için bir (Demirbaş eşya ve mefruşat terkini kayıt müzekkeresi) nin düzenlenmesi ve buna terkin olunan eşyanın kıymeti, adedi, nevi, esas defteri tahrir veya sıra numarasının dercinden sonra imha ve terkin olunması hakkındaki Millî Saraylar Encümen kararının tarih ve numarası, neden dolayı imhası cihetine gidildiği ve nihayet terkin ve imha edilmiş ise tarihi ve ne suretle imha olunduğu kaydedilir ve buna imha zaptının da eklenmesi suretiyle tekemmül ettirilen terkini kayıt müzekkeresi dairenin âmiri ve muhasip veya mutemedi tarafından imzalandıktan sonra T. B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonuna ve 1933 yılından evvelki seneler için de tasdik için Maliye Vekâletine sunulması icabederdi.

Halbuki Millî saraylarda bu kabil demirbaş eşyanın terkini lâzımgeldiği hakkında Saraylar Encümeni kararları lâhik olmadığı gibi, bâzı ahvalde de B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonunun tasvip ve tasdiki bulunmaksızın demirbaş eşya ve mefruşatın Saraylar İdaresince terkini kayda tâbi tutulduğu müşahade ve tesbit olunmuştur. Meselâ 1933 senesine ait demirbaş eşya defterlerinin tetkiki sırasında, bâzı eşyaların izahat sütunlarında kurşun kalemle yazılmış «kırıktır» «fersudedir» «çürüktür» veya «gayrikabili istimaldir» şeklinde kayıt ve izahlara tesadüf edilmiştir. Bu kabil eşyaların, 1941 senesi defterlerine kısmen veya tamamen devir edilmedikleri yapılan tetkikat ile ayrıca anlaşıldığından bir an bunların terkini kayda tâbi tutuldukları farzedilmiş ve bu hususta bulunması lâzımgelen terkin evrakı müspitesi Saraylar İdaresinden istenilmiştir. Fakat Saraylar Müdürlüğü bu eşyalar hakkında terkin sebep ve mahiyetini irae eden ve alâkalı memurlar tarafından tertiplemiş bir zabıt varakası tevdi edemediği gibi bundan daha mühim olarak bu eşyaların kayden terkinine ve defterlerden çıkarılmasına salâhiyet ve mezuniyet veren B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonunca tasdikli herhangi bir cetvel veya vesika da ibraz edememiştir. Bu vaziyete göre, Saraylar İdaresinin mezuniyetsiz olarak yapmış olduğu bu fiili terkin muamelesi meşru olmaktan uzak bulunacağı cihetle hukuki bir vasıf iktisap edememiş, çünkü o zaman meriyette bulunan 1929 tarihli Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesine uygun olmıyan bir tasarrufta bulunulmuştur. Bu şekilde, terkini kayıt muamelâtı T. B. M. M. Hesapları İnceleme Komisyonunca tasdik edilmeksizin kayıtlardan çıkarılan bir kısım eşyanın listesi aşağıya çıkarılmıştır.

Tahrir No.	Defter No.	Sayfa No.	Oda No.	Adedi	Cinsi	Evsafı
—	1 hususi, resmî daire	8	6	3	Sigara tablası	Müdevver, ağzı sarı maden kaplı.
—	» »	11	8	3	Hezaran sandalya	İkisi hasırlı, biri tahtalı, sarı.
1542	» »	18	11	1	Hasırlı şişe	
483	Yıldız Mabeyn Def. 1	124	92	1	Masa örtüsü	Bezden.
—	Defter 1	134	102	4	Lâvmana takımı	1 leğen, 1 ibrik, 2 fırçalı beyaz leğen ve ibrik kırılmıştır. Yerine 2550, 2551 konmuştur.
—	Defter 2	1	133	1	Kapak	Yaldızlı, yürek şeklinde, porselen.
3532	Yıldız merasim Def. 2	31	—	1	İstor perde	Beyaz atlas.
189	Yıldız Çadır köşkü Dolmabahçe Def. 4	44	—	1	Sigara tablası	Cam, kenarı beyaz maden (kırılmıştır).
7	D. B. Def. 3	77	186	1	Duvar süsü	Hasırdan mamul Japonkâri (kullanılmıştır).
360	Yıldız Müze Def. 4	64	—	1	Kahve tepsisi	Beyaz zemin üzerine kuşlu, porselen (kırılmıştır).
421	» »	65	—	1	Saksılık	Tahtadan, üç katlı, 4 ayaklı (çürük ve gayrikabili istimal).
20	Hazine Deposu Def. 16	5	—	1	Tatlı tabağı	Yaldızlı ve beyzî (kırıktır).
279	Kiler eşyası Def. 5	61	—	4	El tası	Porselen, köhne.
343	» »	63	—	1	Şeker küreği	(Çürümüştür).
344	» »	63	—	5	Kapak	(Kırılmıştır).
354	» »	63	—	2	Kova	Porselen, kulplu ve kapaklı (çürümüştür).
378	» »	64	—	10	Yarda	Sahanfur kumaş (kullanılmıştır).
379	» »	64	—	10	Top	Aşçı bezi (kullanılmıştır).
395	» »	64	—	1	Tas	Porselen (çürümüştür).
168	D. B. Hazine D. Def. 8	6	—	1	Çiçeklik	4 ayaklı, yaldız ve çiçekli, kavanoz şeklinde porselen (kırıktır).
188	» »	6	—	2	Zerde kâsesi	Düz beyaz, pembe çizgili (kırıktır).
1245	Mefruşat D. Def. 8	34	—	1	Çay ibriği	Beyaz çiçekli ve kapaklı (kırıktır).

Tahrir No.	Defter No.	Sayfa No.	Oda No.	Adedi	Cinsi	Evsafı
1514	Mefruşat D. Def. 8	35	—	3	Süngerlik	Beyaz porselen (biri kırıktır).
2317	» »	36	—	2	Sabunluk	Çiçekli ve kapaklı porselen (kırılmıştır).
2395	» »	36	—	1	Kâğıt baskısı	Billûr (kırılmıştır).
2880	» »	37	—	1	Su bardağı	Elmastraş (kırılmıştır).
66	D. B. Def. 8.	38	—	1	Kapaklı kâse	Beyaz üzerine çiçekli ufak (kırılmıştır).
—	Mefruşat D. Defter 8	39	—	2	Konyak kadehi	Dipli (kırılmıştır).
—	» »	39	—	9	Sigara tablası	Cam (mubayaa) «kırılmıştır».
—	Levazım D. Def. 8	40	—	3	Fincan tabağı	Muhtelif renkte (kırıktır).
—	Yıldız def. 8	40	—	1	Takım	Lavma takımı. Bu takımdan sabunluk süngerlik devredilmemiştir.
240	D. B. Mefruşat D. Defter No. 10	5	—	5	Hardallık	Maakapak, beyaz porselen elvan çiçekli tırnak, kenarından kapaklı (kapak kırıktır).
4-5	U. Mutbak deposunda bakırdan gayrı eşya Def. 10	93	—	132	Çay fincanı	Adi beyaz 12 aded noksan geçmiştir. (Üçü kırıktır).
12	» »	93	—	1	Bardak	Adi ayaklı (kırıktır)
19-35	» »	93	—	270+780 = 1050	Perhis sahanı	Düz beyaz pilavlık 5 + 20 — 25 kayda geçmemiştir.
25	» »	93	—	240	Kâse	Kulpsuz, kapaksız, düz beyaz, 16 veya 17 kırıktır. Tamamı 1941 defterine geçmemiştir.
34	» »	94	—	10	Hardallık ve salçalık	Çiçekli ve kulplu (bir adedi kırıktır).
103	» »	96	—	187	Alpak çatal	122 aded devredilmemiştir.
340	» »	103	—	4	Perhis sahanı	İkisi kırıktır. Tamamı 1941 defterine geçmemiştir.
341	» »	103	—	6	Perhis pilâvlığı	Beyaz beş kırıktır. 1941 defterine tamamı geçmemiştir.
342	» »	103	—	1	Perhis kâsesi	(Kırıktır).

Tahrir No.	Defter No.	Sayfa No.	Oda No.	Adedi	Cinsi	Evsafı
—	Florya deniz köşkü ve müştemilâtı Def. 24	63	—	7	Kahve fincanı	Maatabak siyah (fincanın biri çatlak, 2 adedi kırıktır).
—	» »	63	—	3	» »	Maatabak beyaz (1 adedi kırıktır).
—	» »	67	—	1	Su sürahisi	Beyaz renkli kapaksız, maabardak (bardak kırıktır.) Sürahi de devredilmemiştir.

Yukarda misali arzolunan vaziyetin on yedi sene sonra Millî saraylarda yeniden tekerrür ettiği görülmüştür. Filhakika 1950 yılında terkine tâbi eşyanın listelerini ihtiva eden (16) numaralı terkin defteri tasdik için T. B. M. Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonuna sunulmuş ve bunu mütaakıp daha henüz tasdik keyfiyeti saraylara tebliğ edilmemiş iken mezkûr listelerdeki eşyanın kayıtlarına terkin edildiklerine mütaallik şerhler verilmiştir. Nitekim (16) numaralı terkin defterleri el'an tasdik edilmemiş olmalarına rağmen bu eşyalar defterlerde terkin edilmiş olarak gözükmektedirler.

2. Demirbaş eşya ve mefruşattan her hangi birini dikkatsizlik neticesi olarak zıyaa uğratanlar veya kırılıp bozulmasına sebebiyet verenlerin mezkûr eşyayı zıya sırasındaki rayiç fiyata göre tazminle mükellef tutulmaları icabederdi.. (M. 12 fıkra 1) talimat hükümlerinin bu kısmı da sarayda tatbik edilmemiştir. Hattâ, saraylarda gittikçe artan zayiatı tahdit maksadiyle alâkalı müstahdemlerden tevkif edilen paralarla bir nevi zayiat fonu teşkil edildiği halde bilâhara bu meblağ tekrar geri iade edilmiştir.

3. Her zaman mevkii istimalde bulunan ve zayiata uğrama ihtmalleri diğer eşyaya nazaran fazla olan tabak, bardak, kadeh gibi mevaddı züccaciyeden her hangi bir sunutaksir bulunulmaksızın kazara kırılan eşyanın saraylar idaresi tarafından tanzim edilecek bir müzekkereye istinaden demirbaş eşya defterlerinden kayıtlarının terkin edilmeleri lâzımgelirdi. Bu müzekkereye kırılan şeyin kıymeti, esas defterindeki tahrir veya sıra numarası, nev'i, adedi zıyaa uğradığı tarih kim tarafından zıyaa uğratıldığı ve ne suretle imha olduğu hususları vâkıalara uygun olarak derecedildikten sonra bunun Saraylar Müdürü ve Ayniyat Muhasibi tarafından imzalanmasını mütaakıp tasdik için T. B. M. Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonuna takdim edilmesi icabederdi.

Halbuki Millî saraylarda zıyaa uğrıyan demirbaş eşyalar için tanzim edilen vesikalar Ayniyat Talimatnamesinin tâyin eylediği şekilden uzak kalmış ve bir «Müzekkere» olmaktan ziyade «Zayiat listesi» olarak tanzim edilmişler ve böylece bu belgelerden beklenilen ve tesbiti istenilen husus ve gayeler elde dilememiştir. On yıl sonra meriyet mevkiine girmiş olan 1939 tarihli ayniyat Talimatnamesi yukarda tesbit olunan eski talimat hükümlerini değiştirmemiş ve onuncu maddesiyle demirbaş eşya ve levazımın her hangi birinin dikkatsizlik neticesi olarak kaybolmasına veya kırılıp bozulmasına sebep olan veya bunları takipte ihmali görülen muhasiplerin mesuliyetleri esasını aynen kabul etmiştir.

Millî Saraylar İdaresi demirbaş eşyanın kayıt terkini işlerini yukarda kısaca temas etmiş olduğumuz ayniyat mevzuatının hükümleri dışında, sarayların kendisine has ayrı bir usulle daha doğru bir ifadeyle usulsüzlükle tedvir etmiştir. Şimdi; olması lâzımgelen sistemin pek kısa olarak izahından sonra saraylarda mevcut olan bugünkü fiilî durumun umumi görünüşü aşağıda kısım ve fıkralar halinde misalleriyle beraber tetkik ve izah olunmuştur.

I - Evvelâ, Millî Saraylar Müdürlüğünde ayniyat muhasebe ve mesuliyet sisteminin tesis ve idame edilmeyişinin bir neticesi olarak saray köşklerinde kaybolan ve kırılan demirbaş eşyaya karşı

gerek keyfiyet ve gerekse kemiyet bakımlarından umumi bir alâka ve bilgi noksanı belirmiş ve bu husus Saraylar Müdürlüğünden itibaren en küçük muhafaza memur ve sofra müstahdemlerine kadar sirayet etmiştir. Bu hususa ait misaller seneler itibariyle tertiplenmiş olan terkin dosyalarından pek çok irae edilebilir. Fakat bunlardan mevzuu izaha ve tafsile kifayet edecek olan bir kaç tanesinin derciyle iktifa edilmiştir. (II) numaralı terkin dosyasının 33 ncü numarasında mukayyet ve o zamanki ayniyat muhasibi tarafından Saraylar Müdürlüğüne hitaben yazılmış yazının örneği aynen şudur:

«Müdüriyeti aliyyeye»

Florya köşkleri muhafaza memuru tarafından makamı âlilerine takdim olunan (9) takım evrakta Reisicumhur Hazretlerinin geçen yaz mevsiminde Florya'da ikametleri esnasında gerek deniz köşkünde gerek yaverlik ve kâtiplik daireleriyle mutfak garaj ve mahalli sairede kullanılan eşyadan yüzlercesinin kırılmış ve zayi olmuş olduğundan bahsile muamelei muktaziyenin icrası talep olunmakta olup, mezkûr evrak üzerine icabına göre muamele yapılması tabiîdir. Florya'daki ikamet müddeti geçen senenin Eylulü içinde hitam bularak umum memurin ve müstahdemin o zaman Florya'yı terk eylemiş olduklarından zikrolunan mahallerde o günlerde kontrol yapılarak ve kullanılan eşyalar kimselere teslim edilmiş ise onlardan geri alınarak kırılmış ve zayi olmuş olanların esbabı mucibesi o anda tesbit edilmek ve derhal müdüriyete malûmat verilmek lâzımgelirken aradan sekiz ay mürurundan sonra müracaat edilmektedir.

Şimdi her sene olduğu gibi B. M. Meclisinden gelen heyet tarafından saraylardaki eşyalar defterleriyle kontrol edilmekte olup Florya köşklerindeki eşyaların kontrolu sırasında noksan çıkacak olan işbu eşyalar hakkında şayanı kabul vesaik ibraz olunamıyacağından v. s.....

14 . 5 . 1943 Ayniyat Muhasibi

Yukarıki ayniyat muhasipliği yazısı örneği, kaybolan yüzlerce eşyanın alâkalılar tarafından müdüriyet makamına ancak sekiz ay gibi uzun bir zamanın geçmesini mütaakıp bildirilmiş olduğunu açıklamakta ve teftişe gelen B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonu Heyetine, noksan çıkacak eşya hakkında kabule şayan bir vesika ibraz olunamıyacağını tebarüz ettirmektedir. Bu hususlaki dosya tetkik edilmiş ve tadada gelmiş olan B. M. M. Heyetine bu ahval ve şartlar altında şayanı kabul ne gibi bir vesika ibraz ve tevdi edilmiş olduğu anlaşılamamıştır. Yaptığımız tetkikata göre yukarda bahsi geçen ayniyat muhasipliği yazısında kaybolduğu bildirilen eşya adedi (374) tür. Bunun (181) adedi çeşitli madenî eşya (182) adedi ziyafet takımları ve (11) adedi de yatak takımlarıdır. Saraylar İdaresi bunların (79) parçasının tazmini cihetine baş vurmuş diğerlerini her nedense tazminsiz bırakmıştır. Buna mütaallik Saraylar Encümeninin 14 . 7 . 1943 tarihli kararında «dikkatsizlikleriyle bunların kaybolmasına sebebiyet vermiş bulunmalarına binaen bedellerinin kendilerine tazmin ettirilmesi talimatname icabından bulunmuştur.» denilmiş olmakla, bu hususlarda bir «talimatname» mevcut olduğunun Saray İdaresince kabul edildiği anlaşılmakta ve fakat bu talimatnamenin ismi ve neye mütaallik olduğu ve sarayın diğer muamelâtında buna niye riayet edilmediği hususları anlaşılamamaktadır. Talimatnamelerin kaide tasarruflar oldukları düşünülerek seyyanen ve müstemirren tatbikleri lâzımgelir. Talimatname ahkâmının, misalde görüldüğü üzere sadece ismen bahsedildiği Millî Saraylar İdaresinde Devlet mallarının idame ve idaresi mevzuundaki alâkasızlık. O hale gelmiştir ki, bir eşyanın nereden ve nasıl geldiğini kayden bulmak bizzat saray idaresi memurları için dahi müşkül bir hale gelmiş ve mesul görevli şahıslar sorumluluktan kolaylıkla sakınmak imkânını elde edebilmişlerdir.

Bu karışıklığı tebarüz ettiren bir misal (11) numaralı terkin zarfından alınarak aynen aşağıya derecedilmiştir.

« Müdüriyeti Aliyeye »

« Reisicumhur hazretlerinin 1942 senesinde Florya deniz köşkünde ikametleri esnasında kırıldığı, muhafaza memurunun ilişik tezkeresinde beyan olunan altı aded beyaz çay fincanının ne

vakit ne suretle nereden alındığını ve Florya deniz köşkünün demirbaş eşya defterinin hangi sahife ve numarasına kaydedilmiş olduğunu izahen beyanı zımnında işbu evrakın Florya köşkleri muhafaza memurluğuna iadesi lüzumu arzolunur.»

27 . V . 1943 Ayniyat Muhasibi

Yukarki misale dikkat edildiği takdirde mesul durumda bulunan ayniyat muhasibi eşyanın âkibetini Müdüriyet makamından sormakta ve Müdüriyet de keyfiyeti tahkik zımnında bu hususu Florya'dan tahkik etmektedir ki bu hususta alâkalı memurun Müdürlüğe verdiği cevabi yazı aynen aşağıya çıkarılmıştır.

«Müdüriyeti Aliyeye»

«Mezkûr beyaz çay fincanları Reisicumhur hazretlerinin Florya'ya teşriflerine takaddüm eden günler zarfında saraydan gönderilmiş olup Florya demirbaş eşya defterinde kaydı olmıyan mezkûr fincanların sofracı Remzi'den istizahına müsaadeleri . . . . . » 9.VI.1943

Florya muhafaza Memuru

Dikkat edildiği takdirde Florya'daki muhafaza memuru bu eşyaların kayden meçhul olduklarını Müdüriyete bildirmekte ve mesuliyeti bir diğer şahıs üzerine kolaylıkla aksettirebilmektedir. Bu şekildeki misaller Millî saraylarda mesuliyet babındaki şumulün ne kadar küçük olduğunu ifade etmektedir ki bu kabîl örnekleri taaddüt ettirmek mümkündür.

Bu bahsin baş kısmında örneğini aynen vermiş olduğumuz ayniyat muhasipliğinin Mayıs 1943 tarihli yazısı hiç şüphe yok ki muhasibin, malî hükümler muvacehesindeki mesuliyetine istinaden ve saraylarda ayniyat işlerini mevzuu hükümler dairesinde cereyanını temin etmek maksadiyle Anayasanın (94) ncü maddesi ve 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanununun (96) ncı ve yine Ayniyat Talimatnamelerinin bu hususlara mütaallik hükümleri karşısında kendisine terettüp etmekte olan görevini üst makama hatırlatmak kaygusiyle bu yazıyı sunduğu anlaşılmaktadır. Mamafih muhasipliğin yukarda örneği verilen Mayıs 1943 tarihli yazısından bir ay sonra 20 Haziran 1943 tarihinde Millî Saraylar kuruluş kadrosundan mesul ayniyat muhasipliği teşkilâtı büsbütün kaldırılmış ve bu makam Saray Müdürlüğüne doğrudan doğruya bağlı olarak, gayrimesul bir kontrol memurluğu haline ifrağ edilmiş ve binnetice Millî Saraylar ayniyat işleri içinden çıkılmaz bir duruma girmiştir.

II - Millî Saraylarda mevcut eşyanın terkini kayıt muamelâtında dikkati çeken diğer bir husus da şudur: 1933 yılından itibaren teşkil edilen terkin ve imha defterlerinde demirbaş eşya ve mefruşatın ve diğer estetik kıymeti haiz eşyanın kırılma ve kaybolma sebepleri fiilî ve hakiki vaziyetlere göre değil ve fakat zıyaa uğrıyan eşyanın vasıflarına nazaran tâyin ve tesbit edilmiştir. Meselâ (1) numaralı terkin dosyasında (559) numaradan (636) numaraya kadar imtidat eden listede (77) kalem eşya mevcuttur. Bunların yapılan bir kontrol neticesinde noksan çıktığı anlaşılmaktadır. Fakat eksik bulundukları tesbit edilen bu eşyadan ne miktarının kayıp ve ne miktarının da kırık olduklarına mütaallik tutulan zabıt varakasında her hangi bir kayıt mevcut değildir. Buna mukabil bu listelerin tasdiki için M. M. Meclisine sunulan terkin defterlerindeki meşruhat hanelerinde her eşya için «kırık» veya «kayıp» şeklinde zıya sebepleri irae edilmiştir ki bu sebepler, mahiyet itibariyle, kırılmıyacak vasıftaki eşyalar için kayıp, ve kırılabilecek durumdaki eşyalar için de kırık olarak tecelli etmiştir.

Burada önemle durulması icabeden bir nokta vardır. Terkini kayıt işlerinde bu şekilde fiilî ve hakiki vaziyetlere uymıyan bu usul, kırılabilen mahiyette olan demirbaş eşyalardan vâki olabilecek kaybolma hâdiselerinin takipsiz ve tahkiksiz bırakılması gibi şayanı kabul olmıyan bir durum meydana getirebilir. Meselâ, terkini kayda tâbi tutulmuş olan eşya arasında (36) parçadan müteşekkil (7) aded su takımı ve (21) aded çay takımı, bir düzine kesme billûr tabaklı çay fincanı, (11) aded yazı takımı mevcuttur ki kayıtlar üzerinde yapılan tetkikatta bunların takım halinde kırılarak terkin cetvellerine ithal olundukları anlaşılmaktadır. Bu eşyaların tam takım halin-

de kırılamıyacakları, hiç değilse bu takımlardan birkaç parçasının mevcut kalması lâzımgeleceği hususu bir an farzolunduğu takdirde yapılabilecek başkaca bir tetkikat için elde diğer bir vesika bulunmamaktadır. Bu itibarla, tasdika sunulan terkin cetvellerindeki eşya zıya sebeplerinin alâkadar memurlarca ilk zabıt varakalarındaki terkin sebeplerine tevafuk ettirilmeyişi bu işlerin teptan ve gelişigüzel tertip edildiğini göstermektedir.

III - Bu bariz misali bir numaralı maddede izah edildiği gibi saraylarda birçok misallerine daha tesadüf olunan bir usule nazaran bilhassa kırılabilen ve kaybolan eşyalardan husule gelen eksilmeler, hâdiselerin akabinde mesul durumda olan ayniyat muhasipliğine bildirilmemekte ve bu gibi eksilmeler ancak, yapılan umumi yoklamalar esnasında meydana çıkmaktadır.

Bu genel tesbit anlarında ise hâdiselerin delillerini elde etmek mümkün olamadığından(hiçbir şahsın sunutaksiri görülemediği) kaydiyle, meydana gelen kırık ve kayıp listelerini bir emri vaki olarak kabul etmekten başka yapılacak şey kalmamakta ve bundan sonra da eşya vasıflarına göre uzun terkini kayıt listeleri tanzim edilmektedir. (15) nci numaraya kadar bugün mevcut bulunan terkin defterleri, bu kabîl yoklamalarda tespit olunan yüzlerce eşyayı muhtevi listelerden ibarettir. Bu hususa bir misal olmak üzere aşağıya bâzı kayıtlar aynen irae edilmiştir:

Bir numaralı terkin zarfında (690) numaradan (761) numaraya kadar imtidat eden listede tespit edilen noksan eşyalar hakkında alâkadar memurun tutmuş olduğu zabıt örneği aşağıdadır:

«Dolmabahçe Saraymda Reisicumhur Hazretlerinin sofralarında ve hanımlar ve beyler lokantalarına merbut listeler mucibince teslim olunan sofra takımlarının 1 . X . 1934 tarihinde yapılan yoklamasında zuhur eden noksanların balâda arz ve irae kılındığını mübeyyin işbu zabıtname takdim kılındi. «Sofracı Başsofracı Kâtip

Fiilî durumu listeleriyle beraber böylece tesbit eden bu zabıt üzerine ayniyat muhasipliği müdürlük makamına aşağıdaki tezkereyi sunmuştur.

«Müdüriyeti Aliyeye»

«. . . .Merbut iki varakada gösterilmiş eşyayı mezkûreden tabak ve çanak misillû geylerin esnâyi istimalde kırıldıkları ve çatal, bıçak gibi takımların da ekserisi istimal oluna oluna artık istimalden sâkıt bir hale geldikleri ve kısmen de kırılmış ve zayi olmuş oldukları bittetkik anlaşılmış olduğundan bunların dâhi terkini: Ayniyât muhasibi

Bu yazıları aynen çıkarmaktan maksadımız terkinikayıt mekanizmasını bilfiil göstermiş olmak içindir. Yukarki ayniyat muhasipliği yazısının vakıalara uymadığı aşikârdır. Çünkü burada fiilî vaziyet umumi bir yoklama esnasında demirbaş eşyadan bâzı noksanlar çıkması olduğu halde muhasiplik, müdürlük makamına sadece muktaza tâyin etmiş ve fakat bu eşyaların ne gibi hâdiseler tahtında kimin tarafından imha edildiklerinden veya bu işde herhangi bir şahsın sorum derecesinin ne olduğundan bahsedilmemiştir. Ve gene meselâ saray ziyafet takımları kısmından kulp ve kapağı gümüşe benzer, kendisi mavi elmastraştan mamul bir hardallığın kaybolduğu anlaşılmış fakat bu kaybolma hâdsesi de örneği aşağıda gösterilmiş bulunan zabıttan da anlaşılacağı veçhile 13 . V . 1946 tarihinde yapılan umumi bir yoklama esnasında meydana çıkmıştır. «Saray ziyafet takımları odasında bulunan demirbaş eşyalar kayıtları ile karşılaştırılarak birer birer elden geçirilmek suretiyle tadat ve tasnifi yapıldığı esnada bu cetvelde numara ve miktarları yazılı on üç kalem eşyanın hizalarında yazılı sebeplerle kayıtlarından çıkarılması gerektiğini natık işbu zabıt varakası birlikte imzalandı. «13 . V . 1946

Kontrol memuru Ayniyat kâtibi »

yukarda zikri geçen on üç kalem eşya arasında kaybolduğu anlaşılan mavi elmastraş hardallığın kaybolma keyfiyeti de zıya anında yapılan bir ihbar ile değil aradan bir yıl geçtikten sonra icra edilen bir yoklamada anlaşılmıştır. Gene meselâ saray dâhilindeki has mutfakta mevcut evanii nühasiyeden üç tahrir numara tahtındaki ve (27 kilo ağırlığında ceman (29) aded kapaklı bakır

kuşhane kaybolmuş ve bu zıya keyfiyeti (13) numaralı terkin cetvelinde (531) numara ile terkini kayıt muamelesine tâbi tutulmuştur.

Kaybolan bu (29) aded kebir bakır kabın zıya hâdisesi ancak 13 . V . 1946 tarihinde yapılan bir yoklamada meydana çıkmış ve bittabi ne suretle kayboldukları da tesbit edilememiştir. B. M. Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonuna tasdik için sunulan cetvelde « eskiden beri kayıp bulunduğu » şeklinde bir sebep ileri sürülmüş ise de bu « eskiden beri » tâbirinden ne kastedildiği anlaşılamamıştır. Çünkü eskiden beri kayıp bulunan bu bakır kapların tahrir numarası taşımamaları icabederdi ki bu numara mevcut olduğuna göre kaybolma hâdisesinin eski olduğu iddia edilemez. Bu şekilde kaybolma ve kırılma hâdiseleri saraylarda vukuatın akabinde takip edilmedikleriden zaman zaman yapılan yoklamalarda listeler dolusu eşyaların noksan oldukları tesbit edilmiş ve bittabi her hangi bir tahkik yapmak imkânı ortadan kalkmıştır. Bu mahiyetteki listeler meyanında (zâyi) olarak gösterilip de kaybolma şekil ve suretleri hakkında hiç bir tahkik vesikasına tesadüf edilemiyen bâzı eşyanın isimleri tahrir ve terkin numaraları itibariyle aşağıda gösterilmiştir.

1 aded gümüş ibrik : Çadır Köşkü 257 tahrir,

10 aded gümüş çatal kaşık: nereden kaybolduğu belli değil,

2 aded gümüş bıçak : Resmi daire (1270) numara (1948) defteri,

1 aded gümüş sigara tablası,

1 aded gümüş sigara tablası: Dolmabahçe (32) oda (21) tahrir,

3 aded gümüş sigara tablası : Dolmabahçe (38) oda (65) tahrir,

1 aded gümüş sigara tablası : (13) No. lu terkin defteri (216) numara,

1 aded beyaz maden sigara tablası : (13) No. lu terkin defteri (159) numara baklava biçimli işlemeli,

1 aded hardallık kulp ve kapağı gümüşe benzer mavi elmastraştan kiler (306) tahrir.

5 aded kibritlik : Dolmabahçe. (35) nci sayfa (18) tahrir ve (36) ncı sayfa (20) tahrir.

1 aded Sakalışerif : cam mahfaza içinde (13) numaralı terkin defteri (521).

1 aded elektrik gece lâmbası : Hususi daire (63) ncü sayfa, siyah sütunlu ve abajorlu.

29 aded bakır kuşhane maakapak: (27) kilo ağırlığında (13) numaralı terkin defteri (531)

1 aded Kalemtraş: kemik saplı resmî daire sayfa (11) oda (6)

Gene, kaybolma ve kırılma hâdiselerinin vukuat akabinde bildirilmemeleri veya bu hususun aranmaması neticesi olarak birtakım vazo ve çiçeklerin de umumi yoklamalarda tesbit olunan zayiat eşyaları arasında listelere ithal edildikleri tesbit edilmiş ve fakat bunların ne zaman kim tarafından ne şekilde kırıldıkları veya hakikaten kırılıp kırılmadıkları veya kırılan şeyin o olup olmadığı cihetlerini tâyin ve tesbit eyliyen vesikalara tesadüf edilememiştir. Bir misal olmak üzere: tesbit edilebilen bu kabîl eşyanın bir listesi tahrir numara ve 1924 defterindeki evsafiyle birlikte aşağıda gösterilmiştir:

1 aded çiçeklik: Dörder ayaklı ve billûr çiçekli kavanoz şekilli porselen hazine deposu (168) tanedir.

1 aded çiçeklik: künk şeklinde fağfurî Dolmabahçe (29) oda (57) tahrir.

1 aded çiçeklik: pembe renkli (12) numaralı terkin defteri (17) zabıt

3 aded çiçeklik: çiniden mamul saksı şeklinde ve diğeri buzlu camlı ağzı ve yanı maden tezyinatlı Yıldız mefrûşat 1431, 1349, 1350 tahrir.

1 aded çiçeklik: mavi renkte Yıldız mefrûşat 1352 tahrir.

2 aded çiçeklik: mavi renkli camdan mamul ve diğeri çini fabrikası mamulâtından mavi renkte müdevver şekilde Yıldız mefrûşat 1427 ve 1428.

1 aded vazo: Göl manzaralı çini fabrikası mamulâtı Dolmabahçe (10) oda (7) tahrir.

1 aded çiçeklik: porselen, çini fabrikası mamulâtı Dolmabahçe (3) oda (38) tahrir.

3 aded çiçeklik :Sarı maden, çiçekli dal şekilli, tel üzerine mevzu Dolmabahçe mefrûşat (401) oda 1489 tahrir.

2 aded vazo: (25) santimetre arabesk kakmalı Yıldız merasim 142 oda (525) tahrir.

Millî saraylarda on altı senede kırılması ve kaybolması mümkün olan eşyadan (6136) parça eşya zıyaa uğramıştır. Bunlar hakkında bu bahsin nihayetinde ayrıca bilgi verilecektir. Burada tebarüz ettirilmesi istenilen cihet şudur ki bu zayiat yekûnunun 938 adedini kaybolmak suretiyle zıyaa uğratılan bıçak, çatal ve kaçık gibi ziyafet takımlarına ait eşya teşkil etmektedir. Kaybolan bu takımların zıyaı hâdiseleri de yukarda misalleri tebarüz ettirildiği veçhile daima yüzlerce eşyayı ihtiva eden listeler halinde ve kaybolma hâdiselerinin sureti cereyanını belirtmeksizin düzenlenen listelerde tesbit edilmiş ve fakat kaybolan bu takımların cinsleri sair evsafı ve maddi değerleri tâyin ve tavsif olunmadığı için kaybolan bu tarz eşya arasında meselâ gümüşten mamul olanlarının ne miktara baliğ olduğu anlaşılamamıştır. Çünkü zıya hâdiselerini mücerret olarak tesbit eden saray kayıtları bu hususta bir fikir vermekten uzaktır. Nitekim 4 . XII . 1930 tarih ve (557) sayılı Millî Saraylar Encümeni kararında, mevkii istimale konulan gümüş ziyafet takımlarından zayi olduğu bildirilen on parça gümüş takımların yerlerine yenilerinin yaptırılmasının tensip edildiği açıklanmakta olmasına rağmen bu gümüş takımların sarayın hangi dairesinden ne şekilde zayi oldukları bildirilmemekte ve ayni zamanda bu eksilme keyfiyeti sarayın alâkalı defteri üzerinde hiçbir inikâs husule getirmemiş bulunmaktadır. Eğer bu kabîl kaybolmalar, eşyanın kayıtlı bulunduğu demirbaş defterinde bir meşruhat halinde tebarüz ettirilmiş olsaydı kaybolanlar ile yerlerine ikame edilenlerin gerek evsaf ve gerekse diğer hususiyetleri bakımından mukayeseleri kabil olurdu. Bu vaziyete göre mevzu ile alâkası dolayısiyle şu mülâhazalar dermeyan olunabilir. Millî saraylarda mevkii istimale konuldukları yukarda bahsi geçen encümen kararından anlaşılan gümüş takımlardan eksilen miktarların yekûnu sadece bunlara mı inhisar etmektedir? Çünkü saraylarda 1933 yılına kadar yapılan mubayaatın kaydı bulunmadığı gibi husule gelen zayiatın aynı şekilde bir kaydı mevcut olmadığı için yukarda bahsi geçen ve zayi oldukları anlaşılan gümüş yemek takımlarının da her hangi bir defterde kayden eksik oldukları tesbit edilememiş yani eşyanın bu kabîl tahavvulâtı ekseriya deftere intikal ettirilmeden cereyan etmiştir. Mamafih mubayaa ve terkin kayıtlarının tesis edilmeye başlanıldığı 1933 yılından sonra dahi buna benzer karışıklıklar devam etmiştir. Meselâ bu tarihten (17) yıl sonra (13) numaralı terkin dosyanın (1270) numarasında gene aynı mahiyette bir misale tesadüf etmekteyiz. Filhakika, (1270) numarada kayboldukları bildirilen iki aded yemek bıçağının âdi cinsten oldukları saray idaresi tarafından tertiplenen ilk zaptın tetkikinden anlaşılmaktadır. Fakat aynı sofra bıçaklarının 1948 yılı resmî daire defterinin (23) ncü sahifesindeki (1270) numara tahtında evsaf bakımından gümüş oldukları kayıtlı bulunmaktadır. B. M. M. Hesapları İnceleme Komisyonuna tasdik için sunulan (13) numaralı terkin defterinde ise evsafa taallûk eden hiçbir kayıt bulunmadığına göre bunların gümüş olmadıkları hükmüne varılmaktadır. Bu vaziyete göre, yukarda misalleri verilen bu karışıklık karşısında kaybolduğu anlaşılan (938) aded bıçak, çatal ve kaşık gibi ziyafet takımlarından ne miktarının gümüş olduğunu tâyine imkân yoktur. Tasdik keyfiyeti için B. M. M. Hesapları İnceleme Komisyonuna sunulan bu cetvellerde eşya evsafının esaslı olarak kaydı icabederdi. Gene meselâ birinci terkin dosyasında (55 - 60) numara arasındaki demirbaş eşyaların bir düğün ziyafetinde (21) parça olarak kırıldıkları tesbit edilmiştir. Ancak kırılan bu takımlar arasında (57) numara tahtında bir aded kebir kesme ve turalı bir sürahi mevcuttur ki B. M. M. Meclisine sunulan listede bunun evsafı da tam olarak kayıtlı değildir. Böylece tasdik için B. M. M. Meclisine sunulan terkin cetvellerinde kırılan eşya bakımından her hangi bir âdi cam tabla ile kıymetli bir değer taşıyan kesme bir sürahi arasında bir fark kabul edilmemiş olunmaktadır. Meselâ şu son misalimizdeki kebir turalı kesme sürahi hakkında ne şekilde kimin tarafından tahrip edildiği veya kırılan şeyin o olup olmadığı tahkik edilip listelere bu malûmatı ihtiva ederek alınması icaberdi.

IV - Millî saraylarda uzun yıllar ayniyat muhasebe sisteminin tatbik edilmemesi terkin bakımından her türlü eşyanın birbirine karıştırılması suretinde kendini göstermiştir. Böylece istimal ve istihlâke tâbi ambar eşyasiyle demirbaş eşya veya tarihî kıymeti haiz bulunan eşya ve mefruşat yekdiğeriyle memzuç bir şekilde muamele görmüşlerdir. Bu vaziyet, kıymettar eşyanın kendilerine teslim edildiği saray sofracı veya bekçilerinde bu eşyalara karşı ihtimam fikrini asgari hadde indirmiş ve binnetice bir vazo veya çiçeklik ile her hangi bir istimal veya istihlâk eşyası ara-

sında bir fark kabul edilmiyerek aynı neviden muameleye tâbi tutulmuşlardır. Bu hususu birkaç misalle aşağıda izah etmek mümkündür.

Zabıt örneği

«Balâda tahrir numara ve miktarları yazılı yüz kalem eşya muhtelif zamanlarda saray dâhilinde ve sofralarında hini istimallerinde çürümüş kırılmış ve fersudeleşmiş olduklarından kayıtlarının terkinine müsaade buyurulması mâruzdur efendim.» sofracıbaşı levazım memuru.

Yukarıki zabıtta bahsi geçen yüz kalem eşya arasında (434) (435) (436) (439) ve (469) numaralarda beş aded çiçeklik ile beraber nalın, leğen, ispermeçet mumu, peştemal, gibi mahiyet ve kıymet itibariyle birbirinden tamamen farklı eşyalar da aynı liste üzerinde cemedilerek terkin defterlerine ithal edilmişlerdir. Bu şekildeki yüzlerce istimal eşyası ve köhneleşmiş veya istimal edilemez hale gelmiş olmalarından dolayı terkini kayda tâbi tutulan eşya arasına ithal edilerek tasdik için B. M. Meclisine sunulan kıymetli eşyalar dikkat nazarını çekmekten uzak kalmışlardır. Kaldı ki, bu eşyaların esasen terkin cetveline evsaf bakımından da tam ve mükemmel bir şekilde yazılmadıkları yukarıki kısımlarda belirtilmiştir. Bununla şu cihetı tasrih etmek istiyoruz ki, 1923 ana tahrir defterindeki demirbaş eşyanın evsafiyle bu eşyaların terkin cetvellerine ithallerini icabettirecek bir hal vukuunda cetvellere alınırken kaydedilen evsafları birbirini tutmamakta böylece terkini kayıt bakımından ana tahrir kayıtlarından uzaklaşılmış bulunulmaktadır. Bu vaziyet ne gibi neticeler doğurabilir. Heyetimiz bu işle meşgul olmamış sadece terkin defterlerinin ihticaca salih bir şekilde mevcudiyetlerini temin ve idame mevzuunda ana kayıt defteriyle bu cetveller arasındaki evsaf mutabakatının temini icabettiği hususunu ileri sürmüştür.

Demirbaş eşya ve mefruşat ile istimal ve istihlâke tâbi ambar eşyasının ayrı ayrı muhasebe usullerinin bulunduğu bu itibarla istihlâke tâbi eşyanın kullanıldıktan sonra terkin cetvellerine değil ve fakat esas ambar defterinin ihracat kısmına kaydedilmesi lâzımgeleceği hususları raporumuzun mubayaa kısmına ait yazıları arasında izah ve tafsil edilmiştir.

Millî Saraylarda bu mevzudaki misaller çoğaltılabilir. Meselâ (9) numaralı terkin zarfının (18) sayılı kısmında terkine tâbi tutulan bir aded çiçekliğin ne şekilde düzenlenen bir zabıtla terkin edildiği aşağıda gösterilmiştir.

Zabıt önergesi

«Hazine deposunda mevcut eşya meyanında bulunan ve esasen müstamel ve köhne ve bir çoğu kırık dökük ve çürük şeyler olup debboyda beyhude yer işgal eylemekte olan yukarda tahrir numaraları ve miktarları yazılı (43) kalem eşyanın usulüne tevfikan kayıtlarının terkini hakkında icabeden muamelenin icrası zımnında lâzımgelenlere emir ve havale buyurulmak üzere müzekkeredir.» 2 . II . 1942 Depocu

Yukarıki zabıtta bahsi geçen (43) kalem eşya arasında çiçeklikle beraber, tel kalbur, kavanoz, tahta kaşık, tahta havan gibi çürümüş eşyalar da bulunmaktadır. Ve gene (13) numaralı terkin defterinin (521) nci sayısında kaybolmuş olduğu bildirilen cam muhafaza içindeki Sakalışerif de aynı listedeki meze tabağı, hamur tahtası, köhne teneke gibi eşyalarla birlikte cem edilerek ve hakkında her hangi bir tahkikat yapılmaksızın terkini kayda tâbi tutulduğu tesbit edilmiştir.

V - Saraylardaki kayıt terkini işlerinde dikkat nazarını çeken mühim noktalardan biri de şudur.

Mukayyet evsafa göre kıymetli olduğu anlaşılan bir kısım eşyaya ait tahrir numaraları ile, aynı veya başka bir cinsten ve fakat kıymetsiz bir eşyanın terkini kayda tâbi tutulduğu yapılan tetkikatta anlaşılmıştır.

Böylece o tahrir numarasına ait kıymetli eşya kayden aranıldığı vekit demirbaş defterindeki yerinden kaydının terkin edildiği anlaşılmakta halbuki haddizatında imha ve terkin edilen eşya

kayden o eşya olmayıp, onun tahrir numarasiyle başka bir eşya terkini kayda tâbi tutulmuş bulunacaktır.

Meselâ Yıldız merasim dairesinde (4341) tahrir numarası altında bir aded billûr kırmızı beyaz su sürahisi mevcuttur. (4341) tahrir numarası birinci terkin defterinin (442) nci sayısında terkini kayda tâbi tutulmuş ve fakat bu numara altında imha olunan şey ise billûr kırmızı beyaz sürahi bulunacağı yerde renkli camdan mamul bir konyak kadehi olmuştur. Keza hazinei hassa kısmında (15) oda ve (31) tahrir numarası altında bir aded billûr ve düz su bardağı mevcut bulunmaktadır. (31) tahrir numarası ikinci terkin defterinin (248) nci sayısiyle terkini kayda uğramış, halbuki bu numara ile billûr su bardağı terkin edileceği yerde âdi bir su kadehi terkin edilmiştir ve gene meselâ Dolmabahçe (9) oda (18) tahrir numarasında kayıtlı bir sürahi ve bardak mevcuttur. (3) sayılı terkin dosyasındaki (91) numara ile mezkûr sürahinin terkini kaydı yapılmıştır. Fakat (9) oda (18) tahrir numarasının saraylarda bir kere daha istimal edildiği ve bu defa bu numara ile ve (4) sayılı terkin zarfında (121) numara tahtındaki bir aded elmastraş sürahinin imha edilmiş olarak gösterildiği tesbit edilmiştir. Millî saraylarda terkini kayıt bahsinde şimdiye kadar izah edilen kısımlar dikkat edilirse burada misalleri verilen hususlara mahiyet bakımından müşabih bulunmamaktadır. Bir misal olmak üzere şu cihet belirtilmelidir ki, millî saraylardaki demirbaş eşyanın tahrir numaraları tıpkı bir şahsın nüfus hüviyet cüzdanına benzetilebilir. Nasıl her şahıs hüviyetini bu belge ile ispat ederse millî saraylarda da eşya, üzerindeki o tahrir numarası ile aranır ve sorulur. Ölüm suretiyle şahsiyetini kaybetmiş bir şahsın nüfus hüviyet cüzdanı ile nasıl başkaca her hangi bir muamele yapılmazsa, terkin edilmiş bir eşyanın tahrir numarası ile de bilâhara diğer bir eşyanın terkin ve imhasına teşebbüs edilmemeli idi. Çünkü o tahrir numarası daha evvel B. M. M. Hesapları İnceleme Komisyonu tarafından terkinine mezuniyet verilmiş olmakla artık hayatiyetini kaybetmiş ve binnetice ortadan silinmesi icabeden bir numaradır.

Bundan başka, Millî Saraylar İdaresi terkini kayıt işlerinde diğer bir usule müracaat etmiş ve eski tahrir numaralarını yeni mubayaa olunan eşyadan bir kısmına aynen vermiş böylece eski saray eşyasından birçoğunun imha ve terkin suretiyle ortadan kalkmış olmasına rağmen 1924 umumi tahririndeki mevcutları değişmemiş olarak gözükmüş ve böylece saray kayıtlarında ehemmiyetle bulunması lâzımgelen samimiyet tamamen ortadan kalkmıştır.

Çünkü bu vaziyete nazaran eski saray eşyasının yerine sonradan mubayaa olunan eşyalar girmiş ve fakat bunlara da aynı cinsten eski eşyanın tahrir numaraları verildiği için kayden eski eşyadan ne miktarının eksildiği meçhul kalmış olmaktadır. Bundan dolayıdır ki saraylarda eski ile yeni eşyayı kayden tefrik etmek âdeta imkânsız bulunmakta ve bu sebeple de mevcut olması lâzımgelen eşya ile halen mevcut bulunan eşyayı adeden tesbit etmek de pek uzun zamanlara mütevakkıf bir keyfiyet olarak belirmektedir.

Bu hususta birçok misaller verilebilir, Meselâ Dolmabahçe kiler kısmında (175) tahrir numarası altında (18) aded beyaz ayaklı ve elmastraş şampanya kadehi mevcuttur. Bunlardan (4) tanesi (1) sayılı terkin zarfında (746) numara ve (14) sayılı terkin zarfında (55) numara ile terkin edilmişlerdir. Elmastraş olan bu kadehlerden (15) tanesi de (3) sayılı (941) demirbaş eşya defterinin (72) nci sahifesinde bulunduğuna göre böylece kadehlerin bütün mevcudu (20) aded olarak gözükmektedir ki 1924 tahririndeki miktarları ise (18) adedden ibarettir. Aradan (28) sene gibi uzun bir zaman geçtikten sonra elmastraş şampanya kadehlerinin bu şekilde adeden fazlalaşamıyacağı bedihidir. Bu vaziyetin yegâne izahı şüphesiz ki, bu elmastraş takımdan eksilenlerin yerine yenilerinin mubayaa edilmesi ve bunlara da eski tahrir numarası altında yer verilmiş olmasıdır. Gene Dolmabahçe (12) oda (38) tahrir numarasında (29) tane maden çorba kaşığı mevcuttur. Bunlardan iki adedi (2) numaralı terkin zarfında (6) sayı ile B. M. Meclisine, (6) adedi (2) sayılı terkin zarfı (205) numara, (5) adedi (1) sayılı terkin zarfı (723) numara (17) adedi (2) sayılı terkin zarfı (738) numara ve (11) adedi de gene (2) sayılı terkin zarfı (170) numara ile kayıtları silinmiştir ki böylece (40) adedi imha edilmiştir. Bu kaşıklardan (11) aded de (941) yılı (10) numaralı eşya defterinin (5) nci sayfasında bulunduğuna göre bu mevcut ile terkin yekûnu olan (40) taneyi cemedersek elde edilen (51) aded kaşığın ilk tahrirdeki mik-

tardan (22) aded fazla olduğu görülür. Bu kabîl misallere pek çok tesadüf edilmekte olduğundan hepsinin zikrinde bir fayda görülmemiştir.

VI - Millî saraylardaki kayıt terkini işlerinde dikkati çeken bir husus da şudur : Saraydaki ikametleri muvakkat bir zamana inhisar eden ve saray eşyalarından gayrimesul durumda bulunmaları lâzımgelen bâzı şahısların yapmış oldukları (tasdik) ler saraylar teşkilâtını zıyaa uğrıyan bu eşya hakkında başkaca bir tahkikat yapmaktan alıkoymuş ve binnetice (1050) sayılı Genel Muhasebe Kanununun (96) ncı maddesiyle uhdesine mevdu bulunan eşyanın avakibini takip edememek gibi bir vaziyet hâsıl olmuştur. Çünkü aynı maddenin son fıkrası ayniyat muhasibini saraydaki ayniyatın hüsnü muhafazasından mesul kılmaktadır. Vazife ve mesuliyetin, kanunla tevcih edilen makam ve şahıslara ait olması lâzımgelir. Bununustaki bâzı misaller aşağıya çıkarılmıştır.

« Zabıt »
« Müdüriyeti Aliyeye »

Oda	Tahrir No.	Aded	Cinsi	Evsafı
10	7	1	Vazo	Göl manzarasını musavver çini fabrikası mamûlâtından

Dolmabahçe Sarayının (7) numaralı odasında duvar konsolu üzerinde bulunan balâda vasfı ve numarası muharrer (1) aded vazonun açık pençereden giren rüzgârın sademesiyle düşüp kırıldığı mâruzdur efendim ».

Bekçibaşı

« Kazara düşüp kırılmıştır ».
Naşit

Bekçibaşının bu yazısı üzerine ayniyat muhasibi müdürlük makamına aşağıdaki yazıyı sunmuştur.

« Bu müzekkerede kazaen kırıldığı beyan ve Yaver Naşit Beyefendi tarafından tasdik olunan vazonun terkini kaydi istizan olunmak üzere kaydına işaretle münakale defterine geçirilmesi mâruzdur efendim.»

Ayniyat Muhasibi

Diğer bir misal, «hususi daire (64) numaralı koridorda (29/57) numaralı (1) aded çiçeklik künk şeklinde fağfuri»

«Yukarda yazılı bir aded çiçeklik hizmetçi tarafından kazaen kırıldığını tasdik ederim.»

Âfet

O tarihte mer'i bulunan Ayniyat Muhasipleri Talimatnamesinin (12) nci maddesi hükmü sarihtir. Filhakika bu maddeye göre, demirbaş eşya ve mefruşattan her hangi birini dikkatsizlik eseri olarak zayi eden veya kırılıp bozulmasına sebebiyet verenlerin zıya tarihindeki rayice göre tazmin ile mükellef tutulacakları esası kabul edilmiştir. Bu itibarla burada bahis mevzuu olması lâzımgelen cihet bir «tasdik» değil ve fakat «tazmin» olması icabederdi ve bu tazmini tâyin ederken de kırılma hâdisesinin bir tahkikatla tespiti lâzımgelirdi. Bundan başka Sarayda mevcut her türlü eşyanın terkini mevzuunda yapılabilecek tasdikler ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonuna ait bir salâhiyet olarak gözükmektedir.

Bu kabîl tarihî ve bedii kıymeti haiz eşyaların hasara uğramaları hâdiselerinde bu şekildeki tasdikler dolayısiyledir ki saraylarda bugün mevcut vazolardan birçoğu kırık, çatlak veya tamir görmüş vaziyette bulunmaktadır ki bunların ne zaman, kim tarafından hasara uğratıldıkları ve kimin tasdikıyla haklarında takibat yapılamadıkları meçhul kalmaktadır. Raporun

en son kısmında bu vazolar, evsafları, tahrir numaraları itibariyle liste halinde gösterilmişlerdir.

VII - Şimdiye kadar olan kısımlarda, Millî Saraylardaki demirbaş eşyanın ne şekilde terkini kayda tâbi tutuldukları arz ve izah olundu. Şimdi bu kısımda, saraylardaki bu terkin sisteminin neticeleri hakkında adedî bâzı malûmat irae edilerek terkin bahsi neticelendirilmiş bulunacaktır.

Bugün elde mevcut terkin defterlerine nazaran Millî saraylarda 1933 yılından 1949 yılına kadar (16) yılda (6136) parça kırılıp kaybolabilen cinsten eşya imha olunmuş ve binnetice kayıtları terkin edilmiştir. Bunlardan (2654) adedini porselen, saksonya ve âdi cinslerden tabaklar, (800) adedini kristal, elmastraş, billûr, kesme ve âdi cinslerden olmak üzere şampanya, bol, şarap, rakı, viski ve diğer içkiler bardak ve kadehleri (853) adedini gene her cins ve boydan su bardak ve sürahileri (938) adedini kaybolmak suretiyle muhtelif cinslerden çatal, kaşık ve bıçak takımları (660) adedini muhtelif cinslerden kahve ve çay takımlariyle çaydanlık, sütlük ve şekerlik gibi takımlar, (145) adedini kırık ve kayıp olmak suretiyle muhtelif cins sigara tablaları, (16) adedini vazo ve çiçeklikler ve (2) adedini de tablo teşkil etmektedir. Bunlardan başka tam takım olarak kırıldıkları anlaşılan (36) parçadan müteşekkil ve evsafı gayrimuayyen (7) aded su takımı, (21) aded çay takımı, (11) aded yazı takımı terkin edilmiştir ki, bunlar yukarda ifade olunan umumi zayiat yekûnuna dâhil bulunmamaktadırlar.

Yukarda tadat olunan eşyalardan (16) sene içinde yapılan imhanın ölçüsünü imkân nispetinde tâyin edebilmek için 1933 yılından itibaren ayni cins eşyadan gene (16) sene içinde yapılan mübayaat miktarı parça adedi itibariyle tesbit edilmiş ve şu neticeler elde edilmiştir. (16) sene zarfında saraya (2633) paçra muhtelif cinsten tabak mübayaa edilmiş buna mukabil sarayda ayni müddet içinde (2654) tabak imha ve terkin edilmiştir ki, böylece mübayaata nazaran imha nispeti yüzde yüzü aşmaktadır. Gene ayni müddet içinde satınalınan bıçak, çatal, kaşık gibi mâdenî eşya miktarı (2523) ve bu eşyalardan kaybolanlar ise (938) ve satınalınana nazaran imha nispeti yüzde (37) dir. (16) sene içinde mübayaa olunan kahve ve çay fincanlariyle çaydanlık ve sütlük gibi takımların parça adedi (1297) ve ayni müddet içinde sarayda kırılanlar (660) ve terkin nispeti de yüzde (49) dur. Gene (16) sene içinde mübayaa olunan muhtelif cins ve büyüklükte içki kadeh ve bardakları gibi sırça eşya miktarı (665) ve bu cins eşyadaki imha miktarı (809) ve mübayaata nazaran imha nispeti ise yüzde yüzden fazladır. Billûr, kesme ve diğer cinslerden su sürahisi ve bardaklarında ise mübayaat miktarı (2026), imha ve terkin miktarı ise (853) ve satınalınan parça adedine nazaran zayiat yüzde (42) dir.

Ancak; burada şu noktayı belirtmek icabeder ki, yukarda ifade olunan nispetler bu eşyaların saraydaki bütün mevcudundan yüzde kaçının imha edilmiş olduğunu ifade etmeyip sadece bu cins eşyadan on altı yılda saraya giren miktara mukabil aynı süre içerisinde sarayda bu eşyadan ne miktarının imha olunduğunu ve bu miktarın o eşya mübayaatının yüzde kaçını teşkil etmekte olduğunu ifade etmektedir. Bu izahatı vermiş olmaktan maksadımız saraylardaki eski eşyanın miktarını sıhhatli olarak tesbit etmek imkânsızlığını tebarüz ettirmek içindir. Filhakika 1923 yılından beri yapılan mübayaatın kayıtları evsaf ve miktar itibariyle sarayda mevcut eski eşya kayıtlariyle tamamen karıştırılmış ve bu sebeple miktarlarını tesbit edebilmek hemen hemen gayrimümkün bir hale gelmiştir. Eski saray eşyasının miktarını bu şekilde tesbit edemeyince, buna, mübayaat miktarını ilâve etmek suretiyle meydana gelecek olan umum mevcut miktarını da tesbit etmek bittabi bahis mevzuu olamamıştır. Fakat (16) senelik imha işleri hakkında adeden bir fikir verebilmek için bu tarz eşyaların (16) senelik mübayaa miktarları tesbit edilerek bunlar gene (16) senelik terkin adedleriyle nispet edilmişlerdir ki bunu da umumi olarak ve yukarda cinsleri yazılan eşyalara şâmil olarak ifade etmek lâzımgelirse (16) senede bu eşyalardan (9134) parça mübayaat yapılmış buna mukâbil ayni müddet içinde sarayda bu kabîl eşyadan (5961) aded imha edilmiştir ki (16) senede yapılan mübayaatın yüzde (65) şi kadar imha ve terkin yapıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarki izahlarımız sırasında tabak ve kristal nevinden eşyaların terkin nispetleri mütalâa edilirken bunların imha miktarlarının mübayaat miktarlarından fazla olduğu tebarüz ettirilmiş ve bu vaziyete göre saraylarda mevcut bulunan tabak ve kristal nevinden eşyaların bugün nasıl mevcut

bulunabilecekleri bir an düşünülebilir. Filhakika mantıki olarak teemmül olunursa, yapılan her yüz aded mübayaata mukabil sarayda gene yüz aded imha edildiğine göre bu eşyalardan bugün hiç kalmamış olması icabederdi.

Bu durumun icabı şu olabilir: Bugün Millî Saraylarda kayden elân mevcut gözüken bu eşyalardan bir kısmı eski eşya ve bir kısmı da kayit harici kalmış olan eşyadır. Ancak; eski eşyadır derken ifadeyi kesin olarak kullanmamak icabeder. Çünkü Millî Saraylarda bu cins eşyalardan (20) seneden beri yapılan mübayaat daima «imha olanın yerine ikame» kaydiyle yapılmış ve böylece birçok yeni cümeni kararlarının mubayaata ait olan kısımlarıştur ki, bu hususu (20) yıllık Millî Saraylar Enlümeni kararlarının mübayaata ait olan kısımlarından anlamak mümkündür. Kayıt harici kaldığı anlaşılan eşyalara gelince bunlar hakkında raporun diğer kısımlarında malûmat verilmiş olduğu cihetle burada ayrıca temas edilmemiştir.

Dördüncü kısım

Kayıtlara nazaran kayden zayi durumunda gözüken eşyalar

1. Millî saraylara ait defter ve kayıtlar üzerinde yapılan tetkikat sırasında ve daha ziyade ziyafet takımı cinsinden madenî veya kristal eşyalardan bir kısmının bugün sarayın her hangi bir mahallinde mevcut bulunduğuna dair bir kaydın mevcudiyeti lâzımgeldiği halde bu kayıtlara tesadüf edilememiştir. Buna nazaran bu eşyalar hakkında dermeyan olunabilecek mülâhazalar şunlar olabilir: Bu demirbaş eşyalar yapılan yoklamalarda mevcut gözükmediklerinden defterlere ithal edilmemiş olunabilirler veyahut bunların her türlü hareketleri tamamen kayıt harici olarak cereyan etmiş olabilir. Serdedilen bu iki ihtimalden hangisinin vârit olabileceği hakkında burada ayrıca tetkik ve tahlil yapılmamış sadece keyfiyet bir vâkıa olarak tesbit edilmiş ve bunlar bizzarure kayden zayi durumunda gözüken eşya addedilmişlerdir. Meselâ, Yalova köşklerinin tesisleri sırasında buraya Dolmabahçe Sarayından gönderilen eşyalar arasında sofra takımı olarak bir kısım eski saray eşyası da sevkedilmiştir. Bunlar, o zaman tertiplenen 1930 tarihli hususi Yalova defterinden cins ve nevi itibariyle tesbit etmek kabil olmuştur. Buna nazaran 1930 yılında Yalova'ya ziyafet takımı eşyası olarak muhtelif cinsten (79) kalemden ibaret eşya gönderilmiştir.

Bugün yapılan tetkikata nazaran Yalova'nın büyük ve küçük köşklerine ait 1948 yılı demirbaş eşya defterlerinde ziyafet takımı olarak (94) kalem, sonradan inşa olunan Yalova Kâtibi Umumilik köşkü 1948 defterinde (43) kalem, Dolmabahçe sarayı üç sıfır numaralı kiler kısmında Yalova için hıfzolunduğu anlaşılan (18) kalem, ve 1937 yılında yanmış bulunan Yalova Park Otel köşkünde mevcut veya yanmış (25) kalem sofra eşyası vardır ki böylece bugün Yalova defterlerinde (178) kalem ziyafet takımı eşyasına tesadüf edilmektedir. Kayden mevcut olarak tesbit edilen bu (178) kalem eşyanın (79) kalemden ibaret ilk kısmının 1930 senesinde Yalovaya gönderilmiş olduğu yukarda zikredilmişti. Bu itibarla, tesbit olunan bu (178) kalemden ilk defa Yalova'ya yollanan (79) kalemi tenzil edersek bakıye kalan (99) kalem eşyanın bilâhara, mütaakip senelerde Yalova köşklerine yapılan mübayaat eşyası olduğu anlaşılır. Halbuki Yalova'da bulunan ve Millî saraylara ait olan köşkler için yapılan ziyafet takımı mubayaatı (99) kalem olmayıp millî saraylar encümeni kararlarından yapmış olduğumuz tesbite göre bu miktar (185) kalemden ibaret bulunmaktadır. Bu vaziyete göre (86) kalem sofra takımı eşyasının bugün kayden tesbit ve tetkikına imkân bulunamamıştır. Her kalem eşyayı vasati olarak (8) parça kabul edersek (688) parçalık bir yekûna baliğ olduğu anlaşılmaktadır.

Biraz evvel yukarda millî saraylar encümeni kararlarından tesbit edildiği bildirilen ve 1930 yılından 1940 yılına kadar Yalova'daki köşklere mubayaa edildiği gene bu kararların sarahatinden anlaşılan ziyafet takımları mübayaat listesi aşağıya çıkarılmıştır.

Karar tarihi	Karar numarası	Kalem adedi	Lira	K
16/7/1930	514	27	307	29
9/7/1931	624	29	409	14
24/7/1931	630	24	310	—
2/7/1932	746	33	450	81
8/8/1932	782	8	103	—
5/3/1933	M. 28	26	121	18
4/7/1933	17	8	98	55
11/6/1935	236	10	121	77
18/7/1940	398	20	651	05
		185	2 572	79

Ancak burada, (86) kalem eşyanın kayden zıyaı keyfiyetini tesbit ederken akla gelebilecek şu mülâhazaları gene burada cevaplandırmak icabeder.

a) Yukarıki listede 4 .VII . 1933, 11 . VI . 1935 ve 18 . VII . 1940 tarihlerinde yapıldığı anlaşılan mubayaatın demirbaş kayıtları vardır. Bu itibarla bu eşyaların kayıtlarına ait olduğu defterlerde tesabüf etmek mümkündür. Bu cihet kale alınarak 1933 yılında saraylarda bu eşyaların kayıt tesislerine başlanıldığı düşünülmüş ve bu tarihten sonraki mubayaat da, yukarda mevcut olduğu zikredilen ve Yalova'da bugün mevcut takımların yekûnu olan (178) kalemlik umumi kısım arasında tadat edilmişlerdir.

b) Kayden zayi durumunda tesbit edilen bu (86) kalem sofra takımı eşyasının terkin edilmiş olduğu da düşünülebilir. Buna verilecek cevap da şu olabilir. Terkin edilen eşyanın da evvelâ demirbaş defterlerinde bir kaydı bulunması icabeder. Çünkü, kayıtlara intikal ettirilmeksizin bir eşyanın kaydını silmek esasen bahis mevzuu olamıyacağı aşikârdır. Bundan başka bu eşyanın madenî kısımlarının terkin edilebilmesi için, saraydaki teamüle göre bunların kaybolmaları icabeder. Halbuki terkin cetvellerinde kaybolduğu anlaşılan (938) aded madenî eşyadan başka kayıp olarak gözüken madenî kısım yaktur.

c) Bu mevzuda akla gelebilecek diğer bir sual de şudur. Yalova köşkleri için mubayaa olunan bu eşyalar acaba sarayın bir başka kısmına sevkedilmişler midir? Fakat şunu ifade etmek lâzımdır ki, Yalovadaki ihtiyaca binaen alınıp da başka kısma gönderilen bu kabîlden eşyanın da gene bir kaydı olması icabeder. Nitekim bu şekilde muamele görmüş gene bu kabîlden eşyaların bâzı kayıtlarına tesadüf edilmektedir. Meselâ Yalova için mubayaa edilip de Dolmabahçe sarayının üç sıfır numaralı kiler kısmında hıfzolunan ve bu kısma ait defterde kaydı bulunan Yalova eşyaları buna bir misal teşkil eder. Eğer, Yalova'ya ait mubayaat eşyasından saraym diğer kısımlarına tefrik olunan başkaca parçalar bulunmuş olsaydı şüphesiz bunların da, sevk mahallerine ait demirbaş defterlerinde bir kaydı bulunur veya bulunması iktiza ederdi. Bu itibarla (86) kalemden ibaret bulunan Yalova'ya ait bu ziyafet takımları eşyasının kayden bulunamamış olduğunu burada ifade etmek lâzımgelmektedir.

Saraya sadece girdikleri ve fakat bilâhara başkaca her hangi bir hareketleri kayden takip ve tespit olunmıyan bu takımların ne gibi parçalardan mürekkep oldukları, kristal ve madenî kısımlarının miktar ve evsafları hakkında da bittabi her hangi bir malûmat mevcut bulunmamaktadır.

Bu hususta sadece (27) kalemden ibaret olan ilk kısım mubayaat hakkında saray dosyalarında esaslı malûmat ve bir de listeye tesadüf edilmiştir ki bu listedeki eşyalar da evsaf ve adedleri itibariyle gene aranılmış ve fakat bulunamamıştır. Bu dosyanın muhteviyatı aşağıda kısaca izah edilmiştir. (74) numaralı ve «Yalova kaplıcalarına verilen eşya» ya ait dosyadaki 16 . VII . 1930 tarih ve (9720) sayılı Bakanlar Kurulu kararı şu esasları tespit etmiştir. Yalova'da Cumhurbaşkanlığına mahsus olarak inşa edilmiş olan köşk ile buna merbut üç binanın Millî Saraylar Mü-

düriyetince tefrişi için saray depolarında mevcut eşyadan tefrik edilecek kısımdan maada hariçten mubayaasına zaruret görülen eşyanın 2 . VII . 1930 tarih ve (9682) numaralı kararnameler istisnaen (8.724) lira mukabilinde hariçten satınalınmasına izin verilmesi. Filhakika yukarda tarih ve numarası zikredilmiş bulunan Bakanlar Kurulu kararnamesine ekli olarak bir de eşya listesi tertip edilmiş ve bunun (307) lira (29) kuruşluk kısmını da ziyafet takımları teşkil etmiştir. Bu mubayaatın pazarlık suretiyle icrası hakkında Maliye Vekâletinden Millî Saraylar Müdürlüğüne hitaben yazılan yazı üzerine Millî Saraylar İdaresi emredilen mubayaatı yapmış ve keyfiyeti 30 . X . 1929 tarih ve (157) sayılı yazı ile Maliye Vekâletine «hariçten de bâzı malzemei tefrişiye ve eşya mubayaa olunarak Yalova'ya gönderilmiş» olduğunu bildirmiş ve böylece Dolmabahçe Sarayından o zaman Yalova'ya gönderilen (79) kalem ziyafet takımı eşyalarına ilâveten hariçten yapılan bu mubayaatın da Yalova Cumhurbaşkanlığı köşklerine ithal edildiği tespit olunmuştur ki bu takımların listesi aynen aşağıya çıkarılmıştır.

12	aded	Billûr şampanya bardağı
12	»	Billûr su bardağı
12	»	Billûr rakı kadehi
12	»	Billûr likör kadehi
9	»	Kristal çatal bıçak köprüsü
1	»	Billûr kürdanlık
12	»	Billûr su bardağı
6	»	Billûr su sürahisi
96	»	Billûr viski bardağı
172		Parça

12	aded	Parselen çorba tabağı
13	»	Porselen yemek tabağı
12	»	Porselen yemiş tabağı
6	»	Porselen meze tabağı
12	»	Porselen kahve fincanı
6	»	Porselen kahve fincanı
6	»	Porselen kahve fincanı
15	»	Porselen kahve fincanı
85		Parça

Yalova için mubayaa edildiği anlaşılan bu takım Yalova köşklerine ait her iki defterin 1933, 1941, 1948 tarihli nüshalariyle, Yalova kâtibi umumilik defterinde, Dolmabahçe Sarayının üç sıfırlıkler kısmında Yalova için hıfzolunan takımların kayıtları arasında ve Yalova park otel köşkünde yanan ve kurtarılan eşyalara ait kayıtlarda evsaf ve miktar itibariyle aranmış fakat bulunamamıştır. Ancak (12) porselen tabak'a (12) billûr su bardağının kayden benzerlerine tesadüf edilmişse de takımın diğer parçalarına kayıtlarda raslanmadığından, tesadüf olunan bu iki kalemin bilâhara yapılan ve kayıtsız kalan sair mubayaatla alınmış olduğu kanaatine varılmıştır. Millî Saraylarda ziyafet takımı olarak kayden zayi durumunda gözüken eşyalar yukarda sayılan ve izahları yapılan (688) parçadan ibaret değildir.

Filhakika 6 Haziran 1929 tarihiyle demirbaş eşya kaydının saraylarda tesisine başlanıldığını 3 . VII . 1933 tarihleri arasında mubayaa edilip de bugün kaydına tesadüf edilemiyen takımlar da mevcuttur. Millî Saraylar encümeni kararlarında yapılan tetkikatla sadece saraya satınalındıkları tesbit edilebilen bu takımların cins itibariyle nelerden ibaret oldukları kristal veya billûr veya madenî kısımlarının evsaf ve miktarları, sarayın hangi kısmına sevkedildikleri, ve bugün nerede oldukları saraylarda mevcut defter ve kayıtların tetkikinden anlaşılamamıştır. (370) kalem, orta'ama olarak her kalemi (8) parça farzedersek (2960) parça ve (5162) lira değerindeki bu eşyaların fiyat, kalem adedleri, ve saraylar encümeni karar tarihi ve numaraları itibariyle bir listesi aşağıda gösterilmiştir. Saraya satın alınmalarını müteakip vukuagelen bilcümle tahavvülâtı saraylarda mevcut defter ve kayıtlara intikal ettirilmemiş olan bu takımlara da bizzarure bugün için kayden zayi nazariyle bakmıştır.

Lira	K.	Kalem adedi	Karar tarihi	Karar numarası
498	—	14	5. 8.1929	432
390	50	10	13. 8.1929	442
301	30	34	19. 8.1929	448
237	—	17	23. 8.1929	453
348	15	19	25. 8.1929	456
307	09	27	16. 7.1930	.
54	56	14	2.12.1930	553
409	14	29	9. 7.1931	624
300	—	12	12. 7.1931	626
390	**—**	**23**	**16. 7.1931**	627
310	—	24	24. 7.1931	630
150	30	18	18.12.1931	696
208	—	8	2. 7.1932	745
450	81	33	2. 7.1932	746
103	—	0	8. 8.1932	782
226	—	26	4. 2.1933	M. 8
121	—	26	5. 3.1933	M. 28
159	41	19	21. 6.1933	9
98	60	7	2. 7.1933	15
100	—	10	6. 9.1929	461
5 162	06	370		

2. Dolmabahçe kiler ve yemek odasındaki gümüş eşyaiye ait tahrir cetvellerinin, 1924 tarihli ana tahrir defteriyle karşılaştırılmasında, tahrir cetvelinde kaydına tesadüf edilen ve ihtiva ettiği durum itibariyle birtakım manzarası arzeden ceman (666) dirhem ağırlığında gümüş eşyanın tahrir cetvellerinden esas defterine intikal ettirilmediği tesbit edilmiştir. Raporumuzun defterler kısmında da izahı yapıldığı veçhile tahrir cetvellerini 1923 senesinde Dolmabahçe'deki umumi eşya tahririni yapan heyet hazırlamıştır. Halbuki 1924 tarihli ana tahrir defteri ise bunu mütaakıp saray idaresi tarafından düzenlenmiştir. Bu itibarla bu intikal esnasında cetveller muhteviyatının ana deftere aynen kaydı lâzımgelirdi.

Esas defterinde kayıtlı bulunmıyan bu eşyanın her hangi bir mahalle verilmiş olduğu hakkında defterlerde bir kayıt da mevcut değildir. Saraylar idaresi bunların tahrir komisyonu tarafından ve tahrir sırasında her hangi bir yere vermiş olması lâzımgeleceğini ifade etmişse de bu hususta her hangi bir vesika ibraz edilememiş ve yaptığımız tetkikatta da bunu teyit eder mahiyette bir kayda tesadüf etmemiş olduğumuz için aşağıda listesi çıkarılan bu gümüş takımı da bizzarure kayden kayıp nazariyle bakılmıştır.

Tahrir No.	Aded	Dirhem	Evsafı
100	1	417	Kulplu tepsi, gümüş
100	1	106	Maakapak çaydanlık, gümüş
100	1	81	Maakapak, şekerlik, gümüş
100	2	62	Bardak zarfı, gümüş
	5	666	

3. Parkotel yangınından (Yalova) kurtarılıp da bugün kayden bulunamıyan eşya : Millî saraylara ait binalardan Yalova'daki Parkotel köşkü 29 Nisan 1937 günü akşamı çıkan bir yangınla yanmış ve içinde bulunan saray eşyasından bir kısmı da bu arada ziyaa uğramıştır. İşin adlî safahati o vakit cereyan etmiş ve esasen bu kısım mevzuumuz dışında kaldığından üzerinde durulmamıştır. Ancak bu hâdisenin millî saraylar ayniyat muhasipliği teşkilâtını alâkadar eden kısmı vardı ki, demirbeş eşyanın kayden tetkikatı yapılırken bunların da âkibetlerini tâyin zımnında tetkikat icra edilmiş ve şu neticeler alınmıştır. Bu köşkün eşyasını 1930 yılında saraydan gönderilen eşyalarla bilâhara satın alınan demirbaş eşyalar teşkil etmiştir. 1930 yılında saraydan gönderilmiş olanlar o yıla ait Yalova defterinden tesbit edilmiş fakat mubayaa ile bu köşke ne gibi eşyalar alındığı tesbit edilememiştir. Bu yangın neticesinde ayniyat muhasipliğinin, üzerinde durması icabeden cihet, kurtarılan eşyaların bir listesinin ihzariyle bu eşyaların bilâhara saray ve köşklerin hangi kısımlarına tevzi edildiklerini kayıt üzerinde tâyin ve tesbit etmek idi. Halbuki saray idaresince bu yapılmamış sadece yanan eşyaların listesi tertip ve bunların terkin cetvellerine ithali ile, yapılması lâzımgelen işlerin en kolayı tercih edilmiştir. Böylece yanmak sureretiyle esasen kayıtlardan silinecek olan eşyaları tesbit etmek uğruna yanmıyan eşyanın da kaydını meçhul bırakmıştır. Fakat yapılan tetkikatta yangından kurtarılan bâzı ziyafet takımlarının nereye verildikleri kayden anlaşılabilmektedir. Filhakika Yalova'ya ait 1933 defterinin (38) nci sahifesinde ve «Park Oteli yangınından kurtarılan sofra takımları» ismi altında bâzı sırça ve madeni eşyaya tesadüf olunmaktadır. Bu vaziyet, Yalova'ya ait sair defterlerdeki yerinde bu kabîl meşruhat bulunmıyan eşyaların yangından kurtarılan demirbaşlarla alâkası olmıyan kısımlar olduğunu göstermektedir. O halde kurtarılmış olan eşyaların kayden hangi defterlerde aranıp bulunabilecekleri suali akla gelir ki bu cihet tetkikat esnasında tâyin ve tesbit edilememiştir. Zaten böyle bir tesbite imkân da yoktur. Çünkü kurtarılan eşyanın bir listesi olmadığı gibi şayet böyle bir liste olsa dahi burada eşyanın evsafı kayıtlı bulunmıyacağı cihetle gene her hangi bir tefrik yapmak mümkün olmıyacaktı. Meselâ kurtarılan eşya arasında (4) aded tablo mevcuttur. 1930 yılı kayıtlarına göre o zaman sevkedildiği anlaşılan bu tablolar yangından sonra hangi kısma verilmişlerdir? Veya verilen tablolar hakikaten onlar mıdır? Bunların neyi tasvir ettikleri hangi imzayı taşıdıkları bilinmeden bir tefrik yapmaya imkân yoktur.

Keza kurtarılan masaların vasıfları nelerdir? Çünkü bu köşkte, dört ayaklı ceviz bezik masası, müstatil şeklinde ceviz orta masası, beş gözlü ceviz yazı masası gibi çeşitli evsafta masalar bulunmaktadır. Keza halılar da böyledir. Avrupakâri kadife, Avrupakâri çiçekli masa örtüleri vardır ki, bunlardan hangi cins kurtarılmıştır. Halılar, avrupakâri yeşil çiçekli, püsküllü mavi çiçekli lâcivert çiçekli avrupa, lâcivert zemin sarı çiçekli olarak muhtelif evsaf taşımaktadırlar. Böylece cinsleri aynı fakat nevileri muhtelif olan eşyalar mevcuttur ki, sadece cins olarak yani, masa, halı, tablo gibi isimler altında bugünkü Yalova defterlerinde bunları aramak faydasız olacağı gibi bulunup teşhis edilmeleri de imkânsız olduğundan bunlara da bugün için kayden bulunamamış eşya nazariyle bakılmıştır. Kurtarılan eşyanın tesbiti tetkikat sırasında tarafımızdan yapılmış, bunun için, 1950 yılında Park oteline gönderilen eşyaların cins ve nevi bakımlarından dökümleri yapılmış ve bu döküm, yangında zıyaa uğrıyanlra ait eşya listesiyle karşılaştırılmış ve böylece kurtarılan eşya tesbit edilmiştir ki, bunların listesi aşağıdadır:

5 aded masa ceviz
2 aded ayna maun boyalı yaldızlı
8 » masa örtüsü
7 » sofra örtüsü kebir
3 » büfe örtüsü
2 » büfe kenarı örtüsü işlemeli
2 » halı
25 » sandalye
5 » sigara sehpası
3 » komodin
2 » paravana ortası cam yeşil kadifeden mamul
4 » tablo
10 » Kütahya saksısı kebir

79 parça

Ancak burada şu noktayı belirtmek icabeder ki, bu liste ,evvelce saraydan gelip de geliş kaydı bulunan eşyaya aittir. Fakat 1930 - 1937 yılları arasında bu köşke yapılan mubayaat eşyası bunlara dâhil değildir. Çünkü Millî Saraylarda yapılan mubayaatın pek çoğunun sevk mahalli malûm bulunmamaktadır. Bu itibarla kurtarılanlar arasında mubayaat eşyalarının da bulunabileceklerini düşünmek icabeder. Fakat bunların tesbiti yapılamadığından aded ve cinsleri de tesbit edilememiştir.

4. Kütüphanede de bu mevzuda gerekli incelemeler yapılmıştır. Dolmabahçe Sarayı Kütüphanesinin 1933 senesinde yapılmış (1933 senesi defter serisinin 22, 1941 defter serisinin 4 No. lu defteri olan) bir kataloğu görülmüştür. Ayni kütüphanenin ayrıca kütüphanede kullanılan ve saray defterleri arasında yer almamış bulunan yalnız kataloğ numarası verilmek ve tasnif edilmek suretiyle düzenlenmiş diğer bir katoloğu daha bulunmaktadır. Bu katoloklarda yazılı kitapların bazan isimlerinden bazanda numaralarından istifade suretiyle 1922 (1340) esas defterlerinin 43 ve 44 numaraları odalarında kayıtlı kitaplarla karşılaştırılması yapılmış ve neticede ilk tahrirde mevcut bâzı kitaplarla mecmua, risale ve sairenin bu kataloklarda yer almadığı görülmüştür.

Kayda göre noksan olan bu kitap ve risaleler yazıldıkları lisana göre tasnif olunmuş bir halde aşağıda gösterilmiştir.

Türkçe kitap, mecmua ve risaleler

Tahrir No.	Kitabın ismi
317	Araba sevdası
318	Yeni edebiyat neşriyatı, şiir, hikâye, temaşa
339	Finten
369	Hüzün ve tebessüm
390	Sühamül ibham
442	Düsturu cezadır
954	İstanbul'un muhasarası ve zaptı
1030	Cenabı muhayyel
1033	Aşkı memnu
1035	Hayal içinde
1147	Tezkietül beyan

Tahrir No.	Kitabın ismi
1150	Galatadul avam
1185	Mecmuayi mukavelât
1218	Türkiye nasıl paylaşıldı
1230	Harbden sonra Türk'leri yükseltelim
1231	Türkçemiz
1234	Coğrafya tarihi
1238.	Merhume
1241	Abdülhak Hâmit ve mülâhazatı felsefiyesi
1282	Âyatı kerimeyi havi bir cüzü (el yazısı)
1361	Pertev Paşanın Bağdat seyahatine ait albüm
1365	Maarif Nezareti İhsaiyat Mecmuası
1366	Polonya'ya ait albüm
1377	Selâmlık resimlerini hâvi albüm
1376	Medinei Münevvere Albümü
1378	Kâzım Karabekir Paşanın çocuklarının albümü
1379	Bâzı şehir resimlerini havi albüm
1561	İkdam gazeteleri (1336 - 1337) seneleri
1570	Usulü harb sevkülçeyş
1572	Methalü İlmü hukuk
1581	Risalei Murakabe
1630	Tuhfetül Etfal
1632	Harekâtı harbiyei askeriye
1640	Osmanlı Tarihi
1653	Bulgaristan ve Ayastafanos Muahedesi
1658	Bismark hayatı hususiyesi ve siyasiyesi
1670	Hikmeti tabiiye
1677	Mekâtibi iptidaiyede okunacak ilmühal
1693	Cildi evvel esası talim
1701	Binicilik kitabı
1709	Siyasi mütalâatı hâvi bir risale
1716	Selimi Salis ve Napolyon
1718	Talim ve Terbiye dersleri
1726	Mecmuai Ebüzziya
1730	Cemiyeti Akvam
1740	Çanakkale seferi
1747	Tarihi Sultan Muradı Hâmis
1754	Anodolu ve Süriye'de seyahat hâtıraları
1756	Dini İslâm ve ulûm
1764	Sanaatı Şeban ile muhaberat
1777	Resimli nota defteri
71	Haremi Şerif hakkında âlemi İslâma beyanname
77	Dürrü Şehvar Hanımın muallimi tarafından yazılmış kâğıt hakkında
79	Muaveneti Sıhhiye Cemiyeti Hayriyesinin frengi ve içki belâları hakkında
96	Tarikati Mevlâna ve İslâmiyette izdivaç
99	Letaifi Enderuniye Tarihi
102	Bahrisefit Tarihi
103	Muhaveratı siyasiye

Tahrir No.	Kitabın ismi
104	İlmü içtimai
106	Tarihi İslâm
114	Ahkâmül Kur'an telifül imam
115	Kamusu Osmani
139	Diyarbakır'da âsarı İslâmiye
145	Cemiyeti Uhuvvetül İslâmiye
152	Lozan Konferansına ait vesaiki siyasiye
164	Asyayi Suğradaki çiniler
165	Armoni dersleri
167	Rehberi muaşeret tercümesi
175	Rusya ve İngiliz İtilâfı
176	Avrupa ve Genç Türkiye
181	Lûgati Türki ve Çagatay
191	Hâtıratım
193	Gazi Osman Paşanın fotoğrafı
194	Cilt derununda talik yazı meşkleri
196	İslâm ve müttefikleri siyaseti
198	Hâtırat
199	İran şehri risalesi
204	1922 senesi Galata Sultanisi resim sergisi kataloğu
213	1920 tarihli sulh müzakeratı
214	Buhara ve İran minyatürlerine ait Fransızca risaleler
215	İktisadi ve askerî Anadolu coğrafyası
217	Cemiyetül Tedrisiyei İslâmiyenin 1339 senesi hesabı
224	Istılahat Mecmuası
228	Tefsiretül Beyan
248	Kıraat kitabı
301	İclâl
1532	Albüm (Bursa hakkında)
150	Rusyalı İslâm Şakirtlerine Yardım Cemiyeti programı (aslında 3 cilt olup 2 cildi mevcut 1 cildi noksandır)
153	Düveli İtilâfiye tarafından teklif olunan muahedename projeleri (aslında 2 cilt olup 1 cildi noksandır)
1635	Servisi hikemî ve medeni
125	Mardin Ulûmu Etrakiye Tarihi
147	Davetül âmmei minel mecelleilşeriyül İslâmifül âlâ fi Filistin

Fransızca kitap mecmua ve saire

537	Dictionnaire classique illustre
703	Economie politique
768	Angora aupres de Moustapha Kemal
1314	Fransızca el yazılarını havi evrak
1381	İllüstrasyon gazete
1396	L'armée Romaine
1465	Pedagogique

Tahrir No.	Kitabın ismi
1470	Contes de Bofas
1493	Les Ameriques
1494	La Rédaction
1501	Almanac de Gota
1526	Biographie de l'auteure
1536	Albüm Suisse
1544	Figaro illustrée (1897, 1899)
1784	Rapor administrative pure
1788	Le roman d'amour d'homme
1797	Nouvelle Revue
1829	Amateure des armes
1848	Meşrutiyet Constitutionnel Ottoman
111	Birinci Asrı Hicrîde İran'da bir âbidei İslâmiye unvanlı eser
137	İslâmique Revue
203	Müzenin Fransızca kataloğu
206	Asyayi Suğra'da Türk medeniyeti
299	Fransızca talim defteri
290	Fransızca gramer âli kısım
1796	La Revue (aslında 4 cilt olup 2 cildi görülmüştür)
1549	La Revue İnternationale (aslında 31 cilt olup 7 cildi mevcut 24 cildi noksandır.)
32/38	La democratie (Et les partis politiques isimli kitap yerinde kütüphanede infanterie isimli kitap vardır. Fakat asıl kitap bulunamamıştır.
1829	Armatür de zarm
673	Ersiste dö moral
1390	Eşof dö loryan
1820	Kofye armenien
1822	Lö mayşer rüs
1826	La fen distanbul

Not : Kitaplar esas defterine eski harflerle yazıldığı cihetle okunabildikleri gibi yazılmıştır.

Almanca kitap ve mecmua ve saire

462	Strantberg
1449	Aritmethik
1451	Von der kasion rigon
1475	Armee Echo portativ
1483	Krieg des menschen
1502	Offiziel Taschen buchim kur
1524	İllustrierte Zeitung
1529	Europa und Asien
1577	Resimli nota defteri
1790	Kriegs Schirwin
1799	Österreichische und ungarische Rotbuch
1804	Der aufstirgnde halebmond
1862	Heinrich - Erhardt Top fabrikası kataloğu
44/97	Ressamlığa ait musavver katalok
44/110	Mimarii islâmiye ait eser

Tahrir No.	Kitabın ismi
44/112	Resimli kitap
44/247	Kıraat kitabı
44/249	» »
44/254	Büyük muharebe üzerine fikirlerim
44/255	Berlin İslâm Cemiyetinin nizamnamesi
44/259	Japon hayalileri
44/260	Scheich Bedrettin
	İngilizce kitaplar
246	İngiliz edebiyatı
288	Ameli surette İngilizce öğretecek kitap
289	İngilizcede şugo sisteminin sadeleştirilmesi hakkında
291	Küçük, sade İngilizce usul
297	Elsenei muhtelife klâvuzu
	İtalyanca
1537	Picordo Di Roma

Aşağıda isimleri yazılı kitapların, kütüphanede kullanılan katalokta kayıtlı oldukları görüldüğü halde bunların kütüphane raflarında mevcut olmadığı anlaşılmıştır.

Katalok No.	Kitabın ismi
03/16	Levréveille - mémaire
738/ 2	Alt Türkishe Keramik in Kleine Asien und Constontinopel münhen 1922
81/26	Tefekkür İstanbul 1303
84/15	Oeuvre Completes 1879 (kütüphanede 7 ciltten yalnız 4 numaralısı yoktur.)
902/6/6	
91(496)/10	Oupays des Osmanlis
84/79	Les hommes nouveaux

İlk tahrirde Dolma bahçe sarayı 43 ve 44 numaralı odalar dışında diğer eşyalar meyanında perakende olarak bâzı kitapların da sarayın diğer bir kısım odalarında tahrir edildikleri yapılan incelemeden anlaşılmıştır.

Bu odalardaki eşyaların karşılaştırılması sırasında sözü geçen kitapların kayıtlarına tesadüf edilmemesi üzerinde bu odalardan alınarak kütüphaneye mal edilmiş olmaları ihtimaline binaen mevcut son katolok gözden geçirilmiş ve fakat bunların katolokta kayıtlarına rastlanmadığı cihetle kütüphaneye ithal edilmedikleri anlaşılmıştır.

Oda No.	Tahrir No.	Adedi	Kitabın ismi
15	41	1	Kamus Fransızcaden Türkçeye resimli
»	42	2	Salname (Bir adedi görülememiştir.)
»	44	3	Cilt Kamusül arabi
»	45	1	Tefsirul Cevahir
»	46	1	Nihayetül edeb
»	47	1	Cilt el Kur'an fil ulûmül asriye
17	16	1	» Seyyahatname İbni batuta
»	17	1	» Malûmatı umumiye Berut Vilâyeti hakkında
»	18	2	Cüz'ü kitap Türkiye de Yunan fecayii ve Fransızca lûgat
20	14	5	Cilt kitap ikisi almanca ikisi Fransızca cihetî askeriyeye ait Bahriye Salnamesi
25	21	2	Cilt kitap 334 salnamesi Lârose ve 3 ulumu iktisadiye mecmuası
30	11	34	Cilt takvimi vakayi nüshaları
71	40	1	» Kamusu Fransevi
Eczane eşyası	78	8	Risalei tıbbiye
»	119	31	Kitap eczahane eşyası 118 tahrir numaralı kütüphane üzerinde mücellit kitap

Beşinci Kısım

Kıymetlerinin zıyaına sebep olunan eşyalar

Millî saraylardaki terkini kayıt işleri tetkik ve izah olunurken bu mevzuda saraylarda mevcut fiilî sistemin Saraylar İdaresi memur ve müstahdemlerini mesuliyet hislerinden uzaklaştırdığını, hattâ bu vaziyetin, mesul ve mükellef ayniyat muhasipliği kadrosunun lağvına kadar gittiğini izah etmiştik. Bu sistemin saray eşyalarında husule getirdiği zayiat miktarını da tebarüz ettirmiştik. Fakat bunun en bâriz misalini sarayda mevcut tarihî ve bedii kıymeti haiz eşyalarda görmekteyiz. Filhakika bu kabîl eşyadan vazo ve çiçeklik olarak (16) tanesi imha olunmuş ve (40) tanesi de çatlak, kısmen kırık, veya esaslı tamir görecek derecede tahrip edilmiş olmaları dolayısiyle maddi değerleri bakımından kıymet zıyalarına mâruz bırakılmışlardır.

Bunun başlıca sebepleri hakkında raporumuzun terkin kısmında misalleriyle izahlarda bulunulduğu cihetle burada ayrıca tafsilât verilmemiş ve bu kısım, raporun bir izah faslı olmaktan ziyade, terkin kısmında izahı yapılan sistemin bir neticesi olarak belirtilmek istenilmiştir.

Muhtelif sebeplerle çatlak veya kısmen kırık bir hale gelen bu kabîl eşyaların bir listesi aşağıda gösterilmiştir. Bu liste, saraylardaki defterlere hususi olarak kurşun kalemle yapılmış bâzı kayıtlardan elde edilmiştir. Belirtilmesi istenilen cihet, bu kabîl eşyalar üzerinde tesbit olunan bu ârızalar ne vakit, kimin tarafından yapılmıştır ve bu ârızaların 1945 senesine kadar ne sebeple tesbit edilmedikleri noktasıdır. Filhakika bu hususi kayıtlar 1945 yılında saraylarda yeni vazifeye başlıyan bir kontrol memuru tarafından ve eşyayı memurlarla birlikte tetkik suretiyle vücuda getirilerek defterlerdeki hizalarına kurşun kalemle işaret edilmiş ve fakat bilâhara keyfiyet saray müdürlüğü tarafından resmî bir zabıtla her nedense tesbit ettirilmemiş ve bu kabîl çatlama ve kırılma hâdiselerinin cereyan şekilleri hakkında bir tahkika lüzum görülmediğinden bunların hasar şekilleri de meçhul kalmıştır. Halbuki bu nevi'den eşyalar üzerinde ve bu şekilde yapılmış olan bir tesbitin 1945 yılında değil ve fakat 1924 yılını takip eden yıllardan itibaren yapılması ve şayet tesbit edilecek ârızalar bulunursa bunların, eşyanın kaydına işaret edilmesi icabederdi.

Tesbit olunan bu eşyaların 1924 senesi umumi tahririnden sonra düzenlenen ana tahrir defterindeki vasıfları tetkik edilmiş ve sicil mesabesinde bulunan bu kayıtlarda kırık veya çatlak bulunduklarına mütaallik her hangi bir kayda tesadüf edilmemiştir Bu itibarla bu eşyalar üzerinde husule gelen ârızalar 1924 tahrir ve tesbitinden sonra vukua getirilmiştir. Saray idaresi bu eşyalardan bir kısmında husule gelen ârızanın, harb seneleri içinde bunların Divriki'ye gidip gelmeleri esnasında vukuagelmiş olduğunu bildirmiştir. Fakat yaptığımız tetkikatta bu gibi tarihî ve bedii kıymeti haiz eşyaların Divriki'ye sevkleri sırasında umumi durumlarını, sağlam veya kırık olduklarını tesbit eden bir zabıt varakası mecut olmadığı gibi bunların saraya avdetlerini mütaakıp yollarda hasara uğrıyanları tesbit maksadiyle düzenlenmiş gene resmî bir zabıt mevcut değildir. Bu itibarla saraylar idaresinin bu mülâhazası bir mesnede istinat etmemektedir. Bu gibi kıymetli eşyaların bakım ve idamelerine sarayda, bir cam tablo ile tarihî kıymeti haiz bir vazonun arasında hiçbir fark kabul etmiyen eski sistemin terkedilmesi ve bu kabîl eşyaların mütehassıs bir heyete tetkik ettirilerek sicillerinin esaslı olarak tesisleri icabeder. Üzerlerinde ârıza tesbit edilen bu eşyanın bir listesi aşağıdadır.

	Tahrir			
D. Mefruşat	2463	Vazo	Küp şekilli Japonkârî porselen 0.63 cm.	Çatlak.
Db. 14 oda.	36	»	Kırmızı kadife kâplı ve yaldızlı bilezikli piyedestal üzerinde beyaz porselenden mamul iki kulp ve kapaklı 78. cm.	Kaidesinde çatlak var.
Db. 10 oda	6	»	2 aded konsol üzerinde boğazları sarı ve bedeni mavi renkli, kuş resimli 42. cm.	Tamir görmüş.
Db. 14 oda	8	Petrol lâmbası	2 aded tül abajorlu ve bronz tezyinatlı yeşil kristal, uzun ayaklı bir adedinin ayağı çatlak	
Db. 14 oda	11	Vazo	2 aded çinkâri 1,22	Biri tamir edilmiş.
Db. 15 oda	13	»	Pembe zemin üzerine kır manzaralı çini fabrikası işi küçük	Dibi çatlak.
Db. 18 oda	10	»	2 aded leylâki zemin üzerine yeşil yaldız ve çiçekli çini fabrikası işi kapalı ve kulplu 35. cm.	Birinin kulbu kırık.
Db. 18 oda	9	»	2 aded pembe zemin üzerine kır manzaralı çini fabrikası işi, kapaklı, 40. cm.	Bir adedi hafif çatlak.
Db. 18 oda	11	Çiçeklik	2 aded çini fabrikası işi, iki kulplu kayık biçimi	Çatlaktır.
Db. 29 oda	55	»	Küp şekilli fağfuri kapaklı 35. cm.	Kapağı kendine ait değil.
Db. 19 oda	13	»	Lâcivert zemin üzerine beyaz kuş resimli küp şekilli kebir vazo 1,15	Dibi çatlak.
Db. M. 2		»	2 aded yaldızlı piyedestal üzerinde şal örneği, kapaklı 1 metre	Birinin ağzı kırık.
Db. M. 11		»	2 aded leylâki zemin üzerine çiçek resimli bronz ayaklı ve kulplu, 1,30 cm.	Birinin ağzı çatlak.

Tahrir				
Db. 29 oda	36	Çiçeklik	2 aded kaide ve kapakları koyu çikolata renkli, kulpları sarı mine yaldızlı meyva ve sürahi resimli küp şekilli 57 cm.	Birinin kapağı kırık, tamir edilmiş.
Db. 26 oda	25	Şamdan	2 aded altında hayvan heykelleri havi hurma ağacı şeklinde altışar mumlu fanuslu gümüş.	Atın kuyruğu kırık, parçası var.
Db. 26 oda	4	»	2 aded geniş ve tertelli ağızlı fağfuri çinkâri 1,10 cm.	Boğaz kısmı çatlaktır, tamir edilmiş.
Db. 26 oda	5	»	6 aded kavanoz şeklinde fağfuri çinkâri 48. cm.	Birinin ağzı kırık.
Db. 31 oda	4	»	2 aded kaideleri müdevver üşşekil som yaldızlı piyedestalli mavi zemin üzerine kabartma yıldız çiçekli ve kulplu	Bir adedinin kulbu kırık.
Db. 35 oda	8	Vazo	2 aded kapaklı ve ikişer kulplu, ikişer taraflarında beyaz madalyon çiçek, resimli, lâcivert renkli 40. Cm.	Bir adedinin kapağı tamir görmüş.
Db. 39 oda	3	»	2 aded geniş ve tırtıllı ağızlı, fağfurî ve Çinkâri	Bir adedinin ağzı eski, kırık.
Db. 39 oda	6	»	Kaidesi balgami murabba taşlı koyu lâcivert üzerine, ayağı kulplu ve kordonu bronzlu 1.02	Çatlağı var, tamir görmüş.
Hazine Dp.	143	Saksılık	4 ayaklı, kabartma tezyinatlı, toprak	Ayağından ikisi kırıktır.
Db. 43 oda	19	Vazo	2 aded eflâtun zemin üzerine beyaz pafta, kırmızı zemin üzerine Japonkârî	Birinin ağzı biraz kırık.
Db. 44 oda	37	»	2 aded üzerleri gümüş kakma ve cami resimli, mavi renkli, küçük 26. Cm.	Bir tanesi hafif çatlak.
Db. 52 oda	23	Balık havuzu	2 aded kaideleri maden bronz ve kulplu, kapaklarının etrafı maden çiçekli, tepesi çiçekli billûr	Bir adedinin kapak camı çatlak.
Db. 52 oda	25	Vazo	2 aded kaideleri müdevver şekilli, pembe zemin üzerine yaldız çiçekli billûr, Bohem mamulâtından 82. Cm.	Bir adedinin alt kısmı çatlak.
Db. 53 oda	5	»	2 aded Japonkâri, boyaları sıyrılmış, kebir porselen 1.15 Cm.	Ağızları hafif kırık.
Db. 29 oda	63	Çiçeklik	Arslan kafalı, müdevver şekilli, ayaklı, ağzı maden, beyzî şekilli, zemini gül renkli ve kuş resimli 32. Cm.	Kırık.
Db. 28 oda	27	Sigara sehpası	2 aded üzeri resimli, siyah taşlı, yaldızlı	Bir adedinin taşı çatlak.

	Tahrir			
Db. Mefruşat	7	Vazo	Leylak zemin üzerine orman manzaralı ve müdevver kaideli ve kapaklı, çini fabrikası işi 74. Cm.	Ağzı kırık.
Db. Mefruşat	17	Vazo	Kahve rengi zeminli ve yaldız çiçekli çini fabrikası işi 28 cm	Ağzı kırık
Db. 63 oda	7	Masa	Kelebek ağacından oymalı 4 sütun üzerine beyzi şekilli siyah taşlı ve üzeri küçük çiçek resimli	Taşı çatlak
M. Depo	618	Çiçeklik	Koyu kahve rengi beyziyüş şekil kabartma çiçekli	Kırık
Db. 88 oda	8	Vazo	2 aded kaideleri 5 ayaklı Japonkâri yaldızlı 1.35 Cm.	Ayakları kırık
Db. 89 oda	1	»	2 aded beşer ayaklı kaide üzerinde, Japonkâri ve yaldızlı 1.88 Cm.	Ayakları kırık.
Taş oda	650	»	2 aded mavi zeminli çiçekli kuş resimli Avrupakâri porselen 75 Cm.	Birinin ağzı kırık
Taş oda	653	»	2 aded ikişer kulplu düz beyaz testi şeklinde porselen 60. Cm.	Biri kırık
Taş oda	655	»	Beyaz zeminli çiçekli, kulpları yaldızlı 56. Cm.	Bir kulpu kırılmış
Db. mefruşat	1112	Kalem sapı	Gümüş (4 aded) takım şeklinde.	İki muhafaza içinde bir adedi Divriği'ye gitmiş gelmemiş 2 adedi Yalova'da 1 adedi Db. 44 de deniliyor fakat evsaf tutmuyor.
Çadır köşkü	257	İbrik	Gümüş.....	Kayıp
Db. 29 oda	2	Şamdan	2 aded gümüş 10 mumlu koyun ve arslan heykelli	Billûru kırık
Gümüş oda	133	Bir takım	Gümüş tuzluk ve biberlik iki cam gözlü	Biri kırık
Db. 44 oda	87	Kâğıtlık	Beyaz balgami taşından bronz üzerine mineli	Kırıktır, tamire muhtaç

Netice

Millî Saraylara ait defter, dosya ve sair kaytlar üzerinde dokuz ay devam etmiş olan tetkikatımızın hitamında netice olarak aşağıdaki hususları belirtmek icabeder.

Evvelâ, Büyük Millet Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonu tarafından uhdemize tevdi olunan vazifelerin vazıhan bir kere daha burada açıklanması yerinde olur. Bu vazife, Millî Saraylarda mevcut bulunan demirbaş kayıtlarının ihtiyaca salih bir durumda bulunup bulunmadıkları keyfiyetiyle, gene Millî Saraylardaki demirbaş eşya ile diğer tarihî veya bedii kıymeti haiz eşyaların imha ve kayıt terkini muamelâtının incelenmesi şeklinde tâyin ve tasrih olunmuş idi. Bu durum karşısında, saraylardaki tetkikatımız da bizzarur şumullü bir şekil iktisap etmiş, sadece demirbaş eşya defterlerinin tetkikına inhisar edememiş ve ayrıca bu defterlerde mu-

kayyet bulunan eşyanın münakale, mubayaa ve terkini kaydı gibi bilcümle tahavvülâtını da tetkik sadedinde sarayda mevcut bulunan dosyalara da intikal etmiştir.

Tetkikatımızın yalnız beş ayını, 1924 yılı ana tahrir defteri ile, sarayın muhtelif kasır ve köşklerine ait ve (280 000) küsur parça eşyayı ihtiva eyliyen muhtelif tarihli demirbaş eşya defterlerinin karşılaştırılması teşkil etmiştir. Bu tetkikatı yaparken maksadımız, 1924 yılında tesbit olunan eşyanın on sekiz sene sonraki tahavvülâtını tetkik ve tahkika tâbi tutmak idi. Tahrir numaralarını tamamen kaybetmiş olan diğer eşyaların, haiz oldukları evsaf itibariyle karşılaştırılması işlerile, sarayların mubayaat ve terkin işleri ve bunlara ait defter ve kayıtların tetkiki mesai süremizin mütebaki kısmını işgal eylemiştir.

Takdim olunan rapor, muamelât ve kuyudatı (25) seneden beri pek çok iğlâk edilmiş, her hangi bir hesap sistemi bulunmıyan ve eski saray eşyasiyle mubayaa eşyasının birbirine karıştırıldığı bir vasatta, ve hattâ bâzı ahvalde, bugün hayatta bulunan eski memur ve müstahdemlerin bilgilerine yapılan müracaatlarla, müşkül bir tetkikat neticesinde ihzar edilmiştir. Bu itibarla, şu ciheti belirtmek yerinde olur ki bugün Millî Sarayların her türlü kayıt, defter ve dosya bakımlarından tamamiyle yeni ve kanuni bir sisteme irca, mubayaa eşyasiyle eski eşyayı tefrik ederek yeniyi eskisinin yerine ikame etmemek ve her türlü eşyanın kanuni muhasebe usullerini tesis ederek bunları gene kanunen mesul ve mükeffel durumda bulunan memurların sorumluluğuna terketmek ve akibetleriyle zayiat sebeplerini onlardan talep etmek icabeder. Millî Saraylarda bu sistem tatbik edilmediği içindir ki bugün saraylardaki eşyanın hesabını vermek müşkül bir hale gelmiş ve hattâ kayden kayıp durumunda gözüken bir kısım eşyanın akibetini tâyin edebilecek sorumlu bir şahıs dahi bulunamamıştır. Bu sebeple, sarayların bugünkü fiilî kayıt sistemine bir son verilip ve yeni bir statü ve tesbit olunurken saraylarda mevcut tarihî ve bedii kıymeti haiz kıymettar eşyaların fotoğraflı kayıtlariyle sicillerinin tesisi, tablo ve levha gibi eserlerin ise bunları vücuda getiren üstatların isimleri ve mütehassıslar tarafından tâyin edilecek evsaflarının da zikri suretiyle kayıtlara intikali ve bunlardan gayrı saraylarda mevcut her nevi eşyanın bilirkişiler tarafından tesbit edilecek cins, nevi ve mahiyetleri bakımından defterlere intikalleri elzem bulunmaktadır.

Millî Saraylar kayıtları üzerinde dokuz aydan beri devam eden tetkikatımızın tevlit etmiş olduğu bilgiye müsteniden son olarak şu ciheti belirtmek isteriz ki, saray kayıtlarına yeni bir şekil verilirken bugün mevcut bulunan bilcümle eşyayı evsaf ve miktar bakımlarından ve tamamiyle yeniden tesbit ve tâyin etmek icabeder. Çünkü eşyayı evsaf ve miktar bakımlarından 1924 yılına nazaran bugün mevcut olması lâzımgeleni aramak şeklinde yapılabilecek bir tetkikat, saray kayıtlarının yukarda belirtilen manzarası karşısında adetâ imkânsız bulunmaktadır. Bu itibarla, karışık ve vuzuhsuz eski kayıt ve defterler üstüne yeni bir sistemi beyhude bina etmektense tamamen yeni kurulacak bir usulün tesisi tavsiyeye şayan addedilmiştir.

İşbu rapor Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygı ile arzolunur. 18 Haziran 1951

Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı
Millî Emlâk Kontrolörü	Millî Emlâk Kontrolörü	Millî Emlâk Kontrolörü	Muhasebe Kontrolörü
Hasan Aktulga	*Vedat Şehirlioğlu*	*İbrahim Metinoğlu*	*İbrahim Muter*